

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU21

Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkandena. Vidare föreslår utskottet några mindre ändringar av rättelsekaraktär i regeringens lagförslag. Regeringens förslag kan härledas till genomförandet av EU:s elmarknadsdirektiv eller gäller bl.a. hur driften av en ledning eller ett ledningsnät ska vara organiserad, redovisning av nätverksamhet, anslutning till elnätet och Energimarknadsinspektionens prövning av tvister. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Motionerna omfattar dels följdmotioner som har väckts med anledning av regeringens proposition, dels motionsyrkanden om olika elmarknadsfrågor från den allmänna motionstiden 2021/22.

I betänkandet finns 54 reservationer (M, SD, C, V, KD, L, MP) och två särskilda yttranden (V). I en reservation (M, SD, KD, L) förordas ett tillkännagivande om ett förtydligande av nätföretagens grundläggande skyldigheter. I en annan reservation (M, C, KD, L) förordas ett tillkännagivande om en tredje elkabel till Gotland. I två reservationer (M, SD, KD) förordas dels att det ska genomföras en elmarknadsöversyn, dels att fler åtgärder vidtas för att förenkla och korta tillståndsprocesserna för elnätsutbyggnad. Det finns även en reservation (M, SD, L) i vilken det föreslås att begreppet systemansvarig förs in i lagstiftningen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet

Sju yrkanden i följdmotioner.

160 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	6
Redogörelse för ärendet.....	14
Ärendet och dess beredning.....	14
Utskottets överväganden.....	15
Elmarknadsdirektivet och nätverksamhet.....	15
Propositionen.....	16
Motionerna.....	24
Utskottets ställningstagande.....	25
Övergripande elmarknadsfrågor.....	28
Motionerna.....	28
Bakgrund och pågående arbete.....	32
Tidigare riksdagsbehandling.....	38
Utskottets ställningstagande.....	38
Elmarknadsöversyn.....	39
Motionerna.....	39
Bakgrund och pågående arbete.....	40
Tidigare riksdagsbehandling.....	43
Utskottets ställningstagande.....	43
Elområden.....	44
Motionerna.....	44
Bakgrund och pågående arbete.....	45
Tidigare riksdagsbehandling.....	46
Utskottets ställningstagande.....	47
Stödtjänster.....	48
Motionerna.....	48
Bakgrund och pågående arbete.....	49
Tidigare riksdagsbehandling.....	50
Utskottets ställningstagande.....	51
Leveranssäkerhetsmål.....	52
Motionen.....	52
Bakgrund och pågående arbete.....	52
Utskottets ställningstagande.....	53
Nätutbyggnad.....	54
Motionerna.....	54
Bakgrund och pågående arbete.....	58
Utskottets ställningstagande.....	61
Vissa övriga nätfrågor.....	63
Motionerna.....	63
Bakgrund och pågående arbete.....	65
Tidigare riksdagsbehandling.....	67
Utskottets ställningstagande.....	68
Teknikval.....	69
Motionerna.....	69
Bakgrund och pågående arbete.....	69
Tidigare riksdagsbehandling.....	71
Utskottets ställningstagande.....	71
Tillståndsprocesser för elnät.....	72
Motionerna.....	72

Bakgrund och pågående arbete	75
Tidigare riksdagsbehandling	77
Utskottets ställningstagande.....	78
Nätanslutningsavgifter.....	81
Motionerna.....	81
Bakgrund och pågående arbete	82
Tidigare riksdagsbehandling	83
Utskottets ställningstagande.....	83
Ersättning för skada och intrång.....	84
Motionerna.....	84
Bakgrund och pågående arbete	85
Tidigare riksdagsbehandling	86
Utskottets ställningstagande.....	86
Mättnings- och avtalsfrågor.....	87
Motionerna.....	87
Bakgrund och pågående arbete	88
Tidigare riksdagsbehandling	89
Utskottets ställningstagande.....	89
Elförsörjningen på Gotland	91
Motionerna.....	91
Bakgrund och pågående arbete	92
Tidigare riksdagsbehandling	93
Utskottets ställningstagande.....	93
Lagring av el.....	94
Motionerna.....	94
Bakgrund och pågående arbete	95
Tidigare riksdagsbehandling	96
Utskottets ställningstagande.....	96
Vissa internationella frågor	98
Motionerna.....	98
Bakgrund och pågående arbete	99
Tidigare riksdagsbehandling	100
Utskottets ställningstagande.....	100
Vissa övriga elmarknadsfrågor.....	101
Motionerna.....	101
Bakgrund och pågående arbete	103
Tidigare riksdagsbehandling	107
Utskottets ställningstagande.....	108
Reservationer	110
1. Avslag på regeringens förslag, punkt 1 (V).....	110
2. Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el, punkt 2 (C) ...	111
3. Systemansvarig för distributions- och överföringssystem, punkt 4 (M, SD, L)	112
4. Systemansvarig för distributions- och överföringssystem, punkt 4 (KD)	113
5. Nätföretagens grundläggande skyldigheter, punkt 5 (M, SD, KD, L)	113
6. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (M)	114
7. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (SD)	115
8. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (C).....	117
9. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (V).....	118
10. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (KD).....	119

11. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (L)	121
12. Elmarknadsöversyn, punkt 7 (M, SD, KD).....	123
13. Elområden, punkt 8 (M, SD)	124
14. Övergripande om stödtjänster, punkt 9 (M, SD).....	125
15. Övergripande om stödtjänster, punkt 9 (KD)	126
16. Övergripande om stödtjänster, punkt 9 (L)	126
17. Utformningen av stödtjänster, punkt 10 (SD, L)	127
18. Leveranssäkerhetsmål, punkt 11 (SD, KD)	128
19. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (M)	129
20. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (C).....	130
21. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (V).....	131
22. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (KD)	132
23. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (L)	133
24. Samordnad nätutbyggnad, punkt 13 (SD, C).....	136
25. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (M)	136
26. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (SD).....	137
27. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (C)	138
28. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (KD)	139
29. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (L)	140
30. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (MP)	141
31. Effektivare tillståndprocesser, punkt 16 (M, SD, KD).....	142
32. Effektivare tillståndprocesser, punkt 16 (L).....	143
33. Mål om halverade ledtider, punkt 17 (C).....	144
34. Stamnätskoncessioner, punkt 18 (V)	144
35. Undantag för redan miljöprövade verksamhetsområden, punkt 19 (SD, C)	145
36. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (SD, L).....	145
37. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (M).....	146
38. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (V)	147
39. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (KD)	148
40. Ersättning för skada och intrång, punkt 21 (C).....	149
41. Mättings- och avtalsfrågor, punkt 22 (M).....	149
42. Mättings- och avtalsfrågor, punkt 22 (SD)	150
43. Mättings- och avtalsfrågor, punkt 22 (L).....	151
44. Elförsörjningen på Gotland, punkt 23 (M, C, KD, L).....	152
45. Lagring av el, punkt 24 (M).....	152
46. Lagring av el, punkt 24 (C)	153
47. Lagring av el, punkt 24 (L).....	154
48. Lagring av el, punkt 24 (MP)	155
49. Vissa internationella frågor, punkt 25 (M, KD).....	155
50. Vissa internationella frågor, punkt 25 (C)	156
51. Vissa internationella frågor, punkt 25 (L)	157
52. Vissa övriga elmarknadsfrågor, punkt 26 (SD)	158
53. Vissa övriga elmarknadsfrågor, punkt 26 (C).....	158
54. Vissa övriga elmarknadsfrågor, punkt 26 (L)	159
Särskilda yttranden	161
1. Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el, punkt 2 (V)	161
2. Lagförslagen i övrigt, punkt 3 (V).....	161
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	162

Propositionen	162
Följdmotionerna	162
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	163
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	179

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Elmarknadsdirektivet och nätverksamhet

1. Avslag på regeringens förslag

Riksdagen avslår motion

2021/22:4494 av Birger Lahti m.fl. (V).

Reservation 1 (V)

2. Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el

Riksdagen antar 4 kap. 11 § i regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:153 punkt 1 i denna del och avslår motion

2021/22:4500 av Rickard Nordin (C).

Reservation 2 (C)

3. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857) i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan,

2. lag om ändring i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,

3. lag om ändring i naturgaslagen (2005:403),

4. lag om ändring i lagen (2011:710) om certifiering av transmissionsnätetsföretag för el med den ändringen att

a) 1 kap. 1 § första stycket ska avslutas med en punkt,

b) ordet ”intill” i 3 kap. 8 § första stycket ska bytas ut mot ”in till”,

5. lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter,

6. lag om ändring i lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätverksamhet.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:153 punkterna 1 i denna del och 2–6.

4. Systemansvarig för distributions- och överföringssystem

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1 och

2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M) i denna del.

Reservation 3 (M, SD, L)

Reservation 4 (KD)

5. Nätföretagens grundläggande skyldigheter

Riksdagen avslår motion

2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M) i denna del.

Reservation 5 (M, SD, KD, L)

Övergripande elmarknadsfrågor

6. Övergripande elmarknadsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:408 av Larry Söder (KD),

2021/22:601 av Jan Ericson (M),

2021/22:840 av Hanna Westerén (S),

2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),

2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:2085 av Lars Püss (M),

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23,

2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3088 av Sofia Amloh m.fl. (S),

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 4,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36.

Reservation 6 (M)

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (C)

Reservation 9 (V)

Reservation 10 (KD)

Reservation 11 (L)

Elmarknadsöversyn

7. Elmarknadsöversyn

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:862 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),

2021/22:1298 av Teres Lindberg (S),

2021/22:2119 av Johan Hultberg (M),

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 30,

2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 19 och 34 samt
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 8 och 9.

Reservation 12 (M, SD, KD)

Elområden

8. Elområden

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 25,
2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 2, 4 och 5,
2021/22:3651 av Niels Paarup-Petersen (C),
2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 4 och
2021/22:3836 av Louise Meijer (M).

Reservation 13 (M, SD)

Stödtjänster

9. Övergripande om stödtjänster

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7,
2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 5,
2021/22:4030 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 66,
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 5–7 och 37 samt
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 14 (M, SD)

Reservation 15 (KD)

Reservation 16 (L)

10. Utformningen av stödtjänster

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 67 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 38.

Reservation 17 (SD, L)

Leveranssäkerhetsmål

11. Leveranssäkerhetsmål

Riksdagen avslår motion

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 6.

Reservation 18 (SD, KD)

Nätutbyggnad

12. Övergripande nätutbyggnadsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:203 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2,
 2021/22:2689 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:2712 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15,
 2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3,
 2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 2,
 2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5,
 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 85 och 107,
 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 14,
 2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
 2021/22:4070 av Karolina Skog (MP) yrkande 2,
 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65,
 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 13, 14, 16, 17, 40–43, 46 och 47 samt
 2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 19 (M)

Reservation 20 (C)

Reservation 21 (V)

Reservation 22 (KD)

Reservation 23 (L)

13. Samordnad nätutbyggnad

Riksdagen avslår motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 106.

Reservation 24 (SD, C)

Vissa övriga nätfrågor

14. Vissa övriga nätfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarllsson (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48,

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32,

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45 samt

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 25 (M)

Reservation 26 (SD)

Reservation 27 (C)

Reservation 28 (KD)

Reservation 29 (L)

Reservation 30 (MP)

Teknikval

15. Teknikval

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2025 av Sten Bergheden (M) och

2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Qarlssoon (båda C)
yrkande 3.

Tillståndsprocesser för elnät

16. Effektivare tillståndsprocesser

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:723 av ClasGöran Carlsson (S),

2021/22:1219 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C),

2021/22:1395 av Larry Söder (KD),

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 14,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 26
och 28,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda
M) yrkande 3,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 20,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 31 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 8 och 9.

Reservation 31 (M, SD, KD)

Reservation 32 (L)

17. Mål om halverade ledtider

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkande
3,

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6 och

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 12.

Reservation 33 (C)

18. Stamnätskoncessioner

Riksdagen avslår motion

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 16.

Reservation 34 (V)

19. Undantag för redan miljöprövade verksamhetsområden

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 27 och

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 100.

Reservation 35 (SD, C)

Nätanslutningsavgifter

20. Nätanslutningsavgifter

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 10,

2021/22:3209 av Daniel Bäckström (C),

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 21,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 18 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 49.

Reservation 36 (SD, L)

Reservation 37 (M)

Reservation 38 (V)

Reservation 39 (KD)

Ersättning för skada och intrång

21. Ersättning för skada och intrång

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1475 av Pia Steensland (KD) och

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 21.

Reservation 40 (C)

Mättnings- och avtalsfrågor

22. Mättnings- och avtalsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 32,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 31,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 68 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 52 och 53.

Reservation 41 (M)

Reservation 42 (SD)

Reservation 43 (L)

Elförsörjningen på Gotland

23. Elförsörjningen på Gotland

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:819 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2021/22:1206 av Lars Thomsson (C),

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 110,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 15,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 32 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 18.

Reservation 44 (M, C, KD, L)

Lagring av el

24. Lagring av el

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 77,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 32,
2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 49,
2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 29 och 33
samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 51.

Reservation 45 (M)

Reservation 46 (C)

Reservation 47 (L)

Reservation 48 (MP)

Vissa internationella frågor

25. Vissa internationella frågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 13,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 102,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 17 och 18,
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7 och
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 64.

Reservation 49 (M, KD)

Reservation 50 (C)

Reservation 51 (L)

Vissa övriga elmarknadsfrågor

26. Vissa övriga elmarknadsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6,
2021/22:1275 av Teres Lindberg (S),
2021/22:1349 av Lotta Olsson (M) yrkande 1,
2021/22:1525 av Camilla Brodin (KD) yrkande 1,
2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Qarllsson (båda C)
yrkande 5,
2021/22:2531 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 44,
2021/22:2783 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 76, 90 och 104,

2021/22:3771 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 56 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 39, 48, 50 och
54.

Reservation 52 (SD)

Reservation 53 (C)

Reservation 54 (L)

Stockholm den 12 maj 2022

På näringsutskottets vägnar

Carl-Oskar Bohlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carl-Oskar Bohlin (M), Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V)*, Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Anders Frimert (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Josef Fransson (SD), Rickard Nordin (C) och Lorentz Tovatt (MP).

* Avstår från ställningstagande under punkterna 2 och 3, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet. Med anledning av propositionen har sju yrkanden väckts i fyra följdmotioner. En förteckning över de behandlade förslagen återfinns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. I detta betänkande behandlar utskottet även 160 motionsyrkanden som rör elmarknaden från den allmänna motionstiden 2021/22. Även dessa förslag återfinns i bilaga 1.

Det bör understrykas att huvuddelen av de motioner som behandlas i detta betänkande lämnades in till riksdagen under den allmänna motionstiden hösten 2021, dvs. långt innan motionärerna hade någon kännedom om elprisernas utveckling under vintern 2021/22 eller om de energiförsörjningsrelaterade konsekvenserna av Rysslands invasion av Ukraina och de sanktioner och motsanktioner som denna invasion har lett till.

Utskottets överväganden

Elmarknadsdirektivet och nätverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i sex olika lagar. Ändringarna syftar till att genomföra EU:s elmarknadsdirektiv i de delar som gäller nätverksamhet i den svenska lagstiftningen. Utöver detta gäller lagändringarna bl.a. hur driften av en ledning eller ett ledningsnät ska vara organiserad, redovisning av nätverksamhet, anslutning till elnätet och Energimarknadsinspektionens prövning av tvister. Riksdagen avslår samtliga följdmotioner som har väckts med anledning av regeringens proposition.

Jämför reservation 1 (V), 2 (C), 3 (M, SD, L), 4 (KD) och 5 (M, SD, KD, L) samt särskilt yttrande 1 (V) och 2 (V).

Bakgrund

Elmarknadsdirektivet ersätter Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG. Direktivet innehåller även krav som svarar mot bestämmelser som tidigare fanns i det s.k. energi-effektiviseringsdirektivet (EED).¹

Elmarknadsdirektivet syftar till att anpassa elmarknaden till de nya förutsättningar som en mer decentraliserad produktion av el från förnybara källor och utfasning av fossila bränslen medför. Den tekniska utvecklingen på området skapar såväl möjligheter som utmaningar. Även kvarstående hinder för fullbordandet av den inre marknaden för el, bl.a. fragmenterade och reglerade nationella marknader som försvårar elleverans på lika villkor och gränsöverskridande samarbete, behandlas.

Konsumenterna kommer att spela en avgörande roll för att uppnå den flexibilitet som krävs för att anpassa elsystemet till de nya förutsättningarna. Likaså ska gränsöverskridande tillträde för nya leverantörer och tillhandahållare av elproduktion, energilagring och efterfrågefleksibilitet möjliggöras.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energi-effektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG.

Propositionen

Inledning

I propositionen föreslås ändringar i ellagen (1997:857) när det gäller elnätsverksamhet. En stor del av ändringarna har sin bakgrund i elmarknadsdirektivet. Utöver genomförandet av direktivet finns förslag i propositionen när det gäller bl.a. hur driften av en ledning eller ett ledningsnät ska vara organiserad, redovisning av nätverksamhet, anslutning till elnätet och Energimarknadsinspektionens prövning av tvister. Bland förslagen kan följande nämnas:

- När intäktsramen bestäms för en nätverksamhet ska hänsyn tas till i vilken utsträckning flexibilitetstjänster används och förbättrar effektiviteten i verksamheten.
- Ett distributionsnätsföretag ska ta fram en plan för hur nätverksamheten ska utvecklas (nätutvecklingsplan).
- Elanvändare ska i vissa fall kunna ansluta mikroproduktionsanläggningar till elnätet utan att betala någon avgift till nätföretaget.
- Kravet på att en mikroproducent ska vara nettoanvändare av el för att undantas från nätavgiften för inmatning av el på elnätet ska utgå.

Nätföretag och nätverksamhet

Regeringen föreslår att ellagens reglering i fråga om drift av elnät, redovisning, anslutning till elnätet, överföring av el för någon annans räkning och mätning av överförd el ska gälla den som bedriver nätverksamhet (nätföretag). De grundläggande skyldigheterna att ansluta anläggningar och att överföra el för någon annans räkning ska omfatta även andra nätkoncessionshavare.

Med nätverksamhet ska det avses att med stöd av en nätkoncession ställa en starkströmsledning till förfogande för överföring av el för någon annans räkning och vidta de åtgärder som behövs för överföringen.

Regeringen föreslår att ett antal nya definitioner ska föras in i ellagen. Av propositionen (s. 47) framgår det att det i Energimarknadsinspektionens rapport Ren energi inom EU – Ett genomförande av fem rättsakter (Ei R2020:02) hade föreslagits att det införs en definition av begreppet systemansvarig för distributionssystem i ellagen. Med en sådan systemansvarig ska det enligt förslaget avses en fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av distributionssystem inom ett visst område eller som driver en regionledning med stöd av nätkoncession för linje. I rapporten föreslogs även att en definition av begreppet systemansvarig för överföringssystem införs i ellagen, att begreppet överföringssystem definieras i lagen och att begreppen transmissionsnät och transmissionsnätsföretag tas bort.

Regeringen anförde vidare bl.a. följande i propositionen (s. 49 f.):

I elmarknadsdirektivet används ordet systemansvarig som beteckning på elnätsföretag [...] I Sverige har region- och lokalnätsföretagen redan ett sådant ansvar enligt ellagen. Frågan är om det tillför någonting väsentligt att även använda elmarknadsdirektivets terminologi. Det främsta argumentet för detta är att det innebär en anpassning till EU-rättsakterna så som

dessas formulerats på svenska. I övrigt är det tveksamt om det finns några särskilda fördelar.

Regeringens förslag innebär att termen nätföretag även i fortsättningen kommer att användas i fråga om alla företag som är systemansvariga i elmarknadsdirektivets mening, både distributionsnätsföretag och transmissionsnätsföretag [...] I sak innebär förslaget i denna del inte någon ändring i förhållande till gällande rätt. Det införs alltså inte ett nytt systemansvar som några remissinstanser befarat. Även rollfördelningen mellan distributionsnätsföretagen och transmissionsnätsföretagen förblir oförändrad.

I propositionen föreslår regeringen att driften av en ledning eller ett ledningsnät ska vara organiserad så att övervakning och styrning av anläggningen samt utfärdande av arbetsbegäran och driftsorder utförs i Sverige.

Stödtjänster

Med stödtjänst ska det enligt regeringens förslag till ändring i ellagen avses en tjänst som behövs för driften av ett nätföretags elnät med undantag för hantering av överbelastning. Med en icke frekvensrelaterad stödtjänst ska avses en stödtjänst som används av ett nätföretag för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokalnät, kortslutningsström samt förmåga till dödnätsstart och till ödrift.

Regeringen föreslår att ett nätföretag ska anskaffa icke frekvensrelaterade stödtjänster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt. Detta krav på anskaffningen ska inte tillämpas om

- lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna gäller för anskaffningen
- anskaffningen gäller en nätkomponent som är integrerad i elnätet och används uteslutande för att säkerställa en säker och tillförlitlig drift av nätet, dock inte för balansering eller hantering av överbelastning eller
- nätmyndigheten har beviljat dispens i det enskilda fallet. Nätmyndigheten ska få bevilja dispens endast om det är ekonomiskt ineffektivt att anskaffa stödtjänsten på ett öppet, icke-diskriminerande eller marknadsorienterat sätt.

Regeringens föreslår också att ett nätföretag som anskaffar stödtjänster, i förhållande till elproducenter, ska behandla aktörer som tillhandahåller tjänster i form av ändrad elförbrukning genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt på grundval av aktörernas tekniska kapacitet. Med aggregering ska det avses sammanslagning av flera elanvändares förbrukning eller sammanslagning av producerad el för försäljning, anskaffning eller auktionering på elmarknader.

Ytterligare förslag i propositionen om stödtjänster gäller förhandsprövning av villkor för stödtjänster. Här är förslaget att ett nätföretag inte ska få ingå avtal om stödtjänster förrän nätmyndigheten har godkänt de metoder som har

använts för att utforma avtalen. Den nya förhandsprövningen ska dock inte omfatta balansavtal.

Nätmyndigheten ska godkänna metoderna, om dessa kan antas leda till att stödtjänster

- utförs så effektivt som möjligt
- ger lämpliga incitament för nätanvändarna att balansera inmatning och uttag och
- tillhandahålls på ett objektiva och icke-diskriminerande sätt. Nätmyndighetens beslut i frågan om godkännande ska gälla omedelbart. Nätmyndigheten ska delge beslutet genom kungörelse.

Ett nätföretag ska offentliggöra de villkor som företaget tillämpar i avtalen. Företaget ska utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om villkoren.

Vidare föreslår regeringen att den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om

- hur ett distributionsnätsföretag ska ta fram och utforma riktlinjer för att anskaffa stödtjänster,
- skyldighet för ett transmissionsnätsföretag att ta fram specifikationer för de icke frekvensrelaterade stödtjänster som företaget anskaffar och standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster och lämna specifikationerna och marknadsprodukterna till nätmyndigheten för godkännande
- vilka krav som ska vara uppfyllda för att nätmyndigheten ska godkänna specifikationer och marknadsprodukter och
- vilka tekniska villkor i övrigt som ett nätföretag får ställa i fråga om stödtjänster.

Samarbete och informationsutbyte

När det gäller samarbete och informationsutbyte föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för

- nätföretag att samarbeta med varandra i frågor som rör möjligheten för den som är ansluten till elnätet att delta på marknader för el
- nätföretag och andra företag som är verksamma på elmarknaden att samarbeta i frågor som rör möjligheten att delta på marknader för stödtjänster och
- nätföretag att utbyta information.

Tillåten verksamhet för ett nätföretag

Regeringens förslag innebär att ett nätföretag inte ska få bedriva någon annan verksamhet än nätverksamhet. Företaget ska dock få

- förvalta eller driva andra nät än elnät,

- producera el, om produktionen sker tillfälligt för att ersätta utebliven el vid elavbrott, och
- reparera och underhålla ett annat företags nät.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad som är tillåten verksamhet. Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet få bevilja dispens från förbudet, om ett nätföretag behöver bedriva annan verksamhet än nätverksamhet för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt ellagen eller andra föreskrifter som genomför elmarknadsdirektivet eller enligt EU:s elmarknadsförordning.

Övervakningsplan för samriskföretag

Regeringen föreslår att bestämmelserna om övervakningsplan för samriskföretag ska strykas.

Nätföretagens användning av flexibilitetstjänster

I artikel 32 i elmarknadsdirektivet finns krav på incitament för användning av flexibilitet i distributionsnät. I artikel 32.1 och 32.2 regleras frågor om hur distributionsnätsföretag ska anskaffa flexibilitetstjänster. Direktivet innehåller ingen definition av flexibilitetstjänst. Det framgår dock att det som avses är sådana tjänster som kan förbättra effektiviteten i driften och utvecklingen av distributionsnätet, bl.a. hantering av överbelastning (artikel 32.1 första meningen). Flexibilitetstjänster kan på ett kostnadseffektivt sätt minska behovet av uppgradering eller ersättning av nätkapacitet och stödja en effektiv och säker drift av nätet.

Regeringen föreslår att när intäktsramen bestäms för en nätverksamhet ska hänsyn tas till i vilken utsträckning flexibilitetstjänster används och förbättrar effektiviteten i verksamheten. Bedömningen ska få medföra en ökning eller minskning av intäktsramen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka krav som ska vara uppfyllda för att flexibilitetstjänster ska anses förbättra effektiviteten i nätverksamheten.

Vidare föreslås det i propositionen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om

- skyldighet för ett distributionsnätsföretag att ta fram specifikationer för de flexibilitetstjänster som företaget anskaffar och standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster, att lämna specifikationerna och marknadsprodukterna till nätmyndigheten för godkännande och att offentliggöra en förteckning över marknadsprodukterna och
- vilka krav som specifikationer och marknadsprodukter ska uppfylla.

Nätutvecklingsplan för distributionsnätsföretag

När det gäller nätutvecklingsplaner för distributionsnätsföretag är förslaget i propositionen att ett distributionsnätsföretag vartannat år ska ta fram en plan

för hur nätverksamheten ska utvecklas (nätutvecklingsplan), offentliggöra planen och lämna in den till nätmyndigheten. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad en nätutvecklingsplan ska innehålla och hur den ska tas fram, om offentliggörandet och vilka uppgifter som ska offentliggöras tillsammans med planen och om undantag från skyldigheten att ta fram en plan.

Investeringsplan för transmissionsnätsföretag

Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för ett transmissionsnätsföretag att ta fram en investeringsplan och lämna in den till nätmyndigheten.

Laddinfrastruktur för elfordon

Ett distributionsnätsföretag ska inte få äga, utveckla, förvalta eller driva ett gränssnitt där el kan överföras till ett elfordon i taget eller batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut (laddpunkt). Förbudet ska inte gälla laddpunkter som företaget innehar uteslutande för eget bruk. Vidare är förslaget att regeringen ska få meddela föreskrifter om att nätmyndigheten får bevilja dispens i enskilda fall från förbudet.

Distributionsnätsföretags kommunikation med elanvändare och allmänheten

Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från ellagens krav på åtskillnad när det gäller kommunikation och varumärkesprofilering i fråga om distributionsnätsföretag vars ledningar i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el. Undantag ska dock inte få göras för distributionsnätsföretag som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare.

Innehav av energilagringsanläggningar

Regeringen föreslår att ett nätföretag inte ska få äga, utveckla, förvalta eller driva en sådan anläggning i elsystemet som används för att i systemet skjuta upp den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktionstillfället eller för omvandling av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin och den följande återomvandlingen av energin till el eller någon annan energibärare (energilagringsanläggning). Regeringen föreslår också att den ska få meddela föreskrifter om att nätmyndigheten får bevilja dispens i enskilda fall från förbudet.

Redovisning av nätverksamhet

Regeringen föreslår att transmission och distribution ska redovisas var för sig samt att nätmyndigheten ska besluta att distributionsnätsföretagens lokalnät

ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en olämplig enhet.

Vidare föreslår regeringen att en ledning i ett lokalnät ska redovisas som regionnät, om samma nätföretag äger både lokalnätet och regionnätets ledningar och den aktuella ledningen och regionnätet utgör en organisatoriskt och tekniskt sammanhållen enhet.

När det gäller redovisning av en nätkoncession för ett område med en lägsta tillåten spänning är regeringens förslag att det ska redovisas tillsammans med nätföretagets nätkoncessioner för linje. Vidare föreslår regeringen att ett nätföretag som bygger och använder en ledning med stöd av någon annans nätkoncession för område ska, utifrån ledningens funktion, redovisa denna tillsammans med sitt lokalnät eller regionnät. Nätföretaget ska inom sex månader från medgivandet meddela nätmyndigheten hur ledningen ska redovisas.

Anslutning till elnätet

Under rubriken Anslutning till elnätet föreslår regeringen ett antal olika saker. Det handlar för det första om att en nätkoncessionshavare ska få göra avsteg från skyldigheten att ansluta en anläggning till en ledning eller ett ledningsnät med hänvisning till att det saknas ledig kapacitet endast om det inte finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på ett sätt som är samhällsekonomiskt motiverat utan att förstärka ledningen eller ledningsnätet.

Vidare föreslår regeringen att ett distributionsnätsföretag i fråga om en anläggning för produktion av förnybar el vars inmatning kan ske med en effekt om högst 43,5 kilowatt få göra avsteg från anslutningsskyldigheten endast om företaget underrättar den som begär anslutning om detta och underrättelsen lämnas inom en månad från det att företaget har tagit emot begäran.

Det föreslås också att innehavaren av en nätkoncession för område med en lägsta tillåten spänning ska få ansluta en elektrisk anläggning till en ledning som omfattas av nätkoncessionen endast om innehavaren av lokalnätet har medgett det eller om nätmyndigheten har gett tillstånd till anslutningen efter ansökan av innehavaren av det överliggande nätet. Dessutom föreslår regeringen att ett nätföretag ska ha standardiserade rutiner för anslutning av energilagringsanläggningar.

Utöver detta föreslår regeringen att ett nätföretag som har vägrat ansluta en anläggning till en ledning eller ett ledningsnät med hänvisning till att ledningen eller nätet saknar kapacitet mot skälig ersättning ska ge den som begär det information om vilka åtgärder som krävs för att anslutningen ska kunna genomföras. Om anläggningen är en laddpunkt, ska nätföretaget utan särskild begäran lämna informationen tillsammans med meddelandet om att anslutning vägras. Nätföretaget ska lämna informationen utan ersättning. Nätmyndigheten ska ta upp tvister om vilka skyldigheter ett nätföretag har.

Regeringen föreslår också att en elanvändare som har ett abonnemang för en säkring om högst 63 ampere inte ska betala någon avgift för att ansluta en produktionsanläggning som producerar el vars inmatning kan ske med en

effekt om högst 43,5 kilowatt och ansluts där en anläggning för användning av el redan är ansluten och med en effekt som inte överstiger uttagsabonnemangets effekt.

Undantag från funktionskravet på överföring av el

Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från funktionskravet på överföring av el.

Avgift för regional eldistribution

När det gäller avgifter för regional eldistribution föreslår regeringen att avgiften för överföring av el på ett regionnät ska utformas på samma sätt oavsett om ledningarna omfattas av nätkoncession för linje eller av nätkoncession för område.

Vidare föreslår regeringen att det inte längre ska vara möjligt för nätmyndigheten att bevilja tillstånd att utforma avgiften med hänsyn till var på en regionledning elanvändarens uttagspunkt ligger.

Inmatning på elnätet från mikroproduktion

Enligt regeringens förslag ska en mikroproducent kunna undantas från nätavgiften för inmatning utan att vara nettoanvändare av el.

Nätföretagets fakturor

Regeringen föreslår att ett nätföretags faktura till en elanvändare ska vara tydlig. Nätföretaget ska ge den elanvändare som begär det en förklaring till hur det belopp som anges i fakturan har beräknats. Företaget ska erbjuda elanvändaren fakturor i elektronisk form. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken information ett nätföretags faktura till en elanvändare ska innehålla och hur fakturan ska utformas.

Mätning av överförd el

Regeringen föreslår att den hittillsvarande möjligheten till schablonberäkning för enskilda elanvändare ska tas bort. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att beräkna mängden överförd el och rapportera beräkningarna.

Regeringen föreslår också att skyldigheten för nätföretag att se till att elanvändare får lämplig information i samband med installation av nya mätare ska gälla även i förhållande till andra elanvändare än konsumenter.

Tillsyn och andra uppgifter för Energimarknadsinspektionen

Regeringen föreslår att nätmyndigheten ska ta upp en tvist om

- vilken rätt till ersättning från nätföretaget som finns för en elproducent som matar in el på nätet
- vilken skyldighet en nätkoncessionshavare har att ansluta en anläggning till ledningen eller ledningsnätet
- vilken skyldighet ett nätföretag har när det gäller tiden för att genomföra en anslutning
- nätavgiftens storlek vid småskalig elproduktion
- avgiftsbefrielse för en elanvändare som också är mikroproducent av el eller
- vilka kostnader som ska debiteras för mätning av överförd el och rapportering av mätresultat.

Regeringen föreslår också att det i ett beslut av nätmyndigheten enligt sådana nätföreskrifter eller riktlinjer som har antagits med stöd av EU:s elmarknadsförordning och i ett beslut om certifiering av transmissionsnätsföretag ska anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen (kommissionen).

Vidare föreslår regeringen att regleringen av tidsfrister för beslut efter en anmälan till nätmyndigheten ska inte gälla anmälningar mot andra nätkoncessionshavare än nätföretag.

Dessutom föreslår regeringen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att lämna den information till nätmyndigheten som myndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt artikel 59.1 i elmarknadsdirektivet.

Miljöorganisationers rätt att överklaga beslut

Regeringen föreslår att miljöorganisationer ska ha rätt att överklaga beslut om nätkoncession oavsett ledningens längd och spänningsnivå. Miljöorganisationer ska även ges rätt att överklaga fler av de beslut som kan fattas med stöd av 2 kap. ellagen.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2022. Samtidigt föreslås även vissa övergångsbestämmelser. Det handlar om att den nya förhandsprövningen av avtal om stödtjänster inte ska tillämpas på sådana avtal om stödtjänster som

- ett nätföretag ingår före den 1 januari 2023 eller
- nätföretaget ingår under tiden från det att en ansökan om metodprövning lämnas in till nätmyndigheten till dess att myndigheten har meddelat beslut i ärendet, om ansökan lämnas in före utgången av augusti 2022.

Vidare föreslår regeringen att ett nätföretag ska få bedriva annan verksamhet än nätverksamhet t.o.m. den 31 december 2023, om företaget bedriver verksamheten vid ikraftträdandet. Regeringen föreslår också att ett distributionsnätsföretag som innehar en laddpunkt vid ikraftträdandet ska få äga, utveckla,

förvalta och driva laddpunkten annat än för eget bruk t.o.m. den 31 december 2023.

När det gäller bestämmelserna om åtskild redovisning av transmission och distribution är regeringens förslag att de ska tillämpas första gången i fråga om redovisning för ett räkenskapsår som börjar den 1 juli 2022 eller närmast där-efter.

De upphävda bestämmelserna om tillstånd att utforma en överföringsavgift med hänsyn till var på en regionledning elanvändarens uttagpunkt ligger ska, enligt regeringens förslag, fortfarande gälla i fråga om en uttagpunkt som omfattas av ett tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet.

Regeringen föreslår därutöver att de nya bestämmelserna inte ska gälla för en intäktsram som har bestämts före ikraftträdandet.

Avslutningsvis föreslår regeringen vissa övergångsbestämmelser om prövningen av tvister, nämligen att allmän domstol ska få pröva ett mål som har inletts före ikraftträdandet trots bestämmelserna om nätmyndighetens prövning av tvister.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M) invänder motionärerna mot regeringens förslag i 1 kap. 4 § ellagen som gäller genomförandet av vissa av elmarknadsdirektivets definitioner i den svenska lagstiftningen och som de menar kommer att få konsekvenser om de inte åtgärdas. De ser det som särskilt bekymmersamt att förslaget i propositionen cementerar otydligheten kring vem som bär det långsiktiga ansvaret för att överföringen av el fungerar i Sverige. De anser att direktivets begrepp systemansvarig för överföringssystem respektive systemansvarig för distributionssystem kopplas till ellagen, eftersom dessa begrepp är bärande i både elmarknadsdirektivet och i kommissionens förordning. De begrepp regeringen har valt beskriver, enligt motionärerna, inte alls lika tydligt att ansvaret är betydligt bredare än att ansvara för ledningarna.

Motionärerna föreslår därför att definitionerna av distributionsnätsföretag och transmissionsnätsföretag i 1 kap. 4 § ellagen kompletteras med att dessa begrepp ska vara liktydiga med direktivets begrepp systemansvarig för distributionssystem och systemansvarig för överföringssystem.

I 3 kap. 1 § ellagen föreslås tillägget: ”Ett nätföretag ska planera, bygga och upprätthålla sitt elnät så att det uppfyller de krav som ställs i Europeiska unionens lagstiftning på nätens driftsäkerhet och tillförlitlighet.” Motionärerna anser att direktivet därigenom genomförs fullt ut och att ansvaret på både kort och lång sikt tydliggörs.

I kommittémotion 2021/22:4500 av Rickard Nordin (C) föreslås att riksdagen ska avslå punkten 2 b i 4 kap. 11 § lagen om ändring i ellagen (1997:857). Motionären anser att bestämmelsen kan få långtgående negativa konsekvenser för både befintliga och nya mikroproducenter. Regeringen har inte gjort någon särskild bedömning av denna risk och av hur nätbolagen

förväntas agera och det nämns inte heller något om detta i konsekvensanalysen. Enligt motionären bör lagförslaget därför avslås i denna del, eftersom övriga delar väl täcker behoven av reglering för mikroproducenter.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2021/22:4494 av Birger Lahti m.fl. föreslås att riksdagen ska avslå förslagen i propositionen. Motionärerna pekar på ett antal negativa effekter av en gemensam elmarknad inom EU. EU:s strategi att växla från kol till rysk fossilbaserad gas har gett en kostnadschock på fossila bränslen för europeiska hushåll och företag och elpriserna i södra Sverige har smittats av de höga elpriserna i EU. Motionärerna redovisar uppfattningen att en gemensam elmarknad inom EU leder till mer likartad elprisbildning inom EU och därmed ett betydligt högre elpris i Sverige. Om elpriset i Sverige stiger försvåras klimatomställningen inte bara av industrin och elektrifieringen av transportsektorn utan av hela samhället. Sverige och inte minst norra Norrland behöver den fossilfria el som produceras inom landets gränser. Enligt motionärerna ska Sverige inte betala för övriga Europas misslyckade energipolitik genom en fullt ut integrerad elmarknad med ett enhetligt pris inom EU. En gemensam elmarknad inom EU är, enligt motionärerna, främst till glädje för elbolagen, som kan exportera billig el till EU till ett högre pris och göra omotiverat höga övervinster på redan lönsamma investeringar.

Motionärerna anser att regeringen omedelbart måste stoppa utbyggnadsplanerna av elkablar till Europa, avveckla planerna på ett enhetligt pris i EU och en gemensam elmarknad inom EU. De understryker att energipolitiken är ett nationellt ansvar och att riksdagen därför bör avslå propositionen.

I kommittémotion 2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) konstateras det att regeringen inte har sett något behov av att anpassa ellagen till direktivets skrivningar om systemansvar för distributionssystem. Motionärerna hänvisar till att flera remissinstanser bl.a. har efterlyst svar på systemansvarets innebörd. I yrkande 1 efterfrågas därför ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en fördjupad analys av systemansvar för elnätsverksamhet.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet redovisar sina ställningstaganden under följande rubriker:

- Avslag på regeringens förslag
- Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el
- Lagförslagen i övrigt
- Systemansvarig för distributions- och överföringssystem
- Nätföretagens grundläggande skyldigheter

Avslag på regeringens förslag

Sveriges medlemskap i EU medför en skyldighet att säkerställa att unionens lagstiftning får genomslag i Sverige. När det gäller EU-direktiv finns visst utrymme att överföra de unionsgemensamma bestämmelserna på ett sätt som

harmonierar med den nationella lagstiftningen, om än under förutsättning att EU-rätten får nödvändigt genomslag. Medlemsstaterna har ingen möjlighet att avstå från att införa sådan EU-lagstiftning.

Enbart av detta skäl kan utskottet svårligen förstå argumentationen i motion 2021/22:4494 (V) om att riksdagen bör avslå hela propositionen och dessutom i betydande utsträckning med rent marknadsprotektionistiska argument.

Utöver detta vill utskottet också hävda att det finns fördelar ur ett svenskt perspektiv med att ytterligare steg tas för att uppnå en bättre fungerande inre elmarknad, bl.a. genom att öka överföringskapaciteten såväl inom landet som mellan Sverige och grannländerna. Eftersom Sveriges kraftsystem är sammankopplat med grannländerna och den gemensamma elmarknaden i EU ger det möjligheter till en mer kostnadseffektiv elförsörjning och bidrar även med export- och importmöjligheter som kan vara särskilt värdefulla vid topplast-situationer. Nettoexport av klimatsmart el kan dessutom ersätta fossilbaserad elproduktion i andra delar av EU. Sverige och Norden har dessutom kommit betydligt längre än många andra medlemsstater när det gäller att avreglera elmarknaden och att öppna upp för större konkurrens. Om EU-gemensamma bestämmelser kan resultera i en bättre fungerande inre elmarknad bör det enligt utskottets uppfattning således vara av godo.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2021/22:4494 (V).

Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el

I motion 2021/22:4500 (C) föreslås att riksdagen ska avslå delar av regeringens förslag till bestämmelse i ellagen om avgiftsfrihet för anslutning av viss mikroproduktion av el (punkt 2 b i 4 kap. 11 § i förslaget till lag om ändring i ellagen). Motionärerna befärar att den föreslagna bestämmelsen kan få oönskade negativa konsekvenser för befintliga och nya producenters vilja att ansluta sin produktion till nätet.

Regeringens förslag kan härledas till artikel 21 i det omarbetade förnybartdirektivet, i vilken det finns krav som syftar till att underlätta för egenanvändare av förnybar energi att lagra och sälja sin överskottsproduktion av sådan el utan att omfattas av diskriminerande eller oproportionella förfaranden eller avgifter och nätavgifter som inte är kostnadsrelaterade.

Utskottet kan konstatera att den föreslagna bestämmelsen inte har mött några invändningar bland remissinstanserna under beredningen av propositionen. Utskottet delar därför inte den oro för bestämmelsens eventuella konsekvenser som kommer till uttryck i motionen. Därmed tillstyrker utskottet propositionen när det gäller regeringens förslag till 4 kap. 11 § ellagen och avstyrker motionen.

Lagförslagen i övrigt

Utöver två mindre korrigeringar av rättelsekaraktär i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:710) om certifiering av transmissionsnätsföretag

för el har utskottet inga invändningar mot regeringens förslag i de delar som inte redan har behandlats ovan.

Därmed tillstyrks propositionen i de återstående delarna.

Systemansvarig för distributions- och överföringssystem

I motion 2021/22:4505 (M, L) invänder motionärerna mot regeringens förslag i 1 kap. 4 § som gäller genomförandet av vissa av elmarknadsdirektivets definitioner i den svenska lagstiftningen som de menar kommer att få konsekvenser om de inte åtgärdas. De anser att direktivets begrepp systemansvarig för överföringssystem respektive systemansvarig för distributionssystem bör införas i ellagen, eftersom dessa begrepp är bärande både i elmarknadsdirektivet och i kommissionens förordning. Motionärerna anser att de begrepp regeringen har valt inte beskriver att ansvaret är betydligt bredare än att enbart omfatta ledningarna, och de vill därför komplettera regeringens förslag med att de är liktydiga med direktivets begrepp systemansvarig för distributionsystem och systemansvarig för överföringssystem. Systemansvaret berörs också i motion 2021/22:4497 (KD) yrkande 1.

Här kan utskottet konstatera att några remissinstanser har framfört liknande uppfattningar som motionärerna samt att regeringen därför har argumenterat utförligt för sitt förslag i propositionen. Utskottet anser sig inte ha grund för att göra en annan bedömning än regeringen.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Nätföretagens grundläggande skyldigheter

Utskottet kan konstatera att regeringens förslag till 3 kap. 1 § ellagen om nätföretagens grundläggande skyldigheter överensstämmer med den hittillsvarande motsvarigheten i samma lag. Den nämnda bestämmelsen genomför delar av artiklarna 31 och 40 i elmarknadsdirektivet.

Utskottet övertygas inte av argumentationen i motion 2021/22:4504 (M, L) om nödvändigheten av att ändra den aktuella paragrafen i syfte att tydliggöra kopplingen till bestämmelserna i elmarknadsdirektivet.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Övergripande elmarknadsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden som gäller övergripande elmarknadsfrågor. Utskottet hänvisar bl.a. till olika åtgärder inom ramen för regeringens nationella elektrifieringsstrategi som sammantaget utgör ett helhetsgrepp om förutsättningarna i energisektorn för att möjliggöra en omfattande elektrifiering av samhället.

Jämför reservation 6 (M), 7 (SD), 8 (C), 9 (V), 10 (KD) och 11 (L).

Motionerna

Vänsterpartiet anser att det är det offentliga ansvar att energiförsörjningen fungerar i hela landet, och partiet ser det som väsentligt att elnätet ägs av samhället, exempelvis av staten eller kommuner, och inte begränsas av privata ägarintressen. I partimotion 2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 föreslås därför ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt. Motsvarande förslag finns även i kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14.

Liberalerna konstaterar i partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. att industrins omställning är helt beroende av att energisystemet – särskilt kraftsystemet – förmår industrins nya behov. I yrkande 48 förordar motionärerna ett tillkännagivande om att en leveranssäker tillgång till el över hela landet är den stora utmaningen i klimatomställningen. Motionärerna anser också att omställningen behöver ge utrymme för en ordentlig ökning av exporten av fossilfri energi. De menar att detta inte kommer att kunna genomföras om inte staten tar ett tydligt ansvar och bär en del av risken i de investeringar som behöver göras. I yrkande 58 begär de därför ett tillkännagivande om att staten ska ta ett tydligt ansvar, och bära en del av risken i de investeringar som behöver göras, för att snabbt expandera kraftsystemet.

Svensk elproduktion har länge varit en av världens renaste och tryggaste, slås det fast i kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M). Motionärerna anser att detta har varit helt avgörande för den svenska industrin och för välfärden i Sverige. De begär i yrkande 1 ett tillkännagivande om att ett fossilfritt elsystem är avgörande för att säkerställa näringslivets konkurrenskraft och för att minska utsläppen. Samtidigt konstaterar motionärerna att det har kommit flera larmrapporter om att företag inte har tillräcklig tillgång till el, vilket har lett till att industrier har tvingats stänga under perioder och att man inte har kunnat bygga om eller ställa om sin verksamhet. Motionärerna ser bristen på ren el när den behövs som ett hot mot Sverige som ett modernt industriland. De anser att flera stora frågor på el- och energimarknaden är olösta eller kräver förtydliganden.

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. slås det fast att en långsiktigt konkurrenskraftig och tillförlitlig energiförsörjning behöver säkerställas för såväl hushållen som näringslivet. Motionärerna pekar bl.a. på att basen för energiförsörjningen bör vara kärnkraft och vattenkraft och att det finns ett behov av att framtida elnätsregleringar i högre grad öppnar för innovation och tydligare incitament. Vidare anser de att systemet för elområdesindelningen bör ses över för att jämna ut dagens prisskillnader. I yrkande 23 begär de ett tillkännagivande om förbättrad energiförsörjning.

Klimatpolitikens påverkan på elpriserna tas upp i kommittémotion 2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD). Motionärerna pekar på en oroande utveckling med högre priser på el i hela Europa, med risker när det gäller både den framtida energiförsörjningen och konkurrenskraften för såväl den svenska som den europeiska industrin. I yrkande 8 begär motionärerna ett tillkännagivande om klimatpolitikens påverkan på elpriserna.

I kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101 föreslås ett tillkännagivande om att stärka överföringskapaciteten för att möta den ökande efterfrågan på el och satsa på smarta elnät, ökad användarflexibilitet, energieffektivisering och energilagring.

Helena Lindahl m.fl. (C) anför i kommittémotion 2021/22:4131 att ett av de stora problemen i det svenska elsystemet inte är tillgången på energi utan tillgången på lokal kapacitet, dvs. att den el som produceras inte når dit där den behövs. Motionärerna vill i yrkande 22 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att Sverige ska ha ett helt förnybart energisystem 2040 och en integrerad strategi som inkluderar mellan- och långsiktig energilagring samt nätbalansering.

Sverige har länge haft en elförsörjning där leveranser har kunnat tas för givet, till gagn för Sveriges position som industrination och för familjernas livskvalitet, slås det fast i kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD). I motionen finns ett antal förslag med inriktning på elmarknaden. I yrkande 2 föreslås det att riksdagen i ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 300 TWh 2045. Vidare konstaterar motionärerna att ett utbyggt elnät är viktigt. Betydande delar av elnätet är gamla och behöver renoveras samtidigt som ytterligare nät måste byggas ut. Enligt motionärerna råder det redan i dag stora elförsörjningsproblem i vissa regioner. I yrkande 3 föreslår de därför ett tillkännagivande om en effekt- och kapacitetsutredning samt om vikten av en utbyggt nätkapacitet.

Tillgången till el är väsentlig i vårt samhälle, och det kan vara enkelt att utsätta ett land för stora påfrestningar när varken it-infrastruktur eller annan infrastruktur fungerar som en följd av att elen inte fungerar. Motionärerna förordar därför i yrkande 30 att Energimyndigheten och Svenska kraftnät ges i uppdrag att se över säkerheten och risken att utsättas för angrepp på elnäten runt om i Sverige och vilken beredskap de lokala nätägarna ska kunna ha om det sker oförutsedda händelser.

Även i Liberalernas kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. finns flera yrkanden som på olika sätt gäller kraftsystemet och elmarknadens utformning och funktion. Motionärerna konstaterar att kraftsystemet står inför två stora utmaningar. Det är kraftigt försvagat i södra Sverige eftersom betydande produktion av planerbar kärnkraft och kraftvärme har stängts ned på bara några år, vilket har lett till dålig spänningskvalitet och att Svenska kraftnät återkommande gör mycket stora ingrepp i elmarknaden för att garantera systemets stabilitet och för tåligheten mot vanliga fel. Motionärerna anser att systemet inte längre är robust. Därför föreslår de i yrkande 1 ett tillkännagivande om att återupprätta kraftsystemets robusthet och resiliens. De anser också att Svenska kraftnät tillsammans övriga aktörer behöver ta fram en plan för kraftsystemets expansion och begär i yrkande 4 ett tillkännagivande med den innebörden. Motionärerna pekar också på att kraftsystemet behöver planeras i förväg och att ut- och ombyggnad bör påbörjas långt innan det finns ett konkret behov. Vidare anser de att planeringen av kraftsystemet ska göras så att stora prisskillnader i tiden såväl som i geografin motverkas. I yrkande 10 begär de därför ett tillkännagivande om att kraftsystemplaneringen ska motverka bristsituationer i både tid och rum.

Motionärerna ser också ett behov av att stärka länsstyrelsernas roll i planeringen av det framtida kraftsystemet. Nätägarna behöver en nära dialog med länsstyrelserna i arbetet. Länsstyrelserna behöver därför ta en aktiv roll i planeringen. Ett tillkännagivande med den innebörden efterfrågas i yrkande 12.

Motionärerna vill även att det ska inrättas ett systemråd som säkerställer att övergripande frågor i kraftsystemplaneringen tas om hand och som tar ansvar för samordning. I rådet bör nätägare på transmissions-, region- och lokalnät-nivå samt kraftproducenter ingå. Motionärerna anser att samverkan mellan Svenska kraftnät och region- och lokalnätägarna behöver förbättras i syfte att harmonisera åtgärder på olika nivåer i kraftsystemet och hitta kostnadseffektiva lösningar på de utmaningar som finns. Ett tillkännagivande om ett systemråd föreslås i yrkande 15.

Det är även motionärernas uppfattning att det bör utredas hur kraftsystemets kostnader ska fördelas när en större andel av elproducenterna är små. Elnätstarifferna ska vara utformade så att de synliggör de kostnader den anslutna anläggningen orsakar. De fasta kostnaderna ska delas mellan de anslutna anläggningarna enligt teknikneutrala principer. I yrkande 36 förordas ett tillkännagivande om att Energimarknadsinspektionen behöver föreslå hur kostnader i kraftsystemet ska fördelas.

Med fokus på utmaningarna med elförsörjningssituationen på Gotland begär Hanna Westerén (S) i motion 2021/22:840 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att verka för att säkra en långsiktigt hållbar elförsörjning i hela landet.

Även Linus Sköld m.fl. (S) berör i motion 2021/22:1405 vikten av en väl utbyggd infrastruktur för elöverföring. Enligt motionärerna är det därför av avgörande betydelse att staten tar ansvar för en fungerande överföringsinfrastruktur, inte bara i stora matarledningarna söderut utan även för att möjliggöra

för samhällen och verksamheter i norr att få tillgång till de stora elmängder som produceras där. Motionärerna begär ett tillkännagivande om elöverföringskapacitet i hela landet.

Utmaningarna för den svenska kraftförsörjningen lyfts även fram i motion 2021/22:3088 av Sofia Amlöf m.fl. (S). Med utgångspunkt från situationen i Södermanlands län – där kapacitetsbristen enligt motionärerna redan har medfört att vissa av länets kommuner har tvingats tacka nej till nya företags-etableringar – begärs ett tillkännagivande till regeringen om att verka för säkrad energiförsörjning och om behovet av samordning.

Även motion 2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) tar sin utgångspunkt i elförsörjningssituationen i Södermanlands län. Motionären anser att en lyckad omställning till fossilfritt är en ödesfråga för klimatet, och på sikt även för den svenska konkurrenskraften. Enligt motionären är Sveriges utmaningar – som ett industritunget exportberoende land – på många sätt större än andra länders. I motionen begärs ett tillkännagivande om att övergripande säkra elinfrastrukturen för att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle.

Jan Ericson (M) begär i motion 2021/22:601 ett tillkännagivande om en bred översyn av beskattning och avgifter med koppling till elkonsumention. Detta skulle göra hela kostnadsbilden för el mer transparent för såväl privatpersoner som företag. Motionären anser att om man vill skapa incitament för en ökad elektrifiering behövs det både en ökad och stabil elproduktion och en prissättning och beskattning som är fördelaktig.

Riksdagen bör ställa sig bakom ett förslag om ett tillkännagivande till regeringen om att den måste ta fram konkreta åtgärder för hur effektbalansen ska säkras i det svenska elsystemet, parallellt med att andelen intermittent el ökar. Detta anser Cecilie Tenfjord Toftby (M) i motion 2021/22:1741. Motionären menar bl.a. att Sverige behöver ett elsystem som garanterar effektbalansen under dygnets alla timmar och året om. Enligt motionären är det ytterst viktigt att regeringen levererar konkreta förslag på hur denna balans i det svenska elnätet ska upprätthållas och hur en avbrottssituation ska avvärjas.

Betydelsen av ett leveranssäkert elsystem tas även upp i motion 2021/22:2085 av Lars Püss (M). Energipolitikens mål måste vara ett fossilfritt kraftsystem där systemkostnaderna står i centrum. Elsystemet måste svara upp mot användarnas behov. De stora klimatinvesteringarna inom basindustrin kräver en trygg, kostnadseffektiv och fossilfri elförsörjning över hela landet, året runt. Motionären begär ett tillkännagivande om ett leveranssäkert elsystem med låga kostnader.

Dagens elnät klarar inte av det nya elektrifierade samhället där nya såväl konsumtions- som produktionsmönster belastar kraftnäten på nya sätt. Detta anförs i motion 2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlene Lund Kopparklint (båda M). Motionärerna ser problem med den alltmer påtagliga elbrist som råder i södra Sverige under vissa tider. De föreslår i yrkande 1 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att lösa energi- och effektbristen i södra Sverige. Vidare

förordar de i yrkande 4 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över befintliga och nya styrmedel så att dessa inte indirekt styr mot ökad elanvändning.

I motion 2021/22:408 av Larry Söder (KD) konstateras det inledningsvis att klimatomställningen förutsätter en bred elektrifiering av hela samhället, vilket i sin tur kräver långt mycket mer el än vad som produceras i Sverige i dag. Motionären begär ett tillkännagivande om att regeringen tar fram en tydlig politisk målbild för en långsiktig och förutsägbar intäktsreglering för elnäten samt en nedläggning av planerna på en s.k. elmarknadshubb.

Bakgrund och pågående arbete

Energipolitikens inriktning

I april 2018 överlämnade regeringen en proposition om energipolitikens inriktning till riksdagen (prop. 2017/18:228). Propositionen vilade på en blocköverskridande energipolitisk ramöverenskommelse som hade slutits i juni 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna. I propositionen föreslog regeringen nya energipolitiska mål och redovisade sin bedömning om energipolitikens inriktning.

Vid behandlingen av propositionen antog riksdagen de förslag till övergripande mål för energipolitiken som regeringen hade lagt fram (bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411). Målet innebär att energipolitiken ska syfta till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet och att den svenska energipolitiken bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU. I sitt ställningstagande konstaterade utskottet att med de nya målen har energipolitiken fått långsiktiga förutsättningar att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat och att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Utöver det övergripande målet godkände riksdagen regeringens förslag om ett mål för andelen förnybar energi som innebär att elproduktionen 2040 ska vara 100 procent förnybar. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft, och det innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut. Förslaget i propositionen om ett mål för energieffektivisering godkändes också. Målet är att Sverige 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005, uttryckt i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP).

Riksdagen biföll också regeringens förslag om att upphäva vissa tidigare beslutade riksdagsbindningar som gällde riktlinjer för energipolitiken.

Energipolitikens inriktning i budgetpropositionen för 2022

I budgetpropositionen för 2022 konstaterar regeringen att energipolitikens inriktning ligger fast och att den syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet (prop. 2021/22:1 utg.omr. 21 Energi).

Arbetet med att uppnå de energipolitiska målen bidrar till konkurrenskraftiga elpriser för industrin och minskade utsläpp av växthusgaser. Regeringen anger att den fortsätter arbetet med att nå de riksdagsbundna energipolitiska målen. Det konstateras samtidigt att energipolitiken behöver utvecklas och ta höjd för en kraftig ökning av elbehovet genom olika åtgärder, bl.a. effektiv användning, ny infrastruktur och säkrad tillförsel.

Regeringen slår fast att elektrifiering kan bidra till stora energieffektiviseringar och utsläppsminskningar inom transportsektorn och är avgörande för att ställa om till fossilfria processer i stora industrier. Ett ökat fokus på effekt- och energieffektivisering sägs kunna bana väg för en snabb, resurseffektiv och hållbar elektrifiering och bidra till klimatomställningen. Regeringen konstaterar vidare att Sverige har inlett ett skifte med en betydande elektrifiering av transporter, industri och andra verksamheter. En framgångsrik elektrifiering är också avgörande för att nå nettonollutsläpp 2045 och kan även minska utsläppen i andra länder genom export av klimatsmarta produkter. Sveriges elförsörjning ska utgöra en unik konkurrensfördel genom hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Genom arbetet med elektrifieringsstrategin (se nedan) anger regeringen att den tar ett helhetsgrepp om förutsättningarna i energisektorn för att möjliggöra en omfattande elektrifiering av samhället.

Det svenska elnätet

Enligt Energimarknadsinspektionens rapport Sveriges el- och naturgasmarknad 2020 (Ei R2021:08) består det svenska elnätet av 58 200 mil ledning, varav ungefär 41 100 mil är jordkabel och 17 100 mil är luftledning. Elnätet kan delas in i tre nivåer: transmissionsnät (vanligen också betecknat stamnät), regionnät och lokalnät. Transmissionsnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Regionnäten transporterar el från transmissionsnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och transporterar el till hushåll och andra slutkunder.

Transmissionsnätet i Sverige förvaltas av Svenska kraftnät, och regionnäten ägs i huvudsak av Ellevio (f.d. Fortum), Eon och Vattenfall. Lokalnäten ägs till ca 60 procent av Ellevio, Eon och Vattenfall och till resterande del av olika privata och kommunala aktörer.

Det svenska elsystemet är vidare tätt sammankopplat med angränsande länder, särskilt Norge, Danmark och Finland. Utlandsförbindelserna är av två typer, växelström och likström. Sverige har växelströmsförbindelser med Norge, Danmark och Finland. Likströmsförbindelser finns med Tyskland, Polen och sedan 2016 även med Litauen.

Elmarknadens aktörer

Nätföretag

I Sverige finns det ungefär 170 elnätsföretag. Ett nätföretag innehar ett ledningsnät, eller i några fall endast enstaka ledningar, och svarar för drift och underhåll av elnätet. Verksamheten bedrivs med stöd av en nätkoncession, dvs. ett tillstånd att bygga och använda en elektrisk starkströmsledning. Ett nätföretag är skyldigt att ansluta elektriska anläggningar till ledningen eller ledningsnätet och att överföra el för någon annans räkning. Det finns alltså en rätt till tredjepartstillträde. Ett nätföretag får inte handla med el och får endast bedriva elproduktion när elen behövs för nätverksamheten.

Elproducenter

Elproducenten matar in el från en produktionsanläggning på elnätet för överföring till elanvändarna. I Sverige är elproducenterna en heterogen grupp, som omfattar några av Europas största elföretag men även privatpersoner som äger småskaliga vatten-, vind- och solenergianläggningar. Större elproducenter säljer ofta el direkt på elbörsen. Mindre producenter väljer ofta att sälja elen till en större aktör, som i sin tur säljer den vidare.

Elhandelsföretag

Ett elhandelsföretag levererar el. Med leverans avses i detta sammanhang försäljning av el till elanvändare till skillnad från överföring, dvs. sådan transport av el för någon annans räkning som utgör nätverksamhet. Elhandelsföretaget köper in el, vanligtvis från elbörsen, för att sedan sälja den vidare till elanvändare. Handeln med el bedrivs på en fri marknad, där elhandelsföretagen konkurrerar om kunderna. Enligt Energimarknadsinspektionens rapport om Sveriges el- och naturgasmarknad 2020 (Ei R2021:08) fanns det över 140 elhandelsföretag på myndighetens jämförelsesajt Elpriskollen.se i december 2020. De tre största elhandlarna hade i slutet av 2020 en samlad marknadsandel på 45 procent räknat på antalet kunder, vilket var en lika stor andel som året före.

Balansansvariga

En balansansvarig har i ett avtal med Svenska kraftnät (den systemansvariga myndigheten, se vidare nedan) åtagit sig ett särskilt ansvar för att balansera tillförsel och förbrukning av el. Den balansansvarige svarar ekonomiskt för obalanser. Ett elhandelsföretag är skyldigt att se till att någon åtar sig balansansvaret för leveranser i en uttagspunkt. Ett vanligt sätt att ordna detta är att elhandelsföretaget självt åtar sig balansansvaret. Företaget kan dock välja att låta ett annat elhandelsföretag eller ett specialiserat företag åta sig balansansvaret.

Elbörser

En elbörs tillhandahåller system för fysisk och finansiell handel med grossist-energiprodukter. De vanligaste aktörerna på börserna är elproducenter, elhandelsföretag och större elanvändare. I Norden är för närvarande Nord Pool den enda börsen för handel med el för fysisk leverans. Handel med finansiella kontrakt bedrivs på Nasdaq Commodities. Genom sådan handel med finansiella kontrakt kan aktörer säkra sig mot prisvariationer.

Energimarknadsinspektionen – nätmyndigheten

I Sverige är Energimarknadsinspektionen nationell energitillsynsmyndighet med ansvar för bl.a. tillsyn, regelgivning och tillståndsprövning. Enligt ellagen är Energimarknadsinspektionen nätmyndighet, vilket innebär att inspektionen handlägger alla frågor som enligt lagen eller föreskrifter som har utfärdats i anslutning till lagen ligger på nätmyndigheten. Till nätmyndighetens uppgifter hör att pröva frågor om tillstånd (koncession) att bygga och använda starkströmsledningar, att förhandspröva nätföretagens intäkter från nätverksamheten och att pröva tvister om villkoren för anslutning till elnätet. Myndighetens uppgifter regleras i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen.

Svenska kraftnät – den systemansvariga myndigheten

Svenska kraftnät har i två olika egenskaper – transmissionsnätsföretag respektive systemansvarig myndighet (i EU-sammanhang kallad transmission system operator, TSO) – en central roll på den svenska elmarknaden. Svenska kraftnät innehar och driver det svenska transmissionsnätet som ägs av staten. I sin egenskap av transmissionsnätsföretag omfattas Svenska kraftnät i huvudsak av det regelverk som gäller för nätföretag i allmänhet. Dessa och affärsverkets uppgifter regleras i ellagen och i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät.

Svenska kraftnät är också systemansvarig myndighet och har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balansen mellan produktion och förbrukning av el inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls. Som systemansvarig myndighet får Svenska kraftnät bl.a. beordra elproducenter att öka eller minska produktionen av el. Svenska kraftnät utövar även tillsyn över driftssäkerheten i det nationella elsystemet.

Statens energimyndighet

Statens energimyndighet (Energimyndigheten) är förvaltningsmyndighet för frågor om tillförsel och användning av energi i samhället. Energimyndigheten ska verka för försörjningstrygghet och för ett energisystem som är hållbart och kostnadseffektivt med en låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat.

Myndighetens uppgifter finns angivna i förordningen (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet.

Elektrifieringskommission

I oktober 2020 inrättade regeringen en elektrifieringskommission med statsrådet Tomas Eneroth som ordförande. Elektrifieringskommissionen är ett rådgivande organ och ska påskynda arbetet med elektrifiering av de tunga vägtransporterna och transportsektorn som helhet. I slutet av december 2021 presenterade Elektrifieringskommissionen en handlingsplan för att möjliggöra eldrivna transporter längs större vägar, med fokus på tunga transporter. I april 2022 presenterades en kartläggning av var elnätet behöver förstärkas för att kunna möta behovet av laddinfrastruktur för tunga fordon.

Kommissionens uppdrag sträcker sig fram t.o.m. den 31 december 2022.

Nationell elektrifieringsstrategi

I oktober 2020 påbörjade regeringen även arbetet med att ta fram en nationell elektrifieringsstrategi. I mars 2021 presenterade en arbetsgrupp för elektrifieringsstrategin ett förslag på en övergripande målbild och inriktning för det fortsatta arbetet med att ta fram den nationella elektrifieringsstrategin. Arbetsgruppen anförde bl.a. att Sveriges elförsörjning, i linje med det energipolitiska mål som gäller, ska utgöra en unik konkurrensfördel genom hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Arbetsgruppen betonade också att elektrifieringen är en stor omställning som kräver insatser på en helt ny nivå.

Arbetet med elektrifieringsstrategin respektive Elektrifieringskommissionen kompletterar varandra. Elektrifieringskommissionens uppdrag är som har nämnts ovan att påskynda elektrifieringen av transportsektorn. Elektrifieringsstrategin omfattar även elektrifiering av andra delar av samhället, inklusive industrin, som behövs för att uppnå klimatmål och har ett helhetsperspektiv på elektrifieringen av samhället i stort.

Den 3 februari 2022 presenterade regeringen en nationell strategi för elektrifiering. Elektrifieringsstrategins inriktning är att skapa förutsättningar i energisektorn för en snabb och storskalig elektrifiering av industri, transporter och arbetsmaskiner, som tillsammans står för över två tredjedelar av Sveriges nationella utsläpp av växthusgaser.

Strategin omfattar fem övergripande områden som i sin tur delas in i tolv punkter, vilka konkretiseras i 67 åtgärder som kommer att genomföras under treårsperioden 2022–2024. Vissa av dessa åtgärder refereras längre fram i detta betänkande.

Vissa förslag från Nätkoncessionsutredningen

I februari 2018 tillsatte regeringen en särskild utredare (Elsäkerhetsverkets generaldirektör Elisabet Falemo) med uppgift att se över regelverket för nätkoncessioner (dir. 2018:6). Den s.k. Nätkoncessionsutredningen överlämnade sitt betänkande Moderna tillståndsproucesser för elnät (SOU 2019:30) till regeringen i juni 2019. Flera av utredningens förslag behandlades i regeringens proposition 2020/21:188 Moderna tillståndsproucesser för elnät som riksdagen tog

ställning till i juni 2021 (bet. 2020/21:NU22). I propositionen redovisade regeringen att vissa övriga förslag i utredningens betänkande bereds vidare inom Regeringskansliet. Det gällde bl.a. förslag om undantag för koncessionsplikt. Utredningen föreslog ett nytt undantag som underlättar delning av energi, t.ex. överföring av lokal förnybar energi eller nyttjande av energilagrar. Enligt undantaget ska ett internt lågspänningsnät för delning av energi få byggas eller användas utan tillstånd inom en egen fastighet och mellan byggnader och anläggningar som var och en även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av en nätkoncession. Det bör inte heller finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning.

Vidare föreslog utredningen att ett område som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken för en sådan verksamhet som avses i 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) alltid ska anses vara ett sådant avgränsat område. Det bör inte heller finnas någon begränsning i rätten att överföra el för annans räkning.

Översyn av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena

Den 17 mars 2022 beslutade regeringen om direktiv för en särskild utredare att se över reglerna om de avgifter som elnäts- och naturgasföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur (dir. 2022:20). Syftet med utredningen är att åstadkomma ett regelverk som är förenligt med elmarknadsdirektivet respektive gasmarknadsdirektivet. Vidare är syftet att på ett tydligt sätt ta till vara kundernas intressen och nätföretagens roll i utvecklingen och utbyggnaden av el- och naturgasnäten i Sverige för att på bästa sätt kunna möta nuvarande och framtida utmaningar.

Utredaren ska bl.a.

- se över hur det svenska regelverket förhåller sig till EU-domstolens dom i mål C-718/18, Europeiska kommissionen mot Förbundsrepubliken Tyskland²
- se över bestämmelserna om överklagande av den nationella energitillsynsmyndighetens beslut i ärenden om förhandsreglering av avgifter och övriga villkor när det gäller anslutning och tillträde till elnät och naturgasinfrastruktur.

Utredaren ska lämna nödvändiga författningsförslag och särskilt redogöra för ändringarnas konsekvenser för elmarknadens funktionssätt samt kostnader eller vinster för elmarknadens aktörer.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

² I den omnämnda domen konstaterade EU-domstolen den 2 september 2021 att Tyskland inte hade införlivat vissa bestämmelser om förhandsreglering i elmarknadsdirektivet på ett korrekt sätt och ifrågasatte de nationella tillsynsmyndigheternas oberoende i förhållande till alla politiska organ, såväl till regeringen som till den nationella lagstiftaren. Eftersom det tyska regelverket har gemensamma drag med det svenska behöver det säkerställas att det svenska regelverket på området är förenligt med EU-domstolens dom. Det handlar här bl.a. om att utreda i vilken utsträckning Energimarknadsinspektionen, som är nationell tillsynsmyndighet, kan och i så fall bör bemyndigas att meddela föreskrifter i fråga om avgifter och övriga villkor för anslutning till el- och naturgasnät och överföring av el eller gas.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslag om att göra elnätet samhällsägt likalydande med de i motionerna 2021/22:3232 (V) yrkande 7 och 2021/22:3199 (V) yrkande 14 avstyrktes av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22).

Motion 2021/22:3688 (M) yrkande 14 om åtgärder mot lokala kapacitetsbrister behandlades i snarlik utformning också våren 2021. Utskottet avstyrkte yrkandet med hänvisning till vidtagna åtgärder och till att riksdagen i november 2019 tillkännagett för regeringen att den bör följa upp och analysera de åtgärder som vidtagits för att motverka den akuta kapacitetsbrist i elnäten som drabbade Skåne och Stockholm under 2019 i syfte att dra lärdomar och skapa beredskap om liknande situationer uppstår igen i framtiden (bet. 2020/21:NU5). Förslaget i motion 2021/22:4195 (KD) yrkande 3 om en effekt- och kapacitetsutredning avstyrktes också i likalydande form av utskottet i samma betänkande. Även förslaget i motion 2021/22:840 (S) avstyrktes i identisk form i det betänkandet, liksom även det som nu har återupprepat i motion 2021/22:116 (M) med fokus på elförsörjningssituationen i Södermanlands län. Detsamma gäller förslaget i motion 2021/22:1741 (M) om ett elsystem som garanterar effektbalansen alla dygnets timmar, året om. Det som föreslås i motion 2021/22:3468 yrkandena 1 och 4 avstyrktes också våren 2021 (bet. 2020/21:NU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller elens betydelse för det svenska energisystemet och därmed även för så gott som alla samhällssektorer. Detta understryks också av att Sverige har inlett ett skifte som innebär en betydande elektrifiering av transporter, industri och andra verksamheter. Utskottet delar här regeringens uppfattning att en framgångsrik elektrifiering är avgörande för att nå nettonollutsläpp 2045 och även kan minska utsläppen i andra länder genom export av klimatsmarta produkter. Såvitt utskottet kan bedöma finns inga starka invändningar i motionerna mot denna syn på elektrifieringens stora och växande betydelse.

Med detta i åtanke kan utskottet konstatera att regeringen i början av 2022 presenterade en nationell elektrifieringsstrategi som omfattar ett ambitiöst batteri av åtgärder som ska ligga till grund för det fortsatta arbetet med elektrifieringen. Genom strategin tas ett helhetsgrepp om förutsättningarna i energisektorn för att möjliggöra en omfattande elektrifiering av samhället.

Sammantaget anser utskottet att åtgärderna inom strategin kan anses möta de förslag som finns i de här aktuella motionerna.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Elmarknadsöversyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om att det bör genomföras en översyn av elmarknaden. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete med att förbättra elmarknadens funktion och till att regeringen i sin elektrifieringsstrategi anger att det finns skäl att försättningslöst pröva om elmarknadsmodellen är rustad för en omfattande elektrifiering och energiomställning.

Jämför reservation 12 (M, SD, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) slås det fast att de systemtjänster som kraftproducenterna levererar i allt väsentligt är gratis och att dessa tjänster främst uppkommer i stora anläggningar. Marknaden betalar för energi, men det finns inga incitament att tillhandahålla kvalitet eller effekt. Motionärerna anser att ett elsystem där man betalar för dessa egenskaper skulle bli mer robust. Därför förordar de i yrkande 19 ett tillkännagivande om att utreda en ny marknadsmodell för elmarknaden som säkrar en trygg elförsörjning. Vidare framförs uppfattningen att den elhandlarcentriska modellen bör reformeras och motionärerna pekar på ett antal konkreta förslag om vad som bör förändras. I yrkande 34 begärs ett tillkännagivande i linje med detta.

Även i Sverigedemokraternas kommittémotion 2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. yrkande 30 begärs ett tillkännagivande om en elmarknadsöversyn för ett mer kostnadseffektivt elsystem. Motionärerna påpekar att Sverige numera har ett underskott i kraftbalansrapporterna samtidigt som storstadsregionerna möter en tilltagande elbrist eftersom överföringskapaciteten är otillräcklig. Situationen riskerar att äventyra bostadsprojekt, företagsetableringar och utbyggnaden av elektrifierad kollektivtrafik. En elmarknadsöversyn behöver genomföras för ett mer kostnadseffektivt elsystem, vilket långsiktigt ska bidra till att säkerställa ett robust och leveranssäkert kraftsystem för hushållen och näringslivet.

En utvecklad elmarknadsmodell efterfrågas även i kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD). I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att utveckla elmarknadsmodellen med inriktning på att ta fram en modell som styr bättre mot leveranssäkerhet. En modell som ger betalt för viktiga systemtjänster skulle, enligt motionärerna, bli mer robust. Planerbara kraftslag, som kärnkraft och vattenkraft, skulle då få en specifik ersättning för den viktiga funktion de har i elsystemet. Motionärerna framför också uppfattningen att arbetet med att införa en elhandlarcentrisk modell bör avbrytas eftersom genomförandet är tekniskt svårt, för att det är mycket kostsamt att skapa det system som krävs för att modellen ska fungera och för att det innebär

säkerhetsproblem att samla Sveriges elkunders alla måtvärden på ett och samma ställe. I yrkande 9 föreslår de därför ett tillkännagivande om att regeringen ska avbryta projektet med en elhandlarcentrisk modell och elmarknadshubb.

Ett tillkännagivande om en utredning om elmarknadens funktionssätt och om effekterna av avregleringen efterfrågas i motion 2021/22:1298 av Teres Lindberg (S). Motionären menar att avregleringen har lett till att elnätspriserna har rusat, underhållet försämrats, arbetsplatsolyckorna ökat och anställningstryggheten försvagats.

Jan Ericson och Lars Beckman (båda M) pekar i motion 2021/22:862 på att det kommer allt fler larm om kraftiga obalanser och brister i den svenska elförsörjningen, och rent av hotande elbrist vintertid i delar av landet under perioder med stora elbehov. Därför föreslår de ett tillkännagivande om en kriskommision för att hantera frågorna om Sveriges framtida elförsörjning. I denna kommission bör det bl.a. ingå representanter för politiken, energiföretagen, industrin, transportnäringen, näringslivsorganisationer, fackliga organisationer och de svenska kommunerna.

I motion 2021/22:2119 av Johan Hultberg (M) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att kartlägga elkrisens konsekvenser. Motionären pekar bl.a. på att elpriserna slår rekord och att larmrapporter om uteblivna företagsetableringar och investeringar duggar tätt, samtidigt som elektrifieringen av bl.a. transportsektorn och industrins klimatomställning bromsas.

Bakgrund och pågående arbete

Utvecklingen på den avreglerade elmarknaden

Den svenska elmarknaden reformerades 1996. Sedan dess är handel med och produktion av el konkurrensutsatt medan nätverksamheten utgörs av ett stort antal reglerade monopol. Syftet med att konkurrensutsätta produktion av och handel med el är att öka konsumenternas valfrihet och att skapa förutsättningar för ett effektivt användande av produktionsresurserna. Elnätsverksamhet är däremot ett naturligt monopol, vilket innebär att det inte är samhällsekonomiskt effektivt med flera sådana verksamheter inom samma geografiska område. Marknadsmodellen har därefter successivt utvecklats och 1999 avskaffades exempelvis kravet på timmätning för att kunna byta elleverantör.

Energimarknadsinspektionen har haft uppdrag att utreda en ny modell för elmarknaden. I rapporten Ny modell för elmarknaden (Ei R2017:05) presenterades förslag till lagändringar för att införa en ny marknadsmodell där en elmarknadshubb utgör navet i informationsutbytet mellan elmarknadens parter. Den nya marknadsmodellen innebär att elhandlaren blir kundens huvudsakliga kontaktpunkt i de flesta ärenden som berör den egna elleveransen. Det innebär också att kundens relation och kommunikation med nätägaren minskar jämfört med dagens situation. I sammanhanget bör också beaktas arbetet med genomförande av det nya EU-regelverket på elmarknadsområdet. I detta ingår bl.a. att ett mål för leveranssäkerhet (tillförlitlighetsnorm) ska tas fram. Reger-

ingen har gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att föreslå en tillförlitlighetsnorm (I2019/03365/E). Uppdraget redovisades i form av en rapport till regeringen i slutet av maj 2021 (Ei R2021:5). Svenska kraftnät fick även under 2019 nya uppgifter att bedöma och redovisa utvecklingen av leveranssäkerheten (resurstillräckligheten) enligt EU:s nya regelverk, vilket framgår av förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät.

Energimarknadsinspektionen om utvecklingsområden på elmarknaden

I regleringsbrevet för 2020 fick Energimarknadsinspektionen i uppdrag av regeringen att föreslå en genomförandeplan med tidsplan för att förbättra elmarknadens funktion enligt reglerna i EU:s elmarknadsförordning.

I rapporten Genomförandeplan med tidsplan för att förbättra elmarknadens funktion (Ei R2020:09) slår myndigheten inledningsvis fast att de svenska regelverken har anpassats löpande till utvecklingen av de EU-gemensamma reglerna, vilket har bidragit till att Sverige i hög utsträckning är en del av EU:s inre marknad för el.

I rapporten fokuserar myndigheten på åtgärder som kan förbättra elmarknadens funktion ytterligare. Tre områden som lyfts fram i det avseendet är

- behovet av att säkerställa att balansmarknaden fortsätter att utvecklas
- behovet av ändamålsenliga styrmedel
- behovet av ett fortsatt arbete med efterfrågeflexibilitet.

I Energimarknadsinspektionens verksamhetsplan för 2022 (Ei R2021:12) anges att myndigheten har för avsikt att fortsätta arbetet med de utvecklingsområden för elmarknaden som har identifierats i rapporten som det refereras till ovan.

Elmarknaden i elektrifieringsstrategin

Som har redovisats tidigare i betänkandet presenterade regeringen en nationell strategi för elektrifiering i början av februari 2022. En av strategins tolv punkter rubriceras Utvecklad elmarknad. Under denna rubrik slår regeringen fast att elmarknaden behöver utvecklas för en fortsatt hög leveranssäkerhet och konkurrenskraftiga elpriser för att möjliggöra elektrifieringen. Vidare konstaterar regeringen att en utvecklad elmarknad även innebär möjligheter för nya aktörer och nya affärsmodeller. En av de åtgärder som regeringen listar i detta sammanhang är att EU:s nya elmarknadsdesign genomförs och efterlevs. Regeringen avser att intensifiera arbetet med att genomföra den nya EU-lagstiftningen på ett sätt som bidrar till en mer effektiv elmarknad som kan stödja en framgångsrik elektrifiering. Samtidigt bör efterlevnaden av befintliga och nya elmarknadsregler säkerställas.

Regeringen konstaterar att det nu 25 år efter elmarknadsreformen

[...] finns skäl att förutsättningslöst pröva om elmarknadsmodellen är rustad för en omfattande elektrifiering och energiomställning. Elmarknadens förmåga att leverera tillräcklig effekt under hela året behöver säkras även i framtiden. Nätägarrollen förändras med EU:s nya regelverk och frågan är hur den kan se ut i framtiden. Elmarknadsmodellen kommer även behöva fungera om elsystem utvecklas i riktning mot en mycket hög andel väderberoende elproduktion med låga marginalkostnader. För närvarande pågår en elområdesöversyn inom ramen för EU:s regelverk. Utformningen av elområden och en eventuell utveckling mot mer lokal prissättning kan också ha en stor betydelse för elsystemets utveckling och prisutveckling i olika delar av landet.

Det är samtidigt angeläget att inte skapa mer osäkerhet om spelreglerna för investerare i en tid där elsystemet behöver byggas ut kraftfullt. Sveriges möjligheter att göra större förändringar av elmarknadsmodellen är också begränsade av EU:s nuvarande regelverk på området.

Regeringen bedömer därför att uppföljningen av elmarknaden behöver utvecklas för att snabbare kunna identifiera eventuella hinder för dagens elmarknadsmodell att leverera mot framtida behov. Regeringen bedömer vidare i likhet med vad som anges i energiöverenskommelsen, att det är rimligt att över tid föra en bred diskussion om den framtida elmarknadsdesignen. Denna diskussion behöver mot bakgrund av elektrifieringen nu intensifieras.

En av åtgärderna (åtgärd 60) inom ramen för elektrifieringsstrategin betecknar regeringen Kontrollstationer för elmarknadens utveckling. Regeringen konstaterar att det i uppföljningen av samhällets elektrifiering (elektrifieringsstrategins åtgärd 1) ska ingå en kontrollstation i form av en sammanställning av de berörda myndigheternas slutsatser och förslag när det gäller elmarknadens utveckling, inklusive utvecklingen av stödtjänster, nationella och lokala flexibilitetsmarknader och den finansiella elmarknaden. Sammanställningen ska tas fram i en bred och publik dialog med bl.a. berörda aktörer på elmarknaden. Myndigheternas sammanställning ska även användas som underlag för den andra kontrollstationen för energiöverenskommelsen som tidigare är aviserad att genomföras under 2023. De myndigheter som berörs av åtgärd 1 ska i december 2022 redogöra för sina gemensamma bedömningar i syfte att följa upp om det finns förutsättningar för elsystemet att utvecklas i takt med de behov som finns.

Som åtgärd 61 i elektrifieringsstrategin redovisar regeringen att den har för avsikt att initiera en bred och förutsättningslös diskussion om den framtida elmarknadsmodellen baserat på underlag från myndigheterna med bedömningar av modellens förutsättningar att över tid möjliggöra en kostnadseffektiv och leveranssäker elförsörjning i takt med en kraftfull elektrifiering. Eventuella behov av att utveckla elmarknadsmodellen i en nordisk kontext ska identifieras och i så fall tas vidare genom en utredning.

Elmarknadshubben och den elhandlarcentriska modellen

I juni 2013 överlämnade Energimarknadsinspektionen rapporten Enklare för kunden (Ei R2013:9) till regeringen med förslag om att en elhandlarcentrisk

modell skulle införas på elmarknaden, där elhandlaren blir kundens huvudsakliga kontaktpunkt. Enligt förslaget skulle kunden endast i vissa särskilda fall behöva ha kontakt med nätägaren. Året därpå lämnade inspektionen ett kompletterande förslag om att en central informationshanteringsmodell (elmarknadshubb) skulle införas på elmarknaden.

I budgetpropositionen för 2021 angav regeringen att den hade för avsikt att återkomma med en proposition under 2021 med förslag till reglering av elmarknadshubben. När elmarknadshubben är i drift återkommer regeringen om och hur reformen med en elhandlarcentrisk modell ska tas vidare (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 34).

I regeringens elektrifieringsstrategi anges att en elmarknadshubb ska utvecklas och införas (åtgärd 21). Vidare anges att regeringen avser att tydliggöra förutsättningarna, bl.a. när det gäller sekretess och säkerhet, för att få på plats en elmarknadshubb för informations- och datautbyte på elmarknaden samt säkerställa en säker driftstagning.

Enligt uppgift från Infrastrukturdepartementet i slutet av april 2022 är arbetet med elmarknadshubben dock ytterligare försenat och någon lagrådsremiss är därför inte att vänta före höstens val.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslag om att se över den befintliga och/eller att införa en ny elmarknadsmodell fanns i ett antal motionsyrkanden som utskottet behandlade våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Flera av dessa liknade de nu aktuella på detta tema. Utskottet redovisade pågående arbete och avstyrkte motionerna med hänvisning till detta arbete.

Utskottets ställningstagande

I ett antal motioner efterfrågas en översyn av den svenska elmarknaden. Här vill utskottet inledningsvis påminna om att Energimarknadsinspektionen har haft i uppdrag av regeringen att föreslå en plan för att förbättra elmarknadens funktion enligt reglerna i EU:s elmarknadsförordning. Inom ramen för det uppdraget har inspektionen bl.a. pekat på vissa åtgärder som kan förbättra elmarknadens funktion ytterligare. Det framgår också av myndighetens verksamhetsplan att arbetet fortsätter med de utvecklingsområden som identifierades i rapporten.

Utöver detta vill utskottet också påminna om att en av elektrifieringsstrategins tolv övergripande punkter rubriceras Utvecklad elmarknad. Här slår regeringen fast att elmarknaden behöver utvecklas för en fortsatt hög leveranssäkerhet och konkurrenskraftiga elpriser för att möjliggöra elektrifieringen. Vidare konstaterar regeringen att det finns skäl att förutsättningslöst pröva om elmarknadsmodellen är rustad för en omfattande elektrifiering och energiomställning. Regeringen ser det bl.a. som angeläget att inte skapa mer osäkerhet om spelreglerna för investerare i en tid när elsystemet behöver byggas ut

kraftfullt. Utskottet instämmer i uppfattningen att uppföljningen av elmarknaden behöver utvecklas för att snabbare kunna identifiera eventuella hinder för dagens elmarknadsmodell att leverera mot framtida behov, och utskottet välkomnar inställningen att det är rimligt att över tid föra en bred diskussion om den framtida elmarknadsdesignen. Utskottet står också bakom det upplägg som aviseras i elektrifieringsstrategin och som innebär att berörda myndigheter sammanställer sina slutsatser och förslag om elmarknadens utveckling i anslutning till en kontrollstation och att denna sammanställning sedan läggs till grund för en bred och förutsättningslös diskussion om hur den framtida elmarknadsmodellen ska kunna möjliggöra en kostnadseffektiv och leveranssäker elförsörjning i takt med en kraftfull elektrifiering. Eventuella behov av att utveckla elmarknadsmodellen i en nordisk kontext ska identifieras och i så fall tas vidare genom en utredning.

Avslutningsvis vill utskottet erinra om att den nordiska elmarknaden i betydande utsträckning är integrerad med övriga Europas och att den regleras på EU-nivå. Sveriges och de nordiska ländernas möjligheter att göra större unilaterala förändringar av elmarknadsmodellen är därför begränsade.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Elområden

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till att utfallet av den översyn av elområdesindelningen som redan pågår bör avvaktas, avslår riksdagen motionsyrkanden om att en sådan översyn bör genomföras eller att elområdesindelningen ändras.

Jämför reservation 13 (M, SD).

Motionerna

Den mesta elen produceras i norra Sverige och sedan överförs en del till de södra delarna av landet. Detta konstateras inledningsvis i kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M). Elpriset varierar beroende på vilket elprisområde man befinner sig i och är beroende av tillgången till och efterfrågan på el. På senare tid har framför allt elprisområde 3 och 4 (södra Sverige) drabbats av allt högre elpriser. En stor anledning till att det är högre elpriser i södra Sverige är den minskade elproduktionen som ett resultat av nedstängningen av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2. Den minskade elproduktionen gör också att det inte går att överföra tillräckligt med el från norra till södra Sverige. Motionärerna anser inte att det är rimligt att södra Sverige ska ta allt ansvar för att regeringen har lagt ned fullt fungerande kärnkraftsreaktorer. Därför anser de i yrkande 4 att Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att se över elprisområdena för att minska bördan på befolkningen i södra Sverige.

Även i kommittémotion 2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 25 efterfrågas en översyn av elområdesindelningen. I motionen framhålls bl.a. att det råder ett strukturellt underskott av produktion sedan nedläggningen av Barsebäck, vilket straffar företag och hushåll i södra Sverige ekonomiskt. Under sommaren 2020 blev prisskillnaden än mer påtaglig eftersom spotpriset var nästan tio gånger högre i södra Sverige jämfört med systempriset.

I motion 2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om elområdesindelningen och dess effekter och möjliga lösningar på problemen. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att ändra elområdesindelningen genom en sammanslagning till två områden i stället för fyra, i enlighet med de förslag som ursprungligen presenterades. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att, så länge det finns fyra elområden i Sverige, införa ett system med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 i enlighet med det förslag som en utredning har tagit fram.

Louise Meijer (M) föreslår i motion 2021/22:3836 ett tillkännagivande om att elprisområdena ska avskaffas. Motionären pekar bl.a. på att de höga elpriserna i Skåne drabbar både elkonsumenter och tillväxten i Skåne eftersom företag väljer att etablera sig utomlands eller i andra delar av Sverige.

I motion 2021/22:3651 av Niels Paarup-Petersen (C) framhåller motionären att ny EU-lagstiftning gör det möjligt för Sverige att välja mellan ett sammanhållet nationellt elområde eller att reformera interna elområden så att de speglar äkta flaskhalsar i elnätet. Möjligheten till ett sammanhållet nationellt elprisområde bör utredas liksom alternativ som hybridmodeller med elområden för producenter och nationella priser för elkunder (företag och hushåll).

Bakgrund och pågående arbete

Sveriges elområden

Sedan den 1 november 2011 är Sverige indelat i fyra elområden (emellanåt även kallade elprisområden). Gränserna har beslutats av Svenska kraftnät och går vid de tre snitt i Sverige där stamnätets elöverföringskapacitet är begränsad eller mer vardagligt uttryckt; där det råder flaskhalsar i kraftöverföringsystemet.

Elområde 1 omfattar nordligaste Sverige, elområde 2 området mellan Luleå i norr och Gävle i söder, elområde 3 det område som sträcker sig från strax söder om Gävle i norr till strax söder om Oskarshamn i söder och elområde 4 den återstående delen av södra Sverige. Det nordisk-baltiska området bildar ett sammanhängande marknadsområde och består av olika elområden. I marknadsområdet kan el handlas oberoende av nationsgränser så länge nätens tekniska kapacitet att överföra elen räcker till. När denna kapacitet är nådd uppstår prisområden som påverkar priset i de olika elområdena. Vid överföringsbegränsningar används en metod som innebär att marknaden delas upp, s.k.

marknadsdelning. Detta innebär att handelsområdet delas upp i mindre områden inom vilka det inte finns några överföringsbegränsningar. Vilka elområden som håller ihop och tillsammans bildar ett gemensamt prisområde varierar beroende på utbud, efterfrågan och överföringskapacitet. Detta förfarande innebär också att elområden med produktionsöverskott kommer att få lägre priser än elområden med produktionsunderskott när det finns överföringsbegränsningar mellan områdena. Tillgängligheten och produktionen i kärnkraftverken är också en viktig komponent för möjligheten att hålla rätt spänning i kraftsystemet, vilket i sin tur påverkar överföringskapaciteten. För svensk del gäller att det i norra Sverige finns ett överskott av elproduktionskapacitet jämfört med efterfrågan på el. I södra Sverige råder det motsatta förhållandet.

Översyn av elområdesindelningen

Det pågår för närvarande en gemensam översyn av indelningen av elområden i Europa. Svenska kraftnät ansvarar som systemansvarig myndighet för att genomföra Sveriges översyn. Arbetet styrs av EU:s gemensamma regelverk. Svenska kraftnät har tagit fram ett förslag på en gemensam metod tillsammans med övriga systemansvariga i Europa som lämnades till tillsynsmyndigheterna i oktober 2019 och kompletterades i februari 2020. I samband med detta lämnade Svenska kraftnät även in förslag på alternativa områden att utreda vidare.

Med utgångspunkt från var det finns strukturella överbelastningar i transmissionsnätet har Svenska kraftnät tidigare föreslagit tre alternativa indelningar för utredning, bl.a. ett nytt elområde för Storstockholm och en sammanslagning av de två sydligaste svenska elområdena (SE3 och SE4) samt av de två nordligaste (SE1 och SE2).

Slutligt beslut om vilka indelningar som ska analyseras kommer att tas av EU:s övergripande tillsynsmyndighet, Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer). Ett sådant beslut förväntas före halvårsskiftet 2022. Därefter har Svenska kraftnät och de övriga systemansvariga för överföringssystemen ett år på sig att slutföra översynen.

Svenska kraftnät angav under hösten 2021 att om det beslutas om en förändring av elområdena är en rimlig uppskattning att den nya indelningen kommer att kunna vara genomförd tidigast i början av 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid återkommande tillfällen sedan elområdena bildades 2011 behandlat motionsyrkanden som på olika sätt gäller dessa områden och hur elområdesindelningen påverkar priserna i olika delar av landet.

Vid det senaste tillfället, våren 2021, noterade utskottet bl.a. att det pågår en utbyggnad av de nord-sydliga överföringsförbindelserna som kan väntas jämna ut prisskillnaderna mellan elområdena (bet. 2020/21:NU22). Därutöver påminde utskottet om att det då – liksom nu – pågick en översyn av elområdesindelningen. Utskottet ansåg inte att det hade framkommit någon anledning

att göra någon annan bedömning än den som gjorts tidigare år, varför motionsyrkandena avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Ända sedan elområdesindelningen tillkom för drygt tio år sedan har det funnits synpunkter på att den emellanåt leder till att det uppkommer elprisskillnader mellan de norra och de södra delarna av landet. Den något förenklade förklaringen till detta är att huvuddelen av elen produceras i norr (i huvudsak i form av vattenkraft) men konsumeras i söder, samtidigt som det finns begränsningar i överföringskapaciteten mellan dessa olika delar av landet. Utöver begränsningar i överföringskapaciteten mellan de norra och de södra delarna av landet har en del produktionsresurser tagits ur drift i södra Sverige. Ytterligare faktorer som har pressat priserna uppåt på senare tid är en kall vinter i kombination med att Tyskland avvecklar sitt kärnkraftsprogram, vilket har bidragit till att skruva upp efterfrågan på el från andra källor. Därtill har den ryska invasionen av Ukraina påverkat handelsströmmarna av energi i Europa, vilket också har fått konsekvenser för den svenska elexporten.

Med detta sagt kan utskottet konstatera att det är flera olika faktorer som påverkar elpriset. Samtidigt är tanken att de prisskillnader som uppstår ska signalera en knapphet i den efterfrågade resursen där de högre priserna stimulerar fram investeringar i ny produktion och i överföringskapacitet.

För att åternyta till elområdena kan utskottet konstatera att det för närvarande pågår en gemensam översyn av indelningen av elområden i Europa. De systemansvariga myndigheterna i Europa – Svenska kraftnät i Sverige – har tagit fram ett förslag på en gemensam metod för att se över elområdesindelningen. Svenska kraftnät lämnade även in förslag på alternativa områden att utreda vidare.

De olika förslagen behandlas nu av Acer, som väntas fatta beslut före halvårsskiftet 2022 om vilka indelningar som ska analyseras vidare. Därefter har Svenska kraftnät och de övriga systemansvariga för överföringssystemen ett år på sig att slutföra översynen.

Utskottet anser att det finns goda skäl för riksdagen att avvakta utfallet av den pågående översynen innan det finns anledning att uppmana regeringen att vidta åtgärder som tar sikte på att avskaffa eller förändra den gällande elområdesindelningen.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Stödtjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sådana s.k. stödtjänster som bl.a. behövs för kraftsystemets funktion. Utskottet hänvisar bl.a. till de förslag på detta område som finns i den proposition som behandlas i detta betänkande och till att regeringen har uttalat att stödtjänstmarknaderna bör utvecklas bl.a. för att säkerställa en hög leveranssäkerhet även fortsättningsvis och på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt.

Jämför reservation 14 (M, SD), 15 (KD), 16 (L) och 17 (SD, L).

Motionerna

I partimotion 2021/22:4030 av Ulf Kristersson m.fl. (M) slås det fast att de systemtjänster som kraftproducenterna levererar i allt väsentligt är gratis och tillhandahålls främst genom stora anläggningar. Motionärerna konstaterar vidare att marknaden betalar för energi, men det finns inga incitament att tillhandahålla kvalitet eller effekt, dvs. tillräckligt med energi vid ett givet ögonblick. Ett elsystem där man betalar för dessa egenskaper skulle bli mer robust. Planerbara kraftslag som kärnkraft och vattenkraft skulle få ersättning för sin viktiga funktion i elsystemet. Att leveranssäkerhet premieras är normalt på många marknader och är enligt motionärerna inte någon subvention och innebär inte heller att marknadsmekanismerna sätts ur spel. I yrkande 36 begärs ett tillkännagivande om att planerbara kraftslag ska få betalt för de viktiga tjänster de tillför elsystemet. Motsvarande förslag med samma motivering finns även i kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5.

I Liberalernas partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. påpekas det att kärnkraften, vattenkraften och kraftvärmen tillhandahåller en rad egenskaper som behövs för att kraftsystemet ska vara stabilt, för att eventuella fel ska kunna hanteras och för att systemet ska kunna startas igen efter ett omfattande strömavbrott. Dessa stödtjänster tillhandahålls i dagsläget gratis av kraftverken, men sedan en rad anläggningar har stängts i södra Sverige har det börjat råda brist på en del av de här egenskaperna och det har börjat bli uppenbart att de har ett värde. Motionärerna anser att dessa stödtjänster i så stor utsträckning som möjligt ska handlas på en marknad eller upphandlas av nätägaren och kostnaderna fördelas med utgångspunkt från vem som orsakar behovet av dem. I yrkande 66 begärs ett tillkännagivande om att de kostnader som uppstår för att upprätthålla ett robust kraftsystem i större utsträckning ska belasta den som orsakar dem snarare än kollektivet. I yrkande 67 efterfrågas ett tillkännagivande från riksdagen om att marknaden för stödtjänster i kraftsystemet ska utformas på ett teknikneutralt sätt utifrån kraftsystemets behov och syfta till att säkerställa dess funktion, robusthet och resiliens.

I kommittémotion 2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) anförs det att stödtjänster är ett bra verktyg att ha i den samlade arsenalen av möjliga åtgärder för att få bästa möjliga effektivitet. Samtidigt framhåller de att det måste finnas en tydlig politisk signal om att utvecklingen av stödtjänster är ett viktigt komplement men att sådana tjänster aldrig får fungera som en ursäkt för att inte bygga ut elnätet för att möta det ökade elbehovet. I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande med den inriktningen.

Förslag på temat stödtjänster finns även i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L). Motionärerna anser att Svenska kraftnät behöver fortsätta att förfina stödtjänstmarknaden så att den ger aktörerna tillräckliga incitament att agera på ett sätt som gör att kraftsystemet blir robust och resilient. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att stödtjänsterna enbart ska utgå från kraftsystemets behov. I yrkande 6 efterfrågar motionärerna ett tillkännagivande om att stödtjänsterna ska vara teknikneutrala även gentemot fossil produktion. Vidare föreslås i yrkande 7 ett tillkännagivande om att målet bör vara att stödtjänsthandeln ska vara tillräcklig för att säkerställa att kraftsystemet blir robust och resilient. Motionärerna anser också att Svenska kraftnät behöver initiera en diskussion med solcellsbranschen om vad som krävs för att soleanläggningar ska kunna delta effektivt på stödtjänstmarknaden och därmed stötta kraftsystemets robusthet och resiliens. Yrkande 37 innehåller ett förslag om ett tillkännagivande med den innebörden. Motionärerna vill också att det ska tas fram relevanta nyckeltal för tillståndet i kraftsystemet som kan ligga till grund för politiska åtgärder. De menar att det bl.a. behövs nyckeltal för hur ofta transmissionsnätet avviker från normaldrift samt en övergripande redovisning av hur elkvaliteten i transmissions-, region- och lokalnäten utvecklas när det gäller spänning, frekvens och övertoner. I yrkande 38 begär motionärerna ett tillkännagivande om relevanta mätetal för tillståndet i kraftsystemet.

Kerstin Lundgren m.fl. (C) föreslår i motion 2021/22:3497 yrkande 7 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att utreda betalningsmekanismer för systemtjänster och möjliga lösningar till effektmarknader i elnätsområden med kapacitets- och effektbrist.

Bakgrund och pågående arbete

Vad är stödtjänster?

I den proposition som utskottet behandlar i detta betänkande finns flera förslag som gäller stödtjänster. I kapitel 7 i propositionen föreslås bl.a. följande definition av stödtjänster:

I ellagen ska med en stödtjänst avses en tjänst som behövs för driften av ett nätföretags elnät med undantag för hantering av överbelastning. Med en icke frekvensrelaterad stödtjänst ska avses en stödtjänst som används av ett nätföretag för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokalnät, kortslutningsström samt förmåga till dödnätsstart och till ödrift.

Om stödtjänster i elektrifieringsstrategin

Som har redovisats tidigare i betänkandet presenterade regeringen en nationell strategi för elektrifiering i början av februari 2022. En av strategins tolv punkter rubriceras Utvecklad elmarknad. Under denna rubrik konstaterar regeringen att elmarknaden behöver utvecklas för en fortsatt hög leveranssäkerhet och konkurrenskraftiga elpriser för att möjliggöra elektrifieringen. Vidare konstaterar regeringen att en utvecklad elmarknad även innebär möjligheter för nya aktörer och nya affärsmodeller. I anslutning till detta anger regeringen att stödtjänstmarknaderna bör utvecklas för att säkerställa en fortsatt hög leveranssäkerhet på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. En utvecklad stödtjänstmarknad behöver ge incitament för elproducenter och andra aktörer att leverera tjänster i elsystemet vid alla systemdriftstillstånd (normaldriftstillstånd, skärpt driftstillstånd, nöddriftstillstånd, nätsammanbrott och återuppbyggnadstillstånd).

Regeringen beslutade i november 2020 att ge Svenska kraftnät i uppdrag att beskriva affärsverkets pågående arbete med stödtjänster för upprätthållande av normal drift samt för avhjälpande åtgärder och skyddstjänster för skärpt drift och nöddrift. Det pågående arbetet skulle beskrivas på både nationell och nordisk nivå samt när det var relevant även på europeisk nivå. Svenska kraftnät redovisade uppdraget den 15 oktober 2021 (I2020/02874).

Regeringen välkomnar att Svenska kraftnät i rapporten har tydliggjort en ökad ambitionsnivå när det gäller utvecklingen av stödtjänstmarknaderna. Svenska kraftnät ska upphandla stödtjänster för balansering genom transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden. Regeringen sa sig analysera redovisningen av regeringsuppdraget och avser vid behov att återkomma med ytterligare åtgärder.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslag som på olika sätt berör s.k. stödtjänster behandlades av utskottet även under våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet konstaterade då att Svenska kraftnät har ett löpande ansvar för att analysera behovet av och tillgången till stödtjänster och för att vid behov föreslå förändringar av regelverket. Vidare refererades till det ovan nämnda, då ännu pågående, uppdraget till Svenska kraftnät att redovisa pågående samt framtida satsningar kopplat till stödtjänster och avhjälpande åtgärder vilka möjliggör en driftssäker och stabil elkraftproduktion och effektöverföring. Utskottet ansåg med hänvisning till Svenska kraftnäts löpande ansvar och det pågående uppdraget att det inte fanns anledning att tillstyrka de då aktuella motionsyrkandena som handlade om stödtjänster.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet redovisar sitt ställningstagande under följande rubriker

- Övergripande om stödtjänster
- Utformningen av stödtjänster.

Övergripande om stödtjänster

Utskottet kan konstatera att den proposition som utskottet behandlar i detta betänkande innehåller förslag om s.k. stödtjänster. Vidare har regeringen uttalat att stödtjänstmarknaderna bör utvecklas för att säkerställa en fortsatt hög leveranssäkerhet på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Här anges bl.a. att en utvecklad stödtjänstmarknad behöver ge incitament för elproducenter och andra aktörer att leverera tjänster i elsystemet vid olika systemdriftstillstånd.

Svenska kraftnät har på regeringens uppdrag beskrivit sitt pågående arbete med stödtjänster för upprätthållande av normal drift samt för avhjälpande åtgärder och skyddstjänster för skärpt drift och nöddrift. Affärsverket har även aviserat en ökad ambitionsnivå när det gäller utvecklingen av stödtjänstmarknaderna.

Utskottet finner därmed inte att det i dagsläget finns skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning vad som efterfrågas i de här aktuella motionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Utformningen av stödtjänster

Utskottet har tidigare i detta avsnitt redogjort för det arbete som pågår med att utveckla marknaden för s.k. stödtjänster. Utskottet ser inget behov av att riksdagen i detta läge ska rikta några tillkännagivanden till regeringen som tar sikte på detta arbete i linje med vad som föreslås i motionerna 2021/22:4199 (L) yrkande 67 och 2021/22:4220 (L) yrkande 38.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Leveranssäkerhetsmål

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till pågående arbete med att ta fram en nationell tillförlitlighetsnorm, avslår riksdagen ett motionsyrkande om ett leveranssäkerhetsmål.

Jämför reservation 18 (SD, KD).

Motionen

I kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 6 föreslås att det tas fram ett leveranssäkerhetsmål. Motionärerna konstaterar att riksdagen 2019 beslutade om att ett sådant mål ska tas fram, men regeringen har hittills inte effektuerat tillkännagivandet. Nya alarmerande analyser om att tusentals jobb kan förloras på grund av regional effektbrist gör det än mer angeläget att regeringen påskyndar arbetet med att ta fram ett leveranssäkerhetsmål.

Bakgrund och pågående arbete

Våren 2019 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om ett leveranssäkerhetsmål (bet. 2018/19:NU12). Utskottets majoritet, som ställde sig bakom betänkandets reservation 1 (M, SD, KD, L), ansåg att ett sådant leveranssäkerhetsmål ska beakta hela samhällets behov och utgå från elförsörjningens betydelse för Sveriges konkurrenskraft som industrination. Vidare anförde utskottet att man bör överväga att sätta detta mål tillsammans med de grannländer som elmarknaden är sammankopplad med.

I regeringens skrivelse 2021/22:75 från mars 2022 anges följande om hur regeringen har agerat med anledning av tillkännagivandet:

Regeringens inriktning är att tillkännagivandet ska tas om hand bl.a. i en nationell tillförlitlighetsnorm som regeringen eller den myndighet som regeringen utser kan besluta om enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el. Av förordningen följer att tillförlitlighetsnormen ska ange den nödvändiga nivån för medlemsstatens försörjningstrygghet, dvs. ett mål för leveranssäkerheten. Regeringen uppdrog i regleringsbrevet för 2020 åt Energimarknadsinspektionen att föreslå en tillförlitlighetsnorm i enlighet med den aktuella EU-förordningen. Energimarknadsinspektionen redovisade uppdraget den 28 maj 2021 i rapporten Ei:s förslag till tillförlitlighetsnorm för Sverige – artikel 25 i EU:s elmarknadsförordning (Ei R2021:05). Rapporten har remissbehandlats. Inriktningen är att regeringen ska fatta ett beslut om en tillförlitlighetsnorm under det första kvartalet 2022. Vidare beslutade regeringen 2009 om mål för driftsäkerheten under förutsebara förhållanden på stamnätet för el och på de utlandsförbindelser som är anslutna till stamnätet (N2009/06944). I regleringsbrevet för 2022 har regeringen gett Affärsverket svenska kraftnät i uppdrag att se över målen och vid behov föreslå uppdaterade mål. I uppdraget ingår även att redovisa hur

förändringar i tillräcklighet på olika sätt kan påverka affärsverkets möjlighet att nå uppsatta driftsäkerhetsmål. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 30 november 2022. Ärendet bereds vidare.

Utskottets ställningstagande

Förslag om att införa ett leveranssäkerhetsmål för det svenska kraftsystemet har återkommande behandlats av utskottet och utmynnade så sent som våren 2019 i ett tillkännagivande om att regeringen skulle ta fram ett sådant mål. Regeringens inriktning är att tillkännagivandet ska tas om hand bl.a. i en nationell tillförlitlighetsnorm som regeringen eller den myndighet som regeringen utser kan besluta om enligt EU:s elmarknadsdirektiv. Tillförlitlighetsnormen ska ange den nödvändiga nivån för medlemsstatens försörjningstrygghet, dvs. ett mål för leveranssäkerheten. Energimarknadsinspektionen har på regeringens uppdrag tagit fram ett förslag på en tillförlitlighetsnorm. Regeringen har ännu inte fattat beslut om denna norm, även om detta beslut var aviserat till det första kvartalet 2022. Aviseringen indikerar dock enligt utskottets uppfattning att ett beslut i frågan bör kunna väntas inom de närmaste månaderna.

Vidare bör det nämnas att Svenska kraftnät har i uppdrag att se över målen och vid behov föreslå uppdaterade mål. I uppdraget ingår även att redovisa hur förändringar i tillräcklighet på olika sätt kan påverka affärsverkets möjlighet att nå uppsatta driftssäkerhetsmål. I regeringens elektrifieringsstrategi anges det sammanfattningsvis att ett leveranssäkerhetsmål i form av en tillförlitlighetsnorm införs och kompletteras genom en översyn av de befintliga driftsäkerhetsmålen.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Nätutbyggnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden som på olika sätt gäller utbyggnad av det svenska elnätet. Utskottet instämmer med motionärerna om att betydande utbyggnad och reinvesteringar i elnäten kommer att vara nödvändiga under de kommande åren, men hänvisar till Svenska kraftnäts omfattande planer för detta och till att den nationella elektrifieringsstrategin inkluderar flera åtgärder som tar sikte på att ytterligare stärka elnätets förmåga att möta de utmaningar som följer av en omfattande elektrifiering av samhället.

Jämför reservation 19 (M), 20 (C), 21 (V), 22 (KD), 23 (L) och 24 (SD, C).

Motionerna

I dag är elnäten i delar av Sverige för svaga för att ny konsumtion ska kunna anslutas, slås det fast i partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L). Motionärerna anser att detta är ett hinder för näringslivets etablering och utveckling. De svaga näten begränsar också överföringen över stora avstånd, vilket ytterligare förvärrar bristen på el och därmed även leder till att elpriset drivs upp. Bristen på elproduktion i söder anser motionärerna vara den viktigaste förklaringen till att näten har försvagats. I yrkande 65 begär motionärerna ett tillkännagivande om att en expansion av elnäten ska inledas innan det faktiska behovet nödvändigtvis finns och att dagens regelverk bör förändras för att möjliggöra prognosstyrd elnätsutbyggnad.

Svensk elproduktion har länge varit en av världens renaste och tryggaste, slås det fast i kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M). Elnätets betydelse för det svenska elsystemet har ökat, bl. a. för att det ska vara möjligt att undvika kapacitetsbrister samt möjliggöra investeringar och jobbskapande i Sverige. Motionärerna anser i yrkande 14 att regeringen ska vidta åtgärder för att undvika framtida lokala kapacitetsbrister.

I kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) konstaterar motionärerna att flera utökade myndighetsuppdrag kommer att bli viktiga för att säkerställa att elnätet står rustat inför en ökad efterfrågan på el. De vill ge Svenska kraftnät i uppdrag att i högre grad överdimensionera de ledningsdragningar som görs, inte minst mot bakgrund av de långa ledtiderna för byggandet av ny nätkapacitet. I yrkande 85 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät bör få i uppdrag att planera och projektera för utökad elektrifiering och utökad nätkapacitet för att möta framtida behov och möjliggöra nya investeringar och etableringar i hela landet.

Vidare konstateras det i samma motion att utbyggnad av elnätsinfrastrukturen kan ha stor påverkan på den fysiska miljön och på aktörer över region- och kommungränserna. Därför vill motionärerna se en ökad lokal och regional

samordning i planeringen av elnätsinfrastruktur, så att utbyggnaden genomförs på ett sätt som gagnar regionen som helhet, vilket kräver god lokal områdeskännedom. I yrkande 106 begärs ett tillkännagivande med den inriktningen. Vidare anser motionärerna att ersättningsnivåerna vid markintrång bör ses över. De anser att det behövs en ny modell som täcker markägarens reella förluster och som också leder till att planering av samhällsinfrastrukturen baseras på hela den samhällsekonomiska kostnaden när mark tas i anspråk. I yrkande 107 begärs ett tillkännagivande om att elnätsinfrastrukturen ska byggas ut på ett sätt som minimerar behovet av markintrång och där kravet på att använda marksnål teknik när det är möjligt skärps.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. omnämns de stora problemen med flaskhalsar i överföringen av elen till företagen. Svenska kraftnät behöver som ansvariga för stamnäten få rätt direktiv och resurser för att bygga ut stamnäten så att elförsörjningen till industrin kan säkras. I yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet.

I kommittémotion 2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3 efterfrågas ett tillkännagivande om nätutvecklingsplaner. Motionärerna ser positivt på dessa men saknar konkreta förslag om i vilken omfattning nätutvecklingsplanerna även inkluderar åtaganden. De anser att det behövs ett förtydligande på denna punkt.

Frågor om nätutbyggnad tas även upp i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L). Motionärerna redovisar att region- och lokalnätsägarna har i uppdrag att minst vartannat år sammanställa tioåriga nätutvecklingsplaner. Dessa planer ska förutom att identifiera investeringsbehov i elnätet också redovisa hur efterfrågeflexibilitet, energilagring och andra lösningar kan användas som ett alternativ till investeringar i elnätet. För att detta arbete ska bli effektivt och användbart på en aggregerad nivå behövs ledning från Svenska kraftnät om hur arbetet ska genomföras. Motionärerna begär i yrkande 13 ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät ska bistå de regionala och lokala nätagarna med handledning om vad nätutvecklingsplanerna ska innehålla och hur de ska skrivas. Vidare anser motionärerna att Energimarknadsinspektionen i samråd med länsstyrelserna och genom sin tillsyn ska säkerställa att arbetet genomförs på ett likvärdigt sätt över hela landet och att nätutvecklingsplanerna håller tillräckligt hög kvalitet. I motionens yrkande 14 finns ett förslag med den innebörden. I yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att samverkan mellan Svenska kraftnät och region- och lokalnätsägarna behöver förbättras. Därigenom kan åtgärder på olika nivåer i kraftsystemet harmoniseras och det blir möjligt att hitta kostnadseffektiva lösningar på de utmaningar som finns.

Motionärerna anser också att transmissionsnätets kostnader till största delen ska bäras av elproducenterna, och de begär i yrkande 17 ett tillkännagivande med den innebörden. Detta skulle förbättra transparensen kring de kostnader som uppstår vid anslutning av ny elproduktion. Motionärerna påpekar

att det är producenterna som har makten över var elproduktionen förläggs och de driver därmed kostnaderna för transmissionsnätet.

Det är även motionärernas uppfattning att Svenska kraftnät måste ha ett tydligt samhällsekonomiskt synsätt i sitt riskarbete. Samhällets kostnader för avbrott och dålig elkvalitet behöver hela tiden vägas mot de kostnader som är förknippade med att minska riskerna. Svenska kraftnät ska strukturera och metodiskt inventera, analysera och kvantifiera de samhällsekonomiska risker som finns förknippade med fel eller otillräcklighet i kraftsystemet. I yrkande 43 begär motionärerna ett tillkännagivande om att Svenska kraftnäts investeringsplanering ska göras utifrån en samhällsekonomisk riskanalys.

Motionärerna anför vidare att Svenska kraftnät ska säkerställa att kraftsystemet utnyttjas så effektivt som möjligt, och de anser därför i yrkande 40 att affärsverket behöver målsättas i fråga om tillgängligheten i transmissionsnätet. Vidare begär motionärerna i yrkande 41 ett tillkännagivande om att Svenska kraftnäts underhåll så långt det är möjligt behöver förläggas till tider när behovet av transmissionskapacitet är lågt. Motionärernas anser också att Svenska kraftnät strukturera och metodiskt ska inventera, analysera och kvantifiera de samhällsekonomiska risker som är förknippade med fel eller otillräcklighet i kraftsystemet. I prioriteringen mellan olika investeringar ska det finnas en tydlig koppling till den samhällsekonomiska riskanalysen. Ett tillkännagivande om att Svenska kraftnäts arbete med att hantera risker i kraftsystemet ska utgå från ett samhällsekonomiskt perspektiv föreslås mot denna bakgrund i yrkande 42.

Motionärerna anser också att det behövs information om var i elnäten aktiva och reaktiva resurser skulle göra störst nytta för att alla kraftsystemets aktörer ska ha förutsättningar att bygga ett kostnadseffektivt system tillsammans. Detta kommer enligt motionärerna naturligt att avspeglas i prissättningen av stödtjänster, men innan det systemet är fullt fungerande behövs transparent information. I yrkande 46 begärs därför ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät bör informera kraftsystemets aktörer om var aktiva och reaktiva resurser skulle göra störst nytta.

Det är även motionärernas uppfattning att den lagstiftning som behövs finns på plats. Inte minst EU:s ren energi-paket har tydliggjort sådant som tidigare var otydligt. Det behövs en del handledning från myndigheterna om hur aktörerna ska tolka de gällande regelverken, men några regeländringar behövs inte i det här läget. I yrkande 47 begär motionärerna ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen tydligare behöver prioritera sin uppgift att tolka EU:s regelverk och att handleda aktörerna.

I motion 2021/22:2689 yrkar Sten Bergheden (M) att riksdagen ska ställa sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en tydlig handlingsplan för hur elnätet ska byggas ut för att klara det ökade elbehovet. Sverige måste enligt motionären säkra sin elproduktion genom ökad produktion av kärnkraft och dessutom ta fram en tydlig handlingsplan för hur elnätet ska byggas ut för att klara det ökade elbehovet. I motion 2021/22:2712 (M) yrkar samma motionär att riksdagen genom ett tillkännagivande uppmanar regeringen att ta fram

en heltäckande plan för hur elnätet behöver byggas ut i landet och hur kapaciteten i näten kan öka för att klara av ett ökat behov vid en elektrifiering av fordonsflottan.

Ulrika Heindorff m.fl. (M) konstaterar i motion 2021/22:3395 att Sydväst-länken är det viktigaste exemplet på pågående utbyggnad av kraftöverföringskapaciteten inom Sverige. Sydvästlänken blev efter många års försening färdig i juli 2021. I yrkande 3 begär motionärerna ett tillkännagivande om att det är viktigt att utbyggnaden av överföringskapaciteten inom Sverige fortsätter.

I motion 2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om vikten av att utreda om fler lokala nät kan lösa kapacitetsbristen i söder och om detta är klimat- och samhällsekonomiskt lönsamt.

I motion 2021/22:203 av Mikael Larsson (C) framhålls det att Energimarknadsinspektionen anser att Svenska kraftnät ska presentera olika alternativ vid planering av nya ledningar. Detta har dock inte alltid skett, utan Svenska kraftnät har endast presenterat en lösning som påverkar markägare och privatpersoner till det sämre. Motionären begär ett tillkännagivande till regeringen om att utreda hur Svenska kraftnät presenterar sina lösningar så att affärsverket alltid redovisar flera alternativa förslag när nya ledningar ska byggas och att man vid samråd med markägare och organisationer även anger vilket förslag affärsverket anser vara det mest lämpliga.

Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) anför i motion 2021/22:1601 att för mycket fokus har lagts på överföringskapaciteten från norr till söder och på de flaskhalsar som finns i elöverföringskapaciteten i de mellersta och södra delarna av landet. Svenska kraftnät har därför aviserat en kraftfull utbyggnad av stamnätet fram till 2040, men den måste även innefatta de begränsningar som nu uppstår i norr. I yrkande 1 begär motionärerna ett tillkännagivande om att tydliggöra för Svenska kraftnät att en utbyggnad av och investeringar i stamnätet behöver göras i hela landet. Med hänvisning till att det finns begränsningar i kraftöverföringen även i norra Sverige som hotar viktiga företagsetableringar i bl.a. Robertsfors kommun förordar motionärerna i yrkande 2 att riksdagen genom ett tillkännagivande till regeringen ska framföra att investeringar i stamnätet inte enbart bör bygga på prognoser utan även bör göras med marginal för att möjliggöra framtida och ytterligare elintensiva investeringar i hela Sverige.

I motion 2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att Svenska kraftnät bör få i uppdrag att planera och projektera för utökad elektrifiering av Sveriges storstadsområden och överväga att utöka nätkapaciteten för att möta framtida behov och möjliggöra nya investeringar och etableringar. Motionärerna pekar bl.a. på att det måste bli långsiktigt mer konkurrenskraftigt att installera energilager och annan tillgänglig kapacitet där den behövs.

Ett stabilt och väl fungerande elnät är en förutsättning för många pågående samhällsförändringar, exempelvis elektrifiering av fordonsflottan, digitalisering och nya industrietableringar. Detta anføres i motion 2021/22:3926 av

Linda Modig och Helena Lindahl (båda C). Motionärerna konstaterar att det har gjorts ett flertal elintensiva etableringar i elområde 1 (Norrbotten och norra Västerbotten) och att förutsättningarna för en fortsatt utveckling är god. En trygg och säker försörjning av förnybar energi är dock en vital förutsättning för detta. Kommunerna i Norrbotten och i norra Västerbotten och regionernas möjligheter att medverka i långsiktig planering av elnätsinfrastruktur bör förstärkas för att säkerställa att kommunala och regionala utvecklingsplaner beaktas i planeringen av elnätsinfrastruktur.

I motion 2021/22:4070 begär Karolina Skog (MP) i yrkande 2 ett tillkännagivande till regeringen om att se över samhällets förmåga att upprätthålla nödvändig infrastruktur för el. Motionären anser att klimatomställningen kräver att ett stort antal anläggningar ska anslutas till elnätet och att överföringskapaciteten mellan olika delar av landet förbättras.

Bakgrund och pågående arbete

Svenska kraftnäts utvecklingsplaner

Som har redovisats tidigare i betänkandet innehar Svenska kraftnät det svenska transmissionsnätet som ägs av staten, dvs. det nät med vilket el överförs långa sträckor med höga spänningsnivåer.

År 2013 publicerade Svenska kraftnät sin Perspektivplan 2025 som 2015 följdes av en tioårsplan för det svenska transmissionsnätet – Nätutvecklingsplan 2016–2025. Mot bakgrund av de snabba och omfattande förändringarna av kraftsystemets utveckling och med ambitionen att anlägga ett helhetsperspektiv presenterade Svenska kraftnät i november 2017 ytterligare en rapport, Systemutvecklingsplan 2018–2027. Systemutvecklingsplanen byggde vidare på Nätutvecklingsplan 2016–2025 men breddade perspektivet till att utöver nätutveckling även omfatta frågor relaterade till driftsförutsättningar och marknadsutformning. I planen beskrevs en kombination av planerade åtgärder som innebär en förbättring av systemets stabilitet, marknadsförändringar och nätutveckling. Genom planen tydliggörs att Svenska kraftnät fokuserar sitt utvecklingsarbete på hela kraftsystemet och inte enbart på transmissionsnätet.

I november 2021 presenterade Svenska kraftnät en systemutvecklingsplan för perioden 2022–2031. I planen anges det bl.a. att Svenska kraftnät planerar för reinvesteringar under 2022–2031 på ca 46 miljarder kronor för att hantera ett nät som är i behov av förnyelse, samtidigt som affärsverket genomför anslutningsprojekt, systemförstärkningar och marknadsintegration för drygt 49 miljarder kronor.

Affärsverket anger vidare att de första stegen i det stora Nordsyd-programmet³ på totalt ca 75 miljarder kronor har tagits genom beslut om projekt på drygt 6 miljarder kronor; stora investeringar pågår i storstadsregionerna och

³ Nordsyd är Svenska kraftnäts största investeringspaket någonsin och innebär att stora delar av transmissionsnätet i mellersta Sverige kommer att förnyas och förstärkas genom en serie åtgärder under de närmaste 20 åren.

på västkusten. Därutöver redovisas investeringar på ca 7 miljarder kronor i utveckling huvudsakligen av it-system.

Nordisk nätutvecklingsutblick

De fyra nordiska transmissionsnätsoperatörerna (Energinet i Danmark, Fingrid i Finland, Statnett i Norge och Svenska kraftnät) ger vartannat år ut en gemensam nordisk nätutvecklingsutblick (Nordic Grid Development Perspective, NGDP). Den senaste kom hösten 2021. Rapporten innehåller ett gemensamt nordiskt scenario, Klimatneutrala Norden, som antar en hög elförbrukningstillväxt i Norden – från nuvarande 400 TWh till 655 TWh 2040. Dessutom ökar den förnybara produktionskapaciteten avsevärt i scenariot.

NGDP-projektet undersökte även framtida systembehov utifrån scenariot. Resultaten pekar på en betydande ökning av överföringsbehovet i framtidens kraftsystem och därmed ett korresponderande behov av ökad nätkapacitet. Projektet omfattade tre fokusområdesstudier:

- Havsbaserad vind
- Nord-sydlig kraftöverföring
- Resurstillräcklighet i det framtida systemet.

Utöver detta har även statusen för fem nordiska korridorer för möjlig nätutbyggnad uppdaterats sedan den förra nordiska utblicken presenterades hösten 2019.

Lösamhetsbedömningar vid nätinvesteringar

Våren 2017 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att den bör utreda behovet av att en fristående aktör gör samhällsekonomiska lösamhetsbedömningar vid nätinvesteringar parallellt med Svenska kraftnät (bet. 2016/17:NU21). Våren 2018 redovisade regeringen att den hade gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att identifiera vilka typer av effekter som bör analyseras och kvantifieras inom ramen för samhällsekonomiska lösamhetsbedömningar inför beslut om investeringar i överföringskapacitet i transmissionsnätet för el (skr. 2018/19:75). Energimarknadsinspektionen skulle också utreda och föreslå riktlinjer för kvantifiering av dessa effekter. Inspektionen redovisade sitt uppdrag i rapporten Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06).

I rapporten föreslogs att nätkoncession för stamledning endast ska få meddelas om anläggningen är samhällsekonomiskt lönsam (dnr M2018/01132/Ee). Vidare föreslog Energimarknadsinspektionen att en lösamhetsbedömning ska ingå i en ansökan om nätkoncession och att denna bedömning ska vara granskad av en fristående aktör.

I regeringens proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät, som riksdagen behandlade våren 2021 (bet. 2020/21:NU22), angav regeringen att den avser att förtydliga i en förordning vilka samhällseko-

miska analyser Svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet. Vidare meddelade regeringen avsikten att följa upp utfallet av den nya regleringen för att bedöma om åtgärderna har varit tillräckliga. Regeringen ansåg att tillkännagivandet därmed var slutbehandlat.

Kapacitetsförstärkning i vissa områden

I oktober 2019 beslutade regeringen att ge länsstyrelserna i Skåne, Stockholm, Uppsala och Västra Götaland i uppdrag att, utifrån ett lokalt och regionalt perspektiv, analysera förutsättningarna för en trygg elförsörjning i respektive region. Uppdraget redovisades i rapporten Förutsättningar för en trygg elförsörjning – slutrapport till regeringen avseende ärende I2019/01614/E (daterad den 7 september 2020). I rapporten anføres bl.a. att det är viktigt att de planerade transmissionsnätförstärkningarna blir klara i enlighet med tidsplanerna, att elnäten är nödvändiga för klimatdriven energiomställning, att det finns behov av en regional samordning av elförsörjningen där kommuner, nätbolag och användare kan samverka samt att incitament och låga trösklar behövs för att flexibilitet ska realiseras.

Regeringen gav även i oktober 2019 Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera och lämna förslag till åtgärder för att motverka kapacitetsbrist i elnäten. Resultatet presenterades i en rapport i september 2020, Kapacitetsutmaningen i elnäten. I rapporten anger Energimarknadsinspektionen att energiomställning, urbanisering och en åldrande nätinфраstruktur har lett till en ansträngd kapacitetssituation i flera delar av Sveriges elnät, vilket hämmar både tillväxt och omvandling till ett mer hållbart samhälle. I rapporten presenterade Energimarknadsinspektionen ett antal rekommendationer och förslag i en handlingsplan.

Investeringar i stamnätet i norra Sverige

Efter en framställning av Svenska kraftnät i början av 2022 beslutade regeringen i mitten av april samma år om ett finansieringsbemyndigande med innebörden att affärsverket får möjlighet att gå vidare med åtgärdspaketet Fossilfritt övre Norrland – Norrlandskusten. Åtgärdspaketet omfattar investeringar på 8,4 miljarder kronor och syftar till att möta de stora effektbehov som beräknas uppstå utmed övre Norrlandskusten.

Det bör även nämnas att paketet har utformats som ett pilotprojekt med syftet att korta ledtider i investeringsprocesserna med inriktning på att halvera ledtiden.

Paketet omfattar bl.a. tre nya systemförstärkande 400-kilovoltsledning, en förstärkning eller reinvestering samt tre 400-kilovoltsstationer.

Utskottsinitiativ om en uppföljning av kapacitetsbrister i elnäten

Genom bifall till utskottets initiativ i betänkande 2020/21:NU5 tillkännagav riksdagen i november 2020 för regeringen att den bör följa upp och analysera

de åtgärder som inblandade aktörer vidtog för att motverka den akuta kapacitetsbrist i elnäten som drabbade de båda regionerna Skåne och Stockholm 2019 (rskr. 2020/21:33). Utskottet angav att syftet med uppföljningen är att dra lärdomar och skapa beredskap om liknande situationer skulle uppkomma i framtiden.

I den årliga skrivelsen till riksdagen om vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av riksdagens skrivelser redovisade regeringen följande i mars 2022 när det gällde åtgärder under 2021 (skr. 2021/22:75):

Regeringen uppdrog genom beslut den 17 december 2020 åt Statens energimyndighet att följa upp det gemensamma initiativet avseende kapacitetshöjningar i elnäten i Malmö och Stockholm. Statens energimyndighet skulle enligt beslutet i sin uppföljning belysa effekterna av de vidtagna åtgärderna inklusive hur kostnadseffektiva åtgärderna varit. Vidare bör uppföljningen enligt regeringens beslut belysa huruvida det fanns andra, mer effektiva, åtgärder att vidta som därmed lämpar sig bättre om en liknande situation skulle uppstå. Statens energimyndighet överlämnade den 29 april 2021 sin rapport Uppföljning av det gemensamma initiativet avseende effekten för elförsörjningen i Malmö och Stockholm (I2021/01373). I och med att rapporten har inkommit har de uppföljningar och analyser som tillkännagivandet avser genomförts. Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 21 s. 11 f.) att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat. Punkten är slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet redovisar sitt ställningstagande under följande rubriker

- Övergripande nätutbyggnadsfrågor
- Samordnad nätutbyggnad.

Övergripande nätutbyggnadsfrågor

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av att elnätet på alla nivåer är dimensionerat på ett sådant sätt att det kan möta det kraftigt ökade elbehov som väntas både i Sverige och i övriga Europa inom de närmaste åren. Betydande utbyggnad och reinvesteringar i elnäten kommer att vara nödvändiga. Detta avspeglas också i den omfattande systemutvecklingsplan som Svenska kraftnät har presenterat för den kommande tioårsperioden. Det har – bl.a. efter ett tillkännagivande från riksdagen – även vidtagits åtgärder för att säkra tillräcklig nätkapacitet i vissa delar av landet där situationen har varit särskilt ansträngd.

Utöver detta kan utskottet konstatera att den nationella elektrifieringsstrategin inkluderar flera åtgärder som tar sikte på att ytterligare stärka elnätets förmåga att möta de utmaningar som följer av en omfattande elektrifiering av samhället.

Med det anförda anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att göra några allmänna uttalanden om betydelsen av en fortsatt utbyggnad av elnätet och förstärkning av befintliga förbindelser.

De mer detaljerade förslag som finns i avsnittet bör riksdagen också lämna utan vidare åtgärd med hänvisning till det omfattande arbete när det gäller nätutbyggnad som pågår eller som nyligen har initierats eller aviserats.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Samordnad nätutbyggnad

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning i motion 2021/22:3684 (C) yrkande 106 om att geografiskt utsträckt infrastrukturprojekt ställer särskilda krav på god mellanregional samordning. Här vill utskottet nämna att det i den nationella elektrifieringsstrategin anges att elsystemets utveckling bör förankras i samhällsplaneringen bl.a. baserat på ett arbete med nationell, regional och lokal elnätplanering, samordning av insatser regionalt, kommunal energiplanering samt riksintressen inom energiområdet.

I likhet med vad som anføres i elektrifieringsstrategin anser utskottet att Svenska kraftnät bör ansvara för koordineringen av nätutvecklingsplaner med regionnätsföretagen som i sin tur får information om behov från lokalnätsföretagen. Svenska kraftnät ska enligt regleringsbrevet för 2022 redovisa hur samarbetet med regionnätägarna är strukturerat när det gäller nätplanering och beskriva hur samarbetet kan fördjupas i relevanta delar för att bidra till en hög och jämn kvalitet i nätutvecklingsplanerna mot bakgrund av bestämmelserna i det nya elmarknadsdirektivet.

Utskottet vill även påminna om att Klimatråtsutredningen i sin andra fas tittar särskilt på frågor inom åtgärdsområdet underlättad utbyggnad av elnätet bl.a. genom en översyn av plan- och bygglagen (2010:900). Frågor om mellankommunal och mellanregional samordning bör kunna ingå i den översynen. Utredningen ska presentera sina förslag i mitten av maj 2022.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandet.

Vissa övriga nätfrågor

Utskottets förslag i korthet

Ett antal elnätsrelaterade motionsyrkanden avslås av riksdagen. Utskottet hänvisar här bl.a. till att vissa av frågorna väntas beröras inom ramen för den förutsättningslösa prövning som har aviserats i den nationella elektrifieringsstrategin och som ska utvärdera huruvida den gällande elmarknadsmodellen är rustad för en omfattande elektrifiering och energiomställning. Utskottet hänvisar också till Energimarknadsinspektionens pågående uppdrag att analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession.

Jämför reservation 25 (M), 26 (SD), 27 (C), 28 (KD), 29 (L) och 30 (MP).

Motionerna

Elmarknadsmodellen i Sverige bör utvecklas med utgångspunkt i den befintliga marknadsmodellen, anför det i kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M). Ett mål för leveranssäkerhet bör införas – i linje med vad riksdagen har krävt – och till det bör ett tydligt ansvar pekas ut. Analysförmågan bör utvecklas liksom villkoren för stödtjänster. Handläggningstider bör förkortas rejält för att aktörer snabbare ska kunna svara på marknads signaler. En tydlighet i elnätsregleringen bör klargöras. Stöd och subventioner ska fasas ut. I yrkande 13 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag på en framtida långsiktig modell för elnätsreglering.

I kommittémotion 2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att regeringen måste återkomma med en utvecklad nätreglering med fokus på innovation, funktion och tillförlitlighet. Motionärerna anser att utbyggnaden av överföringskapacitet i högre grad måste vara i samklang med samhällsplaneringen.

Med tanke på de utmaningar som det svenska elsystemet står inför behöver vissa lagar uppdateras för att möjliggöra kostnadseffektiva investeringar i elnätssystemet. Denna uppfattning redovisas i kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C). Motionärerna anser att ellagen och reglermodellen för elnätsföretagen bör ändras för att möjliggöra andra investeringar än traditionella nätinvesteringar. Kompletterande incitament behövs exempelvis för smarta tjänster såsom olika flexibilitetstjänster. I yrkande 83 begär motionärerna därför ett tillkännagivande om att ellagen och elnätsregleringen bör ses över för att underlätta investeringar i smart teknik och för att bereda väg för nya affärsmodeller såsom införande av timmätning för kunder i det svenska elsystemet senast 2025. Regelverken för småskalig energiproduktion är förlegade och motsvarar inte utvecklingen på marknaden. Motionärerna föreslår

i yrkande 103 ett tillkännagivande om att det ska vara möjligt att dela el mellan fastigheter via mikronät. Det är även motionärernas uppfattning att kundkraften enligt gällande reglering är svag i förhållande till elnätsägaren och att incitamenten att investera för att avhjälpa kapacitetsutmaningar inte är tillräckliga. För att jämna ut denna obalans anser de att Energimarknadsinspektionen bör ges rätten att dra tillbaka en nätkoncession vid grova brister i elnätverksamheten såsom uteblivna kapacitetsstärkande investeringar. Ett tillkännagivande med den innebörden efterfrågas i yrkande 105.

I kommittémotion 2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4 finns ett förslag om att den s.k. anslutningsskyldigheten bör utvärderas. De anger att det har riktats kritik mot förslaget om att en nätkoncessionshavare endast ska få göra avsteg från skyldigheten att ansluta en anläggning till en ledning eller ett ledningsnät med hänvisning till att det saknas ledig kapacitet om det inte finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på ett sätt som är samhällsekonomiskt motiverat utan att förstärka ledningen eller ledningsnätet. Motionärerna anser därför att det finns skäl att noga bevaka vilka effekter lagen kommer att få och att det finns skäl att utvärdera lagen i denna del efter ett par år.

Elnätet har en betydligt längre livslängd än de flesta elproduktionslag, slås det fast i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L). Utan närmare motivering begär motionärerna i yrkande 11 ett tillkännagivande om att det behövs en översyn av intäktsregleringen för elnäten så att elnätsägarna får möjlighet att bygga ut sina nät utifrån prognoser om behovet och även ta betalt för expansionen genom tariffen. Vidare understryker motionärerna vikten av att Svenska kraftnät strukturerat och metodiskt inventerar, analyserar och kvantifierar de samhällsekonomiska risker som är förknippade med fel eller otillräcklighet i kraftsystemet. I prioriteringen mellan olika investeringar ska det, enligt motionärerna, finnas en tydlig koppling till den samhällsekonomiska riskanalysen. I yrkande 44 begär motionärerna ett tillkännagivande om att driften och underhållet av transmissionsnätet ska utgå från en samhällsekonomisk analys. Vidare pekar motionärerna på vikten av att leveranssäkerheten i kraftsystemet utvärderas. I yrkande 45 begär de därför ett tillkännagivande om att Energimarknadsinspektionen tydligare ska utvärdera driften av transmissionsnätet.

Med elektrifiering av den tunga industrin och stora delar av transportsektorn ökar behovet av förnybar el och robusta elnät som kan överföra stora mängder el, anförs det i kommittémotion 2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP). Motionärerna vill halvera tiden för byggande av elnät och förkorta den tid det tar att bygga stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet. Ett tillkännagivande med den innebörden efterfrågas i yrkande 48.

Ett likalydande yrkande som det nyss nämnda finns även i kommittémotion 2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 32. I samma motion yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av en ökad

andel förnybar el, står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ödrift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser.

I motion 2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Carlsson (båda C) finns tre yrkanden som på olika sätt gäller solelproduktion och mikronätdragningar i syfte att gynna småskalig elproduktion. I yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att göra det tillåtet att dra elledningar mellan hus så att man kan nyttja det bästa läget för solceller i ett område. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att göra det tillåtet att bygga en solpark för egen konsumtion när det egna taket inte är lämpligt. Slutligen begär motionärerna i yrkande 3 att gränsen för när elen från solceller är för eget bruk och när man räknas som producent ses över för en ökad flexibilitet.

Bakgrund och pågående arbete

Nätföretagens intäkter

I 5 kap. ellagen finns bestämmelser om intäktsram för nätverksamhet. Bestämmelserna innebär att Energimarknadsinspektionen ska göra en förhandsprövning av elnätsföretagens intäkter från nätverksamheten. Förhandsprövningen innebär att de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare (ett nätföretag) högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod ska rymmas inom en intäktsram. Intäkterna består främst av nätavgifter. Tillsynsperioden är normalt fyra år. Bestämmelserna fick sin nuvarande lydelse sedan riksdagen antagit regeringens förslag i propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019. Nuvarande tillsynsperiod är 2020–2023 och nästa är 2024–2027.

Energimarknadsinspektionens beslut om intäktsramar har ofta överklagats till domstol med justerade ramar till elnätsföretagens fördel som följd. Regeringen inledde 2020 en bred elnätsdialog med både elnäts- och kundsidan, liksom med berörda myndigheter i syfte att uppnå en långsiktigt hållbar intäktsreglering som balanserar samtliga aktörers intressen. Intäktsregleringen är viktig för ett effektivt utnyttjande av befintlig infrastruktur och för att möjliggöra det proaktiva arbete med utbyggnad av elnät som behövs för klimatet och som är samhällsekonomiskt lönsamt för att möta långsiktiga behov som kommer med elektrifieringen.

Som har nämnts tidigare i detta betänkande meddelade EU-domstolen i september 2021 sin dom i fråga om den tyska intäktsregleringens utformning. Regeringen bedömer att domen kommer att få konsekvenser för intäktsregleringen i många europeiska länder, Sverige inkluderat. I sin elektrifieringsstrategi anger regeringen att dessa konsekvenser måste analyseras närmare samt även avsikten att utveckla en långsiktigt hållbar intäktsreglering som möter de framtida behov som följer av elektrifieringen och som balanserar samtliga aktörers intressen.

Utökade undantag från kraven på nätkoncession

Nätkoncessionsutredningen (SOU 2019:30) föreslog utökade undantag från koncessionsplikten och möjligheter till dispens. Fler av utredningens förslag på detta område har genomförts genom ändringar i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857), den s.k. IKN-förordningen, som trädde i kraft den 1 januari 2022. Detta regleras i 22 a–22 c §§ IKN-förordningen och innebär att det inte längre behövs nätkoncession för

- ett internt nät inom ett avgränsat område som dras mellan flera anläggningar för produktion av el som har en gemensam anslutning till elnätet
- ett internt nät från flera anläggningar för produktion av el till en gemensam anslutning till elnätet förutsatt att anslutningsledningen är kort
- ett internt nät som används för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions- och överföringsanläggningar
- ett internt nät vars syfte är att i huvudsak tillgodose elbehovet hos fordon eller elbehovet för en trafikled eller en kommunal väg med tillhörande anläggningar och om ledningarna dras inom eller i omedelbar närhet av trafikleden eller den kommunala vägen
- ett internt lågspänningsnät för delning av energi som inte är en luftledning inom nättinnehavarens fastighet, och mellan byggnader och anläggningar som var för sig även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av nätkoncession.

Ytterligare översyn av undantagen från kravet på nätkoncession

I regleringsbrevet för 2021 fick Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857). I arbetet ska Energimarknadsinspektionen bl.a. särskilt se till att förslagen är förenliga med elmarknadsdirektivets bestämmelser om medborgarenergigemenskaper och förnybartdirektivets bestämmelser om gemenskaper för förnybar energi, samt i övrigt med de delar av båda direktiven som är relevanta för slutna distributionssystem och icke koncessionspliktiga nät.

I sin verksamhetsplan för 2022 konstaterar Energimarknadsinspektionen att uppdraget är komplicerat eftersom det svenska regelverket skiljer sig helt från vissa av de bestämmelser i EU-regelverket som ska genomföras.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 januari 2023.

Bestämmelser om återkallelse av nätkoncession

Enligt 2 kap. 49 och 50 §§ ellagen finns det följande grunder på vilka en nätkoncession kan återkallas helt eller delvis:

1. om en ledning eller ett ledningsnät som omfattas av koncessionen inte längre behövs för en säker elförsörjning

2. om koncessionen inte längre behövs för att bygga eller använda den ledning som omfattas av koncessionen
3. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som omfattas av koncessionen eller
4. om koncessionen avser en utlandsförbindelse och nätkoncessionshavaren inte längre är ett transmissionsnätsföretag eller en juridisk person där ett sådant företag har ett bestämmande inflytande.

Därtill får en nätkoncession för linje återkallas helt eller delvis om nätkoncessionshavaren inte har färdigställt en ledning i rätt tid enligt vad som anges i 44 § ellagen.

Det kan nämnas att det i 3 kap. den ovannämnda lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar finns bestämmelser om tvångsförvaltning. I 1 kap. 5 § som omnämns i punkt 3 ovan anges att om en tillfredsställande förvaltning av en elektrisk anläggning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för en tvångsförvaltning får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen från ägaren.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 tog utskottet ställning till motioner om en förändrad nätregleringsmodell liknande de nu aktuella (bet. 2020/21:NU22). Utskottet konstaterade att elnätet är i behov av både om- och utbyggnad och att elnätsregleringen är betydelsefull för att få detta till stånd, vid sidan av andra åtgärder. Utskottet förutsatte att regeringen återkommer om vad som ska gälla 2024 och därefter även utan ett tillkännagivande från riksdagen. Sammanfattningsvis såg utskottet inget skäl för riksdagen att agera i frågan och de då aktuella förslagen avstyrktes.

Ett förslag om ett tillkännagivande likalydande med det i motion 2021/22:3684 (C) yrkande 105 om att göra det möjligt att återkalla en nätkoncession vid missbruk av elnätsverksamheten behandlades av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Vid det tillfället konstaterade utskottet att det redan finns vissa bestämmelser i ellagen om återkallelse av nätkoncession. Vidare finns det bestämmelser i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar om särskild förvaltning och om inlösen av elektriska anläggningar. Med elektrisk anläggning avses en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el. Utskottet sa sig inte ha någon annan uppfattning än motionären om vikten av att nätkoncessionshavare lever upp till sitt ansvar men ansåg inte att det då aktuella förslaget borde leda till något tillkännagivande.

Utskottets ställningstagande

Våren 2021 tog utskottet ställning till förslag liknande de nu aktuella om en ändrad nätregleringsmodell. Utskottet vill utöver vad det då anförde även tillägga att regeringen i den nationella elektrifieringsstrategin anger att elmarknaden behöver utvecklas och att det finns skäl att förutsättningslöst pröva om elmarknadsmodellen är rustad för en omfattande elektrifiering och energiomställning. Inom ramen för det arbetet bör rimligen även en översyn av nätregleringsmodellen ingå, inklusive intäktsregleringen.

När det gäller de förslag om utökade undantag från kraven på nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen som finns i några av motionerna, hänvisar utskottet i första hand till de förändringar som har gjorts i den s.k. IKN-förordningen och som trädde i kraft vid det senaste årsskiftet. Enligt utskottets bedömning torde yrkandena om utökade undantag därigenom anses vara helt eller delvis tillgodosedda. Till detta ska också fogas att Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att genomföra ytterligare analyser av det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession. Det anser utskottet kan ligga till grund för att avstyrka de motioner som gäller undantag från kraven på nätkoncession.

Utskottet kan inte heller finna tillräckliga skäl för att tillstyrka förslaget i motion 2021/22:3684 (C) yrkande 105 om utökade möjligheter att återkalla en nätkoncession om koncessionsinnehavaren inte fullgör sina skyldigheter. De ovan redovisade befintliga bestämmelserna om återkallelse av nätkoncession samt tvångsförvaltning eller inlösen av en elektrisk anläggning bedömer utskottet vara tillfyllest.

Förslag med koppling till samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar finns i några av motionerna. Här kan utskottet konstatera att regeringen har meddelat avsikten att i en förordning förtydliga vilka samhällsekonomiska analyser Svenska kraftnät ska göra inför investeringar i transmissionsnätet. Vidare har regeringen redovisat att den avser att följa upp utfallet av den nya regleringen för att bedöma om åtgärderna varit tillräckliga.

Beträffande förslaget i motion 2021/22:4497 (KD) yrkande 4 om en utvärdering av den s.k. anslutningsskyldigheten har utskottet ingen annan uppfattning än motionärerna att det kan finnas skäl att följa upp konsekvenserna av denna bestämmelse om ett par år. Det förefaller dock inte nödvändigt att riksdagen redan i dagsläget riktar en uppmaning till regeringen att göra detta.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Teknikval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller val av teknik vid elnåtsdragningar – företrädesvis frågor som gäller val av luftledning kontra markkabel. Utskottet redovisar dels en allmän inställning att riksdagen inte är rätt forum för att behandla teknikvalsfrågor av detta slag, dels att Klimaträttsutredningen har för avsikt att belysa teknikvalsfrågor av nyssnämnd art i det betänkande som väntas i senare denna vår.

Motionerna

I motion 2021/22:2025 av Sten Bergheden (M) framhålls att det numera finns teknik för att klara stora elleveranser i markkabel. Motionären anser att Sverige därför bör överväga att öka takten i bytet av fler luftledningar mot markkabel, och man bör vara mycket restriktiv med att ge tillstånd till nya luftledningar. Ett tillkännagivande om att se över möjligheten att byta ut fler luftledningar mot markkabel efterfrågas.

Även i motion 2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Carlsson (båda C) framförs synpunkter på valet av teknik när det gäller luftledningar eller markkablar. Motionärerna påpekar att planerade och genomförda investeringar tar betydande jord- och skogsmarksareal i anspråk. Motionärerna begär i yrkande 3 ett tillkännagivande om att teknikval och vägval vid beslut om kraftledningar ska bygga på en samhällsekonomisk bedömning och en transparent process.

Bakgrund och pågående arbete

Branschgemensam skrivelse om teknikval

I sin senaste systemutvecklingsplan anger Svenska kraftnät att luftledning även framöver ofta kommer att vara en åtgärd som förstärker nätet på ett driftsäkert och kostnadseffektivt sätt. Tillsammans med ett antal regionnätsföretag har Svenska kraftnät därför överlämnat en branschgemensam skrivelse till regeringen med ett antal förslag för att säkerställa utbyggnaden av elnätet. De aktörer som har undertecknat skrivelsen har en samsyn kring att luftledning som utgångspunkt utgör bästa möjliga teknik på höga spänningsnivåer, och genom att t.ex. förtydliga ellagens krav kan regeringen klargöra förutsättningarna för utbyggnad av transmissions- och regionnäten. Svenska kraftnät anger att markkabel sällan är ett realistiskt alternativ för högre spänningsnivåer av tekniska, driftssäkerhetsmässiga och samhällsekonomiska skäl utan är ett alternativ som bara övervägs i vissa speciella fall. Förväntan hos allmänheten på storskalig kablifiering (dvs. användning av markkabel) av elnätet på de

högsta spänningsnivåerna eller långtgående krav på utökade utredningar i alltför hög utsträckning, riskerar att förlänga tillståndprocesserna.

Vidare konstaterar Svenska kraftnät att frågan om lämpliga åtgärder för att möta behoven i kraftsystemet också innehåller en strategisk aspekt. Affärsverket ser bl.a. fördelar när enhetliga eller likartade lösningar kan användas flera gånger t.ex. i planering, drift och förvaltning, jämfört med om kraftsystemet bygger på ett stort antal olika lösningar.

Klimatråtsutredningen om teknikval

I ett delbetänkande från mars 2021 (SOU 2021:21 En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden) redovisade regeringens särskilda utredare f.d. landshövding Anders Danielsson, Klimatråtsutredningen (dir. 2019:101, dir. 2020:87 och dir. 2021:50), avsikten att under utredningens andra fas prioritera en översyn av lagstiftningen inom bl.a. åtgärdsområdet Underlättad utbyggnad av elnätet. Syftet med översynen är enligt delbetänkandet att förbättra förutsättningarna för att prövningar av elnätsutbyggnad ska ta hänsyn till elektrifieringens betydelse för energiomställningen och att bidra till en snabbare tillståndprocess, t.ex. genom att förtydliga förutsättningarna för teknikval på de högsta spänningsnivåerna och vad som ska anses utgöra bästa möjliga teknik på dessa spänningsnivåer. Det handlar också om att säkerställa att system- och beredskapsperspektivet beaktas vid koncessionsprövning och annan tillståndsprövning av elnät samt att tydliggöra oklarheter i och undanröja motstridigheter i vissa lagar. Lagar som enligt delbetänkandet bör omfattas av översynen inkluderar t.ex. miljöbalken, ellagen (1997:857), elsäkerhetslagen (2016:732), ledningsrättslagen (1973:1144) och plan- och bygglagen (2010:900).

Under utredningens avslutande andra fas tittar man bl.a. på planeringsfrågor och på prövningsprocessen för att bygga starkströmsledningar samt möjligheterna att upprätthålla sådana ledningar. För prövningsprocessen har utredningen tittat särskilt på ledningar som kräver linjekoncession. Som framgår av delbetänkandet har frågan om teknikval ingått i översynen.

Det ovan refererade delbetänkandet remitterades under hösten 2021. Klimatråtsutredningen ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 15 maj 2022.

Interpellationssvar om teknikval

I november 2021 besvarade statsrådet Anders Ygeman en interpellation från Sten Bergheden (M) om valet av teknik för olika typer av elnätsdragning (ip. 2021/22:65). Statsrådet anförde bl.a. följande:

Luftledningar och markkablar har båda sina för- och nackdelar, exempelvis avseende driftsmässiga aspekter och olika typer av miljöpåverkan. På högre spänningsnivåer erbjuder luftledningar dock flera fördelar som är önskvärda. De medför förvisso i regel ett större markintrång och kan innebära en större påverkan på vissa motstående intressen, men luftledningar är väldigt driftssäkra och framför allt betydligt lättare att felsöka och reparera när något problem väl uppstår. Luftledningar har också en längre

teknisk livslängd, och de är lättare att göra ändringar på, exempelvis om spänningen behöver höjas eller sträckningen justeras. De är dessutom ofta billigare att bygga, vilket i slutändan medför lägre kostnader för konsumenterna.

Frågan om vilken teknik som lämpligen bör användas för en given ledning och i vilken sträckning den ska dras måste naturligtvis avgöras i varje enskilt fall utifrån aktuella omständigheter och möjligheter samt också bedömas mot hur ledningen påverkar sin omgivning. Huruvida markkablar eller luftledningar ska användas kan vara skiftande i olika situationer och miljöer, och det bör därför vara upp till nätägaren och prövande myndigheter att avgöra vad som är lämpligast i varje enskilt fall. Enligt miljöbalken ska verksamheter lokaliseras till den lämpligaste platsen, och den bästa möjliga teknik som rimligen kan krävas ska användas. Berörda markägare har rätt att komma till tals i planerings- och ansökningsprocessen.

Svar på fråga om markåtgång för luftledningar

I februari 2022 besvarade statsrådet Khashayar Farmanbar en fråga från Mikael Larsson (C) om huruvida statsrådet anser att det behövs en plan för hur behovet av markåtgång för elledningar ska minska i Sverige, och hur statsrådet och regeringen i så fall kommer att arbeta med frågan (fr. 2021/22:883).

I sitt svar konstaterade statsrådet att lokalnäten till stor del är anlagda som markförlagd kabel medan luftledning dominerar i region- och transmissionsnätet. Vidare konstaterade statsrådet att Sverige står inför ett stort behov av ökad tillgång till el i framtiden, genom både ökad produktion och ökade kapacitet i elnätet, vilket medför att nya anläggningar kommer att behöva byggas. Enligt statsrådet är det samtidigt viktigt att de byggs på rätt plats och utformas på lämpligt sätt, för att bl.a. minska intrång och påverkan på motstående intressen, exempelvis privata markägare. Vilken teknik som lämpligen bör användas för en given ledning och i vilken sträckning den ska dras måste enligt statsrådet avgöras i varje enskilt fall utifrån aktuella omständigheter och möjligheter, och bedömas mot hur ledningen påverkar sin omgivning.

Tidigare riksdagsbehandling

De förslag i motion 2021/22:2078 (C) som är aktuella i detta avsnitt avstyrktes i likalydande form av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Detsamma gällde förslaget i motion 2021/22:2025 (M).

Utskottets ställningstagande

Det har under många år pågått en debatt om val av teknik när det gäller utbyggnaden av det svenska elnätet. Det är inte minst diskussioner på temat luftledning kontra markkabel som har varit i fokus. Inte sällan är det Svenska kraftnät som har fått försvara valet av luftledning vid utbyggnad av stamnätet, dvs. den typ av större kraftledningar som ger störst påverkan på landskapsbilden och som medför de mest ingripande intrången i markägares rättigheter. Markägare och olika intresseorganisationer förordar – ofta av fullt förklarliga

skäl – markkabellösningar som vanligen innebär mindre ingrepp i landskapet och i markägarnas rättigheter.

Utskottets allmänna inställning är att riksdagen inte är rätt forum för att behandla teknikvalsfrågor av detta slag. Detta bör i stället vara en fråga för den ansvariga myndigheten – när det gäller stamnätet Svenska kraftnät – att avgöra efter en sammanvägning av för- och nackdelar med olika alternativ och med beaktande av såväl allmänna som enskilda intressen.

Utöver detta vill utskottet även påminna om att Klimatråtsutredningen har för avsikt att belysa teknikvalsfrågor av denna art i det utredningsbetänkande som väntas i mitten av maj innevarande år. Utredningen väntas kunna ge ett värdefullt kunskapsbidrag som underlag för fortsatta överväganden i dessa frågor i lämpligare sammanhang än i den lagstiftande församlingen.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Tillståndsprocesser för elnät

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden som på olika sätt gäller de tillståndsprocesser som kringgärdar planering och byggande av elnät. Utskottet hänvisar till de beslut som riksdagen fattade våren 2021 som syftade till att göra det enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen och för de berörda myndigheterna. Vidare påminner utskottet om att regeringen har i den nationella elektrifieringsstrategin tydligt har angett att avsevärt kortare ledtider för utbyggnaden av nya elnät är en helt central fråga för att möjliggöra en snabb klimatomställning genom elektrifiering.

Jämför reservation 31 (M, SD, KD), 32 (L), 33 (C), 34 (V) och 35 (SD, C).

Motionerna

Det behövs ett antal åtgärder för att snabba på utbyggnaden både av överföring av el och av ny elproduktion. Denna uppfattning redovisas i partimotion 2021/22:3511 av Annie Löf m.fl. (C). Motionärerna anser att det behövs en utredning för att rensa i regelverken och möjliggöra energiomställningen, där ett mål om halverade ledtider ska vara bärande. I yrkande 12 begär motionärerna därför ett tillkännagivande om en översyn av hur ledtiderna för tillståndsprocesser i energibranschen kan halveras och utbyggnaden av förnybar energi öka.

I kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) framhålls vikten av att förkorta och förenkla tillståndsprocesserna för elnät. Motionärerna vill exempelvis tillåta att tillståndsprocesser bedrivs parallellt och även sätta en tidsbegränsning för hur länge ärenden får ligga hos departementen. I

yrkande 20 föreslås ett tillkännagivande om att förkorta och förenkla tillståndprocesserna för utbyggnad av elnätet.

Leveranssäker elproduktion, t.ex. kärnkraft, ersätts av väderberoende energislag samtidigt som nödvändiga förstärkningar av överföringskapaciteten i elnäten dröjer. Detta konstaterar Eric Palmqvist m.fl. (SD) i kommittémotion 2021/22:2388. Enligt motionärerna beror detta ofta på utdragna tillståndprocesser som kan uppgå till tio–tolv år inför etablering av nya elnät. Hittillsvarande åtgärder för att göra tillståndprocesserna mindre resurskrävande för såväl elnätsföretagen som de berörda myndigheterna har varit otillräckliga. I yrkande 14 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att den ska verka för att ytterligare förkorta tillståndprocesserna för elnätsutbyggnad.

Ett liknande förslag finns även i kommittémotion 2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 26. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ytterligare förslag för att förkorta tillståndstiderna. Vidare pekar motionärerna på att det finns en potential att minska tiden för tillståndprocesserna genom att förenkla ytterligare när det gäller förtydligande om att ge undantag från krav om nätkoncession för verksamheter som redan har miljöprövats. Med anledning av det begär motionärerna i yrkande 27 ett tillkännagivande om att regeringen ska tydliggöra undantaget för redan miljöprövade verksamhetsområden. Motionärerna föreslår i yrkande 28 även ett tillkännagivande om att kravet på medgivande från den som ska bevilja koncessionen för att inleda förrättning om ledningsrätt ska tas bort. Enligt motionärerna skulle detta kunna korta tillståndprocesserna.

I Centerpartiets kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. konstateras det att det finns undantag från koncessionsplikt för en rad områden. Dessa undantag tillämpas dock inte på något systematiskt eller förutsägbart sätt. Motionärerna anser att undantag från krav på koncession ska tillämpas oftare. I yrkande 100 begär de ett tillkännagivande om att undanta redan miljöprövat verksamhetsområde från kravet på koncession och därigenom möjliggöra en snabbare elnätsutbyggnad.

I kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) understryker motionärerna att tillståndprocessen för stamnätskoncessioner måste snabbas på. Flaskhalsarna i elnätet och den långsamma tillståndsgivningen är, enligt motionärerna, två av de stora problemen med det svenska elnätet i dag. I yrkande 16 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprövningsprocess för stamnätskoncessioner.

I Kristdemokraternas kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. yrkande 31 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att vidta fler åtgärder för att förenkla och väsentligen förkorta tillståndprocesserna för elnätsutbyggnad. Förslagen i propositionen Moderna tillståndsprövningsprocesser för elnät (prop. 2020/21:188) var några steg i rätt riktning men enligt motionärerna finns det mer att göra, t.ex. att ta bort kravet på medgivande när det gäller vissa delar av en ledningsförrättning.

I kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 8 framförs uppfattningen att staten behöver bära den politiska risken och risken för ineffektiva tillståndprocesser för de projekt som behövs för att hantera utmaningarna i kraftsystemet. Därtill föreslår motionärerna i yrkande 9 ett tillkännagivande om en utredning om hur statliga garantier för stabila regler och en effektiv tillståndprocess ska se ut. Investeringarna måste kunna lita på vilka regler som kommer att gälla under investeringens avskrivningstid och de behöver veta att projekten inte kommer att sinkas av utdragna tillståndprocesser.

I motion 2021/22:723 av ClasGöran Carlsson (S) konstateras det att de långa ledtiderna för att möjliggöra omställningen av Sveriges industri inom exempelvis stål och kemi understryker att Sverige behöver få bättre fungerande tillståndprocesser. Motionären efterfrågar därför ett tillkännagivande till regeringen om att verka för att minska ledtiderna för utbyggnaden av elnätet i Sverige.

Även Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) begär i motion 2021/22:3468 yrkande 3 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra att tillståndsprövning som rör elproduktion och transmission måste handläggas snabbare.

Ett tillkännagivande om åtgärder för kortare handläggningstider vid utbyggnad av viktig infrastruktur begärs i motion 2021/22:1219 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C). Motionärerna konstaterar att många bolag som investerar i infrastruktur vittnar om omfattande utmaningar i tillståndprocesserna med handläggningstider på upp till och över tio år. Detta hämmar nyproduktion, renovering och nya industrier.

Utan närmare motivering efterfrågas det i motion 2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6 ett tillkännagivande om att det bör tillsättas en utredning med syfte att halvera tidsåtgången för tillståndprocesser för utbyggnad av elnät och kraftledning.

I motion 2021/22:1395 begär Larry Söder (KD) ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten att förkorta ledtiderna för utbyggnaden av de samhällsbärande elnäten. Den nya lagen om moderna tillståndprocesser är ett steg på vägen, men för att lagen ska göra skillnad på allvar måste tillståndprocesserna för elnäten förkortas ännu mer och elnätskapaciteten komma in tidigt i planeringen av bostäder och infrastruktur. Motionären anser också att beredskapsperspektivet har missats i det hittillsvarande arbetet.

När intresset för grön industri växer i Norrland kan man inte ha väntetider på upp till tio år för de tillståndprocesser och det utrymme i elnätet som krävs. Denna uppfattning redovisas i motion 2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C). I yrkande 3 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om en målsättning om att halvera tiderna för tillståndprocesserna.

Bakgrund och pågående arbete

Moderna tillståndsprocesser för elnät

Våren 2021 behandlade riksdagen regeringens proposition Moderna tillståndsprocesser för elnät (prop. 2020/21:188). I propositionen föreslog regeringen ändringar i bl.a. ellagen (1997:857) som syftar till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli mindre resurskrävande både för elnätsföretagen och för de berörda myndigheterna. Det ska bli enklare för nätföretag att vidta åtgärder utan att ansöka om en ny nätkoncession. Fler ledningar ska kunna byggas och användas med stöd av en nätkoncession för område. En nätkoncession för linje ska kunna ändras på ansökan av nätföretaget. Det föreslogs även att det ska gå att lägga samman nätkoncessioner och dela upp en nätkoncession för linje. Energimarknadsinspektionen föreslogs få besluta om tillträde till mark för undersökningsarbeten. För att säkerställa att beslut i frågor om nätkoncession får laga kraft ska överklagandetiden för den som inte ska delges beslutet räknas från den dag som infaller en vecka efter det att beslutet har kungjorts. Besluten föreslogs dessutom i vissa fall kunna gälla omedelbart. I propositionen fanns det även förslag som syftade till att göra det lättare att inleda en ledningsförrättning och underlätta för nätföretag att på ett tidigt stadium få frågan om tillstånd till vattenverksamhet prövad.

Riksdagen biföll regeringens förslag i propositionen (bet. 2020/21:NU22, rskr. 2020/21:415) och lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2021.

Om tillståndsprocesser i regeringens elektrifieringsstrategi

I sin elektrifieringsstrategi konstaterar regeringen att den faktiska utbyggnaden av transmissionsnätet hittills under 2000-talet har hamnat på en lägre nivå än den planerade. I genomsnitt har ca 70 procent av utbyggnadsbehovet ett enskilt år realiserats. Orsakerna till detta anges vara många, men regeringen nämner uttryckligen att utdragna tillståndsprocesser spelar en stor roll.

Mot den bakgrunden är en av elektrifieringsstrategins tolv punkter rubricerad Kortare ledtider. Under denna rubrik konstaterar regeringen att avsevärt kortare ledtider för utbyggnaden av nya elnät är en helt central fråga för att möjliggöra en snabb klimatomställning genom elektrifiering. Av det skälet redovisar regeringen bl.a. följande:

- Det slås fast en målbild om halverade ledtider för nya elnät i genomsnitt senast till 2025.
- En bred samverkan om ömsesidiga insatser med tydlig uppföljning etableras. Regeringen aviserar bl.a. en nationell dialog för att halvera ledtiderna för nya elnät senast 2025. Dialogen syftar till kraftsamling och bred samverkan mellan näringsliv, myndigheter och andra aktörer för att möjliggöra en samhällsgemensam målsättning om i genomsnitt halverade ledtider senast 2025, som behövs för att elektrifiera industri och transporter. Goda exempel, idéer på nya generella, ej projektspecifika, åtgärder och

ömsesidiga åtaganden bör lyftas fram och diskuteras. Dialogen ska leda till att uppföljningar görs årsvis av hur arbetet går med att halvera ledtider med start i december 2022, vilket även kan inkludera förslag på ytterligare åtgärder.

- Efter riksdagens beslut i budgetpropositionen (prop. 2021/22:1 utg.omr. 21) beslutades en resursförstärkning för provningsmyndigheterna. Effektivare, innovativa och parallella arbetsmetoder utvecklas samtidigt med ett bibehållet miljöskydd för att öka takten i pågående nätförstärkningar. Regeringen konstaterar att det är viktigt att säkerställa att det finns tillräckliga resurser hos de provande myndigheterna. Det framtida resursbehovet för koncessionsprovningar som behöver finansieras av statsbudgeten bör tydliggöras. Myndigheternas budgetunderlag utgör ett viktigt underlag, men regeringen avser att be myndigheterna att också redogöra för förväntad utveckling av koncessionshantering på längre sikt. Samtidigt bör för- och nackdelar med en helt eller delvis avgiftsbaserad finansiering av koncessionsprovning hos Energimarknadsinspektionen utvärderas. En utvärdering skulle kunna möjliggöra en följsammare och från statsbudgeten oberoende bemanning.
- Regelverk utvecklas för ännu kortare ledtider, bl.a. genom att tydliggöra vägvalet mellan luftledning och markkabel på olika spänningsnivåer.

En modern och effektivare miljöprovning

I augusti 2020 beslutade regeringen om direktiv till en särskild utredare (chefsrådmann Peter Ardö) att se över det nuvarande systemet för miljöprovning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprovning (dir. 2020:86). Syftet är att underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar genom horisontella förändringar i miljöprovningen och att därigenom åstadkomma snabbare och enklare provningsprocesser samtidigt som ett bibehållet miljöskydd säkerställs. Genom tilläggsdirektiv som regeringen beslutade i juli 2021 utvidgades utredarens uppdrag och utredningstiden förlängdes till den 31 maj 2022 (dir. 2021:57). Utredningen har antagit namnet Miljöprovningens utredningen.

Flera av Miljöprovningens utredningens uppdrag avser tillstånd enligt miljöbalken. Samtidigt omfattar uppdraget sådana aspekter som är tidskritiska även vid linjekoncessioner enligt ellagen i de fall en betydande miljöpåverkan kan antas. Det rör t.ex. utredningens uppdrag att undersöka de statliga förvaltningsmyndigheternas roll att bevaka allmänna intressen under provningen och att undersöka hur samrådsförfarandet kan förbättras. Miljöprovningens utredningens tilläggsdirektiv om ett eventuellt förtursförfarande och tidsbegränsning eller omprovning av tillstånd kan också direkt eller indirekt komma att påverka provningsprocesserna för elnät.

Kortare ledtider för elnätsutbyggnad

I september 2021 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att tillsammans med Lantmäteriet och länsstyrelserna utveckla och testa nya arbetssätt för hantering av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet. Det konstateras att många av tillståndprocesserna för att bygga ut eller förstärka elnätet i dagsläget tidsmässigt följer efter varandra. Samtidigt bedöms det kunna finnas stora tidsvinster i att i högre utsträckning pröva dessa ärenden parallellt och koordinerat.

Energimarknadsinspektionen ska tillsammans med Lantmäteriet och relevanta länsstyrelser koordinera sina respektive arbetssätt och processer i syfte att förkorta tiden för den samlade hanteringen av ett antal viktiga och utvalda elnätsprojekt kopplade till uppdraget. Detta innebär bl.a. att myndigheterna ska undersöka om det finns möjlighet att minska ledtiderna mellan provningens steg samt om det är möjligt att förkorta ledtiderna genom att handlägga olika delar av en ansökan parallellt och om möjligt i fas.

Arbetets resultat och slutsatser ska slutredovisas till Regeringskansliet våren 2023.

Svar på skriftlig fråga om elnätsutbyggnad och gröna industrisatsningar

I slutet av mars 2022 besvarade statsrådet Khashayar Farmanbar en fråga från Eric Palmqvist (SD) om vilka åtgärder statsrådet och regeringen avser att vidta för att nyindustrialiseringen i norra Sverige inte ska bromsas in eller utebli som en konsekvens av de långa tillståndstider som är kännetecknande vid etablering av nya elnät (fr. 2021/22:1289).

Statsrådet instämde i att tillståndprocesserna för elnät tar lång tid och angav att regeringen därför har vidtagit flera åtgärder som har genomförts eller som kommer att genomföras för att snabba på processerna. Regeringen har i den elektrifieringsstrategi som beslutades i februari 2022 satt upp ett mål om halverade ledtider till 2025. Här nämnde statsrådet propositionen Moderna tillståndprocesser för elnät (prop. 2020/21:188) med förenklingar och förbättringar i ellagen. Vidare nämndes att Klimaträtsutredningen arbetar med förslag som ska underlätta provningen och ska lämna sina förslag till regeringen i maj 2022.

Statsrådet påminde också om att Energimarknadsinspektionen, Lantmäteriet och länsstyrelserna har fått i uppdrag att koordinera sina processer och utveckla nya metoder och arbetssätt för att korta ledtiderna för utbyggnaden av elnätet. De nya arbetssätten prövas i ett antal pågående pilotprojekt.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet behandlade regeringens proposition 2020/21:188 Moderna tillståndprocesser för elnät våren 2021 tog det även ställning till ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2020/21 som gällde

just tillståndprocesser och handläggningstider med koppling till utbyggnaden av elnät (bet. 2020/21:NU22). Flera av de förslag som då var aktuella är även föremål för utskottets ställningstagande i detta betänkande.

Utskottet avstyrkte yrkandena bl.a. med hänvisning till gällande regler i förvaltningslagen (2017:900) om handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheter där det bl.a. framgår att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Vidare hänvisade utskottet till att regeringen i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 21 s. 29) hade angett att tillståndprocesserna ska bli snabbare och vara proportionerliga, och regeringen påminde där även om att Energimarknadsinspektionen under 2019 hade arbetat vidare med effektivare hantering av koncessionsprövningar för nya kraftledningar. Utskottet lyfte även fram att riksdagen då nyligen hade förordat ett tillkännagivande om att bestämmelser om tidsfrister och kontaktpunkt som ska genomföras i Sverige som en följd av EU:s omarbetade förnybartdirektiv även ska gälla koncessionspliktiga elnät.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Effektivare tillståndprocesser
- Mål om halverade ledtider
- Stamnätskoncessioner
- Undantag för redan miljöprövade verksamhetsområden.

Effektivare tillståndprocesser

Utskottet vill inledningsvis tydligt understryka vikten av att högt ställda ambitioner att ställa om samhället i hållbar riktning genom en offensiv satsning på en hög grad av elektrifiering av flera samhällssektorer inte får hindras av tidsödande byråkrati. Å andra sidan vill utskottet också betona vikten av att rättssäkerheten i dessa processer upprätthålls och att berörda intressenter ges möjlighet att komma till tals. Effektiv handläggning hos berörda myndigheter som baseras på ett väl genomarbetat underlag från de som ansöker om nätkoncession, miljötillstånd, ledningsrätt m.m. är, enligt utskottets mening, nyckeln till framgång på detta område.

Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på det arbete som bedrivs på bred front för att komma till rätta med det som i många av de här aktuella motionerna beskrivs som alldeles för utdragna tillståndprocesser. Så sent som våren 2021 tog riksdagen ställning till regeringens proposition Moderna tillståndprocesser för elnät (prop. 2020/21:188, bet. 2021/22:NU22). I propositionen föreslogs ändringar i bl.a. ellagen (1997:857) som syftade till att göra det enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli

mindre resurskrävande både för elnätsföretagen och för de berörda myndigheterna.

Därefter har regeringen i sin elektrifieringsstrategi lyft fram kortare ledtider som en av strategins tolv huvudpunkter och i anslutning till det tydligt angett att avsevärt kortare ledtider för utbyggnaden av nya elnät är en helt central fråga för att möjliggöra en snabb klimatomställning genom elektrifiering. Ett antal förslag redovisas med målet att ledtiderna för nya elnät ska vara halverade till 2025. Arbetet ska bygga på en nationell dialog mellan näringsliv, myndigheter och andra aktörer för att möjliggöra en samhällsgemensam målsättning om i genomsnitt halverade ledtider senast 2025. Ytterligare åtgärder inkluderar bl.a. resursförstärkningar till prövningsmyndigheterna och en utveckling av regelverket som bl.a. ska tydliggöra vägvalet mellan luftledning och markkabel.

Utskottet knyter också förhoppningar till utfallet av det uppdrag som Energimarknadsinspektionen har att – tillsammans med Lantmäteriet och länsstyrelserna – utveckla och testa nya arbetssätt för hantering av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet. Många av dessa tillståndprocesser följer tidsmässigt efter varandra och det bedöms kunna finnas stora tidsvinster i att i högre utsträckning pröva dessa ärenden parallellt och koordinerat. Arbetets resultat och slutsatser ska slutredovisas till Regeringskansliet våren 2023.

I detta sammanhang vill utskottet också påminna om att såväl Klimaträttsutredningen som Miljöprövningsutredningen har för avsikt att avrapportera sina uppdrag före sommaren 2022 och att båda dessa utredningar väntas beröra flera frågor som har bäring på de tillståndprocesser som kringgärdar utbyggnaden av elnät.

Utskottet vill även nämna att vidgade möjligheter till undantag från kravet på nätkoncession som föreslogs av Nätkoncessionsutredningen och som har arbetats in i den proposition som utskottet behandlar i detta betänkande och i förordningen (2007:215) om icke koncessionspliktiga nät (den s.k. IKN-förordningen) kan bidra till att förkorta ledtiderna för utbyggnaden av elnät och då inte minst sådana som kan underlätta distribution av mikroproducerad förnybar el i form av exempelvis sol- eller vindkraft.

Sammantaget anser utskottet att det ovan beskrivna arbetet tillgodoser de önskemål om åtgärder för att förkorta tillståndprocesser för utbyggnad av elnät som finns i de här aktuella motionerna. Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Mål om halverade ledtider

I tre av motionerna efterfrågas en utredning med uppgift att rensa i regelverken och möjliggöra energiomställningen där ett mål om halverade ledtider ska vara bärande.

Utskottet har i det föregående redovisat att avsevärt kortare ledtider för utbyggnaden av nya elnät är en helt central fråga för att möjliggöra en snabb

klimatomställning genom elektrifiering. Vidare bör det noteras att det i den nationella elektrifieringsstrategin anges ett mål om att ledtiderna för nya elnät ska vara halverade till 2025.

Mot den bakgrunden bör motionsyrkandena – även om de inte var tidsatta – kunna anses vara tillgodosedda och lämnas utan vidare åtgärd av riksdagen.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Stamnätskoncessioner

Utskottet anser att avsevärt kortare ledtider för utbyggnaden av nya elnät är en helt central fråga för att möjliggöra en snabb klimatomställning genom elektrifiering. Detta synsätt är inte begränsat enbart till de tillståndsprocesser som kan kopplas till utbygganden av stamnätet. Även de koncessionsprövningar som krävs för regionnäten bör uppmärksammas i sammanhanget. Av det skälet finner utskottet det mindre lämpligt att – så som föreslås i en av motionerna – fokusera på processerna kring stamnätskoncessionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Undantag för redan miljöprövade verksamhetsområden

I två av de här aktuella motionerna föreslås att det ska införas ett undantag från kravet på nätkoncession i redan miljöprövade verksamhetsområden. För utskottet har det inte varit helt tydligt vad motionärerna avser med begreppet ”redan miljöprövat verksamhetsområde”. Om motionärerna åsyftar någon del av den miljöprövning som föregår etablerandet av en kraftledning vill utskottet peka på att den prövningen har ett helt annat syfte än den som görs inom ramen för nätkoncessionsprövningen. I det senare fallet provas den planerade ledningens lämplighet ur ett kraftsystemperspektiv. Att undanta ledningen från den prövningen med hänvisning till att den ska etableras i det som motionärerna betecknar ett ”redan miljöprövat verksamhetsområde” förefaller därmed, enligt utskottets uppfattning, vara mindre lämpligt.

Om motionärerna i stället främst avser de möjligheter till undantag från krav på koncession som regleras i den s.k. IKN-förordningen kan det nämnas att det tillkom ytterligare undantag den 1 januari 2022 som eventuellt tillgodoser det som efterfrågas i motionen. Därtill bör det nämnas att det för närvarande pågår en översyn av kravet på nätkoncession.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Nätanslutningsavgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som på olika sätt gäller de anslutningsavgifter som bl.a. elproducenter måste betala för att ansluta till ett elnät. Flera av förslagen gäller avgifter för anslutning av havsbaserad vindkraft. I sitt ställningstagande hänvisar utskottet bl.a. till att en särskild utredare har fått i uppdrag att se över reglerna om de avgifter som elnätsföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur.

Jämför reservation 36 (SD, L), 37 (M), 38 (V) och 39 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) anförs det att alla fossilfria tekniker måste användas för att det ska vara möjligt att nå det mål om fossilfrihet som motionärerna står bakom. Motionärerna understryker att kraftiga subventioner till vissa energislag inte bidrar till en energipolitik som bygger på marknadsmässiga grunder. Stöd till enskilda produktionstekniker ska därför minskas och avvecklas. I yrkande 21 begär motionärerna ett tillkännagivande om att inte införa subventioner till havsbaserad vindkraft.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. ses dock en stor potential i vindkraften. Motionärerna konstaterar att den landbaserade vindkraften redan är lönsam utan subventioner men att den havsbaserade vindkraften fortfarande är dyr att bygga. För att underlätta utbyggnaden anser motionärerna att anslutningsavgifterna till havsbaserad vindkraft bör slopas. I yrkande 10 begär de ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för den havsbaserade vindkraften.

I kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) redovisas skepsis mot att subventioner riktas till den havsbaserade vindkraften. Även om den havsbaserade vindkraften har stor potential medför den även högre kostnader. Regeringens förslag i en promemoria om att Svenska kraftnät ska stå för utbyggnaden av transmissionsnätet till havsbaserad vindkraft tycker motionärerna är dåligt och föredrar i stället en marknadsbaserad lösning. De pekar bl.a. på att subventioner till havsbaserad vindkraft skulle ge önskade effekter, exempelvis försvåra utbyggnaden av befintlig och ny förnybar kraft samt planerbar fossilfri kraft. Motionärerna begär i yrkande 18 ett tillkännagivande om att havsbaserad vindkraft inte ska få riktade subventioner.

Anslutningsavgifter berörs även i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L). Motionärerna konstaterar att principen om att det är den som ansluter till elnäten som står för de kostnader som detta orsakar gäller i Sverige. Analysen av kostnaderna ska även inkludera sådana indirekta kostnader som kan uppkomma långt ifrån anslutningen. Detta gäller givetvis

även nyanslutning av havsbaserad vindkraft som, för att kraftsystemet ska byggas ut samhällsekonomiskt effektivt, måste stå för sina fulla anslutningskostnader. Mot den bakgrunden begär motionärerna i yrkande 49 att riksdagen genom ett tillkännagivande ska framföra till regeringen att principen om att aktörer som ansluter till elnäten ska stå för de kostnader detta innebär ska gälla även i fortsättningen.

Daniel Bäckström (C) föreslår i motion 2021/22:3209 ett tillkännagivande om en ny finansieringsmodell för anslutningsavgifter till elnät så att det främjar företagsetableringar och nyinvesteringar i hela landet. Motionären anser inte att en aktör ska behöva ta hela kostnaden för infrastruktur som fler kunder kan ha nytta av längre fram.

Bakgrund och pågående arbete

Undantag från avgifter för anslutning av havsbaserad vindkraft

För anslutning av elproduktion till elnätet, t.ex. havsbaserad vindkraft, har Sverige ett system där den anslutande parten står för alla kostnader som uppkommer på grund av anslutningen.

År 2017 fick Energimyndigheten i uppdrag att ta fram förslag på hur avgifterna för anslutning till stamnätet av vindkraftsparker till havs kan avskaffas. Energimyndigheten redovisade uppdraget i rapporten *Slopade anslutningskostnader för havsbaserad vindkraft* (ER 2018:06). Därefter togs det fram en promemoria inom Infrastrukturdepartementet som innehöll en bearbetning av Energimyndighetens förslag. I promemorian, benämnd *Minskade anslutningskostnader för elproduktion till havs*, föreslogs en minskning av elproducenternas kostnader för att ansluta anläggningar för havsbaserad elproduktion till transmissionsnätet som ska uppnås genom en utbyggnad av transmissionsnätet till havsområden där det finns förutsättningar för att ansluta fler elproduktionsanläggningar. En sådan utbyggnad ska göras där den bedöms främja möjligheterna att uppfylla Sveriges mål om förnybar elproduktion.

Mot bakgrund av förslaget i den nyssnämnda promemorian har regeringen ändrat förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät från den 1 januari 2022 och ger verket i uppdrag att bygga ut transmissionsnätet till områden inom Sveriges sjöterritorium där det finns förutsättningar för att ansluta flera elproduktionsanläggningar och där en sådan utbyggnad främjar uppfyllelsen av Sveriges mål om förnybar elproduktion.

Arbete pågår för att förbereda processer för hur anslutningar av havsbaserad elproduktion ska gå till. Regeringen har också gett i uppdrag åt Svenska kraftnät att påbörja ett förberedande arbete för att ge aktörerna tydliga förutsättningar. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2022.

I sin systemutvecklingsplan för 2022–2030 anger Svenska kraftnät följande:

I framtiden är det sannolikt att Svenska kraftnät kommer att ha två varianter av anslutningsförfaranden för havsbaserad vindkraft. Detaljer kring detta kommer att utredas vidare. Det ena förfarandet är enligt dagens

system där anslutande part betalar för hela anslutningen, och det kommer att fortsätta att gälla för t.ex. radiella anslutningar av en enskild havsbaserad vindkraftspark. Det andra förfarandet blir enligt det nya förslaget där Svenska kraftnät bygger ut transmissionsnät till havs till vissa utvalda punkter och sedan ger möjlighet för flera aktörer att ansluta. I det senare förfarandet betalar Svenska kraftnät för transmissionsnätet till havs och anslutande part betalar anslutningen mellan elproduktionsanläggningen och den havsbaserade knutpunkten.

Svenska kraftnät tolkar uppdraget som att vi får möjlighet att styra och planera utbyggnaden av det havsbaserade transmissionsnätet som Svenska kraftnät bekostar, så att anslutningar av havsbaserad elproduktion sker så effektivt som möjligt och på ett sätt som tar hänsyn även till kraftsystemets behov och det existerande transmissionsnätet vilket är positivt med avseende på nätplanering och stabiliteten i kraftsystemet. Utbyggnaden av transmissionsnätet till havs ska däremot inte grundas på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar.

Översyn av regleringen av avgifter på el- och naturgasområdena

I mars 2022 gav regeringen en särskild utredare uppdraget att se över reglerna om de avgifter som elnäts- och naturgasföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur (dir. 2022:20). Syftet med utredningen är att åstadkomma ett regelverk som är förenligt med elmarknadsdirektivet respektive gasmarknadsdirektivet. Vidare är syftet att på ett tydligt sätt ta till vara kundernas intressen och nätföretagens roll i utvecklingen och utbyggnaden av el- och naturgasnäten i Sverige för att på bästa sätt kunna möta nuvarande och framtida utmaningar.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden med invändningar mot subventioner riktade till havsbaserad vindkraft behandlades av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet konstaterade då att det som ett led i arbetet med att genomföra energiöverenskommelsen pågick beredning inom Regeringskansliet av frågan om att avskaffa avgifterna för anslutning till stamnätet för el för vindkraftsparkar till havs. Utskottet noterade de genomförda utredningarna från Energimyndigheten och inom Regeringskansliet, men ansåg inte att det hade framkommit anledning att förordna några sådana tillkännagivanden som motionärerna föreslog.

Utskottets ställningstagande

Flera av de motioner som är aktuella i detta avsnitt förefaller bygga på uppfattningen att den förnybara elproduktion som ansluts till elnätet – företrädesvis väderberoende produktion och kanske särskilt den havsbaserade vindkraften – inte bär de kostnader dess volatilitet innebär för kraftsystemet. Andra motionärer vänder sig mot att dessa energislags anslutningsavgifter subventioneras, vilket de anser skapar sådana orättvisa konkurrensförhållanden som är negativa för elmarknadens funktion.

Här vill utskottet inledningsvis anföra att det svenska systemet innebär att den som vill ansluta till elnätet ska stå för alla de kostnader som uppkommer på grund av anslutningen. När det mer specifikt gäller anslutning av havsbase-rad vindkraft vill utskottet påminna om att Svenska kraftnäts instruktion ändrades den 1 januari 2022 med innebörden att affärsverket ska bygga ut transmissionsnätet till områden inom Sveriges sjöterritorium där det finns förutsättningar för att ansluta flera elproduktionsanläggningar och där en sådan utbyggnad främjar uppfyllelsen av Sveriges mål om förnybar elproduktion. Därtill bör det nämnas att affärsverket i sin systemutvecklingsplan för 2022–2030 skisserar på olika varianter kring hur anslutningskostnaderna ska fördelas. Utskottet påminner också om att regeringen har gett i uppdrag åt Svenska kraftnät att påbörja ett förberedande arbete för att ge aktörerna tydliga förutsättningar i fråga om vad som kommer att gälla på detta område. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2022.

Avslutningsvis hänvisar utskottet till det uppdrag som regeringen gav till en särskild utredare i mars 2022, nämligen att se över reglerna om de avgifter som elnäts- och naturgasföretagen tar ut för att ge tillgång till nät och annan infrastruktur (dir. 2022:20). Syftet med utredningen är bl.a. att på ett tydligt sätt ta till vara kundernas intressen och nätföretagens roll i utvecklingen och utbyggnaden av el- och naturgasnäten i Sverige för att på bästa sätt kunna möta nuvarande och framtida utmaningar. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Ersättning för skada och intrång

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om ersättningar för skada och intrång i samband bl.a. med elnätsutbyggnad avslås av riksdagen. Utskottet hänvisar bl.a. till att riksdagen genom ett tillkännagivande redan har uppmanat regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet.

Jämför reservation 40 (C).

Motionerna

I partimotion 2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 21 begärs ett tillkännagivande till regeringen dels om att se över hur den som drabbas av intrång eller som påverkas kraftigt av samhällsviktiga etableringar kan få ersättning, dels om att genomföra en översyn av ersättningsmodellerna för att öka flexibiliteten i avtalsformerna och ge skäligen kompensation till den som drabbas. Motionärerna anser att den som påverkas kraftigt av exempelvis vindkraftsparker eller kraftledningar bör ha rätt till viss ersättning, även om han eller hon inte är markägare.

Även Pia Steensland (KD) berör intrångsersättningar i motion 2021/22:1475. Motionären anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att utreda förutsättningarna för att erbjuda en stärkt markersättning till markägare vid intrång som medför stor klimatnytta.

Bakgrund och pågående arbete

Ersättning för skada och intrång

Det finns bestämmelser i flera lagar om att mark får tas i anspråk med tvång, bl.a. i ledningsrättslagen (1973:1144). I samtliga av dessa lagar görs hänvisningar till ersättningsreglerna i 4 kap. expropriationslagen (1972:719). Reglerna om ersättning i expropriationslagen bygger på grundtanken att den vars fastighet eller rättighet tas i anspråk ska ha samma förmögenhetsställning efter expropriationen som om det inte hade skett någon expropriation (se t.ex. prop. 1971:122 s. 165 f. och prop. 2009/10:162 s. 41).

Den 1 augusti 2010 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär höjningar av den ersättning som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheter tas i anspråk med tvång (prop. 2009/10:162, bet. 2009/10:CU21, rskr. 2009/10:362). Ändringarna avsåg ersättningsbestämmelserna i expropriationslagen och i de andra lagar som hänvisar till dessa bestämmelser. Lagändringarna syftade till att stärka äganderätten och innebar bl.a. att det ska göras ett schablonpåslag på expropriationsersättningen med 25 procent av fastighetens marknadsvärde eller marknadsvärdeminskning. Genom påslaget tas det ökad hänsyn vid värderingen av fastigheten till att fastighetsägaren ofrivilligt blir av med sin fastighet.

Tillkännagivande om stärkt äganderätt

Våren 2019 beslutade riksdagen, på förslag av konstitutionsutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet (bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281). Våren 2022 anförde regeringen i en skrivelse till riksdagen (skr. 2021/22:75) att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. Regeringen uppgav att den fråga som tillkännagivandet avser fortfarande bereds inom Regeringskansliet.

Svar på skriftlig fråga om äganderätten vid planering av nya ledningsgator

I oktober 2021 besvarade statsrådet Anders Ygeman en skriftlig fråga från Sten Bergheden (M) om vad statsrådet avser att göra för att stärka äganderätten för landets markägare när nya ledningsgator planeras och ska byggas i Sverige (fr. 2021/22:210). I sitt svar anförde statsrådet följande:

Äganderätten är grundlagsskyddad och det är självklart viktigt att den som äger mark tryggt kan förfoga över den. Samtidigt kan det ibland vara nödvändigt att göra inskränkningar i den enskildes äganderätt om det behövs

för angelägna allmänintressen. Elektricitet anses ofta vara av sådant allmänintresse och därför finns det regler i bland annat expropriationslagen (1972:719) och ledningsrättslagen (1973:1144) som möjliggör framkomlighet för ledningar även om ett nätföretag inte skulle komma överens med enskilda markägare längs den tillståndsgivna sträckningen.

Sverige står inför ett stort behov av ökad tillgång till el i framtiden, både genom ökad produktion och kapacitet i elnätet, vilket medför att nya anläggningar kommer behöva byggas. Samtidigt är det givetvis viktigt att de byggs på rätt plats och utformas på lämpligt sätt, för att bland annat minska intrång på motstående intressen, exempelvis privata markägare. Det är Affärsverket svenska kraftnät och nätföretagen som planerar och driver elnätet i Sverige. Energimarknadsinspektionen prövar företagens ansökningar om nätconcession mot reglerna i ellagen (1997:857). Frågan om vilken teknik som lämpligen bör användas för en given ledning och i vilken sträckning den ska dras måste avgöras i varje enskilt fall utifrån aktuella omständigheter och möjligheter, och bedömas mot hur ledningen påverkar sin omgivning. Berörda markägare har rätt att komma till tals i planerings- och ansökningsprocessen.

Regeringen anser att den nuvarande regleringen på ett ändamålsenligt sätt ger markägare skydd och möjlighet att uttrycka sina synpunkter på en verksamhet samtidigt som det finns nödvändiga verktyg för att kunna bygga ut samhällsviktig infrastruktur.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 2021 behandlade civilutskottet motioner om ersättningar till markägare vid intrång i fastigheter, bl.a. sådana som gällde s.k. ledningsintrång (bet. 2020/21:CU11).

I betänkandet redogjorde civilutskottet för de ändamål för vilka expropriation kan användas samt vilka ersättningsregler som gäller. Vidare återgavs innehållet i den s.k. Vinstfördelningsutredningen som 2012 lämnade sitt betänkande Högre ersättning vid mastupplåtelse (SOU 2012:61). Utredningen hade haft i uppdrag att föreslå en ordning för vinstfördelning vid expropriation och andra sådana förfoganden. Med vinstfördelning avses en särskild ersättning till den fastighetsägare vars fastighet tas i anspråk för vinstdrivande verksamhet. Enligt vad civilutskottet anförde bereddes denna utredning alltjämt inom Regeringskansliet under våren 2021.

Civilutskottet avstyrkte samtliga av de aktuella yrkandena. I sitt ställningstagande hänvisade utskottet till de ovan nämnda nya ersättningsreglerna som infördes 2010 och till den pågående beredningen av Vinstfördelningsutredningens betänkande. Utöver detta refererade utskottet till riksdagens tillkännagivande från våren 2019 med en uppmaning till regeringen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet.

Utskottets ställningstagande

År 2010 trädde nya bestämmelser i kraft som syftade till att stärka äganderätten i de fall expropriation eller andra åtgärder tillämpas för att ta fastigheter i anspråk med tvång, exempelvis i samband med utbyggnad av elnät.

Vidare konstaterar utskottet att riksdagen genom ett tillkännagivande har uppmanat regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Beredning av tillkännagivandet pågår inom Regeringskansliet.

Avslutningsvis vill utskottet även nämna att det är vanligt att markägare och den som behöver markåtkomst för att bygga exempelvis en elledning när en överenskommelse på frivillig basis och alltså utan att behöva tillämpa ersättningsreglerna i expropriationslagen.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet inte att det finns skäl att uppmana riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av de här aktuella motionerna. Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Mättnings- och avtalsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder för ökad flexibilitet i elanvändningen, bl.a. med hänvisning till att regeringen i den nationella elektrifieringsstrategin poängterar värdet av sådan flexibilitet och att hinder för utvecklingen på området behöver undanröjas. När det gäller förslag om att avskaffa de s.k. anvisningsavtalen hänvisar utskottet till att Energimarknadsinspektionen för närvarande utvärderar regleringen av sådana elavtal

Jämför reservation 41 (M), 42 (SD) och 43 (L).

Motionerna

All flexibilitet på användarsidan ska vara frivillig, anför det i Liberalernas partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. Motionärerna anser att det är rationellt att bygga in en viss flexibilitet i efterfrågan. Flexibiliteten kan bestå i att konsumtion flyttas i tiden eller i att användaren väljer att inte använda energin alls. I yrkande 68 begär de ett tillkännagivande om att all flexibilitet i energianvändningen ska bygga på frivillighet och på civilrättsliga avtal. Motsvarande förslag med samma motivering finns även i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 52. I yrkande 53 begärs ett tillkännagivande om att det inte ska finnas krav på att apparater ska vara utformade för att kunna variera sin elanvändning utom användarens kontroll.

I kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) konstateras det att elnätsföretagen kommer att byta ut landets elmätare under de kommande åren. För att ta vara på möjligheterna med bl.a. elfordon och hantera lokala kapacitetsproblem kommer det att krävas modern styr- och reglerteknik för att möta kundernas behov av laddning och användning och för att inte samtidigt överlasta de lokala elnäten. Motionärerna betonar därför att det är

viktigt att de nya elmätarna är tekniskt i framkant och kan läsas av omedelbart. Ett tillkännagivande om detta efterfrågas i yrkande 31.

De s.k. anvisningsavtalen tas upp i kommittémotion 2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD). Anvisningsavtal får de som inte har gjort ett aktivt val av elhandlare. Dessa avtal är ofta dyrare än andra avtal. Sedan nya regler trädde i kraft den 1 april 2017 har andelen anvisade elavtal fortsatt att minska, men det har enligt motionärerna inte hänt särskilt mycket med skillnaden i pris för dessa elavtal. Mot den bakgrunden föreslår motionärerna i yrkande 32 ett tillkännagivande om att anvisningsavtalen bör tas bort.

Bakgrund och pågående arbete

Om användarflexibilitet i elektrifieringsstrategin

En av de tolv övergripande punkterna i regeringens elektrifieringsstrategi rubriceras Ökad flexibilitet och energilagring. Regeringen anger att efterfrågeflexibilitet och energilagring blir allt viktigare i framtidens elsystem för att balansera ökande andelar variabel elproduktion samtidigt med en ökad efterfrågan på el. Mot den bakgrunden anger regeringen att den avser att ge Energimyndigheten i uppdrag att i samverkan med Energimarknadsinspektionen, Svenska kraftnät och andra berörda myndigheter främja smart styrning inom områden med stor potential, som bl.a. elbilsladdning och eluppvärmning. En analys av potentialen för olika typer av smart styrning för att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt minska effektoppar och bidra med andra systemtjänster görs inom ramen för uppdraget. Arbetet med bedömningar av potential samordnas med uppdraget till Svenska kraftnät i regleringsbrevet för 2022 att beskriva potential för energilager och flexibilitetstjänster. Åtgärder föreslås för att realisera potentialen, exempelvis när det gäller aggregering, tariffutformning, utvecklad datadelning, införandet av krav på styrbarhet eller andra styrmedel. Åtgärdsförslag ska utgå från användarens behov och se till att det blir enkelt och lönsamt för användaren att bidra till efterfrågeflexibilitet.

Enligt uppgift från Infrastrukturdepartementet i slutet av april 2022 pågår det arbete med att ta fram uppdraget. Uppdraget är ett av dem som har getts hög prioritet vid planeringen av genomförandet av elektrifieringsstrategin.

Vidare anger regeringen i elektrifieringsstrategin att efterfrågeflexibilitet ska kunna levereras smidigt av konsumenterna. Hinder behöver undanröjas för nya aktörer, affärsmodeller och innovativa lösningar så att hushåll och andra användare enkelt kan bidra med flexibilitet där den behövs utan försämrade komfort. Flexibelt agerande ska kunna ske automatiskt och drivas av effektiva prissignaler. Ökad digitalisering och kommunikation mellan elnät, elmarknadsaktörer och flexibilitetsresurser fyller enligt regeringen en viktig roll för att möjliggöra flexibilitet. Lösningar som möjliggör mer dynamisk och kostnadseffektiv delning av data för analys och optimering kan enligt regeringen behöva utforskas och främjas.

Anvisade elavtal och starkare ställning för elkunderna

Våren 2017 tog riksdagen ställning till regeringens proposition Anvisade elavtal (prop. 2016/17:13, bet. 2016/17:NU8, rskr. 2016/17:135). Riksdagens beslut innebär att det infördes krav på vilken information en faktura ska innehålla och utökade informationskrav till kunder med anvisningsavtal. Bestämmelserna syftar till att säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäliga villkor, att andelen kunder med anvisade elleverantörer ska minska och att kundaktiviteten på elmarknaden ökar. Vidare innebär beslutet att regeringen får utfärda föreskrifter om att anvisningsavtalens priser under en viss tid inte får överstiga vissa nivåer. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 april 2017.

I regleringsbrevet för 2022 har Energimarknadsinspektionen fått i uppdrag av regeringen att utvärdera regleringen av anvisade elavtal och föreslå en prisreglering för anvisade priser. Uppdraget ska redovisas till Infrastrukturdepartementet senast den 13 juni 2022.

I sammanhanget kan det även nämnas att Energimarknadsinspektionen i slutet av mars 2022 fick i uppdrag av regeringen att föreslå ändringar i ellagen som syftar till att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden. Bakgrunden till uppdraget är en ökad mängd klagomål med koppling till tivelaktiga affärsmetoder på elhandelsområdet.

Energimarknadsinspektionen ska redovisa uppdraget senast den 28 februari 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslag i motioner om att flexibilitetstjänster på användarsidan ska bygga på frivillighet som liknade de nu aktuella i motionerna 2021/22:4199 (L) yrkande 68 och 2021/22:4220 (L) yrkande 52 avstyrktes av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Även förslaget om ett tillkännagivande om de nya elmätarnas prestanda i motion 2021/22:3688 (M) yrkande 31 avstyrktes i samma betänkande. Detsamma gällde motion 2021/22:2390 (SD) om att avskaffa de s.k. anvisningsavtalen.

Utskottets ställningstagande

Att stimulera en ökad flexibilitet i användningen av el kan bidra till att göra det lättare för förbrukarna att anpassa sin användning till prissignaler. Även innovativa applikationer av avancerad styr- och reglerteknik i elförbrukande maskiner kan underlätta en mer eller mindre automatiserad anpassning till elprisets svängningar. Att låta tvättmaskinen gå på natten när elpriset ofta är lägre än på dagen brukar vara ett exempel på sådan flexibilitet. Samtidigt förutsätter detta att elen mäts på timnivå och att det erbjuds avtalsformer där denna typ av anpassningar får genomslag på elkundernas fakturor.

Utskottet delar även regeringens uppfattning att efterfrågefleksibilitet kommer att bli allt viktigare i framtidens elsystem för att balansera ökande andelar

variabel elproduktion samtidigt med en ökad efterfrågan på el. Uppfattningen i regeringens elektrifieringsstrategi att efterfrågefleksibilitet ska kunna levereras smidigt av konsumenterna delas av utskottet. Hinder behöver undanröjas för nya aktörer, affärsmodeller och innovativa lösningar så att hushåll och andra användare enkelt kan bidra med flexibilitet där den behövs utan försämrad komfort.

Utskottet välkomnar mot denna bakgrund regeringens prioriterade avsikt att ge Energimyndigheten i uppdrag att främja smart styrning inom områden med stor potential, som bl.a. elbilsladdning och eluppvärmning. Därtill kan ett viktigt underlag väntas när Svenska kraftnät har presenterat det uppdrag på temat flexibilitetstjänster man för närvarande bedriver och som bl.a. handlar om att realisera potentialen, exempelvis när det gäller aggregering, tariffutformning, utvecklad datadelning, införandet av krav på styrbarhet eller andra styrmedel. Att användarnas behov sätts i centrum och att inriktningen är att det ska vara enkelt och lönsamt för användaren att bidra till efterfrågefleksibilitet ser utskottet som positivt. Utskottet delar inte den oro som kommer till uttryck i motion 2021/22:4220 (L) yrkande 52 om att den skisserade inriktningen kan tänkas innefatta någon form av tvång att använda automatiserad styrning av elanvändningen som på något sätt skulle inskränka enskilda användares frihet att själva styra över sina elförbrukande apparater. Inte heller det som anförs i motion 2021/22:3688 (M) yrkande 31 om att nya elmätare eventuellt inte skulle kunna tänkas möta de nya krav som en ökad efterfrågefleksibilitet innebär ser utskottet som något påtagligt problem. Här förutsätter utskottet att den tydliga inriktning mot satsningar på en ökad efterfrågefleksibilitet som regeringen bl.a. har aviserat i sin elektrifieringsstrategi även omfattar krav som gör att själva mätningen av elförbrukningen inte blir ett hinder för utvecklingen.

När det avslutningsvis gäller förslagen om att avskaffa de s.k. anvisningsavtalen hänvisar utskottet till de båda uppdrag som Energimarknadsinspektionen för närvarande utför och som handlar dels om att utvärdera regleringen av anvisade elavtal och föreslå en prisreglering för anvisade priser, dels om att föreslå ändringar i ellagen som syftar till att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden. Bakgrunden till uppdraget är en ökad mängd klagomål med koppling till tvivelaktiga affärsmetoder på elhandelsområdet. Några åtgärder från riksdagens sida med anledning av förslagen i motionerna om anvisningsavtal anser utskottet mot denna bakgrund inte vara nödvändigt.

Därmed avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Elförsörjningen på Gotland

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår förslag som gäller byggande av en tredje elkabel till Gotland. I sitt ställningstagande anför utskottet att riksdagen inte bör vidta några åtgärder eftersom Svenska kraftnät för närvarande genomför en nätutredning som ska utmynna i förslag om hur den framtida elförsörjningen till Gotland bör utformas.

Jämför reservation 44 (M, C, KD, L).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om att färdigställa en tredje förbindelse till Gotland för att säkerställa en trygg elförsörjning. Svenska kraftnät har tidigare genomfört en nyttoanalys av en tredje kabel till Gotland och konstaterade då att det inte är samhällsekonomiskt lönsamt att bygga en tredje kabel. Nu gör Svenska kraftnät dock en annan analys och motionärerna vill därför att affärsverket ska återuppta projekteringen och färdigställandet av en tredje elförbindelse till Gotland.

Även i kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) berörs Gotlands kraftförsörjning. I yrkande 110 begär motionärerna ett tillkännagivande om att se över möjligheten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att omgående återstarta byggandet av en tredje elkabel till Gotland för att säkerställa öns elförsörjning och skapa förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle. Motionärerna konstaterar att Svenska kraftnät har utvärderat hur Gotlands elförsörjning ska kunna tryggas och landat i slutsatsen att en tredje elkabel behövs, men först 2030. Detta anser motionärerna inte vara acceptabelt.

En tredje kabel till Gotland efterfrågas även i kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD). Motionärerna anser att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att så snart som möjligt återuppta arbetet med att planera och anlägga en tredje elkabel mellan fastlandet och Gotland. I yrkande 32 begärs ett tillkännagivande med denna inriktning.

Gotland behöver omfattas av transmissionsnätet, anför det i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 18. Enligt motionärerna bör Svenska kraftnät bygga ytterligare en kabel till ön för att säkerställa att el finns tillgänglig när den behövs och där den behövs även på Gotland.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) konstaterar i motion 2021/22:819 att elavbrotten fortsätter att drabba Gotland och problemen såväl för näringslivet som för de boende har varit återkommande de senaste åren. Därför begär motionären ett tillkännagivande om att säkra elförsörjningen till Gotland.

Även Lars Thomsson (C) lyfter i motion 2021/22:1206 fram elförsörjningsproblemen på Gotland. Motionären konstaterar att Gotland sedan lång tid har varit beroende av kablar från fastlandet för sin elförsörjning. Under de senaste åren har Gotland dock upplevt en allt osäkrare elförsörjning, med allt fler totalavbrott, vilket är hämmande för öns utveckling, både för pågående verksamheter, för utökning av befintliga verksamheter och för nya etableringar. Mot den bakgrunden begär motionären ett tillkännagivande om att staten ska säkerställa att den bästa och snabbaste lösningen för en tredje elkabel till Gotland genomförs.

Bakgrund och pågående arbete

Gotlands elförsörjning

I Svenska kraftnäts tidigare systemutvecklingsplan för 2018–2027 konstaterade affärsverket att det har genomförts ett antal förändringar i nätutvecklingsprojekten. Bland dessa märks att Svenska kraftnäts styrelse i maj 2017 beslutade att avsluta arbetet med den tidigare planerade nya förbindelsen till Gotland. Det huvudsakliga skälet till beslutet var att den samhällsekonomiska nyttovärdesanalysen visade att kostnaderna för kabeln väsentligt översteg de olika nyttovärden som den skulle ge.

I Svenska kraftnäts regleringsbrev för 2020 gav regeringen affärsverket i uppdrag att göra en särskild redovisning i årsredovisningen av försörjningstrygghet och leveranssäkerhet i fråga om elproduktionen, inklusive en bedömning av om Gotland har en trygg och säker elförsörjning på kort och lång sikt. Av det särskilda avsnittet i årsredovisningen för 2020 framgår det att det ur ett totalförsvarsperspektiv finns ett behov av ökad robusthet i överföringen till fastlandet samt en ökad förmåga och uthållighet att bedriva ödrift om förbindelsen till fastlandet blir otillgänglig under en längre period. På cirka tio års sikt finns ett tydligt behov av ytterligare en överföringsförbindelse till Gotland för att säkerställa att även framtida efterfrågan på el kan mötas. Den förväntade förbrukningsökningen innebär att en ny förbindelse blir nödvändig runt 2030. På längre sikt behövs enligt årsredovisningen troligen ytterligare en ny förbindelse som ersättning för dagens förbindelser och för att långsiktigt kunna tillgodose den ökande förbrukningen samt upprätthålla en redundant matning. Ledtiden för upprättande av en ny förbindelse är cirka tio år, vilket betyder att planeringen bör inledas i närtid. Svenska kraftnät angav vidare att man hade för avsikt att sammankalla och leda en utredning tillsammans med Vattenfall Eldistribution och Gotlands Energi som syftar till att identifiera den samhällsekonomiskt bästa lösningen för anslutning av Gotland till fastlandet.

Mot denna bakgrund initierade Svenska kraftnät i februari 2021 en nätutredning om elförsörjningen till Gotland. Nätutredningen ska ge förslag på hur den framtida elförsörjningen till Gotland bör utformas. I utredningen tas ett helhetsperspektiv som ska beakta alla relevanta aspekter, som exempelvis den förväntade utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i Östersjön och en ökad elektrifiering av samhället och industrin på Gotland.

Utredningsarbetet inleddes sedan i slutet av 2021. Svenska kraftnät, Vattenfall och Gotlands Elnät ska utreda hur den långsiktiga elförsörjningen till Gotland ska säkerställas. Utredningen utvärderar olika förstärkningsalternativ på både stamnätetsnivå (växelström eller likström) och regionnätetsnivå och den beräknas vara klar runt årsskiftet 2022/23. Svenska kraftnäts utredningsledare uppger att det är först då som det är möjligt att ange vilket som är det lämpligaste alternativet för att säkerställa den långsiktiga elförsörjningen till Gotland och om det kommer att handla om en förstärkning av stamnätet eller regionnätet samt vilken teknisk utformning som då är den mest ändamålsenliga.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner om Gotlands elförsörjning har behandlats av utskottet vid flera tillfällen under de senaste åren, senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet har avstyrkt motionerna med hänvisning till att Svenska kraftnät i sin nya bedömning om Gotlands framtida elförsörjning har funnit att en tredje kabel till Gotland behövs för att trygga elförsörjningen på ön både ur ett totalförsvarsperspektiv och ur ett hållbarhetsperspektiv och bl.a. cementindustrins omställning till att producera klimatneutral betong ökar energibehoven. Utskottet noterade också att Svenska kraftnät har initierat en nätutredning om elförsörjningen till Gotland, och att nätutredningen vid den aktuella tidpunkten planerades att påbörjas under det tredje kvartalet 2021, och den pågår alltså nu.

Utskottets ställningstagande

Gotlands elförsörjning har varit föremål för diskussioner både inom riksdagen och i andra sammanhang under de senaste åren. Utskottet vill här inledningsvis uttrycka förståelse för att kraftförsörjningen till en ö mitt i Östersjön innebär särskilda utmaningar inte minst när det gäller att finna den tekniska lösning som ger den största möjliga samhällsnyttan. Det spända säkerhetsläget i Europa efter Rysslands invasion av Ukraina har dessutom tillfört ytterligare dimensioner som behöver beaktas noga men som också understryker det angelägna i att den gotländska kraftförsörjningssituationen säkerställs.

Med detta sagt kan utskottet konstatera att Svenska kraftnät har lämnat en särskild redovisning i årsredovisningen för 2020 av försörjningstrygghet och leveranssäkerhet i fråga om elproduktionen, inklusive en bedömning av om Gotland har en trygg och säker elförsörjning på kort och lång sikt. Av det särskilda avsnittet i årsredovisningen framgår det bl.a. att en ny förbindelse till Gotland kommer att bli nödvändig runt 2030. Mot denna bakgrund påbörjade Svenska kraftnät i slutet av 2021 en nätutredning som ska utmynna i förslag om hur den framtida elförsörjningen till Gotland ska utformas. Utredningen

utvärderar olika förstärkningsalternativ på både stamnättnivå (växelström eller likström) och regionnättnivå och den beräknas vara klar runt det kommande årsskiftet.

Med hänvisning till det nyss omnämnda pågående utredningsarbetet anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av de förslag om Gotlands elförsörjning som är aktuella i detta avsnitt.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Lagring av el

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om lagring av el. Utskottet hänvisar bl.a. till att Svenska kraftnät för närvarande har i uppdrag att beskriva utvecklingen, potentialen och behovet av lagring av el och andra flexibilitetstjänster.

Jämför reservation 45 (M), 46 (C), 47 (L) och 48 (MP).

Motionerna

Lagring har en växande roll i energisystemet, anfördes det i kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjärmered m.fl. (M). Utöver lagring i vattenkraftens magasin finns åtskilliga andra, kompletterande lösningar för lagring. Batterier i hushåll, användning av elbilar för flexibilitet och produktion av vätgas är exempel som nämns i motionen. Motionärerna anser att arbetet med frågor om lagring av energi är för spretigt och begär därför i yrkande 32 ett tillkännagivande om att det bör tas fram en strategi för energilagring.

Förnybar energiproduktion svarar inte alltid mot ett användarbehov, vilket kan skapa perioder av såväl över- som underskott i förhållande till efterfrågan. Därför behövs mellan- och långsiktig energilagring och effektutjämning i omställningen till alltmer väderberoende energikällor. Detta synsätt redovisas i kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C). I yrkande 77 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att ta fram en strategi som identifierar behovet av mellan- och långsiktig energilagring samt utreder behov av ersättningsmodeller för handel med stödtjänster.

Utöver lagring i vattenkraftens magasin är lagring av energi i stor skala inte praktiskt möjligt, anfördes det i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L). Tarifferna för anslutning till transmissions-, regional- och lokalnät är generellt sett heller inte anpassade för anslutning av lagringsanläggningar. För att göra det mer attraktivt att satsa på lagringsanläggningar anser motionärerna att elnätstarifferna bör förändras. Motionärerna anser att det behövs separata anslutningstariffer för lagringsanläggningar eftersom dessa inte kan betraktas som elanvändare, elproducenter eller både och. I yrkande 51 begär motionärerna ett tillkännagivande om att nätägarna behöver ta

fram specifika tariffer för lagringsanläggningar som komplement till de tariffer som i dag finns för producenter och konsumenter.

Vindkraft och solex behövs byggas ut i södra Sverige, samtidigt som elnätet förstärks och automatiseras, anfördes det i kommittémotion 2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP). Motionärerna anser också att energilager behöver byggas i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet. Därför begär de i yrkande 29 ett tillkännagivande om att underlätta installation av energilager som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet men också vid elavbrott. I yrkande 33 efterfrågas ett tillkännagivande om en nationell strategi för energilager och om att införa ett tekniskt neutralt stöd för energilager. Även i kommittémotion 2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 49 finns likalydande förslag om energilager.

Bakgrund och pågående arbete

Olika typer av energilager

Energilager har tidigare varit av störst intresse för mindre energiproducenter som har lagrat sin överskottsenergi för senare användning, då oftast med hjälp av batterier. För mer storskalig lagring av energi har förutom vattenkraftsmagasin även pumpkraft, där vatten pumpas upp i ett magasin vid överskott för att senare användas för elproduktion vid underskott, spelat en betydande roll, men också lösningar med tryckluft har använts. Hittills har energilagring huvudsakligen använts för flytt av energi i tiden dvs. för att balansera utbud och efterfrågan. Svenska kraftnät förutspår att energilagringens betydelse för andra ändamål, som ökad kvalitet och stabilitet, under de närmaste åren kommer öka mycket till följd av att alltmer förnybar el integreras i kraftsystemet.

Energilagring i elektrifieringsstrategin

Som har redovisats tidigare i betänkandet presenterade regeringen en nationell strategi för elektrifiering i början av februari 2022. En av strategins tolv punkter rubriceras Ökad flexibilitet och energilagring. Under denna rubrik framhåller regeringen att flexibilitetstjänster och lagring bidrar till en väl fungerande elmarknad. Vidare redovisas det att regeringen har gett Svenska kraftnät i uppdrag att i en omvärldsanalys, inklusive mot bakgrund av affärsverkets långsiktiga marknadsanalys, beskriva utveckling, potential och behovet av lagring av el och andra flexibilitetstjänster kopplat till drift, systemansvar, utbyggnad av transmissionsnät och för en väl fungerande elmarknad. Svenska kraftnät ska utföra uppdraget i samarbete med Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2022.

Förändrade nättariffer

Den 2 oktober 2018 beslutade regeringen om en ändring i elförordningen (2013:208). Ändringen innebär att Energimarknadsinspektionen får meddela

föreskrifter om hur nättariffer ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet.

Energimarknadsinspektionen har sedan början av 2019 arbetat med att ta fram föreskrifter om hur nättariffer ska utformas. Syftet med föreskrifterna är att elnätstarifferna ska främja ett effektivt nätutnyttjande. I juli 2020 publicerades promemorian Elnätstariffer för ett effektivt nätutnyttjande – Principiella val för utformningen av nättariffer (Ei PM2020:06). I promemorian beskrivs en teoretisk metodik för att utforma elnätstariffer. Konsekvenserna av det teoretiska tillvägagångssättet bedömdes dock kunna leda till stora ekonomiska konsekvenser för kunderna om det omsattes i praktiken. Utifrån remissvaren på promemorian och synpunkter från projektets externa expertgrupp har en uppdaterad metod tagits fram för fördelningen av kostnaderna.

Samtidigt noterar myndigheten att ökad elektrifiering av industrin och fordonsflottan, mer mikroproduktion och en trend mot en ökad andel variabel elproduktion innebär snabba förändringar. I föreskriftsarbetet tas därför höjd för denna föränderliga verklighet så långt det är möjligt för att de nya föreskrifterna ska främja effektivt utnyttjande av elnäten även framöver.

Det reviderade förslaget till föreskrifter om hur nättariffer ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet remitterades fram t.o.m. den 9 januari 2022. I föreskriften föreslås att tre tariffkomponenter blir obligatoriska – en energiavgift, en fast avgift baserad på kundspecifika kostnader och en fast avgift baserad på övriga kostnader. Förslaget är att föreskrifterna ska träda i kraft den 1 januari 2023 och senast tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2025, vilket sammanfaller med kravet på timvis mätning för elmätarna.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslaget i motion 2021/22:4220 (L) yrkande 51 om specifika tariffer för lagringsanläggningar avstyrktes av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Även yrkandet i motion 2021/22:3688 (M) om en strategi för energilagring, yrkandet om mellan- och långsiktig energilagring i motion 2021/22:3684 (C) och yrkandet i motion 2021/22:4197 (MP) om en nationell strategi för energilager avstyrktes av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU21). I det senare fallet hänvisade utskottet till att omsättningen av energipolitiken i praktiken bl.a. innefattar satsningar på energilagring samt att dessa frågor även kommer att beröras i det då pågående arbetet med att ta fram en nationell elektrifieringsstrategi.

Utskottets ställningstagande

El har många fördelar som energibärare. En av få nackdelar är emellertid de begränsade möjligheterna att kunna lagra el på ett effektivt sätt i större skala och över längre tidshorisonter. Energi som är bunden i fossila energibärare som kol, olja och gas eller exempelvis i fasta biobränslen är tämligen enkel att

lagra under längre tid. Att lagra större mängder el i exempelvis batterier innebär dock än så länge mer betydande utmaningar, även om den tekniska utvecklingen på området går fort. Att överföra energin i elen till andra mer lättlagrade energibärare (t.ex. vätgas) medför dock effektförluster som i sin tur innebär kostnader.

Att det kan vara svårt att lagra el innebär också att ett i huvudsak kraft-baserat energisystem i vissa avseenden kan vara mindre flexibelt än där andra lösningar dominerar. Med en strävan mot en ökad elektrifiering inom många samhällssektorer finns det alltså tungt vägande skäl för att även uppmärksamma frågor om lagring av el i syfte att öka flexibiliteten på elmarknaden och därmed även dess funktion.

Mot den bakgrunden välkomnar utskottet att Svenska kraftnät har i uppdrag att beskriva utveckling, potential och behovet av lagring av el och andra flexibilitetstjänster kopplat till drift, systemansvar, utbyggnad av transmissionsnät och för en väl fungerande elmarknad. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2022. Enligt utskottets uppfattning bör utfallet av detta uppdrag kunna fungera som en utgångspunkt för fortsatta överväganden om vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas på detta område. En sådan åtgärd skulle exempelvis kunna vara en strategi för energilager i likhet med vad som efterfrågas i flera av de här aktuella motionerna. Av det anförda torde det dock framgå att utskottet förordar att redovisningen av Svenska kraftnäts uppdrag avvaktas innan det finns skäl för riksdagen att genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att utarbeta en strategi för energilager i linje med vad som föreslås i motionerna. Motioner som innehåller förslag med en sådan inriktning bör avslås av riksdagen. Riksdagen bör även avslå förslaget i motion 2021/22:4197 (MP) yrkande 29 om ett tillkännagivande till regeringen om att underlätta installation av energilager i anslutning till exempelvis bostäder och kommersiella lokaler. Utskottet har ingen annan uppfattning än motionären när det gäller att det ska vara lätt att installera olika former av energilager, åtminstone så länge dessa uppfyller olika miljö-, hälso- och säkerhetskrav. Något allmänt uttalande om att underlätta installation av energilager i linje med vad som föreslås i motionen bedömer utskottet dock kunna undvaras.

När det avslutningsvis gäller frågor om särskilda anslutningstariffer för lagringsanläggningar, som tas upp i en av motionerna, hänvisar utskottet till Energimarknadsinspektionens arbete med att ta fram föreskrifter om hur nät-tariffer ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet. Eftersom myndigheten säger sig beakta en ökad elektrifiering av industrin och fordonsflottan, mer mikroproduktion och en trend mot en ökad andel variabel elproduktion förutsätts även att frågor om särskilda anslutningstariffer för lagringsanläggningar berörs. Motion 2021/22:4220 (L) yrkande 51 bör därför lämnas utan vidare åtgärd av riksdagen.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Vissa internationella frågor

Utskottets förslag i korthet

Ett antal motionsyrkanden om en förbättrad sammanlänkning av Europas elnät och därmed större möjligheter för Sverige att exportera mer el avslås av riksdagen. Utskottet konstaterar bl.a. att Sverige redan har en hög sammanlänkingsgrad och hänvisar även till sitt ställningstagande våren 2021 när liknande förslag behandlades av riksdagen.

Jämför reservation 49 (M, KD), 50 (C) och 51 (L).

Motionerna

EU:s elnät behöver kopplas ihop bättre än i dag, sägs det i partimotion 2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 13. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att regeringen bör se över hur Europas elnät kan kopplas samman och det svenska elnätet uppgraderas för att klara av en ökad variabel produktion och en elektrifiering av samhället samt hur koldioxidtransparenzen i energisystemet kan förbättras.

Den ökande andelen väderberoende elproduktion driver på utbytet med grannländerna, konstateras det i partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L). Motionärerna ser detta som positivt eftersom handeln med el leder till ett bättre resursutnyttjande i hela norra Europa. Samtidigt betonar de vikten av att en så pass stor andel av elproduktionen är planerbar och att en relativt hög förbrukning kan klaras utan import av fossil el. Med Sveriges goda förutsättningar att producera fossilfri el anser motionärerna att målet bör vara att el ska kunna exporteras till grannländerna när de behöver den. Ett tillkännagivande med den innebörden föreslås i yrkande 64.

I kommittémotion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) slås det fast att utbyggnaden av fossilfri elproduktion i Sverige gör det möjligt att exportera mer el som tränger undan smutsigare elproduktion i andra länder. Ett sammanlänkat elnät gör även elsystemet mer stabilt, ger ökad konkurrenskraft genom billigare elpriser och bidrar till att svensk el med låga utsläpp kan exporteras och göra nytta i fler länder. I dag har Sverige en sammanlänkning på över 25 procent med våra grannländer. Motionärerna vill dock öka ambitionsnivån och förordar därför i yrkande 17 ett tillkännagivande om en ökad sammanlänkning av elsystemen mellan EU:s länder. I yrkande 18 begärs ett tillkännagivande om att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU.

Även i Centerpartiets kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. förordas en högre ambitionsnivå när det gäller sammanlänkning av elnät i Europa. Motionärerna konstaterar att export av förnybar el gör stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. Med ökad överföringskapacitet har Sverige och hela Norden därför stor potential att bli Europas

gröna batteri. I yrkande 102 föreslås ett tillkännagivande om att anta ett nytt mål för sammanlänkning av EU:s energinät om 25 procent samt om att påskynda insatserna för att nuvarande mål ska nås.

Sverige bör exportera mer el från kärnkraft till andra länder i Europa, anför Camilla Brodin m.fl. (KD) i kommittémotion 2021/22:4195. För att stödja exporten av fossilfri el behöver även sammanlänkningen av EU:s medlemsländers elnät påskyndas genom ökade investeringar och höjd målsättning inom ramen för EU:s energiunion. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att Sverige ska exportera mer fossilfri el, inklusive el från kärnkraft.

Bakgrund och pågående arbete

Elöverföring mellan länder

Sveriges elsystem är sammanbyggt med grannlänternas elsystem genom ett flertal gränsöverskridande sammanlänkningar. Handeln med el integreras också alltmer inom Norden och EU. I sin elektrifieringsstrategi framhåller regeringen att detta innebär möjligheter för en effektivare elmarknad och att balansera elsystemet vid topplastsituationer, vilket kommer att bli allt viktigare med ökande andelar väderberoende elproduktion i framtiden. EU:s politik inom bl.a. klimat-, energi-, närings- och transportområdet kan, beroende på utformning, underlätta eller försvåra den önskvärda utvecklingen i Sverige.

I elektrifieringsstrategin slås det vidare fast att det görs insatser för att öka överföringskapaciteten såväl inom landet som mellan Sverige och grannländerna. Eftersom Sveriges elsystem är sammankopplat med grannländerna och den gemensamma elmarknaden i EU ger det möjligheter till en mer kostnads-effektiv elförsörjning och bidrar även med export- och importmöjligheter vid topplastsituationer. Regeringen framhåller också att nettoexport av klimat-smart el kan ersätta fossilbaserad elproduktion i andra delar av EU.

Vidare konstaterar regeringen att elektrifieringstakten i grannländerna påverkar hur Sveriges elsystem utvecklas. Svenska kraftnät samarbetar med övriga nordiska systemoperatörer. I november 2021 presenterades en gemensam nätutvecklingsplan och sedan hösten 2020 har de fyra nordiska operatörerna arbetat fram en nordisk systemoperatörsstrategi som fokuserar på utveckling av vindkraft och sektorsintegration. Strategin ska slutföras och publiceras under våren 2022.

I dagsläget är den maximala tekniska överföringskapaciteten mellan Sverige och grannländerna ca 10 000 MW. Med planerade investeringar kommer kapaciteten att öka till ca 11 500 MW. Sverige har redan i dag en sammanlänkingsgrad på 25 procent, vilket kan jämföras med EU-målet på 10 procent. Den maximala kapaciteten kan dock aldrig nyttjas samtidigt; vid ansträngda driftssituationer är kapaciteten betydligt lägre för att upprätthålla driftssäkerhet.

Som en av åtgärderna i elektrifieringsstrategin anger regeringen att samarbetet inom Norden och EU ska intensifieras. Regeringen redovisar avsikten att

inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete utveckla det befintliga samarbetet inom Norden och med EU-länder i närområdet kring gemensamma utmaningar och möjligheter kopplat till transmissionsnätsutveckling och nationella strategier för elektrifiering.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner om en ökad sammanlänkning av elsystemet med andra länder samt om ökad export av el liknande de nu aktuella behandlades av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet konstaterade bl.a. att Sverige, ur ett EU-perspektiv, redan har en hög sammanlänkingsgrad. Vidare påminde utskottet om att pågående och planerade projekt innebär att Sverige kommer att knytas samman med grannländerna i en än högre grad. Därtill framhöll utskottet att den svenska elmarknaden i många andra avseenden hänger ihop med utvecklingen av elmarknaden inom EU. Utskottet konstaterade också att den svenska nettoexporten av el har ökat i takt med att den förnybara elproduktionen har byggts ut. Med det anförda avstyrktes de då aktuella motionerna.

Förslag om ett sammanlänkingsmål inom EU på 25 procent liknande det i den nu aktuella motion 2021/22:3684 (C) yrkande 102 var också föremål för utskottets behandling våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet konstaterade att sammanlänkingsmålet inom EU redan har höjts mellan 2020 och 2030, och oaktat inställningen till nivån på EU:s sammanlänkingsmål såg utskottet inget skäl för riksdagen att i nuläget vidta någon åtgärd med anledning av yrkandet.

Även förslag om en ökad export av fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU behandlades av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet konstaterade då att Sverige med dagens produktionsmix har en elproduktion med en ur internationellt perspektiv mycket låg klimatpåverkan. Vidare konstaterade utskottet att Sverige under 2019 nettoexporterade över 26 TWh el, vilket var en ökning med 50 procent jämfört med 2018 samt att det är den största nettoexport som har uppmätts. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande om ökad export av el och de då aktuella motionsyrkandena avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Sveriges elsystem är sammanbyggt med grannländernas elsystem genom ett flertal gränsöverskridande sammanlänkningar. Handeln med el integreras också allt mer inom Norden och EU.

Ur ett EU-perspektiv har Sverige redan en hög sammanlänkingsgrad och den europeiska elmarknaden väntas integreras i än högre grad inom de närmaste åren. När det gäller förslag om ett utökat sammanlänkingsmål hänvisar utskottet till sitt ställningstagande när motsvarande förslag behandlades våren 2021 och föreslår att riksdagen ska avslå yrkandet.

Även förslag om en ökad export av fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU behandlades av utskottet våren 2021. Utskottet konstaterade då att Sverige med dagens produktionsmix har en elproduktion med en ur internationellt perspektiv mycket låg klimatpåverkan och att nettoexporten har varit hög. Till detta ska även fogas att hur mycket el som exporteras i stor utsträckning är ett resultat av rådande marknadsförhållanden, dvs. hur efterfrågan på el ser ut i Sverige i förhållande till i övriga Europa samt de produktionsförhållanden som råder i de olika länderna.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet inte några skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande om ökad export av el.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Vissa övriga elmarknadsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden som på olika sätt berör elmarknaden. Dessa gäller bl.a. systemet med ursprungsgarantier, Energimarknadsinspektionens tillsyn, elsäkerhet och reservgeneratorer.

Jämför reservation 52 (SD), 53 (C) och 54 (L).

Motionerna

Kärnkraften har en unik ställning som det enda planerbara fossilfria kraftslaget som kan byggas ut i stor skala, sägs det i Liberalernas partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. Motionärerna menar vidare att det relevanta måtetalet för hur väl vi lyckas är koldioxidintensiteten i den använda energin samt hur stora negativa utsläpp som uppkommer. I yrkande 56 begär motionärerna ett tillkännagivande om att mäta och redovisa koldioxidintensiteten i den el som används i de fyra svenska elprisområdena. Motsvarande förslag finns även i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 39.

I kommittémotion 2021/22:2531 av Roger Richthoff m.fl. (SD) understryks vikten av frågor om hög säkerhet och standard när det gäller el i allmänhet samt kompetens och yrkeserfarenhet hos utövare av dessa tjänster. I yrkande 44 begär motionärerna ett tillkännagivande med denna inriktning.

Överföringsförmågan i det svenska elnätet är inte tillräckligt och elen når inte dit den behövs, anför det i kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C). I yrkande 76 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan relevanta energimyndigheter och ge Svenska kraftnät ansvar för att säkra den långsiktiga leveranssäkerheten. Motionärerna nämner också förekomsten av reservgeneratorer runt om i landet. Sjukhus, skolor och andra offentliga verksamheter kan ha olika typer av reservkraft i händelse av strömavbrott, men även industrier och

andra privata verksamheter. Att kunna använda dessa generatorer vid tillfällen när systemet är ansträngt vore extremt gynnsamt. Motionärerna anser att Svenska kraftnät därför borde få i uppgift att inventera tillgången till reserv-generatorer samt utveckla system för hur dessa ska kunna integreras i exempelvis störningsreserven. Ett tillkännagivande med den inriktningen föreslås i yrkande 90. I samma motion finns även i yrkande 104 ett förslag om att göra det möjligt att ladda fordon via belysningsnätet. Motionärerna påpekar att med tanke på att elen redan är framdragen och eftersom det inte heller kräver att ytterligare yta tas i anspråk, vore detta ett bra komplement till arbetet med att uppföra laddstolpar.

För att kraftsystemet ska fungera tekniskt och kostnadseffektivt är det avgörande att anslutningskraven följs. Denna uppfattning framförs i kommittémotion 2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L). Motionärerna anser att Energimarknadsinspektionens tillsyn behöver bli avsevärt skarpare på detta område och i yrkande 48 efterfrågas ett tillkännagivande om att myndigheten behöver förbättra sin tillsyn av att den elproduktion som ansluts till elnäten lever upp till anslutningskraven i nätkoderna. Motionärerna konstaterar också att systemet med att dela in elproduktionsanläggningar i fyra kategorier med olika anslutningskrav och anslutningsavgifter behöver ses över för att säkerställa att det inte har några marginaleffekter som skadar kraftsystemet eller den samhällsekonomiska effektiviteten. Ett tillkännagivande om en sådan översyn föreslås i yrkande 50.

Motionärerna vill även reformera eller avskaffa systemet för handel med ursprungsgarantier. Ett förslag om ett tillkännagivande med den innebörden finns i yrkande 54. En eventuell förändring av systemet måste ta hänsyn till att el konsumeras samtidigt som den produceras och inkludera begränsningar i möjligheterna att överföra el.

I motion 2021/22:1275 framhåller Teres Lindberg (S) att Svenska kraftnät är oerhört sårbart under en krissituation eftersom affärsverket är beroende av utländska entreprenörer och företag. För att kunna garantera en välfungerande elförsörjning även i händelse av kris bör Svenska kraftnät, enligt motionärens uppfattning, skaffa sig egen personal eller se till att kompetensen finns i landet för underhåll av, tillsyn över och investeringar i affärsverkets anläggningar. Ett tillkännagivande om Svenska kraftnät med denna inriktning efterfrågas i motionen.

I motionerna 2021/22:1349 av Lotta Olsson (M) yrkande 1 och 2021/22:1525 av Camilla Brodin (KD) yrkande 1 finns två samstämmiga förslag om att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att ta fram en heltäckande plan för beredskapslager av elstolpar. Motionärerna menar att det exempelvis vid en kraftig storm kan vara riskabelt ur beredskapsperspektiv att förlita sig på att det är möjligt att importera elstolpar från ett land som kanske också har drabbats. Elnätet utgör en samhällsviktig funktion som kan utsättas för såväl storm som brand och krig. Därför anser motionärerna att det måste finnas ett beredskapslager av elstolpar.

Sten Bergheden (M) redovisar i motion 2021/22:3771 tvivel på elcertifikatssystemets effektivitet när det gäller att stimulera framväxten av förnybar elproduktion. Motionären anser därför att det behövs en översyn av systemet. I yrkande 1 begär motionären ett tillkännagivande om att göra en grundläggande utvärdering av elcertifikatssystemet och dess kostnader för samhället och konsumenterna och därmed dra lärdom av hur elcertifikatssystemet har fungerat. I yrkande 2 efterfrågas ett tillkännagivande om en översyn och utvärdering av om elcertifikatssystemet verkligen har varit det mest effektiva och samhällsekonomiskt bästa sättet att uppnå miljönytta.

Under 2018 var kapacitetsbristen i elnäten ett faktum, konstateras det i motion 2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M), vilket påverkade de skånska kommunerna och företagen negativt. Motionärerna anser att en ansträngd situation i Skåne skulle kunna lösas med en lokal effektereserv. I yrkande 1 begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att undersöka möjligheten till en lokal effektereserv i södra Sverige.

Mats Nordberg (SD) konstaterar i motion 2021/22:397 att det planeras för stora investeringar i kraftledning i Sverige inte minst som en följd av att mycket ny kraft kommer att produceras i utspridda vindkraftverk. Motionären anser att kostnaden för att skapa ny kraftledningskapacitet bör fördelas tydligt på och redovisas för de kraftverk och de kraftverkstyper där elen produceras. I yrkande 6 begär motionären ett tillkännagivande om att inkludera kraftledningskostnader i jämförelser mellan olika alternativ för byggande av nya kraftverk.

I motion 2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Carlsson (båda C) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att ge statliga myndigheter och bolag riktlinjer för att värna gemensamma mark- och skogsresurser. I motionen nämns att infrastrukturprojekt som t.ex. kraftledningar tar stora markresurser i anspråk.

Kraftförsörjningssituationen i Uppsala kommun uppmärksammas i motion 2021/22:2783 av Mikael Oscarsson (KD). Motionären pekar på problem med effektbrist i Uppsala län och behovet av att säkerställa lokal kraftvärmeproduktion och reservkapacitet i landets fjärde största stad. I yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att det säkerställs tillräcklig reservkapacitet i Uppsala genom att i ägardialogen verka för att Vattenfall även framgent ska tillhandahålla lokal kraftvärmeproduktion. Vidare föreslås i yrkande 2 ett tillkännagivande om att regeringen bör säkerställa att Uppsala får tillräckligt mycket el.

Bakgrund och pågående arbete

Laddning av fordon via belysningsnätet

Under 2016 lämnade Energimyndigheten förslag till Miljö- och energidepartementet om möjligheterna till laddning via belysningsnätet. Enligt Nätkoncessionsutredningen skulle Energimyndighetens förslag och andra lösningar med laddstolpar kunna möjliggöras efter utredningens förslag. Utredningen ville

även se ett utökat undantag för produktionsnät. Enligt förslaget ska ett internt nät få byggas eller användas utan tillstånd om det inom ett avgränsat område dras mellan flera anläggningar för produktion av el som har en gemensam anslutning till elnätet eller från flera anläggningar för produktion av el till en gemensam anslutning till elnätet.

Förslaget har sedermera omhändertagits genom ett tillägg i den s.k. IKN-förordningen som gäller sedan den 1 januari 2022.

Översyn av myndigheterna på energiområdet

En av de övergripande punkterna i regeringens elektrifieringsstrategi betecknas Samverkan, roller och ansvar. Här konstaterar regeringen att ett grundläggande statligt åtagande är att se till att den statliga sfären är rätt organiserad, att myndigheterna har tillräckliga resurser att genomföra sina uppdrag och att deras uppdrag är väldefinierade. Vidare konstaterar regeringen att det har hänt mycket sedan dagens roll- och ansvarsfördelning mellan myndigheter på energiområdet lades fast; inte minst har många nya EU-regelverk tillkommit. Mot den bakgrunden anger regeringen att den har för avsikt att göra en översyn av myndigheternas uppgifter och ansvar inom energiområdet. Inriktningen är att säkerställa att myndigheterna organiseras på ett ändamålsenligt och effektivt sätt som skapar goda förutsättningar att långsiktigt möta samhällets behov, nå de politiska målen på energiområdet och genomföra denna strategi.

Enligt uppgift från Infrastrukturdepartementet i slutet av april 2022 pågår arbetet med att ta fram direktiv till den aviserade översynen.

Utvecklad tillsyn

I elektrifieringsstrategin aviserar regeringen att driftssäkerheten i elsystemet bygger på en god samverkan mellan systemansvariga och alla som är anslutna, såväl producenter som förbrukare. För detta ändamål finns olika typer av krav för aktörerna i lagstiftning, avtal, m.m. Uppföljning och tillsyn av att krav följs är en del av tryggheten av elförsörjningen både för att säkra korrekt samverkan och för att belysa utvecklingsbehov.

I anslutning till detta meddelade regeringen avsikten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att i samverkan med Energimarknadsinspektionen beskriva dagens tillsyn och hur arbetet bör utvecklas. Syftet är att tydliggöra tillsynsverksamhet kring driftssäkerheten. Åtgärden tillhör en av de tio åtgärder som har prioriterats i arbetet med att genomföra elektrifieringsstrategin.

Elcertifikatssystemet

Den 1 maj 2003 infördes elcertifikatssystemet för att främja en ökad elproduktion från förnybara energikällor. Elcertifikatssystemet är ett marknadsbaserat stödsystem. Producenter av förnybar el som uppfyller kraven i lagen om elcertifikat tilldelas elcertifikat av staten. En efterfrågan på certifikaten skapas genom att det i samma lag finns en skyldighet för bl.a. elleverantörer och vissa elanvändare att köpa och annullera elcertifikat i förhållande till sin försäljning

respektive användning av el (kvotplikt). På det sättet skapas en marknad för elcertifikat som innebär att förnybar el kan produceras kostnadseffektivt. Sedan den 1 januari 2012 har Sverige och Norge en gemensam elcertifikatsmarknad.

I september 2020 överlämnade regeringen propositionen Elcertifikat – stoppregel och kontrollstation 2019 (prop. 2020/21:16) till riksdagen. I propositionen föreslogs bl.a. att elcertifikatssystemet avslutas 2035 och att anläggningar, varaktiga produktionsökningar och vissa ombyggnader som har genomförts eller tagits i drift efter utgången av 2021 inte får tilldelas elcertifikat. I propositionen föreslogs även att riksdagen skulle godkänna det avtal som träffats mellan Sveriges regering och Norges regering om ändring av avtalet om en gemensam marknad för elcertifikat och som har omförhandlats för att Sverige ska kunna införa ett stoppdatum och avsluta elcertifikatsmarknaden 2035. Riksdagen biföll regeringens proposition i november 2020 (bet. 2020/21:NU6, rskr. 2020/21:44).

Sverige och Norge har i det gällande avtalet om den gemensamma elcertifikatsmarknaden kommit överens om att ha regelbundna uppföljningar av elcertifikatssystemet, för att utvärdera hur väl systemet fungerar och genomföra eventuella justeringar. Dessa utvärderingar kallas för kontrollstationer. Nästa kontrollstation är 2023 och inför den har Energimyndigheten fått i uppdrag av regeringen att följa elcertifikatsmarknadens funktion och utreda om det finns behov av åtgärder för att marknaden ska fungera väl även efter införandet av ett stoppdatum. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 15 juni 2022.

Ursprungsgarantier för el

En ursprungsgaranti ska visa varifrån den producerade elen kommer och vilket energislag som har använts vid produktionen. Det är producenten av el som får garantin efter att ha gjort en ansökan till tillsynsmyndigheten (Energimyndigheten). Systemet med ursprungsgarantier har tillkommit för att genomföra flera EU-direktiv. I Sverige kan alla elproducenter få ursprungsgarantier oavsett vilket energislag som används vid produktionen. Att ansöka om ursprungsgarantier är frivilligt. Ursprungsgarantier utfärdas elektroniskt av Energimyndigheten efter att mätvärden för elproduktionen har rapporterats in. Ursprungsgarantier kan köpas och säljas på en öppen marknad inom EU. Marknaden omfattar elproducenter, elleverantörer och andra som handlar med ursprungsgarantier. Syftet med ursprungsgarantier är att säkerställa att slutkunden av el ska få kunskap om elens ursprung.

Elhandlare kan erbjuda elavtal som bygger på ursprungsgarantier. Med hjälp av dessa garantier kan en elleverantör garantera en kund som väljer att t.ex. vill köpa vindkraftsel att motsvarande mängd vindkraftsel producerats som kunden förbrukar och att denna el inte har sålts till någon annan.

Bestämmelser om ursprungsgarantier finns i lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el och i förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el.

Enligt det omarbetade förnybartdirektivet ska medlemsstaterna utvidga systemet för ursprungsgarantier så att det blir möjligt även för producenter av gas, kyla och värme att få sådana garantier utfärdade. Ett system för att utfärda ursprungsgarantier för gas, kyla och värme behöver därför införas.

Mot den bakgrunden överlämnade regeringen i mars 2022 en proposition till riksdagen där det bl.a. föreslås att den som producerar gas, kyla och värme ska kunna få ursprungsgarantier utfärdade på samma sätt som i dag gäller för producenter av el (prop. 2021/22:147). Samtidigt föreslås att lagen om ursprungsgarantier för el ska byta namn till lagen om ursprungsgarantier för energi.

Riksdagen har ännu inte fattat beslut om förslagen i propositionen.

Lokala effektreserver enligt Sweco

Teknikkonsultfirman Sweco tog under 2019 fram en rapport på uppdrag av Svenskt Näringsliv med titeln Elnätsutmaningen. I den rapporten berörs bl.a. s.k. lokala kapacitetsreserver. Sådana reserver innebär att nätägare kan teckna avtal med lokala producenter för att tillhandahålla lokal elproduktion i en situation där det råder kapacitetsbrist. Detta görs bl.a. i Stockholm där Ellevio har ett avtal med Stockholm Exergi om produktionskapacitet. Dessa avtal syftar till att upprätthålla funktion och driftssäkerhet i elnätet och Energimarknadsinspektionen menar därför att de är ett sätt för lokal- och regionnätsägare att avhjälpa problemet med kapacitetsbrist. Sweco konstaterar emellertid följande:

Dessa avtal är dock tidsbegränsade och får enbart tecknas i situationer med kapacitetsbrist. Ett hinder för nyttjandet av dessa är därför att de är relativt kortsiktiga och inte stimulerar långsiktig utveckling av den lokala elproduktionen. Vissa elproducenter menar exempelvis att dessa avtal inte ger tillräckligt med incitament för att ta investeringsbeslut då investeringsprognoser behöver längre tidshorisonter. Energimarknadsinspektionen menar också att detta inte är en långsiktig lösning då man stör marknadens funktioner och anläggningar som var menade att fasas ut i en normal marknadssituation hålls vid liv. En annan utmaning är ett dessa lösningar tenderar att bli dyra, då det är relativt få timmar per år som reserverna de facto behövs för att upprätthålla nätfunktion. Det gör att abonnemangen blir förhållandevis dyra jämfört med den nytta de ger.

Lokala flexibilitetsmarknader

I regeringens elektrifieringsstrategi redovisas att det i delar av Sverige med lokal kapacitetsbrist testas lokala flexibilitetsmarknader. Dessa kan bidra med viktiga lösningar på aktuella kapacitetsutmaningar men är än så länge relativt begränsade i omfattning. Inriktningen bör vara att dessa marknader ska utvecklas och växa i omfattning för att realisera outnyttjad och kostnadseffektiv

flexibilitetspotential. Lokala flexibilitetsmarknader är relativt små och handlas upp av en monopolaktör, vilket innebär begränsad konkurrens och likviditet.

Som en av regeringens åtgärder i strategin (åtgärd 58) anges att utvecklingen av de flexibilitetsmarknader som testas i Sverige ska utvärderas och följas upp. Slutsatser av uppföljningen ska redovisas som en del av de kontrollstationer för elmarknadens utveckling som också aviserats i strategin. Förslag ska lämnas på inriktning och åtgärder som kan behövas för att främja en utveckling av flexibilitetsmarknader i Sverige för effektiv konkurrens mellan etablerade och nya aktörer. Förutsättningar för att etablera regulatoriska växt- och storskaliga testbäddar bör särskilt ingå i den första redovisningen.

Beredskapslagring av elstolpar

I januari 2020 besvarade statsrådet Isabella Lövin en fråga från Camilla Brodin (KD) om hur ett förbud mot impregnering av elstolpar med kresot kan påverka exporten och därmed även förutsättningarna för tillverkning av sådana stolpar i Sverige och möjligheterna att bygga upp ett svenskt beredskapslager av elstolpar och jämvägssliprar (fr. 2019/20:651). Statsrådet konstaterade att det vid den aktuella tidpunkten pågick en förnyad utvärdering av kresot som träskyddsmedel. En analys av tillgängliga alternativ kommer, enligt statsrådet, att vara en del av den utvärderingen.

Tidigare riksdagsbehandling

Yrkanden om att mäta koldioxidintensiteten i den energi som används liknande de nu aktuella i motionerna 2021/22:4199 (L) och 2021/22:4220 (L) behandlades av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU21). När det gäller statens måluppföljning inom energiområdet ansåg utskottet att de indikatorer regeringen använder i sin resultatredovisning ska utgå från de mål som riksdagen har beslutat om. Vidare konstaterade utskottet att regeringen har tagit fram flera indikatorer och bedömningsgrunder för att följa upp de mål som riksdagen har beslutat om. Utskottet avstyrkte därför förslaget om redovisning av koldioxidintensiteten i använd energi respektive el.

Även förslaget i motion 2021/22:4220 (L) yrkande 50 om anslutningskrav och anslutningsavgifter avstyrktes av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22).

Förslag om reservgeneratorer liknande de i motion 2020/21:3684 (C) behandlades också av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU21). Utskottet avstyrkte förslaget med hänvisning till att det inte ville föregripa det då pågående arbetet med att ta fram en nationell elektrifieringsstrategi.

Våren 2021 behandlade utskottet ett förslag om laddning av fordon via belysningsnätet, likalydande med det nu aktuella i motion 2021/22:3684 (C) yrkande 104. Utskottet avstyrkte förslaget med hänvisning till den då pågående beredningen av förslag med denna inriktning i Nätkoncessionsutredningens betänkande.

Förslaget i motion 2021/22:3395 (M) yrkande 1 om ett tillkännagivande till regeringen om att undersöka möjligheten till en lokal effektreserv i södra Sverige behandlades även av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:NU22). Utskottet avstyrkte förslaget med hänvisning till det omfattande pågående arbetet med nätförstärkningar.

Hösten 2020 behandlade utskottet en motion som var i stort sett identisk med den nu aktuella 2021/22:3771 (M) (bet. 2020/21:NU6). Motionen behandlades även våren 2020 (bet. 2019/20:NU10). Vid det senaste tillfället sa sig utskottet inte se några skäl att tillstyrka förslagen om en översyn av elcertifikatssystemet med den inriktning som förordades i den då aktuella motionen.

Ett yrkande likalydande med det nu aktuella yrkande 44 om elsäkerhet i motion 2021/22:2531 (SD) behandlades förenklat av försvarsutskottet våren 2021 med hänvisning till att samma eller i huvudsak samma fråga hade behandlats tidigare under valperioden (bet. 2020/21:FöU7).

Utskottets ställningstagande

Förslaget i motion 2021/22:3684 (C) yrkande 104 om möjligheter till laddning av fordon via belysningsnätet bedömer utskottet har tillgodosetts genom de ändringar i den s.k. IKN-förordningen som trädde i kraft den 1 januari 2022.

Uppföljningar av elcertifikatssystemets funktion genomförs löpande vid s.k. kontrollstationer. Utskottet är inte berett att förorda ytterligare utvärderingar i linje med vad som föreslås i motion 2021/22:3771 (M).

Beträffande systemet med ursprungsgarantier kan utskottet konstatera att det för närvarande pågår ett arbete med att utvidga systemet så att det blir möjligt även för producenter av gas, kyla och värme att få sådana garantier utfärdade. Utvidgningen följer av krav i EU:s förnybartdirektiv och utskottet finner inte skäl att förorda vare sig ett avskaffande eller ytterligare förändringar av systemet i linje med vad som föreslås i motion 2021/22:4220 (L) yrkande 54.

Förslaget i motion 2021/22:4220 (L) yrkande 48 om att Energimarknadsinspektionen bör skärpa sin tillsyn bör lämnas utan vidare åtgärd från riksdagen med hänvisning dels till att regeringen har aviserat en översyn av myndigheterna på energiområdet, dels till att regeringen också har meddelat avsikten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att i samverkan med Energimarknadsinspektionen beskriva dagens tillsyn och hur arbetet bör utvecklas. Utskottet anser att utfallet av de två omnämnda uppdragen bör avvaktas innan det finns skäl för riksdagen att agera.

Utskottet anser inte att det är riksdagens uppgift att framföra synpunkter på vilken arbetskraft Svenska kraftnät använder och om huruvida denna personal är anställd hos Svenska kraftnät eller hos upphandlade entreprenörer. Regeringen förutsätts säkerställa att Svenska kraftnät har förutsättningar att själva avgöra frågor av detta slag. Något uttalande från riksdagen med anledning av vad som anförs i motion 2021/22:1275 (S) är således inte aktuellt.

Lokala effektreserver tas upp i motion 2021/22:3395 (M) yrkande 1. Förslaget om att undersöka möjligheten att etablera sådana reserver i södra Sverige bör lämnas utan vidare åtgärd av riksdagen med hänvisning till att sådana lösningar har visat sig bli kostsamma och dessutom kan ha negativ inverkan på elmarknadens funktion.

När det gäller förslaget i motionerna 2021/22:4199 (L) yrkande 56 och 2021/22:4220 (L) yrkande 39 om att mäta koldioxidintensiteten i den använda energin hänvisar utskottet till sitt ställningstagande från våren 2021 när motsvarande förslag avstyrktes. Detsamma gäller förslaget i motion 2021/22:2531 (SD) yrkande 44 om elsäkerhet som har avstyrkts av försvarsutskottet vid flera tidigare tillfällen under mandatperioden. Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom förslaget i motion 2021/22:4220 (L) yrkande 50 om att se över indelningen av elproduktionsanläggningar i olika kategorier.

Önskemålet i motion 2021/22:2078 (C) yrkande 5 om centralt fastställda riktlinjer för hur myndigheter och statliga bolag ska värna mark- och vattenresurser bör även det avslås av riksdagen. Här hänvisar utskottet till att dessa aktörer dels naturligtvis ska följa gällande lagstiftning däribland miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark- och vattenresurser, dels till den styrning som regeringen utövar via myndigheternas instruktioner och regleringsbrev samt riktlinjerna för de statliga bolagen. Utskottet ser inte något behov av något ytterligare styrdokument i enlighet med förslaget i motionen.

Förslaget i motion 2021/22:397 (SD) yrkande 6 om att kraftledningskostnader bör inkluderas i de kalkyler som ligger till grund för etablering av nya kraftverk anser utskottet också bör avslås av riksdagen. Utskottet ser det som naturligt att de anslutningskostnader som ett nytt kraftverk måste stå för när det ska anslutas till elnätet redan ingår i investeringskalkylerna.

Avslutningsvis avstyrker utskottet förslagen i motionerna 2021/22:1349 (M) yrkande 1 och 2021/22:1525 (KD) yrkande 1 om beredskapslagring av elstolpar samt förslagen i motion 2021/22:2783 (KD) yrkandena 1 och 2 som tar sikte på elförsörjningssituationen i Uppsala.

Sammantaget innebär detta att utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Reservationer

1. Avslag på regeringens förslag, punkt 1 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2021/22:153.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4494 av Birger Lahti m.fl. (V).

Ställningstagande

Elmarknadsdirektivet syftar till att skapa en gemensam inre elmarknad. Jag menar dock att en sådan inre marknad har en rad negativa effekter för Sverige, inte minst som en följd av att marknadsförhållandena i många andra medlemsstater skiljer sig i betydande utsträckning från de på den svenska och den nordiska elmarknaden. I Norden består en betydande andel av elmixen av relativt billig förnybart producerad el. I många andra EU-länder är elen betydligt dyrare och dessutom ofta fossil- eller kärnbränslebaserad. Kriget i Ukraina och de sanktioner som riktats mot Ryssland försvårar plötsligt många medlemsstaters fossilbränslebaserade elproduktion, vilket i sin tur leder till energikostnadschocker som också smittar av sig på de nordiska elpriserna, inte minst i södra Sverige.

Jag befarar att en gemensam inre elmarknad leder till mer likartad elprisbildning inom EU, genomlexport och elimport, och därmed ett betydligt högre elpris i Sverige. Även om Sverige inte är direkt beroende av ryska gasleveranser, eller av övriga EU-länders misslyckade omställning till fossilfri och förnybar energiproduktion, kommer Sverige indirekt att bli prisberoende på ett sätt som drabbar både hushållen och de högt ställda svenska ambitionerna att ställa om industrin i hållbar riktning. Sverige och inte minst norra Norrland behöver den fossilfria el som produceras inom landets gränser, och jag anser att regeringen därför måste stoppa planerna på byggandet av elkablar till Europa, släppa ambitionen om ett enhetligt elpris inom EU och upphöra att ta ytterligare steg mot en gemensam elmarknad inom EU för att därigenom sänka elpriserna och trygga tillgången till fossilfri el i Sverige. Regeringen måste ta tillbaka kontrollen över den svenska elmarknaden och agera mot de marknadsexperiment som främst resulterar i att elbolagen kan göra omotiverat höga övervinster på sådana redan lönsamma investeringar som ofta har finansierats av offentliga medel men sedan har privatiserats på ett lättvindigt och oansvarigt sätt.

Sammantaget är min uppfattning att regeringen omedelbart måste stoppa alla planer på att bygga ut elkablar till Europa och avveckla planerna på ett enhetligt elpris och en gemensam elmarknad inom EU. Det är inte de svenska skattebetalarnas sak att finansiera energiomställningen i länder som smiter från notan för denna angelägna omställning. Energipolitiken är ett nationellt ansvar och ska, enligt min uppfattning, så förbli.

Med det anförda anser jag att riksdagen bör avslå propositionen i dess helhet.

2. Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el, punkt 2 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 4 kap. 11 § i regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) med den ändring att punkten 2 b stryks.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4500 av Rickard Nordin (C) och bifaller delvis proposition 2021/22:153 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Små producenter av el bör ges goda möjligheter att leverera el ut på nätet. I regeringens förslag till ändring i ellagen föreslås att en mikroproducent av el inte behöver vara nettokonsument för att slippa betala årlig inmatningsavgift till nätbolaget. Det är en förändring vi välkomnar. Däremot ställer vi oss tveksamma till den del av bestämmelsen som innebär att effekten inte får överstiga uttagsabonnemangets effekt (punkt 2 b). Denna begränsning av avgiftsfriheten riskerar att leda till ökade kostnader för mikroproducenter, tvärtmot intentionerna i denna del av lagstiftningen. Vi ser det som beklagligt att de eventuella konsekvenser detta kan medföra inte tycks ha analyserats närmare. Det saknas närmare överväganden i propositionens konsekvensanalys av hur förslaget kan väntas påverka såväl befintliga som nya mikroproducenter och det framgår inte heller hur nätbolagen förväntas agera.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker vi delvis regeringens förslag till 4 kap. 11 § ellagen och tillstyrker förslaget i motion 2021/22:4500 (C) om att punkt 2 b i bestämmelsen ska strykas.

3. Systemansvarig för distributions- och överföringssystem, punkt 4 (M, SD, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Arman Teimouri (L), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M) i denna del och

avslår motion

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Otydliga ansvarsförhållanden har ofta framhållits som en förklaring till att kraftsystemet i Sverige har kunnat försvagas så kraftigt över tid utan att det har vidtagits åtgärder för att bibehålla dess förmågor. Detta har inte minst varit påtagligt i de södra delarna av landet. Med det uppdaterade elmarknadsdirektivet och de förordningar som reglerar detaljerna har ansvarsförhållandena emellertid klarlagts. Mot den bakgrunden ser vi det som beklagligt att regeringens förslag till genomförandet av direktivet i den svenska lagstiftningen inte till fullo avspeglar den tydlighet som finns i direktivet när det gäller ett tydligt systemfokus och det ansvar som är knutet till just systemnivån. Mot den bakgrunden ser vi det som angeläget att direktivets begrepp systemansvarig för överföringssystem respektive systemansvarig för distributionssystem förs in bland definitionerna i 1 kap. 4 § ellagen. Vi menar att eftersom direktivet gör elnätägarna ansvariga för systemets funktion – en stor och viktig förändring – måste detta framgå tydligt av lagstiftningen.

Vi står bakom de resonemang som förs i motion 2021/22:4505 (M, L) och anser att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma med förslag på hur ellagens definitioner kan förändras i linje med vad som föreslås i motionen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Systemansvarig för distributions- och överföringssystem, punkt 4 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 1 och

avslår motion

2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M) i denna del.

Ställningstagande

Enligt min mening behöver regeringens lagförslag kompletteras i några avseenden. Det handlar bl.a. om hur regeringen har valt att förhålla sig till elmarknadsdirektivets begrepp systemansvar. Möjligen med ambitionen att skapa så små förändringar i den nuvarande lagstiftningen som möjligt och kanske även en vällovlig strävan efter att inte överimplementera direktivet har regeringen valt att inte inkludera systemansvarsbegreppet i sitt förslag. Följden har blivit en otydlighet när det gäller olika ansvarsförhållanden i en situation där det svenska elnätet redan genomgår eller står inför en betydande uppskalning för att kunna möta den omfattande elektrifiering som de flesta anser vara nödvändig för att samhället ska kunna ställa om i hållbar riktning.

Jag anser att det behövs en djupare analys av hur förutsättningarna för dels drift, dels planering av distributionsnäten förändras under denna transformation. Därför anser jag att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett klargörande förslag om hur systemansvaret ska se ut.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Nätföretagens grundläggande skyldigheter, punkt 5 (M, SD, KD, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion
2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M) i denna del.

Ställningstagande

I elmarknadsdirektivet görs en betydande skillnad mellan uppgifterna för en ansvarig för ett överföringssystem och den ansvarige för ett distributionssystem. Vi kan emellertid konstatera att regeringens förslag i propositionen är mindre tydligt i det avseendet.

För att råda bot på detta anser vi att det ska göras ett förtydligande i 3 kap. 1 § ellagen med innebörden att ett nätföretag ska planera, bygga och upprätthålla sitt elnät så att det uppfyller de krav som ställs i EU:s lagstiftning på nätens driftssäkerhet och tillförlitlighet.

Vi föreslår att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma med ett förslag på hur ellagens precisering av nätföretagens grundläggande skyldigheter i den ovannämnda paragrafen kan förändras i linje med vad som föreslås i motion 2021/22:4505 (M, L).

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motionerna
2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2021/22:408 av Larry Söder (KD),
2021/22:601 av Jan Ericson (M),
2021/22:840 av Hanna Westerén (S),
2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),
2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
2021/22:2085 av Lars Püss (M),
2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23,
2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8,
2021/22:3088 av Sofia Amløh m.fl. (S),
2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7,
2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 4,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101,
2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22,
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36.

Ställningstagande

Den svenska elproduktionen har länge varit både ren och trygg. Vattenkraften och kärnkraften levererar fossilfri el på ett pålitligt sätt. Dessvärre tycks dessa gynnsamma förhållanden vara på väg att förloras. Allt fler företag upplever att de inte längre får tillräckligt med el, vilket har bidragit till att industrier tvingats stänga ned under perioder och kommuner och regioner tvingas konstatera att viktiga investeringar uteblir när kraftförsörjningen inte längre kan garanteras. Bristen på ren el när den behövs är ett hot mot Sverige som ett modernt industriland, vilket slår direkt mot de svenska jobben och Sveriges möjligheter att bidra till den globala omställningen.

Vi ser en betydande risk för att dessa problem kommer att bli än värre eftersom elbehovet väntas öka påtagligt under de kommande decennierna. Därför måste Sverige agera och planera inför ett rejält ökat elbehov med allt vad det innebär – utbyggnad av elnät, ny elmarknadsreform, förenklade tillståndprocesser och mer elproduktion. Det är tydligt att den nuvarande regeringen inte klarar den uppgiften. Vi anser att det är dags för en ny inriktning för energipolitiken för att säkra elförsörjningen i Sverige, lokalt, regionalt och nationellt i dag och i framtiden.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23 och
2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8 och
avslår motionerna
2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:408 av Larry Söder (KD),
2021/22:601 av Jan Ericson (M),
2021/22:840 av Hanna Westerén (S),
2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),
2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
2021/22:2085 av Lars Püss (M),
2021/22:3088 av Sofia Amloh m.fl. (S),
2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14,
2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7,
2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 4,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1,
2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22,
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36.

Ställningstagande

Vår grundläggande inställning är att energipolitiken ska vara inriktad på att säkerställa en långsiktigt konkurrenskraftig och tillförlitlig energiförsörjning, såväl för hushållen som för näringslivet. Den politik vi står bakom syftar till att göra det möjligt för Sverige att upprätthålla en hög internationell konkurrenskraft och levnadsstandard. Det är viktigt för en nation att ha kontroll över sin energiförsörjning, och mot den bakgrunden anser vi att en hög grad av självförsörjning ska prioriteras, som ett led i arbetet med att uppnå energipolitikens mål. Denna inställning utesluter emellertid inte att energisystem kan delas över nationsgränser, men då företrädesvis med nationer i Sveriges närområde. Vi strävar därför efter att bibehålla och utveckla landets energisystem, med fokus på leveranssäkerhet, effektivitet och miljöansvar. Basen för energiförsörjningen bör vara kärnkraft och vattenkraft. Tillgången till leveranssäker, fossilfri och billig el måste dessutom prioriteras i hela landet.

Vi vill här också peka på de risker som finns med att en ineffektiv och missriktad klimatpolitik får negativa konsekvenser för elpriserna i Sverige, vilket inte bara drabbar de svenska hushållen och företagen utan rent av kan vara kontraproduktivt för klimatarbetet. Om det blir dyrare att tillverka varor i Sverige och Europa är risken stor att företag i stället flyttar till andra länder, med lägre energipriser och en mer klimatskadlig energimix än den svenska.

Vi anser således att det är av största vikt att konkurrenskraften för såväl den svenska som den europeiska industrin inte försämras i sådan utsträckning att koldioxidgenererande produktion flyttas till länder med en mindre ambitiös klimatpolitik.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101 och avslår motionerna

2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:408 av Larry Söder (KD),

2021/22:601 av Jan Ericson (M),

2021/22:840 av Hanna Westerén (S),

2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),

2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:2085 av Lars Püss (M),

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23,

2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3088 av Sofia Amloh m.fl. (S),

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 4,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36.

Ställningstagande

Sverige har unika möjligheter att vara både ledare och vinnare i den globala omställning som är nödvändig för att klimathotet ska kunna undanröjas. Med naturresurser som skog och åkermark kan en ekonomi med bas i det förnybara ge Sverige fortsatt tillväxt och utveckling. Sverige har dessutom många både små och stora företag som ligger i framkant när det gäller att utveckla ny miljöteknik och hitta nya affärsmodeller i den gröna omställningen.

Sverige har god tillgång till stora mängder vind-, vatten- och biokraft som förser oss med el, energi och bränslen med låg klimatpåverkan. Det finns goda förutsättningar för ett helt förnybart elsystem, vilket också gör oss oberoende av oroliga förändringar på världsmarknaden eller i omvärlden som blir påtagliga inte minst under kris.

Den svenska kraftproduktionen utgår i dag från en hög grad av centraliserad elproduktion med fokus på distribution till slutkund via stamnät, regionnät och lokalnät. Denna modell håller delvis på att ritas om, vilket har flera fördelar. För att möta en ökad elenergiefterfrågan räcker det inte med att bygga ny storskalig elproduktion, som kärnkraft eftersom det ofta rör sig om flaskhalsar i näten in till städerna och brist på elproduktion lokalt. Den lokala kraftproduktionen behöver öka, överföringskapaciteten stärkas och tillståndsprocesserna för nya ledningar och för nya produktionsanläggningar förkortas. Satsningar på smarta elnät, ökad användarflexibilitet, energieffektivisering och energilagring är annat vi anser behövs för att Sverige ska kunna utveckla sitt kraftsystem ytterligare till gagn för klimatet, hushållen och företagen i Sverige, men också för att ha ännu bättre förutsättningar att fungera som Europas gröna batteri.

Ett av de stora problemen i det svenska elsystemet är alltså inte tillgången på energi utan på lokal kapacitet. Den el som produceras når inte dit där den behövs. Såväl i som till storstadsområden och mindre orter är överföringskapaciteten otillräcklig. Att bygga ny storskalig elproduktion, som kärnkraft, avhjälper inte problemet, som vissa hävdar, eftersom det till stor del sammanhänger med flaskhalsar i nätet och brist på lokal elproduktion. Vi vill därför se en integrerad strategi som inkluderar mellan- och långsiktig energilagring samt nätbalansering.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14 och

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:408 av Larry Söder (KD),

2021/22:601 av Jan Ericson (M),

2021/22:840 av Hanna Westerén (S),

2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),

2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:2085 av Lars Püss (M),

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23,

2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3088 av Sofia Amloh m.fl. (S),
2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M)
yrkandena 1 och 4,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1,
2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22,
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36.

Ställningstagande

Jag anser att en hållbar energiförsörjning ska vara ett offentligt ansvar och vill se fortsatta satsningar på utbyggnaden av förnybar energi i hela landet. Med en kombination av bio-, vatten-, vind- och solkraft har Sverige goda förutsättningar för klimatomställning. Enligt min uppfattning måste kraftproduktionen dock ses som en del av samhällets infrastruktur, som byggs gemensamt utifrån samhällliga mål. Jag ser det därför som väsentligt att elnätet ägs av samhället genom exempelvis staten eller kommunerna. De elnät som kommer att länka samman framtidens alla små producenter av förnybar el anser jag ska ägas av det offentliga och inte av privata ägarintressen. Regeringen bör därför utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

10. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30 samt
avslår motionerna

2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:408 av Larry Söder (KD),

2021/22:601 av Jan Ericson (M),

2021/22:840 av Hanna Westerén (S),

2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),

2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:2085 av Lars Püss (M),

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23,

2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3088 av Sofia Amløh m.fl. (S),
2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14,
2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7,
2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 4,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1,
2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36.

Ställningstagande

En trygg och säker energiförsörjning är en viktig motor för Sveriges ekonomi och avgörande för välfärd. Svenska företag och konsumenterna ska kunna lita på att det finns en stabil och pålitlig elförsörjning i hela landet under årets alla dagar oavsett väder och vind. Långsiktiga spelregler och stabila villkor på elmarknaden är av stor vikt för svenska jobb och svensk konkurrenskraft.

Jag förespråkar en fri och öppen elmarknad med ökad konkurrens till nytta för kunderna. Elnätet ska byggas ut och flaskhalsar byggas bort. Förnybara energislag och energilagring ska vara viktiga delar i ett elsystem som präglas av ökad flexibilitet både på produktions- och på användarsidan. Vattenkraftens viktiga bidrag ska vidmakthållas, kraftvärmen ska ha goda villkor och den befintliga kärnkraften ska värnas samtidigt som en utbyggnad av kärnkraften i Sverige ska uppmuntras. Utöver detta ser jag positivt på ett ännu bättre energipolitiskt samarbete med våra grannländer.

För att utvecklingen ska gå i den ovan skisserade riktningen vill jag se ett offensivt mål för alla berörda aktörer att sträva mot. Jag anser att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov 2045 på minst 300 TWh.

På kortare sikt är det absolut nödvändigt att hantera de akuta kapacitetsbrister som har uppenbarats på flera håll i landet under de senaste åren. När stora brister i elförsörjningen gång på gång hotar den befintliga industrin eller bidrar till att potentiella industriinvesteringar hamnar i papperskorgen, behövs det kraftfulla åtgärder. Ett utbyggt och väl fungerande elnät är en viktig faktor i sammanhanget. Ökad nätkapacitet är därför centralt för svensk tillväxt och bör ges hög prioritet. Jag anser att det behövs en effekt- och kapacitetsutredning för att bidra till ett stabilare system och för att säkerställa att elnätet byggs ut i tillräcklig utsträckning.

I det rådande världsläget med ett invasionskrig i Sveriges närhet vill jag också påminna om att Sveriges stora elbehov har en säkerhetspolitisk dimension. Sveriges är sårbart om en fientlig aktör väljer att angripa IT-infrastruktur eller annan infrastruktur som är beroende av att elen fungerar. Därför vill jag att Energimyndigheten och Svenska kraftnät ges i uppdrag att se över säkerheten och risken att för att elnäten runt om i Sverige angrips, och vilken beredskap de lokala nätägarna ska kunna ha vid oförutsedda händelser.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Övergripande elmarknadsfrågor, punkt 6 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 48 och 58 samt

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1, 4, 10, 12, 15 och 36 samt

avslår motionerna

2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:408 av Larry Söder (KD),

2021/22:601 av Jan Ericson (M),

2021/22:840 av Hanna Westerén (S),

2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S),

2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:2085 av Lars Püss (M),

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 23,

2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3088 av Sofia Amloh m.fl. (S),

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkandena 1 och 4,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 101,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 22 och

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 2, 3 och 30.

Ställningstagande

Utmaningarna på klimatområdet går att lösa – om man går rätt till väga. I stället för symbolåtgärder behövs en förnuftsbasead politik som underlättar den snabba utvecklingen mot klimatvänligare teknik. Det behövs tydliga marknadsekonomiska styrmedel och en tilltro till människors eget ansvar: den som förorenar ska betala. Sverige har unika förutsättningar att bli världens första klimatneutrala välfärdsnation.

En klok och därmed även effektiv energipolitik är ett viktigt medel i klimatarbetet. Energipolitiken lägger också grunden för den fortsatta utvecklingen

av det svenska välfärdssamhället. Elen är i sin tur en av de viktigaste energibärarna i den svenska energimixen. Kärnkraft och vattenkraft utgör de viktigaste produktionskällorna, men även sol-, vind- och biokraft är viktiga. Omställningen av framför allt transportsektorn och industrin förutsätter dock en kraftigt ökad elanvändning. Det kräver att kraftsystemet byggs ut både vad gäller både produktion och distribution. Systemet måste hela tiden byggas ut på ett kostnadseffektivt sätt och säkerställa hög leveranssäkerhet.

Kraftsystemet står i dag inför flera stora utmaningar. Det är kraftigt försvagat i södra Sverige till följd av att stora volymer planerbar kärnkraft och kraftvärme har stängt på bara några år, vilket bl.a. har lett till sämre spänningskvalitet och att Svenska kraftnät återkommande gör mycket stora ingrepp i elmarknaden för att garantera systemets stabilitet och för att garantera tåligheten mot vanliga fel. Systemet är helt enkelt inte längre robust. Enligt min uppfattning saknas det en plan för den utmaning energisystemet står inför och utvecklingen är beroende av att staten tar ett tydligt ansvar och bär en del av risken i de investeringar som behöver göras. Regeringen behöver agera för att återupprätta kraftsystemets robusthet och resiliens.

Avsaknaden av en långsiktig plan är problematisk. Kraftsystemet behöver planeras i förväg. Utbyggnad och ombyggnad behöver påbörjas långt innan det finns ett konkret behov. Systemet behöver även planeras för en viss överkapacitet för att möjliggöra nyanslutning utan orimlig väntan. Enligt min uppfattning bör riksdagen framföra till regeringen att kraftsystemplaneringen ska motverka bristsituationer i både tid och rum.

Kraftsystemplaneringen måste fungera på olika samhällsnivåer. Region- och lokalnätägarna sammanställer tioåriga nätutvecklingsplaner på samma sätt som Svenska kraftnät gör. Jag anser att länsstyrelserna behöver ta en mer aktiv roll i detta planeringsarbete och nätägarna behöver föra en nära dialog med länsstyrelserna för att arbetet ska bli framgångsrikt. För att ytterligare förbättra planeringsarbetet anser jag att det bör inrättas ett särskilt systemråd som kan bidra till att säkerställa att övergripande frågor i kraftsystemplaneringen tas om hand och som även tar ansvar för samordning. I rådet bör nätägare på transmissions-, region- och lokalnät nivå samt kraftproducenter ingå.

Avslutningsvis anser jag att det bör utredas hur kraftsystemets kostnader ska fördelas när en större andel av elproducenterna är små. Elnätstarrifferna ska vara utformade så att de synliggör de kostnader den anslutna anläggningen orsakar. De fasta kostnaderna ska delas mellan de anslutna anläggningarna enligt teknikneutrala principer. Riksdagen bör tydliggöra för regeringen att Energimarknadsinspektionen bör få i uppgift att föreslå hur kostnader i kraftsystemet ska fördelas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

12. Elmarknadsöversyn, punkt 7 (M, SD, KD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 30,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 19 och 34 samt
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkandena 8 och 9 samt
avslår motionerna

2021/22:862 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M),

2021/22:1298 av Teres Lindberg (S) och

2021/22:2119 av Johan Hultberg (M).

Ställningstagande

Utformningen av energipolitiken är avgörande för Sveriges möjligheter att minska utsläppen och nå uppsatta klimatmål. Den nödvändiga elektrifieringen av samhället kräver ett robust elsystem. Sverige måste klara av att leverera stora mängder el för att elektrifiera transporter och industrier. Det svenska elnätet måste vara väl utbyggt för att klara denna uppgift. Likaså måste elmarknaden klara av att hantera denna utveckling. Det har emellertid redan förekommit oroväckande tecken på att den nuvarande elmarknadsmodellen inte klarar detta, vilket vi ser som mycket bekymmersamt för jobben och tillväxten och för att kunna möta hoten mot klimatet.

Därför anser vi att elmarknaden bör ses över i syfte att finna en modell som ger ett mer kostnadseffektivt elsystem, vilket långsiktigt ska bidra till att säkerställa ett robust och leveranssäkert kraftsystem för hushållen och näringslivet.

Ett av grundproblemen är att elproducenterna med dagens modell bara får betalt för den el de levererar. För att industrier och konsumenterna ska kunna få tillräckligt med el av god kvalitet behöver elsystemet emellertid också en rad stödtjänster. Flera av dessa stödtjänster finns inbyggda i baskraft som kärnkraftverk och vattenkraftverk. En kraftig tillväxt av förnybar, väderberoende elproduktion tillsammans med ökad integrering av elmarknader har lett till en situation där det inte är lönsamt att investera i viktig baskraft. Det ökar risken för att det inte finns tillräckligt med kapacitet för att hantera toppar i elförbrukning och risken för att elsystemet ska bli mindre stabilt. En elmarknads-

modell där man även betalar för dessa egenskaper skulle bli mer robust. Planerbara kraftslag som kärnkraft och vattenkraft skulle då få ersättning för sin viktiga funktion i elsystemet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

13. Elområden, punkt 8 (M, SD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 25 och
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 4 och

avslår motionerna

2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkandena 2, 4 och 5,

2021/22:3651 av Niels Paarup-Petersen (C) och

2021/22:3836 av Louise Meijer (M).

Ställningstagande

Vid den indelning av Sverige i s.k. elprisområden som genomfördes 2011 förväntades vissa prisskillnader mellan norra och södra Sverige, men också att dessa prisskillnader skulle jämnas ut till följd av att produktion tillkom i söder och att begränsningarna i överföringskapaciteten mellan de norra och de södra delarna av landet skulle byggas bort.

Utvecklingen blev dock en annan. I stället för ett nettotillskott av produktion i söder har viktig baskraft i form av kärnkraft avvecklats. Den el man därmed har förlorat hade självfallet kunnat användas för att försörja hushåll och företag, men den spelade också en viktig roll för att kunna upprätthålla en hög överföringskapacitet i stamnätet. Många av flaskhalsarna i överföringen består därför. Till detta ska fogas att efterfrågan på el från Kontinentaleuropa ökar som en följd bl.a. av radikala omställningar av energisystemen, inte minst i Tyskland. Med betydande elintensiva industrisatsningar i norr finns en risk för ännu större prisskillnader på sikt och om den ryska gasen inte längre kommer att vara en huvudfaktor för många europeiska länders energiförsörjning kan efterfrågan på svensk el öka ännu mer och därmed även prisskillnaderna mellan de norra och de södra delarna av landet.

Sammantaget har dessa förhållanden lett till att elpriset i Sveriges sydligaste delar emellanåt inte bara har varit högt utan också betydligt högre än i

norr. Vi ser det inte som rimligt att södra Sverige ska ta allt ansvar för att regeringen har lagt ned fullt fungerande kärnkraftsreaktorer av ideologiska skäl. Vi anser därför att Svenska kraftnät bör ges i uppdrag av regeringen att se över elprisområdena för att minska bördan på befolkningen i södra Sverige.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

14. Övergripande om stödtjänster, punkt 9 (M, SD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3688 av Lars Hjälmared m.fl. (M) yrkande 5 och

2021/22:4030 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36 och

avslår motionerna

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 66,

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 5–7 och 37 samt

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

På dagens elmarknad får producenter betalt för mängden el de levererar. För att industrier och konsumenterna ska kunna få tillräckligt med el av god kvalitet behöver elsystemet emellertid också en rad s.k. stödtjänster. Flera av dessa stödtjänster tillhandahålls genom den baskraftproduktion som sker i kärnkraft- och vattenkraftverk. När delar av denna baskraftproduktion avvecklas av politiska skäl samtidigt som förnybar, väderberoende elproduktion tillkommer urholkas stödtjänsterna, vilket gör det svårare att möta utmanande driftstillstånd, och kraftsystemet blir då mindre stabilt.

I dag är dessa stöd- eller systemtjänster som kraftproducenterna levererar i allt väsentligt gratis. Eftersom marknaden bara betalar för energi saknas det incitament för producenterna att tillhandahålla kvalitet eller effekt. Vi anser att ett elsystem där man betalar för dessa egenskaper skulle bli mer robust. Planerbara kraftslag som kärnkraft och vattenkraft skulle då få ersättning för sin viktiga funktion i elsystemet. Vi vill understryka att leveranssäkerhet vanligen premieras på många marknader och inte kan ses som en marknadssnedvridande subvention.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Övergripande om stödtjänster, punkt 9 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 2 och avslår motionerna

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5,

2021/22:4030 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 66 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 5–7 och 37.

Ställningstagande

I den proposition som utskottet behandlar i detta betänkande har regeringen föreslagit ett antal ändringar i ellagen. När det gäller s.k. stödtjänster kan jag konstatera att dessa kan bestå av s.k. flexibilitetsprodukter. I elmarknadsdirektivet ställs det bl.a. krav på incitament för användning av flexibilitet. Dessa tjänster är inte tydligt definierade i direktivet, men deras syfte är att förbättra effektiviteten i driften och utvecklingen av nätet. Jag anser att dessa är bra att ha i den samlade arsenalen av möjliga åtgärder för att få bästa möjliga effektivitet. Det ambitiösa elproduktionsmål som jag står bakom (300 TWh) är emellertid av en sådan magnitud att det måste finnas en tydlig politisk signal om att utvecklingen av stödtjänster är viktig, men att dessa tjänster endast ska ses som ett komplement till den utbyggnad och det underhåll som krävs för att elnätet ska kunna möta det ökade elbehovet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

16. Övergripande om stödtjänster, punkt 9 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 66 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 5–7 och 37 samt
avslår motionerna
2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5,
2021/22:4030 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36 och
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Det finns ett glapp mellan kraftsystemets fysiska funktion och elmarknadens funktion. Eller annorlunda uttryckt: elmarknaden ger inte tillräckligt betalt för en del av de tjänster som elproducenterna tillhandahåller och som behövs för kraftsystemets funktion. Det saknas således tydliga incitament för att producenterna ska investera i åtgärder för att producera dessa tjänster, vilket riskerar att äventyra kraftsystemets stabilitet. Vad som behövs för att överbrygga detta glapp är en marknad för s.k. stödtjänster, dvs. tjänster som bidrar till kraftsystemets funktion.

Jag vill här understryka vikten av att stödtjänsterna utformas utifrån systemets behov. De måste vara teknikneutrala även i förhållande till fossil elproduktion och inte kopplas till andra politiska mål än till ett mål om en leveranssäker samhällsekonomiskt effektiv elförsörjning.

Svenska kraftnät behöver fortsätta att förfina stödtjänstmarknaden tills den har blivit den brygga den är tänkt att vara. Stödtjänstmarknaden fungerar väl när den ger aktörerna tillräckliga incitament att agera på ett sätt som gör att kraftsystemet blir robust och resiliент.

Jag ser det också som rimligt att Svenska kraftnät initierar en diskussion med solcellsbranschen om vad som krävs för att solelanläggningar ska kunna delta effektivt på stödtjänstmarknaden och därmed stötta kraftsystemets robusthet och resiliens.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

17. Utformningen av stödtjänster, punkt 10 (SD, L)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD),
Arman Teimouri (L) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 67 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 38.

Ställningstagande

Kärnkraften, vattenkraften och kraftvärmen tillhandahåller en rad egenskaper som behövs för att kraftsystemet ska vara stabilt, för att eventuella fel ska kunna hanteras och för att systemet ska kunna startas igen efter ett omfattande strömbrott. De här förmågorna kallas stödtjänster och tillhandahålls i dagsläget gratis av kraftverken. När nu en rad anläggningar har stängts i södra Sverige har det börjat råda brist på en del av de här egenskaperna. Det har börjat bli uppenbart att de har ett värde.

Vi anser att stödtjänster i så stor utsträckning som möjligt ska handlas på en marknad eller upphandlas av nätägaren. Aktörer som har svårt att stötta systemet med vissa förmågor kan då betala andra för att göra det. Vidare anser vi att kostnaderna för att ersätta aktörer för stödtjänster ska fördelas utifrån vilka som orsakar behoven. Det ger aktörerna dubbla incitament att agera samhällsekonomiskt effektivt.

Stödtjänster i kraftsystemet ska utformas på ett teknikneutralt sätt utifrån kraftsystemets behov och syfta till att säkerställa dess funktion, robusthet och resiliens.

Som grund för utformningen av stödtjänsterna kan det behövas ett bättre kunskapsunderlag om tillståndet i kraftsystemet än vad som finns att tillgå i dagsläget. Därför bör det tas fram relevanta nyckeltal som kan ligga till grund för politiska åtgärder. Det kan handla om uppgifter om hur ofta transmissionsnätet avviker från normaldrift samt en redovisning av hur elkvaliteten i transmissionsnät, regionnät och lokalnät utvecklas när det gäller spänning, frekvens och övertoner.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

18. Leveranssäkerhetsmål, punkt 11 (SD, KD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Sverige har länge haft en stabil elförsörjning till gagn för såväl hushållen som företagen, vilken har kunnat ligga till grund för Sveriges utveckling till en välstående välfärdsstat. De senaste årens omstöpning av energisystemet har emellertid inneburit ökade utmaningar ur leveranssäkerhetssynpunkt. Tillväxten av

variabel kraftproduktion i form av väderberoende vind- och solkraft har gjort det svårare att planera och balansera systemet.

Vi vill påminna om att riksdagen 2019 beslutade om att uppmana regeringen att ta fram ett leveranssäkerhetsmål. Vi kan dock konstatera att regeringen ännu inte har valt eller haft förmåga att presentera ett sådant mål, vilket vi självfallet beklagar inte minst i ljuset av att försörjningstryggheten eroderar och att det därför t.o.m. har varit nödvändigt att vidta rena nödåtgärder för att klara försörjningen sommartid. Därtill har nya alarmerande analyser visat att tusentals jobb kan förloras på grund av regional effektbrist. Regeringen måste påskynda framtagandet av det leveranssäkerhetsmål som riksdagen har uppmanat den att göra.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

19. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 14 och
avslår motionerna
2021/22:203 av Mikael Larsson (C),
2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1
och 2,
2021/22:2689 av Sten Bergheden (M),
2021/22:2712 av Sten Bergheden (M),
2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15,
2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3,
2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M)
yrkande 2,
2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 85 och 107,
2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2021/22:4070 av Karolina Skog (MP) yrkande 2,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65,
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 13, 14, 16, 17, 40–43,
46 och 47 samt
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Elnätens betydelse för det svenska elsystemet har ökat, inte minst för att de utgör en viktig faktor för möjligheterna att klara klimatomställningen. För att ladda fordon eller elektrifiera industrier kommer ett robust elsystem att vara avgörande, men också för att undvika kapacitetsbrister samt möjliggöra investeringar och jobbskapande i Sverige.

I dag pekar dessvärre mycket på att elnätet inte räcker till. Ett tydligt exempel är de allvarliga kapacitetsproblem som har drabbat södra Sverige och storstadsregionerna, men även flera mindre kommuner har hamnat i kläm.

Vi ser det som orimligt att ett modernt välfärdsland som Sverige ska behöva neka företag att göra investeringar i sin verksamhet eller säga nej till nya företagsetableringar på grund av att elen inte räcker till. För lite el där och när den behövs är ett hot mot jobben och tillväxten. En viktig del i lösningen är ökad nätkapacitet.

Regeringen måste säkerställa att framtida kapacitetsbrister motverkas genom en sammanhållen politik som möjliggör kraftiga investeringar i det svenska elnätet och som säkrar lokal elproduktion, inte minst i södra Sverige. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en beskrivning av de åtgärder som har vidtagits i syfte att lösa kapacitetsbristerna samt föreslå åtgärder för att Sverige inte ska drabbas i framtiden av den här typen av allvarliga kriser.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

20. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 85 och 107 samt avslår motionerna

2021/22:203 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2689 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2712 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15,

2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 2,

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5,

2021/22:3688 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkande 14,
2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2021/22:4070 av Karolina Skog (MP) yrkande 2,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65,
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 13, 14, 16, 17, 40–43,
46 och 47 samt
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Att EU:s energimarknader integreras och effektiviseras skapar stora möjligheter. Export av förnybar el gör stor klimatnytta när den ersätter fossil kraftproduktion i andra länder. Med ökad överföringskapacitet har Sverige och hela Norden därför stor potential att bli Europas gröna batteri. För att detta ska vara möjligt krävs dock en mer proaktiv syn på utbyggnaden av stamnätet. Vi vill att Svenska kraftnät ska få i uppdrag att i större utsträckning ta höjd för möjligheter till expansion i sin planering av elnätsutbyggnaden i stället för att enbart bygga denna planering på prognoser. Svenska kraftnät bör i högre grad överdimensionera de ledningsdragningar som görs, inte minst mot bakgrund av de långa ledtiderna för byggandet av ny nätkapacitet. Svenska kraftnät har i dag inte något uppdrag att agera proaktivt när det kommer till nätutbyggnad, vilket vi alltså anser behöver ändras.

Samtidigt vill vi vara tydliga med att utbyggnaden av elnätsinfrastrukturen ska genomföras på ett sätt som minimerar behovet av markinträng. Dessutom anser vi att kravet på att använda marksnål teknik när det är möjligt bör skärpas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

21. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15 och
avslår motionerna

2021/22:203 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1
och 2,

2021/22:2689 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2712 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3,
2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 2,
2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 85 och 107,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 14,
2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2021/22:4070 av Karolina Skog (MP) yrkande 2,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65,
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 13, 14, 16, 17, 40–43, 46 och 47 samt
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Tillgången till förnybar el är en förutsättning för industrins utveckling i hela landet. Mot den bakgrunden är det problematiskt att utbyggnaden av stamnätet för el i Sverige är kraftigt eftersatt och att stora delar av det existerande nätet behöver förnyas. I dag finns ett stort problem med flaskhalsar i överföringen av elen till företagen via elnäten. Svenska kraftnät, som är ansvarigt för stamnätet, behöver få rätt direktiv och resurser för att bygga ut stamnäten så att elförsörjningen till industrin kan säkras. Jag anser att regeringen bör ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

22. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3 och avslår motionerna

2021/22:203 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2689 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2712 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15,

2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marlène Lund Kopparklint (båda M) yrkande 2,
2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 85 och 107,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 14,
2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2021/22:4070 av Karolina Skog (MP) yrkande 2,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 13, 14, 16, 17, 40–43, 46 och 47.

Ställningstagande

När det gäller de s.k. nätutvecklingsplanerna vill jag anföra följande. Regeringen föreslår att ett distributionsföretag ska ta fram en nätutvecklingsplan vartannat år. Denna plan ska offentliggöras och lämnas in till nätmyndigheten. Jag ser positivt på detta eftersom det behövs ett långsiktigt planeringsperspektiv, men jag saknar samtidigt konkreta förslag från regeringen om i vilken omfattning nätutvecklingsplanerna enbart syftar till att ge information eller om de också ska anses omfatta åtaganden. Enligt min uppfattning vore det sistnämnda att föredra och det skulle därför behövas ett förtydligande på denna punkt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

23. Övergripande nätutbyggnadsfrågor, punkt 12 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 13, 14, 16, 17, 40–43, 46 och 47 samt
avslår motionerna
2021/22:203 av Mikael Larsson (C),
2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkandena 1 och 2,
2021/22:2689 av Sten Bergheden (M),
2021/22:2712 av Sten Bergheden (M),
2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15,
2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 3,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 2,
2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 5,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 85 och 107,
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 14,
2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C),
2021/22:4070 av Karolina Skog (MP) yrkande 2 och
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Elnäten behöver byggas ut. Utan tillräcklig tillgång till el hos hushåll och företag är klimatomställningen omöjlig. De akuta problemen i kraftsystemet kan till viss del avhjälpas genom investeringar i elnäten och framför allt då i transmissionskapacitet från norr till söder. Att bygga ut stamnätet löser dock inte alla de problem som kraftsystemet brottas med. Bristen på elproduktion i söder är den viktigaste förklaringen till att näten har försvagats. Den är också skälet till att det inte går att nyttja de befintliga kraftledningarna fullt ut.

För att komma till rätta med geografiska obalanser mellan produktion och konsumtion behöver kraftsystemet utvecklas i alla dess delar.

Jag anser att riksdagen bör uttala att en expansion av elnäten ska inledas innan det faktiska behovet nödvändigtvis finns och att dagens regelverk förändras för att möjliggöra prognosstyrd elnätsutbyggnad.

Region- och lokalnätägarna har genom föreskrifterna i det s.k. Ren energipaketet uppdraget att minst vartannat år sammanställa tioåriga nätutvecklingsplaner på samma sätt som Svenska kraftnät också gör. Dessa planer ska förutom att identifiera investeringsbehov i elnätet också redovisa hur efterfrågefleksibilitet, energilagring och andra lösningar kan användas som ett alternativ till investeringar i elnätet.

För att arbete med nätutvecklingsplanerna ska bli effektivt och användbart på en aggregerad nivå behövs ledning från Svenska kraftnät om hur arbetet ska bedrivas. Jag förordar därför att Svenska kraftnät ska bistå de regionala och lokala nätägarna med handledning om hur nätutvecklingsplanerna ska utformas och om vad de ska innehålla. Vidare bör det vara en uppgift för Energi-marknadsinspektionen att kontrollera att nätutvecklingsplanerna håller tillräcklig kvalitet. Det finns också skäl att förbättra samverkan mellan svenska kraftnät och region- och lokalnätägarna för att harmonisera åtgärder på olika nivåer i kraftsystemet och för att hitta kostnadseffektiva lösningar på de utmaningar som finns.

Jag anser också att transmissionsnätet ska betalas av producenterna. För att förbättra transparensen i de kostnader som uppstår vid anslutning av ny elproduktion bör elproducenterna i högre grad stå för kostnaderna för transmissionsnätet. Producenterna har makten över var elproduktionen förläggs och driver därmed kostnaderna för transmissionsnätet. Elkunderna saknar makt över detta men får stå för en stor del av notan. Detta är inte rimligt och jag

anser därför att elkunderna ska stå för en betydligt mindre del av transmissionskostnaden, om någons alls.

Som systemansvarig myndighet har Svenska kraftnät en mycket viktig roll i arbete med att säkerställa kraftsystemets kapacitet och funktion. Mot den bakgrunden är det avgörande att myndigheten vidtar nödvändiga åtgärder för att öka tillgängligheten i det befintliga nätet – mätningen behöver bli bättre, underhållsavställningar behöver förläggas till nätter och helger och reservkraft behöver byggas på strategiska platser för att minska behovet av nätbegränsningar för att klara av att hantera fel. För att detta arbete ska få den tyngd det förtjänar anser jag att Svenska kraftnät behöver målsättas på tillgängligheten i transmissionsnätet. Samtidigt anser jag att underhållsinsatser så långt det är möjligt ska förläggas till tider då behovet av transmissionskapacitet är lågt.

Jag ser det också som viktigt att understryka vikten av att Svenska kraftnät har ett tydligt samhällsekonomiskt synsätt i sitt riskarbete. Svenska kraftnät ska strukturera och metodiskt inventera, analysera och kvantifiera de samhällsekonomiska riskerna som finns förknippade till fel eller otillräcklighet i kraftsystemet. Eftersom Svenska kraftnät inte har kontroll över elproduktionen är det dessutom viktigt att affärsverket för en tät dialog med kraftsystemets aktörer som en del av sin riskhantering och, i förekommande fall, ersätter dem för att agera på ett sätt som minskar riskerna genom att upphandla stödtjänster.

Det är också centralt att det i Svenska kraftnäts prioriteringar mellan olika investeringar finns en tydlig koppling till den samhällsekonomiska riskanalysen.

Som systemansvarig myndighet har Svenska kraftnät ett ansvar för att tydliggöra kraftsystemets utveckling och ge förutsättningar och incitament för systemets aktörer att vidta de åtgärder som krävs för att kraftsystemet ska vara tillförlitligt även i fortsättningen och för att dess olika delar ska kunna samverka på ett driftssäkert sätt. Mot den bakgrunden är det viktigt att kraftsystemets alla aktörer ges förutsättningar att tillsammans bygga ett kostnads-effektivt system. Därför behövs det, enligt min uppfattning, information om var i elnäten aktiva och reaktiva resurser skulle kunna göra störst nytta.

Avslutningsvis vill jag också peka på vikten av viss handledning från myndigheterna om hur aktörerna ska tolka EU-regelverket för att göra det lättare för kraftsystemets olika aktörer att arbeta enligt de regelverk som gäller. Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen behöver tydligare prioritera sin uppgift att tolka EU:s regelverk och att handleda kraftsystemets aktörer.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

24. Samordnad nätutbyggnad, punkt 13 (SD, C)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Helena Lindahl (C), Alexander Christiansson (SD), Josef Fransson (SD) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 106.

Ställningstagande

Flaskhalsar i elnäten får inte bli en flaskhals för omställningen av energisystemet. Samtidigt är det uppenbart att nybyggnad av eller reinvesteringar i det befintliga elnätet innebär ingrepp i landskapet, påverkar markägares rättigheter och får konsekvenser för människors och djurs livsmiljö. Stamnätledningar dras dessutom över långa sträckor och passerar ofta flera kommun-, region- och länsgränser.

Det faktum att utbyggnad av elnätinfrastruktur kan ha stor påverkan på den fysiska miljön och därtill ha konsekvenser för många aktörer över region-, och kommungränserna ställer särskilda krav på en väl fungerande samordning. Vi vill därför se en ökad lokal och regional samordning i planeringen av elnätinfrastruktur som bygger på en god lokal kännedom och somagnar de berörda regionerna som helhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

25. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johansson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13 och avslår motionerna 2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlsso (båda C) yrkandena 1–3, 2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105,
2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48,
2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32,
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45 samt
2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Sveriges energipolitik måste vara långsiktig med tydliga spelregler som främjar nödvändiga investeringar på energimarknaden. Flera stora frågor på el- och energimarknaden är olösta eller kräver förtydliganden. Flera av dessa hänger samman med regleringen av elnäten.

Elnätets betydelse för det svenska elsystemet har ökat och alla tecken tyder på att de kommer att vara än viktigare i framtiden. För att ladda fordon eller elektrifiera industrier kommer ett robust elsystem att vara avgörande, men också för att undvika kapacitetsbrister samt möjliggöra investeringar och jobbskapande i Sverige.

Vi anser att den svenska elmarknadsmodellen bör utvecklas med utgångspunkt i den befintliga marknadsmodellen. En viktig del i detta arbete är att skapa en tydligare elnätreglering.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD)
och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24 och avslår motionerna

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlsso (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48,

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32,

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45 samt

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Det svenska elnätet har under lång tid kännetecknats av hög elkvalitet och god driftssäkerhet, vilket är en följd av en robust produktionsapparat och goda marginaler i överföringskapaciteten. Tyvärr har dessa gynnsamma förutsättningar tillåtits erodera på senare år, till följd av att energipolitiken främst har styrts av ideologi snarare än av verklighetsförankrade bedömningar av hur kraftsystemet behöver utvecklas för att kunna möta krav på fossilfrihet, god tillgång på reglerkapacitet, leveranssäkerhet m.m. Utöver de förslag om en elmarknadsöversyn som vi har ställt oss bakom tidigare i betänkandet anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om en utvecklad nätreglering med fokus på innovation, funktion och tillförlitlighet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

27. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105 samt avslår motionerna

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlssoon (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48,

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32,

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45 samt

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Ny teknik med batterier, vätgas och bränsleceller samt digitalisering ger nya förutsättningar och lösningar för effektivisering, energilagring, flexibel användning och smarta elnät. Vi har länge understrukt att regelverket måste vara i fas med teknikutvecklingen för att de nya lösningarna ska kunna tas till vara på ett effektivt sätt och för att göra det lättare att förverkliga kostnadseffektiva investeringar i elnätssystemet. Vi anser att ellagen och reglermodellen för elnätetsföretagen ska ändras för att öppna för andra investeringar än traditionella nätinvesteringar. Det behövs bl.a. kompletterande incitament för exempelvis smarta tjänster såsom flexibilitetstjänster.

Även regelverken för småskalig energiproduktion är förlegade och motsvarar inte utvecklingen på marknaden. Vi anser exempelvis att det ska vara möjligt att dela el mellan fastigheter via ett mikronät.

Vi anser också att elnätkundernas position i förhållande till nätägarna behöver stärkas och att det ska bli möjligt att ställa tydligare krav på att den som har nätkoncession upprätthåller kvaliteten i sitt nät. Avstår nätägaren exempelvis från nödvändiga investeringar för att avhjälpa kapacitetsutmaningar anser vi att tillsynsmyndigheten Energimarknadsinspektionen ska kunna återkalla en nätkoncession vid grova underlåtelser.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4 och avslår motionerna

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlsson (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48,

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32 samt

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45.

Ställningstagande

Jag har ställt mig bakom lagförslagen i den proposition som behandlas i detta betänkande, däribland förslaget om att en nätkoncessionshavare ska få göra avsteg från skyldigheten att ansluta en anläggning till en ledning eller ett ledningsnät med hänvisning till att det saknas ledig kapacitet endast om det inte finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på ett sätt som är samhälls-ekonomiskt motiverat utan att förstärka ledningen eller ledningsnätet.

Under beredningen av regeringens proposition framkom viss kritik mot detta förslag från några tunga remissinstanser. Det fanns bl.a. synpunkter på att det borde ha gjorts en utredning innan lagen ändras och att bedömningen av vad som är samhälls-ekonomiskt motiverade åtgärder måste vara enkel och tydlig.

De synpunkter som har lyfts i beredningsarbetet finner jag vara högst rimliga och jag anser att det finns skäl att noga bevaka vilka effekter lagen får och att dessa effekter behöver utvärderas efter ett par år.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

29. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45 samt avslår motionerna

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlsso (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48,

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32 samt

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Elnätet har en betydligt längre livslängd än de kraftproduktionsresurser som ansluts till nätet. Jag anser att det behövs en översyn av intäktsregleringen för elnäten så att elnätsägarna får möjlighet att bygga ut sina nät utifrån prognoser om behovet, och även att ta betalt för expansionen genom tariffen. Vidare anser jag det vara viktigt att Svenska kraftnät strukturerat och metodiskt inventerar, analyserar och kvantifierar de samhällsekonomiska risker som är förknippade med fel eller otillräcklighet i kraftsystemet. I prioriteringen mellan olika investeringar ska det, enligt min uppfattning, finnas en tydlig koppling till den samhällsekonomiska riskanalysen. Driften och underhållet av transmissionsnätet ska dessutom utgå från en samhällsekonomisk analys. Vidare anser jag att leveranssäkerheten i kraftsystemet ska utvärderas. Det bör anges tydligare än i dag att Energimarknadsinspektionen ska utvärdera driften av transmissionsnätet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

30. Vissa övriga nätfrågor, punkt 14 (MP)

av Lorentz Tovatt (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 48 och

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 26 och 32 samt avslår motionerna

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlsso (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 24,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 83, 103 och 105,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 11, 44 och 45 samt

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att politiken för att ställa om energisystemet måste vara inriktad på att fasa ut alla fossila bränslen och bygga ut de förnybara energikällorna, att minska och effektivisera energianvändningen, att öka flexibiliteten i elsystemet samt att investera i elnätet.

När det gäller det sistnämnda är det uppenbart att elektrifieringen av den tunga industrin och stora delar av transportsektorn gör att behovet av förnybar el ökar liksom behovet av robusta elnät som kan föra över stora mängder el. Jag anser att kraftsystemet måste bli mer flexibelt och elnäten behöver byggas ut och rustas upp. Jag vill halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet.

Det är även mycket betydelsefullt att elnätet uppgraderas så att hela landet har tillgång till ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av en ökad andel förnybar el, står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ödrift så att telekommunikation och värmeförsörjning kan upprätthållas även under krissituationer.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

31. Effektivare tillståndsprocesser, punkt 16 (M, SD, KD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 14,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 26 och 28,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 20 och

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 31 och avslår motionerna

2021/22:723 av ClasGöran Carlsson (S),

2021/22:1219 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C),

2021/22:1395 av Larry Söder (KD),

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 3 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Sammanställningar från instanser som Energimyndigheten, Energiföretagen och Svenskt Näringsliv pekar på en dubblering av efterfrågan på ren el till 2045. Detta är en utveckling som vi anser bör värnas och underlättas. Därför är det beklagligt att etableringen av anläggningar för produktion eller överföring av sådan el ofta fastnar i långdragna byråkratiska processer. Det är inte rimligt att det kan dröja uppemot tio–tolv år att få nödvändiga tillstånd. Våren 2021 tog riksdagen vissa beslut som syftade till att förkorta tillståndsprocesserna, men dessa åtgärder var otillräckliga.

Vi anser därför att det måste till fler åtgärder för att avsevärt förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för elnätsutbyggnad. Det handlar exempelvis om att tillåta att tillståndsprocesser bereds parallellt och att det sätts en tidsgräns för hur länge ärenden får ligga hos departementen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

32. Effektivare tillståndsprocesser, punkt 16 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 8 och 9 samt avslår motionerna

2021/22:723 av ClasGöran Carlsson (S),

2021/22:1219 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C),

2021/22:1395 av Larry Söder (KD),

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 14,

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 26 och 28,

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M) yrkande 3,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 20 och

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 31.

Ställningstagande

Den svenska energipolitiken står inför helt nya förutsättningar. De snäva tidsramarna i kombination med de omfattande investeringar som krävs lämnar inget utrymme för politiska diskussioner om hur kraftsystemet ska förändras. Om klimatmålen ska nås med bibehållen välfärd och med förutsättningar för en växande industri behövs en rejäl utveckling av det svenska kraftsystemet.

En fördubbling – eller förmodligen kanske ännu mer – av kraftsystemet på 20 år kräver skarpa investeringsbeslut om hundratals miljarder kronor under den kommande mandatperioden. För att denna utveckling ska komma till stånd i den osäkra politiska miljö som är resultatet av decennier av ideologiskt driven energipolitik kommer staten att behöva bära den politiska risken. Jag anser därför att staten behöver utfärda någon form av garantier både för stabilitet och för en effektiv myndighetsutövning. Investerarna behöver veta att de kan lita på vilka regler som kommer att gälla under investeringens avskrivningstid och de behöver veta att projekten inte kommer att sinkas av utdragna tillståndsprocesser.

Riksdagen bör tydliggöra att det är staten som ska bära den politiska risken och risken för ineffektiva tillståndsprocesser för de projekt som behövs för att hantera utmaningarna i kraftsystemet. Det bör även tillsättas en utredning om hur statliga garantier för stabila regler och en effektiv tillståndsprocess ska se ut.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

33. Mål om halverade ledtider, punkt 17 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C) yrkande 3,

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 6 och

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

När den förnybara elproduktionen byggs ut för samhällets energiomställning och när energikrävande industri ställer om till klimatneutral produktion ökar behoven av överföringskapacitet, energilagring, reglerbar produktion samt systemtjänster. I det läget är det, enligt vår uppfattning, särskilt viktigt att politiken inte i onödan reglerar eller överreglerar teknik som befinner sig i utvecklingskedet. Det krävs stabila regelverk och förutsägbara, snabba och transparenta tillståndsprocesser. Såväl kostnaderna som tidsåtgången för företag som söker tillstånd hos kommuner och myndigheter måste minska. Det är inte bara ansökningar som behöver behandlas snabbt och effektivt utan även överklaganden. I dagsläget tar exempelvis även överklaganden av olika tillstånd lång tid och kräver mycket resurser, vilket resulterar i ett sämre företagsklimat.

Mot denna bakgrund anser vi att det bör tillsättas en utredning för att rensa i regelverken och möjliggöra energiomställningen, och ett mål om halverade ledtider ska vara bärande.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

34. Stamnätskoncessioner, punkt 18 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 16.

Ställningstagande

Tillståndsprocessen för stamnätskoncessioner måste snabbas på. Jag anser att flaskhalsarna i elnätet och den långsamma tillståndsgivningen är två av de största problemen med det svenska elnät i dag. Därför anser jag att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

35. Undantag för redan miljöprovade verksamhetsområden, punkt 19 (SD, C)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Helena Lindahl (C), Alexander Christiansson (SD), Josef Fransson (SD) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 27 och 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 100.

Ställningstagande

Vid etablering av nya elledningar görs det i dag en robust prövning innefattande en omfattande miljöprövning. Det är även fallet när det finns behov av att göra mindre omfattande förändringar, vilket bidrar till långa ledtider. Det finns redan undantag från koncessionsplikten för en rad områden. Dessa undantag tillämpas dock inte på något systematiskt eller förutsägbart sätt. Vi anser att undantag från krav på koncession ska tillämpas oftare, vilket skulle förkorta tiden för tillståndsprocesserna. Ett sätt att uppnå detta vore att förenkla ytterligare när det gäller att kunna ge sådana verksamheter som redan har miljöprovats undantag från krav på nätkoncession.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

36. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (SD, L)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD), Arman Teimouri (L) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 49 och avslår motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 10,

2021/22:3209 av Daniel Bäckström (C),

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 21 och

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 18.

Ställningstagande

För att kraftsystemet ska fungera tekniskt och kostnadseffektivt är det avgörande att de krav som ställs på sådan produktion som ska anslutas till nätet följs. Väderberoende kraftkällor som vind- och solkraft har en volatil produktionsprofil, vilket innebär särskilda utmaningar för kraftsystemets övergripande funktion. Dessa utmaningar medför indirekta kostnader som måste avspeglas betydligt bättre i nätanslutningsavgifterna. Det är enligt vår uppfattning exempelvis viktigt att nyanslutning av havsbaserad vindkraft står för sina fulla anslutningskostnader för att kraftsystemet ska kunna byggas ut på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

37. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 21 och avslår motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 10,

2021/22:3209 av Daniel Bäckström (C),

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 18 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

För att kunna nå det mål om fossilfrihet som vi anser att Sverige måste ha behöver alla fossilfria tekniker användas. Samtidigt anser vi att energipolitiken ska byggas på marknadsmässiga principer. Subventioner som riktas till enskilda

produktionsslag snedvrider konkurrensen och stör den avreglerade elmarknadens funktion. Ett sätt för staten att stötta viss förnybar kraftproduktion är att subventionera de avgifter som tas ut för anslutning till elnätet. En sådan modell har bl.a. föreslagits för att stimulera utbygganden av den havsbaserade vindkraften. Vi avvisar ett sådant förslag av ovan angivna skäl och för att det finns andra fossilfria kraftslag som missgynnas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

38. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 10 och avslår motionerna

2021/22:3209 av Daniel Bäckström (C),

2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 21,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 18 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

Samhället måste ställas om i hållbar riktning för att inte utgöra ett hot mot klimatet. Ökad elektrifiering av flera samhällssektorer som är baserad på förnybara kraftkällor är en av nycklarna till framgång på detta område. Elektrifieringen ställer dock inte bara krav på ökad produktion av el utan också på att överföringskapaciteten är tillräcklig. Energisystemet måste ställas om för att motsvara de nya behoven samtidigt som de fossila energikällorna avvecklas.

Enligt min uppfattning har vindkraften den största potentialen att snabbt bidra med mer förnybar el. Tekniken är välbeprövad och moderna vindkraftverk är effektiva. Teknikutvecklingen går i snabb takt och det är fullt möjligt med en kraftig utbyggnad utan att kompromissa med miljö och djurliv. Landbaserad vindkraft är redan i dag lönsam utan subventioner, men den havsbaserade vindkraften är fortfarande dyr att bygga. För att stimulera utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften anser jag att nätanslutningsavgifterna bör slopas för denna produktionsform. Regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur den avser att gå till väga för att avskaffa denna avgift.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

39. Nätanslutningsavgifter, punkt 20 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 18 och avslår motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 10,

2021/22:3209 av Daniel Bäckström (C),

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 21 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

En trygg och säker energiförsörjning är en viktig motor i den svenska ekonomin och avgörande för välfärden i vårt land. Svenska företag och konsumenterna ska kunna lita på att det finns en stabil och pålitlig elförsörjning i hela landet under årets alla dagar och oavsett väder och vind. Jag förespråkar en fri och öppen elmarknad med ökad konkurrens till nytta för kunderna. Långsiktiga spelregler inom energipolitiken ska ligga till grund för att utbyggnaden av den förnybara energiproduktionen, utfasningen av fossila bränslen och förutsättningar för kontrollerade generationsskiften i den svenska kärnkraften.

Jag förordar att det produceras en mångfald av fossilfri energi som kan användas inom flera olika samhällssektorer. El kommer att bli en allt viktigare energibärande och kraftsystemet måste dimensioneras med beaktande av detta.

En förnybar kraftproduktionsresurs på frammarsch är vindkraften. Jag ser positivt på denna utveckling, så länge den sker på lokalbefolkningens villkor. Jag kan också konstatera att det finns ett ökande intresse för havsbaserad vindkraft. Vindkraftsetableringar till havs innebär dock högre kostnader än om de görs på land. Det förslag som innebär att Svenska kraftnät ska stå för utbyggnaden av transmissionsnätet till havsbaserad vindkraft anser jag vara mindre bra eftersom en sådan lösning skulle innebära att ett kraftslag gynnas på andra kraftslags bekostnad. Även om jag i grunden är positiv till havsbaserad vindkraft skulle riktade subventioner till detta produktionslag ge oönskade effekter som inte svarar mot systembehovet. De resurser som avsätts borde i stället inriktas på de betydande satsningar som krävs för att undanröja kapacitetsproblem som redan finns i stamnätet. Sammantaget utmynnar detta i att jag motsätter mig riktade subventioner till havsbaserad vindkraft.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

40. Ersättning för skada och intrång, punkt 21 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 21 och
avslår motion
2021/22:1475 av Pia Steensland (KD).

Ställningstagande

Sverige har länge haft en stabil efterfrågan på elenergi, men med den pågående omställningen väntas elenergibehovet öka kraftigt. För närvarande har Sverige på årsbasis ett överskott av elenergi som kan exporteras, men inom landet finns vissa överföringsproblem. Överföringsförmågan i näten är otillräcklig, vilket gör att elen inte når dit den behövs. Dessa flaskhalsar måste byggas bort.

Infrastruktur som vägar, järnvägar och kraftledningar innebär ofrånkomligen ingrepp både i naturen och i markägarnas grundlagsskyddade rättigheter. Vi anser även att den som påverkas kraftigt av exempelvis vindkraftsparker eller kraftledningar likt i Finland bör ha rätt till viss ersättning, även om han eller hon inte är markägare. Därför bör regeringen se över hur den som drabbas av intrång eller kraftigt påverkas av samhällsviktiga etableringar kan få ersättning samt genomföra en översyn av ersättningsmodellerna för att öka flexibiliteten i avtalsformerna och ge skälig kompensation till den som drabbas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

41. Mättnings- och avtalsfrågor, punkt 22 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 31 och
avslår motionerna
2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 32,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 68 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 52 och 53.

Ställningstagande

Omställningen av energisystemet mot en allt större elektrifiering inte minst inom transport- och industrisektorerna ställer krav på ökad produktion av fossilfri el och förbättrad överföringskapacitet. Utöver detta är det viktigt att det tillkommer nya affärsmodeller som gör det möjligt för elanvändarna att anpassa sin förbrukning till elprisets variationer och för att exempelvis elfordon ska kunna bidra med lagringskapacitet och därmed även svara för en ökad flexibilitet i elsystemet.

För att ta vara på dessa möjligheter kommer det dock att krävas modern styr- och reglerteknik. Elmätarna är i det avseendet en nyckel, eftersom dessa fungerar som en nod för att kunna styra exempelvis när en bil ska laddas och inte laddas.

Vi är medvetna om att elnätsföretagen kommer att byta ut landets elmätare inom de närmaste åren och att Energimarknadsinspektionen har angett funktionskrav på de nya mätarna. Vi ser det som angeläget att de nya mätarna ligger tekniskt i den absoluta frontlinjen och att de kan avläsas i realtid.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

42. Mättnings- och avtalsfrågor, punkt 22 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 32 och avslår motionerna

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 31,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 68 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 52 och 53.

Ställningstagande

För att den avreglerade elmarknaden ska fungera väl förutsätts det att huvuddelen av elkunderna agerar aktivt, dvs. att de undersöker utbudet och gör ett aktivt val av leverantör baserat på exempelvis pris eller de val av elmix som en viss leverantör erbjuder.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att alla varken kan eller vill vara aktiva elkunder på detta sätt. Avstår man från att välja elleverantör anvisas man ändå en sådan och knyts till ett s.k. anvisningsavtal. Dessa avtal innebär inte sällan ett högre elpris än om kunden aktivt hade valt ett elavtal.

Även om riksdagen har beslutat om att kunder med anvisade avtal ska ha skäliga villkor och att andelen kunder med anvisade elleverantörer ska minska har det inte hänt särskilt mycket med skillnaden i pris för de anvisade elavtalen. Antalet avtal har visserligen minskat, men att prisskillnaderna kvarstår ser vi som ett problem som kräver ytterligare och mer ingripande åtgärder. Riksdagen bör ta ställning för att anvisningsavtalen tas bort.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

43. Mättnings- och avtalsfrågor, punkt 22 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 68 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 52 och 53 samt avslår motionerna

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 32 och

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 31.

Ställningstagande

Jag ser i grunden positivt på regeringens ambitioner att agera för att möjliggöra en ökad flexibilitet när det gäller användningen av el. Däremot vill jag vara tydlig med att de åtgärder som vidtas inte får innebära att de enskilda individernas fria val att konsumera el när de själva vill inskränks genom tvingande bestämmelser eller att flexibiliteten byggs in i avancerade styrsystem på ett sådant sätt att det snarast blir tvätt- eller diskmaskinen som anpassar sig till elprisfluktuationer än att valet att använda dessa apparater ligger kvar hos den enskilda brukaren.

För att säkerställa att detta inte blir utfallet av regeringens ambitioner när det gäller användarflexibilitetsfrågan anser jag att riksdagen bör uttala att all flexibilitet på användarsidan ska vara frivillig och bygga på civilrättsliga avtal. Därutöver bör riksdagen tydliggöra för regeringen att det inte ska finnas några krav på att apparater ska vara utformade för att kunna variera sin elanvändning utom användarens kontroll.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

44. Elförsörjningen på Gotland, punkt 23 (M, C, KD, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Helena Lindahl (C), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 110,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 15,

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 32 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 18,

bifaller delvis motion

2021/22:819 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och

avslår motion

2021/22:1206 av Lars Thomsson (C).

Ställningstagande

Vi anser att det måste vidtas omedelbara åtgärder för att säkerställa elförsörjningen på Gotland. Svenska kraftnät har utvärderat hur Gotlands elförsörjning ska kunna tryggas och landat i slutsatsen att en tredje elkabel behövs, men först 2030. Utvecklingen på elmarknaden under det senaste året och de dramatiska säkerhetsrelaterade händelserna i Europa innebär ett helt nytt läge. Därför anser vi att Svenska kraftnät så snart som möjligt ska återuppta arbetet med att projektera och färdigställa en tredje elkabel till Gotland.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

45. Lagring av el, punkt 24 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 32 och

avslår motionerna
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 77,
2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 49,
2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 29 och 33 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 51.

Ställningstagande

Den svenska elproduktionen har länge varit en av världens renaste och tryggaste. Vattenkraften och kärnkraften producerar ren el med pålitlig leverans, och under det senaste decenniet har även vindkraften spelat en allt viktigare roll. Sammantaget har det varit helt avgörande för den svenska industrins utveckling och för välfärden i vårt land.

Vindkraft, solkraft och andra väderberoende kraftslag kan dock inte erbjuda samma stabila produktion som kärn- och vattenkraften kan, vilket gör att behovet av att kunna lagra energin ökar ju mer intermittenta produktionsresurser som kommer in i systemet. Lagring har således en växande roll i energisystemet. Utöver möjligheterna att lagra energi i vattenkraftens dammar finns åtskilliga andra, kompletterande lösningar för lagring som bör få ökad uppmärksamhet. Batterier i hushåll, användning av elbilar för flexibilitet och produktion av vätgas är tre exempel. Vi anser dock att arbetet med energilagring är alltför spretigt och förordar därför att det tas fram en strategi för detta arbete.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

46. Lagring av el, punkt 24 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 77 och
avslår motionerna
2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 32,
2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 49,
2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 29 och 33 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 51.

Ställningstagande

El måste i princip konsumeras i samma ögonblick som den produceras. Ännu saknas i stor utsträckning effektiva möjligheter att lagra el i större skala. Ett

problem med viss förnybar elproduktion är att den inte alltid svarar mot ett användarbehov, vilket kan skapa perioder av såväl överskott som underskott i förhållande till efterfrågan. Det finns därför ett behov av mellan- och långsiktig energilagring och effektutjämning när energisystemet nu går mot alltmer väderberoende energikällor. Mellanlagring är viktigt för att effektutjämna och vid längre lagring kan exempelvis solens strålar ge energi under det mörkare vinterhalvåret. Vi anser att det bör tas fram en strategi som identifierar behovet av mellan- och långsiktig energilagring samt som identifierar behovet av ersättningsmodeller för handel med stödtjänster.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

47. Lagring av el, punkt 24 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 51 och avslår motionerna

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 77,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 32,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 49 och

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 29 och 33.

Ställningstagande

Att lagra el i större skala är praktiskt utmanande. Vattenkraftens magasin fungerar visserligen som stora energilager, men det är innan vattnets lägesenergi har överförts till el som bärare av energin. Trots utmaningarna när det gäller att kunna lagra el kommer tilltagande elektrifiering inom flera samhällssektorer och ett större inslag av väderberoende kraftproduktion att öka behovet av lagringskapacitet för att elmarknaden ska kunna fungera väl. Utökade lagringsmöjligheter skulle kunna erbjuda ett alternativ till planerbar elproduktion och förbrukningsreduktion (flexibilitet).

Jag anser att det redan nu finns skäl att anpassa regelverket för att kunna möta utvecklingen på området. Tarifferna för anslutning till transmissions-, regional- och lokalnät är exempelvis inte anpassade för anslutning av lagringsanläggningar, vilket kan medföra sådana kostnader som gör att eftersträvsvärda investeringar uteblir. Mot den bakgrunden anser jag att det behöver tas fram separata anslutningstariffer för lagringsanläggningar.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

48. Lagring av el, punkt 24 (MP)

av Lorentz Tovatt (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 49 och

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkandena 29 och 33 samt avslår motionerna

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 77,

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 32 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 51.

Ställningstagande

Den befintliga vattenkraften och den snabbt ökande andelen vind- och solkraft har skapat en ny situation. Där något hundratal kraftverk tidigare dominerade kraftproduktionen kommer i stället hundratusentals små solelproducenter att stå för den övervägande delen av elproduktionen. I detta framtidsscenario kommer energilager att ha en viktig funktion. Energilager behöver byggas i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet och jag anser att riksdagen bör uppmana regeringen att underlätta installation av sådana energilager som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet, men också som en reservkraftkälla vid elavbrott. Jag anser också att det bör tas fram en nationell strategi för energilager och införas ett teknikneutralt stöd för energilager.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

49. Vissa internationella frågor, punkt 25 (M, KD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Camilla Brodin (KD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 17 och 18 samt

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7 och avslår motionerna
 2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 13,
 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 102 och
 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 64.

Ställningstagande

Den svenska elproduktionen är nästan helt fossilfri. Utbyggnaden av fossilfri elproduktion gör det möjligt att exportera mer el som tränger undan smutsigare el i andra länder. Ju mer koldioxidfri el som produceras i Sverige, desto mer fossilfri el kan gå på export. Vi anser att riksdagen bör ställa sig bakom ett uttalande om att Sverige ska exportera mer fossilfri el – inklusive kärnkraft – för att minska de totala utsläppen i EU.

Samtidigt gör en god sammanlänkning av elnäten mellan Sverige och våra grannländer att elsystemet blir mer stabilt och att konkurrenskraften ökar genom att en större marknad väntas ge billigare elpriser. EU har ställt krav på att medlemsländerna ska ha en sammanlänkning av elnäten på minst 10 procent till 2030. Det målet har Sverige redan nått. Därför vill vi att ambitionsnivån i EU höjs och att Sverige sätter upp ett högre sammanlänkingsmål inom EU.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

50. Vissa internationella frågor, punkt 25 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 13 och
 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 102 och
 avslår motionerna
 2021/22:3688 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 17 och 18,
 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7 och
 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 64.

Ställningstagande

Ny teknik med batterier, vätgas och bränsleceller samt digitalisering ger nya förutsättningar och lösningar för effektivisering, energilagring, flexibel an-

vändning och smarta elnät. Denna utveckling skapar exportmöjligheter för teknik, kunnande och förnybar energi, samtidigt som Sveriges och våra grannländers elförsörjning tryggas. Ett väl utbyggt elnät gör det också lättare att hantera den ökande andelen variabel elproduktion.

Export av förnybar el gör stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. Med ökad överföringskapacitet har Sverige och hela Norden stor potential att bli Europas gröna batteri. Vi vill därför se ett mål om att EU:s elnät ska sammankopplas till 25 procent senast 2030. Svenska kraftnät bör få i uppdrag att öka sammanlänkningsgraden av Sveriges elsystem till övriga Europa till 25 procent av den tillgängliga kapaciteten.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

51. Vissa internationella frågor, punkt 25 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 64 och avslår motionerna

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 13,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 102,

2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 17 och 18 samt

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Handeln med el leder till ett bättre resursutnyttjande i hela norra Europa. Samtidigt finns det en risk med att den ökande produktionen i väderberoende kraftslag också ökar efterfrågetrycket på sådan reglerförmåga som bara kan tillhandahållas från planerbar kraftproduktion. Avvecklas den planerbara kraften kan det leda till ett större beroende av importerad fossil reglerkraft. För att undvika detta bör målet vara att Sverige ska kunna producera fossilfri el i sådan mängd att den räcker både för att balansera den förnybara produktionen och för att den fossilfria svenska elen ska kunna exporteras till grannländerna när de behöver den.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

52. Vissa övriga elmarknadsfrågor, punkt 26 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2531 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 44 och avslår motionerna

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6,

2021/22:1275 av Teres Lindberg (S),

2021/22:1349 av Lotta Olsson (M) yrkande 1,

2021/22:1525 av Camilla Brodin (KD) yrkande 1,

2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Qarlssoon (båda C) yrkande 5,

2021/22:2783 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 76, 90 och 104,

2021/22:3771 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 56 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 39, 48, 50 och 54.

Ställningstagande

Frågor om elsäkerhet bör få större uppmärksamhet. Hög säkerhet och standard i fråga om el i allmänhet, samt en större kompetens och yrkeserfarenhet hos utövare av tjänster som involverar el bör uppmuntras i större utsträckning.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

53. Vissa övriga elmarknadsfrågor, punkt 26 (C)

av Helena Lindahl (C) och Rickard Nordin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 76, 90 och 104 samt avslår motionerna

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6,
2021/22:1275 av Teres Lindberg (S),
2021/22:1349 av Lotta Olsson (M) yrkande 1,
2021/22:1525 av Camilla Brodin (KD) yrkande 1,
2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Qarllsson (båda C) yrkande 5,
2021/22:2531 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 44,
2021/22:2783 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1,
2021/22:3771 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 56 och
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 39, 48, 50 och 54.

Ställningstagande

Vi anser att överföringsförmågan i det svenska elnätet är otillräcklig, och elen når därför inte dit där den behövs. Bland annat av det skälet anser vi att det finns skäl att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan relevanta energimyndigheter och att ge Svenska kraftnät ansvar för att säkra den långsiktiga leveranssäkerheten.

Vidare ser vi möjligheten att använda reservgeneratorer som ett sätt att säkra den mer kortsiktiga leveranssäkerheten. Sjukhus, skolor och andra offentliga verksamheter kan ha olika typer av reservkraft i händelse av strömavbrott, men även industrier och andra privata verksamheter. Svenska kraftnät bör få i uppgift att inventera tillgången till sådana reservgeneratorer och utveckla ett system för hur dessa ska kunna integreras exempelvis i störningsreserven.

Vi tror också mycket på att ta till vara alla möjligheter att underlätta elektrifieringen av fordonsflottan. Därför anser vi att regeringen bl.a. bör göra det lättare att ladda elfordon via belysningsnätet. Eftersom elen redan är framdragen och det inte krävs att ytterligare yta tas i anspråk vore detta ett bra komplement till arbetet med att uppföra laddstolpar.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

54. Vissa övriga elmarknadsfrågor, punkt 26 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 56 och

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 39, 48 och 54 samt avslår motionerna
2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkande 6,
2021/22:1275 av Teres Lindberg (S),
2021/22:1349 av Lotta Olsson (M) yrkande 1,
2021/22:1525 av Camilla Brodin (KD) yrkande 1,
2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Carlsson (båda C) yrkande 5,
2021/22:2531 av Roger Richthoff m.fl. (SD) yrkande 44,
2021/22:2783 av Mikael Oscarsson (KD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M) yrkande 1,
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 76, 90 och 104,
2021/22:3771 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2 samt
2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 50.

Ställningstagande

Kärnkraften har en unik ställning som det enda planerbara fossilfria kraftslag som kan byggas ut i stor skala. Att ett kraftproduktionslag är fossilfritt bör tillmätas ett betydligt större värde än i dag. Därför anser jag att det mest relevanta måttet att använda är koldioxidintensiteten i den använda energin samt hur stora negativa utsläpp som uppkommer. Jag anser därför att koldioxidintensiteten i den el som används i de fyra svenska elprisområdena ska mätas och redovisas.

Vidare vill jag peka på vikten av att anslutningskraven följs för att kraftsystemet ska fungera tekniskt och kostnadseffektivt väl. Energimarknadsinspektionens tillsyn behöver enligt min uppfattning bli avsevärt skarpare på detta område. Jag är också tveksam till indelningen av elproduktionsanläggningar i fyra kategorier med olika anslutningskrav och anslutningsavgifter. Detta system bör ses över för att säkerställa att det inte har några marginal-effekter som skadar kraftsystemet eller påverkar den samhällsekonomiska effektiviteten negativt.

Avslutningsvis anser jag att systemet med ursprungsgarantier bör reformeras eller avskaffas. En förändring av systemet måste ta hänsyn till att el konsumeras samtidigt som den produceras och inkludera begränsningar i möjligheterna att överföra el.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Avgiftsfrihet för anslutning av mikroproduktion av el, punkt 2 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Eftersom jag har ställt mig bakom förslaget i motion 2021/22:4494 (V) om att riksdagen bör avslå propositionen i dess helhet väljer jag att inte delta i beslutet om lagförslagen i förslagspunkt 2.

2. Lagförslagen i övrigt, punkt 3 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Eftersom jag har ställt mig bakom förslaget i motion 2021/22:4494 (V) om att riksdagen bör avslå propositionen i dess helhet väljer jag att inte delta i beslutet om lagförslagen i förslagspunkt 3.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:710) om certifiering av transmissionsnätsföretag för el.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergi produkter.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätverksamhet.

Följdmotionerna

2021/22:4494 av Birger Lahti m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet.

2021/22:4497 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en fördjupad analys av systemansvar för elnätverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöd-tjänster eller flexibilitetstjänster inte kan vara en ersättning för nödvändig utbyggnad av elnätet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nätutvecklingsplaner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av anslutningsskyldigheten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4500 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen avslår punkt b i 4 kap. 11 § lagen om ändring i ellagen (1997:857).

2021/22:4505 av Arman Teimouri och Carl-Oskar Bohlin (L, M):

Riksdagen beslutar att 1 kap. 4 § och 3 kap. 1 § ellagen (1997:857) ges den lydelse som anges i motionens bilaga.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:116 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att övergripande säkra elinfrastrukturen för att klara omställningen till ett mer hållbart samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:203 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kostnadsförslag vid nya kraftledningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera kraftledningskostnader i jämförelser mellan olika alternativ för byggnation av nya kraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:408 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en tydlig politisk målbild för en långsiktig och förutsägbar intäktsreglering för elnäten samt en nedläggning av planerna på en elmarknadshubb och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:601 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred översyn av beskattning och avgifter kopplat till elkonsumtion och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:723 av ClasGöran Carlsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att minska ledtiderna för utbyggnaden av elnät i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:780 av Martina Johansson och Annika Qarlsson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det tillåtet att dra elledningar mellan hus så att man kan nyttja bästa läget för solceller i ett område och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det tillåtet att bygga solpark för egen konsumtion när eget tak inte är lämpligt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gränsen för när elen från solceller är för eget bruk och när man räknas som producent bör ses över för en ökad flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:819 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra elförsörjningen till Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:840 av Hanna Westerén (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att säkra långsiktigt hållbar elförsörjning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:862 av Jan Ericson och Lars Beckman (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kriskommission bör tillsättas för att hantera frågorna om Sveriges framtida elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1206 av Lars Thomsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska säkerställa att den bästa och snabbaste lösningen för en tredje elkabel till Gotland genomförs, för att säkerställa öns elförsörjning, utveckling och klimatomställning, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1219 av Ola Johansson och Mikael Larsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag på åtgärder för kortare handläggningstider vid utbyggnad av viktig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1275 av Teres Lindberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Svenska kraftnät och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1298 av Teres Lindberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en utredning om elmarknadens funktionssätt och effekter av avregleringen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1349 av Lotta Olsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en heltäckande plan för beredskapslager av elstolpar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1395 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förkorta ledtiderna för utbyggnaden av de samhällsberedande elnäten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1405 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elöverföringskapacitet i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1475 av Pia Steensland (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att erbjuda en stärkt markersättning till markägare vid intrång som medför stor klimatnytta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1525 av Camilla Brodin (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för beredskapslager av elstolpar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1601 av Helena Lindahl och Anne-Li Sjölund (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra för Svenska kraftnät att en utbyggnation av och investering i stamnätet behöver göras i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att investeringar av stamnätet inte enbart bör bygga på prognos, utan även bör göras med marginal för att även möjliggöra framtida och ytterligare elintensiva investeringar i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ha som målsättning att halvera tiderna för tillståndprocesserna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1741 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konkreta åtgärder för hur effektbalansen ska säkras i det svenska elsystemet måste tas

fram parallellt med att andelen intermittent el ökar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2025 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att byta ut fler luftledningar mot markkabel och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2078 av Fredrik Christensson och Annika Qarlsson (båda C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att teknikval och vägval vid beslut om kraftledningar ska bygga på en samhälls-ekonomisk bedömning och ske i en transparent process och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge statliga myndigheter och bolag riktlinjer för att värna våra gemensamma mark- och skogsresurser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2085 av Lars Püss (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett leveranssäkert elsystem med låga kostnader och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2119 av Johan Hultberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga elkrisens konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att ytterligare förkorta tillståndsprocesserna för elnätsutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste återkomma med en utvecklad nätreglering med fokus på innovation, funktion och tillförlitlighet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över elområdesindelningen och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ytterligare förslag för att förkorta tillståndstiderna och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra undantaget för redan miljöprovade verksamhetsområden och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på medgivande från den som ska bevilja koncessionen för att inleda förrättning om ledningsrätt och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en elmarknadsöversyn för ett mer kostnadseffektivt elsystem och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort anvisningsavtalen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2451 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad energiförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2455 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatpolitikens påverkan på elpriserna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2531 av Roger Richthoff m.fl. (SD):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elsäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2689 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en tydlig handlingsplan för hur elnätet ska byggas ut i Sverige för att klara det ökade elbehovet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2712 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en heltäckande plan på hur elnätet behöver byggas ut i landet och hur kapaciteten i näten kan ökas för att klara ökade behov vid en elektrifiering av fordonsflottan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2783 av Mikael Oscarsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Uppsala säkerställs tillräcklig reservkapacitet genom att i ägardialogen verka för att Vattenfall även framgent ska tillhandahålla lokal kraftvärmeproduktion och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att Uppsala får tillräckligt mycket el och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3088 av Sofia Amloh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för säkrad energiförsörjning samt om behovet av samordning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3209 av Daniel Bäckström (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ny finansieringsmodell för anslutningsavgifter till elnät så att det främjar företagsetableringar och nyinvesteringar i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3395 av Ulrika Heindorff m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten till en lokal effektreserv i södra Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elområdesindelningen och dess effekter samt om att utreda möjligheterna att återgå till ett elprisområde och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det är viktigt att utbyggnaden av överföringskapacitet inom Sverige fortsätter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, om möjligheten till ett elområde är utesluten, bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att ändra elområdesindelningen genom en sammanslagning till två områden i stället för fyra, i enlighet med de förslag som ursprungligen presenterades, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdrag åt Svenska kraftnät att, så länge fyra elområden finns i Sverige, införa ett system med garanterad minimikapacitet i överföringen mellan elområde 3 och elområde 4 i enlighet med det förslag som en utredning tagit fram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3468 av Betty Malmberg och Marléne Lund Kopparklint (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att el- och effektbristen i södra Sverige snarast måste avhjälpas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att utreda huruvida fler lokala nät kan lösa elbristen i söder samt om detta är klimat- och samhällsekonomiskt lönsamt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprövning som rör elproduktion och transmission måste ges snabbare handläggning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över befintliga och nya styrmedel så att de inte indirekt styr mot ökad elanvändning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3497 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett uppdrag måste ges till Svenska kraftnät att planera och projektera för utökad elektrifiering av Sveriges storstadsområden och överväga att utöka nätkapacitet för att möta framtida behov och möjliggöra nya investeringar och etableringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning ska tillsättas med syfte att halvera tidsåtgången för tillståndsprocesser för utbyggnad av elnät och kraftledningar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda betalningsmekanismer för systemtjänster och möjliga lösningar till

effektmarknader i elnätsområden med kapacitets- och effektbrist och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur ledtiderna för tillståndsprocesser i energibranschen kan halveras och utbyggnaden av förnybar energi öka och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Europas elnät kan kopplas samman och det svenska elnätet uppgraderas för att klara av en ökad variabel produktion och en elektrifiering av samhället samt hur koldioxidtransparensen i energisystemet kan förbättras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur den som drabbas av intrång eller kraftigt påverkas av samhällsviktiga etableringar kan få ersättning samt genomföra en översyn av ersättningsmodellerna för att öka flexibiliteten i avtalsformerna och ge skälig kompensation till den som drabbas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3651 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av de svenska elområdena och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C):

76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan relevanta energimyndigheter och ge Svenska kraftnät ansvar att säkra den långsiktiga leveranssäkerheten och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi som identifierar behovet av mellan- och långsiktig energilagring samt utreder behov av ersättningsmodeller för handel av stöd-tjänster och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ellagen och elnätsregleringen bör ses över för att underlätta investeringar i smart teknik och för att bereda vägen för nya affärsmodeller såsom införande av timmätning för kunder i det svenska elsystemet senast 2025, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör få i uppdrag att planera och projektera för utökad elektrifiering och utökad nätkapacitet för att möta framtida behov och möjliggöra nya investeringar och etableringar i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över tillgången till reservgeneratorer, vilka bidrar till ett mer flexibelt energisystem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanta krav på koncession inom redan miljöprövat verksamhetsområde som kan möjliggöra en snabbare elnätsutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka överföringskapaciteten för att möta den ökande elenergiefterfrågan och satsa på smarta elnät, ökad användarflexibilitet, energieffektivisering och energilagring, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett nytt mål för sammanlänkning av EU:s energinät om 25 procent samt påskynda insatserna för att nuvarande mål ska nås och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att dela el mellan fastigheter via mikronät och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att ladda fordon via belysningsnätet vilket bidrar till ökad resurseffektivitet och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energi-marknadsinspektionen bör ges rätten att dra tillbaka nätkoncession vid grova brister i elnätsverksamheten såsom uteblivna kapacitetsstärkande investeringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheten till regional samplanering av nätinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbyggnaden av elnätsinfrastrukturen ska genomföras på ett sätt som minimerar behovet av markintrång och där kravet på att använda marksnål teknik när det är möjligt skärps och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Svenska kraftnät i uppdrag att omgående återstarta byggandet av en tredje elkabel till Gotland för att säkerställa öns elförsörjning och skapa förutsättningar för omställning till ett klimatsmart samhälle, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3688 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett fossilfritt elsystem är avgörande för att säkerställa näringslivets konkurrenskraft och minska utsläppen och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Svenska kraftnät i uppdrag att se över elprisområdena och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planerbara kraftslag ska få betalt för de viktiga tjänster de tillför elsystemet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag på en framtida långsiktig modell för elnätreglering och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska vidta åtgärder för att undvika framtida lokala kapacitetsbrister och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att färdigställa en tredje förbindelse till Gotland för att säkerställa en trygg elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ökad sammanlänkning av elsystemen mellan EU:s länder och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska exportera mer fossilfri el för att minska de totala utsläppen i EU och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en ny marknadsmodell för elmarknaden som säkrar en trygg elförsörjning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta och förenkla tillståndprocesserna för utbyggnad av elnätet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte införa subventioner för havsbaserad vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra omedelbar avläsning av elmätare och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strategi för lagring av energi och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera den s.k. elhandlarcentriska modellen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3771 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en grundläggande utvärdering av elcertifikatssystemet och dess kostnader för samhället och konsumenterna och därmed dra lärdom av hur elcertifikatssystemet har fungerat och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn och utvärdering av om elcertifikatssystemet verkligen har varit det mest effektiva och samhällsekonomiskt bästa sättet att uppnå miljönytta och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3836 av Louise Meijer (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa elprisområdena och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3926 av Linda Modig och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa kommuners och regioners möjligheter att medverka i långsiktig planering av elnätsinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4030 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planerbara kraftslag ska få betalt för de viktiga tjänster de tillför elsystemet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP):

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4070 av Karolina Skog (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över samhällets förmåga att upprätthålla nödvändig infrastruktur för el och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha ett helt förnybart energisystem 2040 och vill se en integrerad strategi som inkluderar mellan- och långsiktig energilagring samt nätbalansering och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett elbehov på minst 300 terawattimmar 2045 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en effekt- och kapacitetsutredning samt vikten av utbyggd nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett leveranssäkerhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska exportera mer fossilfri el, inklusive el från kärnkraft, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla elmarknadsmodellen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avbryta projektet med en elhandlarcentrisk modell och elmarknadshubb och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att havsbaserad vindkraft inte ska få riktade subventioner och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimyndigheten och Svenska kraftnät bör ges i uppdrag att se över säkerheten och risken att utsättas för angrepp på elnäten runt om i Sverige och vilken beredskap de lokala nätägarna bör ha om det sker oförutsedda händelser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta fler åtgärder för att förenkla och väsentligen förkorta tillståndsprocesserna för elnätutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga en tredje kabel till Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4197 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av en ökad andel förnybar el, står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ö-drift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta installation av energilager som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet men också vid elavbrott och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med

minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L):

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en leveranssäker tillgång på el över hela landet är den stora utmaningen i klimatomställningen och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mäta och redovisa koldioxidintensiteten i använd el i de fyra svenska prisområdena och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska ta ett tydligt ansvar, och bära en del av risken i de investeringar som behöver göras, för att snabbt expandera kraftsystemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha god förmåga att exportera el till grannländerna när de behöver den och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en expansion av elnäten ska inledas innan det faktiska behovet nödvändigtvis finns och att dagens regelverk bör förändras för att möjliggöra prognosstyrd elnätsutbyggnad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de kostnader som uppstår för att upprätthålla ett robust kraftsystem i större utsträckning ska belasta den som orsakar dem snarare än kollektivet och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att marknaden för stödtjänster i kraftsystemet ska utformas på ett teknikneutralt sätt utifrån kraftsystemets behov och syfta till att säkerställa dess funktion, robusthet och resiliens och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all flexibilitet i energianvändningen ska ske på frivillig basis inom ramen för civilrättsliga avtal och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4220 av Arman Teimouri m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta kraftsystemets robusthet och resiliens och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät tillsammans med övriga aktörer behöver ta fram en plan för kraftsystemets expansion och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöd-tjänsterna enbart ska utgå från kraftsystemets behov och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöd-tjänsterna ska vara teknikneutrala även gentemot fossil produktion och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målet bör vara att stöd-tjänsthandeln ska vara tillräcklig för att säkerställa att kraftsystemet blir robust och resiliert och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten behöver bära den politiska risken och risken för ineffektiva tillstånds-processer för de projekt som behövs för att hantera utmaningarna i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om hur statliga garantier för stabila regler och en effektiv tillståndsprocess ska se ut och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraft-systemplaneringen ska motverka bristsituationer i både tid och rum och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs en översyn av intäktsregleringen för elnäten så att elnätsägarna får möjlighet att bygga ut sina nät utifrån prognoser om behovet och får möjlighet att ta betalt för expansionen genom tariffen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att läns-styrelserna ska ta en aktiv roll i planeringen av det framtida kraft-systemet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät ska bistå de regionala och lokala nätägarna med handledning kring vad nätutvecklingsplanerna ska innehålla och hur de ska skrivas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energi-marknadsinspektionen ska kontrollera att nätutvecklingsplanerna håller tillräcklig kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behöver upprättas ett systemråd för att säkerställa att övergripande frågor i kraftsystemplaneringen tas om hand och samordnas effektivt och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sam-verkan mellan Svenska kraftnät och region- och lokalnätsägarna behö-ver förbättras och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att transmissionsnätets kostnader till största delen ska bäras av elproducenterna och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Gotland ska ingå i transmissionsnätet och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energi-marknadsinspektionen behöver föreslå hur kostnader i kraftsystemet ska fördelas och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät behöver integrera solesproducenter och andra mikroproducenter i stödtjänstmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om relevanta mätetal för tillståndet i kraftsystemet och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mäta och redovisa koldioxidintensiteten i använd el i de fyra svenska prisområdena och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät behöver målsättas på tillgängligheten i transmissionsnätet och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts underhåll så långt det är möjligt behöver förläggas till tider då behovet av transmissionskapacitet är lågt och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts arbete med att hantera risker i kraftsystemet ska utgå från ett samhällsekonomiskt perspektiv och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts investeringsplanering ska göras utifrån en samhällsekonomisk riskanalys och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att driften och underhållet av transmissionsnätet ska utgå från en samhällsekonomisk analys och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energi-marknadsinspektionen tydligare ska utvärdera driften av transmissionsnätet och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör informera kraftsystemets aktörer om var aktiva och reaktiva resurser skulle göra störst nytta och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen tydligare behöver prioritera sin uppgift att tolka EU:s regelverk och handleda aktörerna och tillkännager detta för regeringen.

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energi-marknadsinspektionens tillsyn av att elproduktion som ansluts till elnäten lever upp till anslutningskraven i nätkoderna behöver förbättras och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att principen om att aktörer som ansluter till elnäten ska stå för de kostnader detta innebär ska gälla även i fortsättningen och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimarknadsinspektionen behöver göra en översyn av gränserna för de fyra kategorier som elproduktionsanläggningar delas in i och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nätägarna behöver ta fram specifika tariffer för lagringsanläggningar som komplement till de tariffer som i dag finns för producenter och konsumenter och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all flexibilitet i energianvändningen ska vara frivillig och regleras genom civilrättsliga avtal och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte ska finnas krav på att apparater ska vara utformade för att kunna variera sin elanvändning utom användarens kontroll och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet för ursprungsgarantier för el behöver reformeras och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om ellagen (1997:857)²

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.

² Senaste lydelse av

1 kap. 1 § 2016:733	3 kap. 17 b § 2012:335
1 kap. 4 § 1999:770	3 kap. 18 § 2010:164
1 kap. 4 a § 2018:1448	3 kap. 19 § 2010:164
1 kap. 5 a § 2011:712	3 kap. 20 § 2010:164
1 kap. 5 b § 2018:1448	3 kap. 21 § 2010:164
1 kap. 6 § 1999:770	3 kap. 22 § 2010:164
1 kap. 7 § 1999:770	3 kap. 23 § 2011:712
3 kap. 1 § 2005:404	4 kap. 1 § 2018:1448
3 kap. 1 a § 2018:1448	4 kap. 1 a § 2012:335
3 kap. 1 b § 2009:1045	4 kap. 2 § 2018:1448
3 kap. 1 c § 2009:1045	4 kap. 3 § 2009:892
3 kap. 1 d § 2009:1045	4 kap. 4 § 2015:259
3 kap. 1 e § 2009:1045	4 kap. 4 a § 2018:1448
3 kap. 1 f § 2018:1448	4 kap. 4 b § 2018:1448
3 kap. 1 g § 2018:1448	4 kap. 5 § 2009:892
3 kap. 1 h § 2011:712	4 kap. 8 § 2019:902
3 kap. 1 i § 2018:1448	4 kap. 9 § 2018:1448
3 kap. 1 j § 2018:1448	4 kap. 9 a § 2009:892
3 kap. 1 k § 2018:1448	4 kap. 9 b § 2014:391
3 kap. 2 § 2008:265	4 kap. 10 § 2010:164
3 kap. 3 § 2021:741	4 kap. 11 § 2018:1448
3 kap. 3 a § 2015:259	4 kap. 11 a § 2018:1448
3 kap. 4 § 2008:265	4 kap. 11 b § 2018:1448
3 kap. 5 § 2008:265	4 kap. 11 c § 2018:1448
3 kap. 6 § 2005:404	4 kap. 12 § 2018:1448
3 kap. 7 § 2005:404	4 kap. 13 § 2010:602
3 kap. 7 a § 2014:270	11 kap. 21 § 2014:270
3 kap. 7 b § 2014:270	rubriken närmast före 3 kap. 1 § 2005:404
3 kap. 9 § 2005:1110	rubriken närmast före 3 kap. 2 § 2008:265
3 kap. 9 a § 2005:1110	rubriken närmast före 3 kap. 9 c § 2005:1110
3 kap. 9 b § 2005:1110	rubriken närmast före 3 kap. 10 § 1999:770
3 kap. 9 c § 2010:164	rubriken närmast före 3 kap. 11 § 1999:770
3 kap. 9 d § 2005:1110	rubriken närmast före 3 kap. 16 § 2014:270
3 kap. 9 e § 2010:164	rubriken närmast före 3 kap. 16 a § 2014:270
3 kap. 10 § 2017:196	rubriken närmast före 3 kap. 17 § 2005:404
3 kap. 10 a § 2017:196	rubriken närmast före 3 kap. 18 § 2010:164
3 kap. 10 b § 2017:196	rubriken närmast före 3 kap. 23 § 2011:712
3 kap. 11 § 2017:196	rubriken närmast före 4 kap. 3 § 2009:892
3 kap. 14 § 2003:117	rubriken närmast efter 4 kap. 4 b § 2009:892
3 kap. 15 § 2002:121	rubriken närmast före 4 kap. 5 § 2009:892
3 kap. 16 § 2014:270	rubriken närmast före 4 kap. 9 § 2018:1448
3 kap. 16 a § 2014:270	rubriken närmast före 4 kap. 9 a § 2009:892
3 kap. 17 § 2011:712	rubriken närmast före 11 kap. 21 § 2014:270.
3 kap. 17 a § 2011:712	

dels att 1, 3 och 4 kap. och 11 kap. 21 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 11 kap. 21 § ska utgå,
dels att 2 kap. 54 §, 5 kap. 13–15, 19 och 30 §§, 8 kap. 14 §, 12 kap. 1–1 b och 14 §§, 13 kap. 8 § och rubrikerna närmast före 5 kap. 15 § och 12 kap. 14 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas fyra nya kapitel, 1, 3, 4 och 6 kap., tre nya paragrafer, 5 kap. 12 a och 12 b §§ och 12 kap. 17 §, och närmast före 5 kap. 12 a § och 12 kap. 17 § nya rubriker av följande lydelse.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om elnätsverksamhet, ansvaret för det nationella elsystemet och handel med el.

2 § Lagen är indelad i följande kapitel:

- 1 kap. Inledande bestämmelser,
- 2 kap. Nätkoncession och ledningar vid trafikleder,
- 3 kap. Nätföretag och drift av elnät,
- 4 kap. Anslutning till elnätet och överföring av el,
- 5 kap. Intäktsram för nätverksamhet,
- 6 kap. Mätning av överförd el,
- 7 kap. Kommunala elföretag,
- 8 kap. Övergripande systemansvar och balansansvar m.m.,
- 10 kap. Avbrottsersättning,
- 11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter,
- 12 kap. Tillsyn m.m., och
- 13 kap. Övriga bestämmelser.

3 § Bestämmelser om elsäkerhet finns i elsäkerhetslagen (2016:732).

Ord och uttryck i lagen

4 § Ord och uttryck i lagen har samma betydelse som i elsäkerhetslagen (2016:732).

I övrigt avses i lagen med

Acer: den byrå som inrättats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter,

aggregering: en sammanslagning av flera elanvändares förbrukning eller sammanslagning av producerad el för försäljning, anskaffning eller auktionering på elmarknader,

distribution: överföring av el för någon annans räkning genom ett lokalnät eller ett regionnät,

distributionsnätsföretag: ett nätföretag som innehar ett lokalnät eller ett regionnät,

elleverantör: den som yrkesmässigt levererar el,

elmarknadsdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre mark-

naden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, i den ursprungliga lydelsen,

energilagring: en sådan anläggning i elsystemet som används för att i systemet skjuta upp den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktionstillfället eller för omvandling av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin och den följande återomvandlingen av energin till el eller någon annan energibärare,

EU:s elmarknadsförordning: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el,

icke frekvensrelaterad stödtjänst: en stödtjänst som används av ett nätföretag för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokalnät, kortslutningsström samt förmåga till dödnätsstart och till ödrift,

intäktsram: de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod,

laddningspunkt: ett gränssnitt där el kan överföras till ett elfordon i taget eller där batteriet på ett elfordon i taget kan bytas ut,

lokalnät: ett ledningsnät som omfattas av en nätkoncession för område utan en lägsta tillåtna spänning,

nätföretag: den som bedriver nätverksamhet,

nätverksamhet: att med stöd av en nätkoncession ställa en starkströmsledning till förfogande för överföring av el för någon annans räkning och vidta de åtgärder som behövs för överföringen,

regionnät: en ledning eller ett ledningsnät som inte ingår i ett transmissionsnät och som omfattas av en nätkoncession för linje eller av en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning,

stödtjänst: en tjänst som behövs för driften av ett nätföretags elnät med undantag för hantering av överbelastning,

transmission: överföring av el för någon annans räkning genom ett transmissionsnät,

transmissionsnät: ett tekniskt och driftsmässigt sammanhängande ledningsnät som har en spänning om 220 kilovolt eller mer, sträcker sig över flera nätregioner i Sverige och länkar samman det nationella elnätet med elnät i andra länder,

transmissionsnätsföretag: ett nätföretag som innehar en ledning som ingår i ett transmissionsnät.

Nätmyndighet

5 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska vara nätmyndighet enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Elanvändare som importerar el

6 § En elanvändare som importerar el ska fullgöra de skyldigheter som en elleverantör har.

Leverans av el inom en byggnad eller ett begränsat område

7 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en verksamhet inom en byggnad eller ett begränsat område inte ska omfattas av det som enligt lagen gäller för en elleverantör.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

54 §³

Om en skyldighet enligt 51 eller 53 § inte fullgörs, får nätmyndigheten

1. förelägga den som är skyldig att vidta återställningsåtgärder att fullgöra skyldigheten, eller

2. besluta att sådana åtgärder ska vidtas på *det* åtgärdsskyldiges bekostnad.

2. besluta att sådana åtgärder ska vidtas på *den* åtgärdsskyldiges bekostnad.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Ett beslut om att åtgärderna ska vidtas på den åtgärdsskyldiges bekostnad får verkställas.

3 kap. Nätföretag och drift av elnät

Nätföretagens grundläggande skyldigheter

1 § Ett nätföretag ska i fråga om sitt elnät ansvara för

1. drift och underhåll,
2. utbyggnad vid behov,
3. eventuella anslutningar till andra ledningsnät,
4. att nätet är säkert, tillförlitligt och effektivt, och
5. att nätet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.

Organisation av driften

2 § Driften av en ledning eller ett ledningsnät ska vara organiserad så att följande åtgärder utförs i Sverige:

1. övervakning och styrning av ledningen eller ledningsnätet, och
2. utfärdande av arbetsbegäran och driftorder.

El som ett nätföretag använder i nätverksamheten

3 § Ett nätföretag ska anskaffa den el som är avsedd att täcka nätförluster eller som behövs för driften av ledningsnätet på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Nätföretaget får inte med hänvisning endast till kraftslag ställa upp villkor som utesluter elproducenter från att tillhandahålla el som är avsedd att täcka nätförluster eller behövs för driften av ledningsnätet.

³ Senaste lydelse 2021:741.

Stödtjänster

4 § Ett nätföretag ska anskaffa icke frekvensrelaterade stödtjänster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt.

Första stycket ska inte tillämpas om

1. lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna gäller för anskaffningen,
2. anskaffningen gäller en nätkomponent som är integrerad i elnätet och används uteslutande för att säkerställa en säker och tillförlitlig drift av nätet, dock inte för balansering eller hantering av överbelastning, eller
3. nätmyndigheten har beviljat dispens i det enskilda fallet.

5 § Nätmyndigheten får bevilja dispens enligt 4 § andra stycket 3 endast om det är ekonomiskt ineffektivt att anskaffa stödtjänsten på ett öppet, icke-diskriminerande eller marknadsorienterat sätt.

6 § Ett nätföretag som anskaffar stödtjänster ska i förhållande till elproducenter behandla aktörer som tillhandahåller tjänster i form av ändrad elförbrukning genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt på grundval av aktörens tekniska kapacitet.

7 § Ett nätföretag får inte ingå avtal om stödtjänster förrän nätmyndigheten har godkänt de metoder som har använts för att utforma avtalen.

Första stycket gäller inte avtal enligt 8 kap. 4 § andra stycket.

8 § Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som avses i 7 § första stycket, om metoderna kan antas leda till att stödtjänster

1. utförs så effektivt som möjligt,
2. ger lämpliga incitament för nätanvändarna att balansera inmatning och uttag, och
3. tillhandahålls på ett objektiva och icke-diskriminerande sätt.

Nätmyndighetens beslut i fråga om godkännande gäller omedelbart. Nätmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

9 § Ett nätföretag ska offentliggöra de villkor som företaget tillämpar i avtalen enligt 7 § första stycket och utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om villkoren.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur ett distributionsnätstföretag ska ta fram och utforma riktlinjer för att anskaffa stödtjänster,
2. skyldighet för ett transmissionsnätstföretag att ta fram specifikationer för de icke frekvensrelaterade stödtjänster som företaget anskaffar och standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster och lämna specifikationerna och marknadsprodukterna till nätmyndigheten för godkännande,
3. vilka krav som ska vara uppfyllda för att nätmyndigheten ska godkänna sådana specifikationer och marknadsprodukter som avses i 2, och
4. vilka tekniska villkor i övrigt som ett nätföretag får ställa i fråga om stödtjänster.

Samarbete och informationsutbyte

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för

1. nätföretag att samarbeta med varandra i frågor som rör möjligheten för den som är ansluten till elnätet att delta på marknader för el,
2. nätföretag och andra företag som är verksamma på elmarknaden att samarbeta i frågor som rör möjligheten att delta på marknader för stöd-tjänster, och
3. nätföretag att utbyta information.

Tillåten verksamhet för ett nätföretag

12 § Ett nätföretag får inte bedriva någon annan verksamhet än nätverksamhet.

Företaget får dock

1. förvalta eller driva andra nät än elnät,
2. producera el, om produktionen sker tillfälligt för att ersätta utebliven el vid elavbrott, och
3. reparera och underhålla ett annat företags nät.

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som är tillåten verksamhet enligt 12 § första stycket.

14 § Nätmyndigheten får i det enskilda fallet bevilja dispens från förbudet i 12 § första stycket, om ett nätföretag behöver bedriva annan verksamhet än nätverksamhet för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller andra föreskrifter som genomför elmarknadsdirektivet eller enligt EU:s elmarknadsförordning.

Flexibilitet i distributionsnät

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för ett distributionsnätsföretag
 - a) ta fram specifikationer för de flexibilitetstjänster som företaget anskaffar och standardiserade marknadsprodukter för sådana tjänster,
 - b) lämna specifikationerna och marknadsprodukterna till nätmyndigheten för godkännande, och
 - c) offentliggöra en förteckning över marknadsprodukterna, och
2. vilka krav som specifikationer och marknadsprodukter ska uppfylla.

Nätutvecklingsplan för distributionsnätsföretag

16 § Ett distributionsnätsföretag ska vartannat år

1. ta fram en plan för hur nätverksamheten ska utvecklas (nätutvecklingsplan),
2. offentliggöra planen, och
3. ge in planen till nätmyndigheten.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vad en nätutvecklingsplan ska innehålla och hur den ska tas fram,
2. offentliggörandet av nätutvecklingsplanen och vilka uppgifter som ska offentliggöras tillsammans med planen, och
3. undantag från kraven i 16 §.

Investeringsplan för transmissionsnätsföretag

18 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för ett transmissionsnätsföretag att ta fram en investeringsplan och ge in den till nätmyndigheten.

Laddinfrastruktur för elfordon

19 § Ett distributionsnätsföretag får inte äga, utveckla, förvalta eller driva en laddningspunkt. Detta gäller inte laddningspunkter som företaget innehar uteslutande för eget bruk.

20 § Regeringen får meddela föreskrifter om att nätmyndigheten får bevilja dispens i enskilda fall från förbudet i 19 §.

Åtskillnad av distribution

21 § Ett distributionsnätsföretag som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare

1. ska ha en organisation och ett beslutsfattande som är åtskilda från företaget som producerar eller handlar med el, och
2. får inte ha en styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare som samtidigt är styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare i ett företag som producerar eller handlar med el.

Med elanvändare avses i första stycket den som enligt avtal med distributionsnätsföretaget tar ut el från elnätet i en eller flera uttagspunkter.

22 § Ett distributionsnätsföretag som avses i 21 § får inte ge anställda i ledande ställning i nätföretaget löner eller andra förmåner som grundar sig på resultatet i de delar av koncernen som producerar eller handlar med el.

23 § Ett distributionsnätsföretag som avses i 21 § och dess moderföretag ska se till att nätföretaget har den faktiska beslutanderätten när det gäller de tillgångar som nätföretaget behöver för att trygga drift, underhåll och utbyggnad av nätet och att den beslutanderätten är självständig i förhållande till övriga delar av koncernen.

Trots första stycket får distributionsnätsföretagets ägare ha sådan insyn och utöva sådan styrning som krävs för att säkerställa en rimlig avkastning på de investeringar som gjorts i nätföretaget. Ett moderföretag får dock ge instruktioner för den löpande förvaltningen eller för särskilda beslut om byggande eller modernisering av ledningsnät endast om instruktionerna avser beslut som går utöver de ekonomiska ramar som fastställts av bolagsstämman eller motsvarande organ i ett dotterföretag.

24 § Ett distributionsnätsföretag som ingår i samma koncern som ett företag som producerar eller handlar med el ska ha en övervakningsplan och se till att planen följs.

25 § Ett distributionsnätsföretag ska i en övervakningsplan enligt 24 §

1. ange vilka åtgärder som distributionsnätsföretaget ska vidta för att förhindra diskriminerande beteende gentemot andra aktörer på elmarknaden, och
2. särskilt ange de särskilda skyldigheter som företagets anställda har för att förhindra sådan diskriminering som avses i 1.

26 § Ett distributionsnätsföretag som ska ha en övervakningsplan enligt 24 § ska

1. utse en övervakningsansvarig som
 - a) självständigt bevakar att planen finns och följs,
 - b) har de befogenheter och den tillgång till information som krävs för att utföra uppdraget, och
 - c) årligen upprättar en rapport över de åtgärder som vidtagits enligt planen och ger in rapporten till nätmyndigheten, och
2. offentliggöra den rapport som avses i 1 c.

27 § Om ett distributionsnätsföretag och ett företag som producerar eller handlar med el ingår i samma koncern, ska företagen när de vänder sig till enskilda elanvändare eller allmänheten ange sin identitet på ett sådant sätt att det tydligt framgår vilken verksamhet som vart och ett av företagen bedriver.

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 24–27 §§ i fråga om distributionsnätsföretag vars ledningar i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el. Undantag får dock inte göras för distributionsnätsföretag som avses i 21 §.

29 § Nätmyndigheten ska, på ansökan av ett företag som bedriver eller avser att bedriva distribution, ge ett bindande besked i frågan om huruvida företaget omfattas av undantag från kraven i 24–27 §§.

Beskedet får förenas med villkor. Villkoren ska framgå av beskedet.

Åtskillnad av transmission

30 § Ett transmissionsnätsföretag ska vara oberoende av företag som producerar eller handlar med el eller naturgas.

31 § Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller naturgas får inte utöva kontroll över ett transmissionsnätsföretag eller använda någon rättighet gentemot företaget.

Den som ensam eller tillsammans med någon annan utövar kontroll över ett transmissionsnätsföretag får inte utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller naturgas eller använda någon rättighet gentemot företaget.

32 § Den som ensam eller tillsammans med någon annan får utse ledamöter till styrelsen eller motsvarande organ hos ett transmissionsnät-företag får inte utöva kontroll över ett företag som producerar eller handlar med el eller använda någon rättighet gentemot företaget.

33 § Förbuden i 31 och 32 §§ gäller inte kontroll eller en rättighet som utövas av staten genom regeringen.

34 § Det som anges i 31 § om företag som producerar eller handlar med el gäller inte en elanvändare som själv producerar eller levererar el eller ensam eller tillsammans med någon annan kontrollerar ett företag som bedriver sådan verksamhet, om elanvändaren är nettoförbrukare och värdet av den el som elanvändaren säljer till någon annan är obetydligt i förhållande till elanvändarens näringsverksamhet i övrigt.

En elanvändare ska anses vara nettoförbrukare enligt första stycket om den genomsnittliga elförbrukningen är större än produktionen per år räknat. Vid beräkningen ska i produktionen ingå den el som elanvändaren själv producerar och elanvändarens andel i den el som produceras av ett företag som elanvändaren kontrollerar ensam eller tillsammans med någon annan.

35 § Trots 30–32 §§ får ett transmissionsnät-företag bedriva sådan elproduktion som avses i 12 § andra stycket 2 och ingå i samma koncern som ett företag vars elproduktion uteslutande är knuten till driften av transmissionsnät-företagets ledningsnät.

36 § En styrelseledamot, verkställande direktör, firmatecknare eller annan person med liknande ställning i ett transmissionsnät-företag får samtidigt ha en motsvarande ställning i ett företag som producerar eller handlar med el endast om det sistnämnda företaget är ett sådant produktionsföretag som avses i 35 §.

37 § Om ett transmissionsnät-företag ingår i en koncern där ett annat företag producerar eller handlar med el, får åtgärder som vidtas av företag i koncernen för att säkerställa att kraven i 30–32 och 36 §§ är uppfyllda inte innebära att personal eller kommersiellt känsliga uppgifter överförs från transmissionsnät-företaget till ett företag som producerar eller handlar med el.

Certifiering av transmissionsnät-företag

38 § I lagen (2011:710) om certifiering av transmissionsnät-företag för el finns bestämmelser om certifiering av transmissionsnät-företag.

Energilagring

39 § Ett nätföretag får inte äga, utveckla, förvalta eller driva en energilagring-anläggning.

40 § Regeringen får meddela föreskrifter om att nätmyndigheten får bevilja dispens i enskilda fall från förbudet i 39 §.

Förbud mot att försvåra efterfrågeflexibilitet

41 § Ett nätföretag får inte ställa tekniska krav eller andra villkor som försvårar tillhandahållandet av tjänster i form av ändrad elförbrukning. Dock får de villkor ställas som behövs med hänsyn till en säker, tillförlitlig och effektiv drift av ledningsnätet.

42 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka tekniska krav som nätföretag får ställa i fråga om sådana tjänster som avses i 41 §.

Ersättning vid inmatning av el

43 § Den som har en elproduktionsanläggning har rätt till ersättning av det nätföretag till vars ledningsnät anläggningen är ansluten.

Ersättningen ska motsvara

1. värdet av den minskning av energiförluster som inmatning av el från anläggningen medför i nätföretagets ledningsnät, och
2. värdet av den reduktion av nätföretagets avgifter för att ha sitt ledningsnät anslutet till ett annat nätföretags ledningsnät som blir möjlig genom att anläggningen är ansluten till ledningsnätet.

44 § Nätmyndigheten ska ta upp en tvist om vilken rätt till ersättning för inmatad el som finns enligt 43 §.

En tvist ska inte prövas om ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätföretaget skickat ett skriftligt ställningstagande till den berörda parten under partens senaste kända adress.

Underlag och information om leveranssäkerheten i distributionsnäten

45 § Ett distributionsnätsföretag ska årligen

1. upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i elnätet,
2. upprätta en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet ska förbättras, och
3. till nätmyndigheten ge in en redovisning som baseras på analysen och planen.

46 § Ett distributionsnätsföretag ska informera elanvändarna om

1. leveranssäkerheten i elnätet,
2. rätten till avbrottsersättning enligt 10 kap., och
3. rätten till skadestånd enligt 11 kap.

47 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. innehållet i samt redovisning och offentliggörande av analyser och åtgärdsplaner enligt 45 §,
2. information till elanvändarna enligt 46 §,

3. skyldighet att rapportera elavbrott till den myndighet som regeringen bestämmer, och

4. undantag från kraven i 45 och 46 §§ i fråga om ledningar som i huvudsak matar in el från anläggningar för produktion av förnybar el.

48 § Nätmyndigheten ska ge ett bindande besked om huruvida en ledning omfattas av undantag enligt 47 § 4, om innehavaren av ledningen eller den som avser att bygga den begär det.

Ett bindande besked får förenas med villkor. Villkoren ska framgå av beskedet.

Redovisning av nätverksamhet

49 § Nätverksamhet ska ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet. Transmission och distribution ska redovisas var för sig.

50 § Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område ska avse varje område för sig.

51 § Trots 50 § ska nätmyndigheten besluta att ett distributionsnätetsföretags samtliga områden utan en lägsta tillåtna spänning ska redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en olämplig enhet för nätverksamhet.

Nätmyndigheten ska, om det behövs, fatta beslut i frågan om samlad redovisning när det finns ett beslut som har fått laga kraft och som innebär att

1. en nätkoncession har beviljats,
2. gränserna för en nätkoncession för område har ändrats,
3. ett tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession har beviljats, eller
4. en nätkoncession har återkallats.

Nätmyndigheten får besluta om samlad redovisning även i andra fall, om det är motiverat med hänsyn till ändrade förhållanden.

52 § I ett beslut om samlad redovisning eller om ändring av ett sådant beslut ska nätmyndigheten ange när den samlade redovisningen ska påbörjas eller upphöra.

53 § En nätkoncession för linje ska redovisas skilt från en nätkoncession för område utan en lägsta tillåtna spänning.

Om en nätkoncession för linje avser en ledning som organisatoriskt, tekniskt och funktionellt ingår i ett lokalnät och ledningen helt eller delvis är belägen inom koncessionsområdet, ska linjen dock redovisas inom ramen för områdeskoncessionen.

54 § En ledning som ingår i ett lokalnät ska redovisas som regionnät, om ledningen och regionnätet sammantagna utgör en organisatoriskt och tekniskt sammanhållen enhet.

55 § En nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning ska redovisas tillsammans med nätföretagets nätkoncessioner för linje.

56 § En ledning som byggs och används av ett nätföretag med stöd av ett medgivande enligt 2 kap. 11 §, ska utifrån sin funktion redovisas som lokalnät eller regionnät hos det nätföretag som har fått medgivandet.

Nätföretaget ska inom sex månader från medgivandet meddela nätmyndigheten hur ledningen ska redovisas.

57 § I 4 kap. 29 och 30 §§ finns bestämmelser om avgifter för överföring av el för sådana nätkoncessioner som redovisas samlat.

58 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om redovisning av nätverksamhet, och
2. föreskrifter om skyldighet att ge in redovisningshandlingar till nätmyndigheten.

Revision av nätverksamhet

59 § Den som är revisor hos ett nätföretag ska

1. göra en särskild granskning av redovisningen av nätverksamheten, och
2. årligen i ett särskilt intyg avge ett utlåtande i frågan om huruvida redovisningen av nätverksamheten skett enligt gällande bestämmelser.

60 § Nätföretaget ska ge in det intyg som avses i 59 § 2 till nätmyndigheten.

61 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om revision av nätverksamhet.

4 kap. Anslutning till elnätet och överföring av el

Skyldighet att ansluta en anläggning till elnätet

1 § Den som har en nätkoncession ska på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäligen villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen eller ledningsnätet, om innehavaren av den elektriska anläggningen begär att den ska anslutas.

I fråga om lokalnät gäller anslutningsskyldigheten endast anläggningar inom koncessionsområdet.

2 § Avsteg från skyldigheten enligt 1 § får göras, om det

1. saknas ledig kapacitet och inte finns förutsättningar att åtgärda kapacitetsbristen på ett sätt som är samhällsekonomiskt motiverat utan att förstärka ledningen eller ledningsnätet, eller
2. finns andra särskilda skäl.

Trots första stycket får ett distributionsnätsföretag, i fråga om en anläggning för produktion av förnybar el vars inmatning kan ske med en effekt om högst 43,5 kilowatt, göra avsteg från anslutningsskyldigheten endast om

1. företaget underrättar den som begär anslutning om detta, och

2. underrättelsen lämnas inom en månad från det att företaget har tagit emot begäran.

3 § Om någon vill ansluta en elektrisk anläggning till ett region- eller transmissionsnät i stället för till lokalnätet, får innehavaren av region- eller transmissionsnätet ansluta anläggningen endast om

1. innehavaren av lokalnätet har medgett det, eller

2. nätmyndigheten har beviljat tillstånd till anslutningen efter ansökan av innehavaren av region- eller transmissionsnätet.

4 § Nätmyndigheten får bevilja ett sådant tillstånd som avses i 3 § 2 endast om det finns särskilda skäl.

Anslutning inom skälig tid

5 § Ett nätföretag som ska ansluta en anläggning enligt 1 § ska genomföra anslutningen inom skälig tid från det att företaget har tagit emot en begäran om anslutning. Tiden får vara längre än två år endast om det är nödvändigt med hänsyn till anslutningens omfattning och tekniska utformning eller det finns andra särskilda skäl.

Standardiserade rutiner för anslutning

6 § Ett nätföretag ska ha standardiserade rutiner för anslutning av elproduktionsanläggningar och energilagringssystem. Sådana rutiner ska, så långt det är möjligt och ändamålsenligt, säkerställa en snabb och enkel anslutning.

Uppgifter om villkor för anslutning

7 § Ett nätföretag ska utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om de allmänna villkor som företaget tillämpar för anslutning.

I samband med en begäran om en ny anslutning ska uppgifter om avgift och övriga villkor för anslutningen lämnas inom skälig tid.

Tidsplaner för anslutning

8 § Ett nätföretag som har tagit emot en begäran om anslutning av en elproduktionsanläggning ska ta fram en tidsplan för sin handläggning av ärendet och lämna planen till den som vill ansluta anläggningen.

När uppgifter enligt 7 § andra stycket lämnas i fråga om anslutning av en elproduktionsanläggning, ska nätföretaget även ange en tidsplan för anslutningen.

Information om åtgärder som krävs för att förstärka elnätet

9 § Ett nätföretag som har vägrat ansluta en anläggning till en ledning eller ett ledningsnät med hänvisning till att ledningen eller nätet saknar kapacitet, ska mot skälig ersättning ge den som begär det information om vilka åtgärder som krävs för att anslutningen ska kunna genomföras.

Om anläggningen är en laddningspunkt, ska nätföretaget utan särskild begäran lämna informationen tillsammans med meddelandet om att anslutning vägras. Nätföretaget ska lämna informationen utan ersättning.

Anslutningsavgifter

10 § Avgiften för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät ska utformas så att nätkoncessionshavarens skäliga kostnader för anslutningen täcks. Särskild hänsyn ska tas till anslutningspunktens geografiska läge och den avtalade effekten i anslutningspunkten.

Om staten enligt ett avtal med ett nätföretag har finansierat åtgärder som är nödvändiga för att öka elnätets kapacitet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el, ska avgiften för anslutning utformas så att den som vill ansluta en anläggning ersätter nätföretagets kostnader för sådana åtgärder i den del som svarar mot anläggningens andel av den totala kapacitetsökningen. Detta gäller även om nätkoncessionen överläts.

11 § En elanvändare som har ett abonnemang för en säkring om högst 63 ampere ska inte betala någon avgift för att ansluta en produktionsanläggning som

1. producerar el vars inmatning kan ske med en effekt om högst 43,5 kilowatt, och
2. ansluts
 - a) där en anläggning för användning av el redan är ansluten, och
 - b) med en effekt som inte överstiger uttagsabonnemangets effekt.

Principer för kostnadsfördelning

12 § Ett nätföretag ska offentliggöra principer för hur kostnaderna för teknisk anpassning ska fördelas vid anslutning till elnätet.

Tvister om anslutning till elnätet

13 § Nätmyndigheten ska ta upp en tvist om vilka skyldigheter en nätkoncessionshavare har enligt 1 § eller ett nätföretag har enligt 5 eller 9 §.

En tvist ska inte prövas, om ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren eller nätföretaget skickat ett skriftligt ställningstagande till den berörda parten under partens senaste kända adress.

14 § Nätmyndigheten ska fatta sitt slutliga beslut i ett ärende enligt 13 § inom två månader från det att ansökan om prövning kommit in till myndigheten. Om myndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Nätmyndighetens beslut gäller omedelbart.

Återinkoppling och höjning av avtalad effekt

15 § Det som anges i detta kapitel om anslutning av en elektrisk anläggning till en ledning eller ett ledningsnät gäller också återinkoppling av en befintlig anläggning och höjning av avtalad effekt i en anslutningspunkt.

Skyldighet att överföra el

16 § En nätkoncessionshavare är skyldig att överföra el för någon annans räkning på objektiva, icke-diskriminerande och i övrigt skäligen villkor.

Rätt att använda elnätet inom Sverige

17 § Ett nätföretag ska utforma sina villkor för överföring av el så att en betald anslutningsavgift ger rätt att använda elnätet inom Sverige, med undantag för utlandsförbindelser med en spänning som understiger 220 kilovolt.

God kvalitet på överföringen av el

18 § Ett nätföretags överföring av el för någon annans räkning ska ha god kvalitet.

Nätföretaget ska avhjälpa brister i överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innebörden av att överföringen av el har god kvalitet.

Funktionskrav vid överföring av el

20 § Ett nätföretag ska se till att avbrott i överföringen av el till en elanvändare aldrig överstiger tjugofyra timmar eller den kortare tid som följer av 18 § eller av föreskrifter som meddelats med stöd av 19 §.

Detta gäller inte om nätföretaget visar att avbrottet beror på ett hinder utanför företagets kontroll som företaget inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följd det inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet i 20 §.

22 § Nätmyndigheten får i det enskilda fallet bevilja dispens från kravet i 20 § i en del av ett koncessionsområde om

1. kravet är oskäligt betungande med hänsyn till nätföretagets ekonomiska situation, eller
 2. det finns synnerliga skäl.
- Dispens får ges i sammanlagt högst tre år.

Uppgifter om villkor för överföring

23 § Ett nätföretag ska

1. utan dröjsmål ge den som begär det skriftlig information om avgifter och övriga villkor för överföring av el, och
2. offentliggöra sådana uppgifter.

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att lämna uppgifter till nätmyndigheten om avgifter och övriga villkor för överföring av el.

25 § Ett nätföretag ska informera elanvändarna om

1. hur avgifterna för överföring av el är utformade, och
2. vilka möjligheter elanvändarna har att påverka sina kostnader för överföring av el genom att välja andra avtalsvillkor eller ändra förbrukningsmönster.

Allmänt om avgifter för överföring av el

26 § Ett nätföretag ska utforma sina avgifter för överföring av el på ett sätt som är förenligt med ett effektivt utnyttjande av elnätet och en effektiv elproduktion och elanvändning.

27 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur avgifterna för överföring av el ska utformas för att främja ett effektivt utnyttjande av elnätet eller en effektiv elproduktion och elanvändning.

Avgift för lokal distribution

28 § En avgift för överföring av el på ett lokalnät får inte utformas med hänsyn till var en anslutning finns inom ett koncessionsområde.

Om ett eller flera koncessionsområden slås samman helt eller delvis, ska avgifterna för det nya området vara enhetliga senast tre år efter sammanslagningen.

29 § I områden som redovisas samlat enligt 3 kap. 51 § ska enhetliga avgifter för överföring av el på ett lokalnät tillämpas från den dag som nätmyndigheten beslutar. Den dagen får inte infalla senare än fem år från beslutet om samlad redovisning eller beslutet om ändring av ett sådant beslut.

30 § När detta kapitel tillämpas ska en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje anses omfattas av nätkoncessionen för område, om samlad redovisning sker enligt 3 kap. 53 § andra stycket.

31 § Trots 28 och 29 §§ får inom ett koncessionsområde eller inom flera koncessionsområden som redovisas samlat särskilda avgifter för överföring av el gälla för en begränsad krets av elanvändare, om

1. det behövs för att utveckla sådana avgifter för överföring av el som främjar ett effektivt utnyttjande av elnätet, och
2. nätföretaget har informerat nätmyndigheten.

Sådana avgifter får inte tillämpas under en längre tid än tre år utan tillstånd av nätmyndigheten.

32 § Nätmyndigheten ska bevilja tillstånd enligt 31 § andra stycket, om avgifterna

1. uppfyller kraven i 16 och 26 §§, och
2. behöver tillämpas under en längre tid än tre år med hänsyn till det ändamål som anges i 31 § första stycket 1.

Tillstånd ska beviljas för viss tid.

Avgift för regional distribution

33 § På ett regionnät får en avgift för överföring av el för varje spänningsnivå inte utformas med hänsyn till var en uttagspunkt finns i förhållande till nätets anslutning till ett annat nätföretags region- eller transmissionsnät.

34 § Om en avgift för överföring av el på ett regionnät avser en elektrisk anläggning som tar ut el direkt från en transformator på ett regionnät, ska avgiften utformas med utgångspunkt i avgiften för spänningsnivån omedelbart före transformatorn med ett skäligt tillägg för nedtransformeringen.

35 § Avgiften för överföring av el på ett regionnät inom varje normalt spänningsintervall ska utformas utifrån de samlade kostnader som nätföretaget har för regionnät i Sverige i den utsträckning som kostnaderna kan hänföras till spänningsintervallet.

Den del av de beräknade kostnaderna som avser betalning för överföring på transmissionsnät och på andra regionnät ska dock läggas till grund för avgiften endast i den utsträckning som kostnaderna avser nätföretagets kostnader för regionnät inom den nätregion där den ledning finns som avgiften tas ut på.

Avgift för transmission

36 § På ett transmissionsnät får avgiften för överföring av el utformas med hänsyn till var på nätet en anslutningspunkt finns.

Avgifter från småskalig elproduktion

37 § Trots 26–36 §§ ska avgiften för inmatning av el från en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt motsvara endast den årliga kostnaden för sådan mätning, registrering, beräkning och rapportering som nätföretaget är skyldigt att utföra enligt 6 kap. eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till det kapitlet.

Om flera sådana anläggningar finns i närheten av varandra och gemensamt matar in el på ledningsnätet, ska anläggningarna betraktas som separata anläggningar när första stycket tillämpas.

38 § Trots 26–37 §§ ska en elanvändare som har ett abonnemang för en säkring om högst 63 ampere och producerar el som kan matas in med en effekt om högst 43,5 kilowatt inte betala någon avgift för inmatningen.

Tvister om avgifter vid småskalig elproduktion

39 § Nätmyndigheten ska ta upp en tvist om avgiftens storlek enligt 37 § eller avgiftsbefrielse enligt 38 §.

En tvist ska inte prövas, om ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätföretaget skickat ett skriftligt ställningstagande till den berörda parten under partens senaste kända adress.

Fakturering

40 § Ett nätföretags faktura till en elanvändare ska vara tydlig.

Nätföretaget ska ge den elanvändare som begär det en förklaring till hur det belopp som anges i fakturan har beräknats.

41 § Ett nätföretag får inte ta ut någon avgift för fakturor och faktureringsinformation till elanvändare.

Nätföretaget ska erbjuda elanvändaren fakturor i elektronisk form.

42 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken information ett nätföretags faktura till en elanvändare ska innehålla och hur fakturan ska utformas.

Förhandsprövning av villkor

43 § Ett nätföretag får inte ingå avtal i frågor om anslutning till elnätet eller överföring av el förrän de metoder som används för att utforma avtalsvillkoren har prövats av nätmyndigheten. Prövningen ska dock inte omfatta metoder för att utforma avgifter för anslutning eller överföring.

44 § Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som ska prövas enligt 43 §, om de kan antas leda till att villkoren i avtalen blir objektiva och icke-diskriminerande.

Om nätmyndigheten inte godkänner en metod, ska myndigheten i beslutet ange hur villkoren i stället ska utformas.

Beslut enligt denna paragraf gäller omedelbart. Nätmyndigheten ska delge sådana beslut enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

Användning av flexibilitetstjänster

12 a §

När intäktsramen bestäms ska hänsyn tas till i vilken utsträckning flexibilitetstjänster används och förbättrar effektiviteten i nätverksamheten. Bedömningen får medfö-

ra en ökning eller minskning av intäktsramen.

12 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka krav som ska vara uppfyllda för att flexibilitetstjänster ska anses förbättra effektiviteten i nätverksamheten.

13 §⁴

En intäktsram för intäkter från ett ledningsnät inom ett område ska bestämmas för varje koncessionsområde för sig.

Om nätmyndigheten enligt 3 kap. 3 § har beslutat att flera nätkoncessioner för område ska redovisas samlat, ska dock de områdena anses vara ett koncessionsområde när intäktsramen bestäms.

En intäktsram för intäkter från ett lokalnät ska bestämmas för varje koncessionsområde för sig.

Om nätmyndigheten enligt 3 kap. 51 § har beslutat att flera nätkoncessioner för område ska redovisas samlat, ska dock de områdena anses vara ett koncessionsområde när intäktsramen bestäms.

14 §⁵

Om en nätkoncession för linje innefattas i redovisningen av en nätkoncession för område enligt 3 kap. 3 a § andra stycket, ska koncessionerna anses vara en nätkoncession för område när intäktsramen bestäms.

Om en nätkoncession för linje innefattas i redovisningen av en nätkoncession för område enligt 3 kap. 53 § andra stycket, ska koncessionerna anses vara en nätkoncession för område när intäktsramen bestäms.

Intäktsram för regionledning

En intäktsram för intäkter från en regionledning ska bestämmas för nätkoncessionshavarens samtliga regionledningar i Sverige.

Intäktsram för regionnät⁶

15 §⁷

En intäktsram ska bestämmas för intäkter från en nätkoncessionshavares regionnät i Sverige.

19 §⁸

Om ett transmissionsnätsföretag är en statlig myndighet och har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i

Om ett transmissionsnätsföretag är en statlig myndighet och har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i

⁴ Senaste lydelse 2018:1448.

⁵ Senaste lydelse 2018:1448.

⁶ Senaste lydelse 2018:1448.

⁷ Senaste lydelse 2018:1448.

⁸ Senaste lydelse 2018:1448.

4 kap. 9 b §, ska, när intäktsramen bestäms, företagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet.

4 kap. 10 § *andra stycket*, ska, när intäktsramen bestäms, företagets kostnader med anledning av avtalet anses ha uppstått i företagets nätverksamhet.

30 §⁹

Om ett transmissionsnättsföretag är en statlig myndighet och har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i 4 kap. 9 b §, ska intäkter med anledning av avtalet anses vara intäkter från överföring av el vid avstämning mot intäktsramen.

Om ett transmissionsnättsföretag är en statlig myndighet och har finansierat en förstärkning av elnätet enligt ett sådant avtal som avses i 4 kap. 10 § *andra stycket*, ska intäkter med anledning av avtalet anses vara intäkter från överföring av el vid avstämning mot intäktsramen.

6 kap. Mätning av överförd el

Skyldighet att mäta överförd el

1 § Ett nätföretag ska mäta och registrera mängden överförd el.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. mätning och registrering enligt 1 §,
2. skyldighet för nätföretag att beräkna mängden överförd el, och
3. de funktionskrav som mätsystem och mätutrustning ska uppfylla.

Rapportering av mätresultat

3 § Ett nätföretag ska på begäran rapportera resultaten av de mätningar som görs enligt 1 § till ett företag som elanvändaren eller elproducenten har utsett.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att rapportera

1. mätresultat, och
2. beräkningar av mängden överförd el.

Kostnader för mätning

5 § En elanvändare som begär att elförbrukningen ska mätas på något annat sätt än enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 § 1 ska av nätföretaget debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elanvändarens förbrukning då kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna, ska elanvändaren betala kostnaden för mätaren

⁹ Senaste lydelse 2018:1448.

med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagspunkten.

En elanvändare får inte debiteras merkostnader för att den har

1. ingått ett avtal om leverans av el som förutsätter att mängden överförd el ska mätas per timme, eller

2. begärt att nätföretaget ska lämna information som visar elanvändarens förbrukning per timme.

6 § Ett nätföretag ska debitera en elproducent kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos elproducenten. Detta gäller dock inte de elproducenter som avses i 4 kap. 37 §.

7 § Ett nätföretag får debitera enskilda elanvändare och elproducenter kostnader för mätning endast i den utsträckning som anges i 5 och 6 §§.

Twister om kostnader för mätning

8 § Nätmyndigheten ska ta upp en tvist om vilka kostnader som ska debiteras enligt 5 eller 6 §.

En tvist ska dock inte prövas om ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätföretaget skickat ett skriftligt ställningstagande till den berörda parten under partens senaste kända adress.

Installation av nya mätare

9 § Ett nätföretag ska se till att elanvändare får lämplig information i samband med installation av nya mätare.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna information enligt 9 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

14 §¹⁰

Elleverantörer *och nätföretag* får inte debitera någon avgift för att tillhandahålla elanvändarna fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen.

Elleverantörer får inte debitera någon avgift för att tillhandahålla elanvändarna fakturor och faktureringsinformation om energianvändningen.

12 kap.

1 §¹¹

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning

¹⁰ Senaste lydelse 2014:270.

¹¹ Senaste lydelse 2017:19.

till lagen följs när det gäller frågor om driftsäkerheten hos det nationella elsystemet.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter och villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte *bestämmelserna i 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§* och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt *Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003*.

I övrigt utövar nätmyndigheten tillsyn över att lagen och föreskrifter eller villkor som har meddelats i anslutning till lagen följs. Tillsynen omfattar inte 7 och 10 kap. samt 11 kap. 1–12 §§ och inte heller att elleverantörerna följer sina skyldigheter enligt 8 kap. 1–4 §§, 5 § första och andra styckena, 6, 7, 9 och 11 a §§.

Nätmyndigheten är tillsynsmyndighet enligt *EU:s elmarknadsförordning*.

1 a §¹²

Ärenden om undantag enligt artikel 17.1, 17.2 och 17.3 i *förordning (EG) nr 714/2009* prövas av regeringen.

Nätmyndigheten ska utreda ärenden som anges i första stycket och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning. Nätmyndigheten ska i samband med överlämnandet offentliggöra sitt yttrande.

I fall som avses i artikel 17.5 i *förordning (EG) nr 714/2009* ska regeringen meddela beslut efter yttrande från *byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter*.

Ärenden om undantag enligt artikel 63.1, 63.2 och 63.3 i *EU:s elmarknadsförordning* prövas av regeringen.

Nätmyndigheten ska utreda sådana ärenden och därefter, med eget yttrande, överlämna ärendet till regeringens prövning. Nätmyndigheten ska i samband med överlämnandet offentliggöra sitt yttrande.

I fall som avses i artikel 63.5 i *EU:s elmarknadsförordning* ska regeringen meddela beslut efter yttrande från *Acer*.

1 b §¹³

I ett beslut av nätmyndigheten enligt sådana riktlinjer som har antagits med stöd av *förordning (EG) nr 714/2009* ska det anges att beslutet kan komma att ändras eller upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

I ett beslut av nätmyndigheten enligt en sådan genomförandeakt eller delegerad akt som avses i artikel 58.1 i *EU:s elmarknadsförordning* ska det anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

¹² Senaste lydelse 2011:712.

¹³ Senaste lydelse 2011:712.

Tidsfrister**Tidsfrister för beslut efter
anmälan mot ett nätföretag¹⁴****14 §¹⁵**

Nätmyndigheten ska fatta beslut i ett ärende inom två månader från det att en anmälan kom in till myndigheten om anmälan

1. har lämnats in av någon som har ett intresse i saken, och

2. innehåller ett påstående att *en nätkoncessionshavare* inte följer bestämmelser som omfattas av nätmyndighetens tillsyn enligt 1 §.

Om nätmyndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet får myndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt 3 kap. 6 § första stycket, 7 § första stycket, 11 § första och andra styckena, 14 § första stycket och 15 § första stycket samt 4 kap. 10 § första och tredje styckena.

2. innehåller ett påstående om att *ett nätföretag* inte följer bestämmelser som omfattas av nätmyndighetens tillsyn enligt 1 §.

Om nätmyndigheten behöver ytterligare tid för att avgöra ärendet, får myndigheten förlänga tiden med två månader eller, om sökanden medger det, med den ytterligare tid som kan behövas för att ärendet ska kunna avgöras.

Första och andra styckena gäller inte om en tvist i fråga om den skyldighet som anmälan avser ska tas upp av nätmyndigheten enligt 3 kap. 44 §, 4 kap. 13 eller 39 § eller 6 kap. 8 §.

**Information som nätmyndigheten
behöver enligt
elmarknadsdirektivet****17 §**

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätföretag att till nätmyndigheten lämna information som myndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt artikel 59.1 i elmarknadsdirektivet.

13 kap.**8 §¹⁶**

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6–8, 22, 26, 29, 31, 43,

En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga nätmyndighetens beslut enligt 2 kap. 1, 6–9, 22, 26–31, 44 och

¹⁴ Senaste lydelse 2011:712.

¹⁵ Senaste lydelse 2011:712.

¹⁶ Senaste lydelse 2021:741.

44 och 48 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §, *om beslutet avser en anläggning för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer.*

48 §§ samt beslut att inte inleda en omprövning efter en ansökan som avses i 2 kap. 32 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.
 2. Bestämmelsen i 3 kap. 7 § första stycket tillämpas inte på sådana avtal om stödtjänster som
 - a) ett nätföretag ingår före den 1 januari 2023, eller
 - b) nätföretaget ingår under tiden från det att en ansökan om metodprövning lämnas in till nätmyndigheten till dess att myndigheten har meddelat beslut i ärendet, om ansökan lämnas in före utgången av augusti 2022.
 3. Trots 3 kap. 12 § får ett nätföretag bedriva annan verksamhet än nätverksamhet till och med den 31 december 2023, om företaget bedriver verksamheten vid ikraftträdandet.
 4. Trots 3 kap. 19 § får ett distributionsnätsföretag, som innehar en laddningspunkt vid ikraftträdandet, äga, utveckla, förvalta och driva laddningspunkten till och med den 31 december 2023.
 5. Bestämmelsen i 3 kap. 49 § andra meningen tillämpas första gången i fråga om redovisning för ett räkenskapsår som börjar den 1 juli 2022 eller närmast därefter.
 6. I fråga om en uttagpunkt som omfattas av ett tillstånd som har lämnats före ikraftträdandet gäller 4 kap. 6 och 7 §§ i den äldre lydelsen.
 7. För en intäktsram som har bestämts före ikraftträdandet tillämpas inte 5 kap. 12 a och 12 b §§.
 8. Allmän domstol får pröva ett mål som har inletts före ikraftträdandet trots 3 kap. 44 §, 4 kap. 13 och 39 §§ och 6 kap. 8 §.

2 Lag om ändring i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om särskild förvaltning och om inlösen av elektriska anläggningar.

Med elektrisk anläggning avses i denna lag en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el.

Med nätmyndigheten avses i denna lag den myndighet som, enligt 1 kap. 7 § ellagen (1997:857), av regeringen utsetts att handlägga de frågor som ligger på nätmyndigheten.

1 a §

I lagen avses med elektrisk anläggning: en starkströmsanläggning för överföring av el med de särskilda föremål som finns i anläggningen och som behövs för driften av den,

nätföretag: den som ställer en starkströmsledning till förfogande för överföring av el för någon annans räkning,

nätmyndigheten: den myndighet som regeringen enligt 1 kap. 5 § ellagen (1997:857) har utsett att handlägga de frågor som ligger på nätmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

3 Lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom förskrivs att 3 kap. 2 c § naturgaslagen (2005:403) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 c §¹

Det som anges i 2 b § gäller inte kontroll eller rättighet som utövas av staten genom regeringen.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 2 a § och 2 b § första och andra styckena hindrar inte att en transmissionsnätoperatör bedriver sådan produktion av el som avses i 3 kap. 1 a § andra stycket ellagen (1997:857) eller ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av el som uteslutande är knuten till driften av transmissionsnätoperatörens elektriska ledningsnät.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 2 a § och 2 b § första och andra styckena hindrar inte att en transmissionsnätoperatör bedriver sådan produktion av el som avses i 3 kap. 12 § andra stycket ellagen (1997:857) eller ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av el som uteslutande är knuten till driften av transmissionsnätoperatörens elektriska ledningsnät.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

¹ Senaste lydelse 2011:713.

4 Lag om ändring i lagen (2011:710) om certifiering av transmissionsnät-företag för el

Härigenom föreskrivs¹ att 1 kap. 1 och 2 §§, 2 kap. 2 §, 3 kap. 1 och 4–8 §§ och 4 kap. 1–3 och 5 §§, rubriken till 4 kap. och rubrikerna närmast före 1 kap. 2 § och 3 kap. 1 § lagen (2011:710) om certifiering av transmissionsnät-företag för el² ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §³

I denna lag finns bestämmelser om certifiering av transmissionsnät-företag

Bestämmelser om certifiering finns även i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003.

Bestämmelser om certifiering finns även i artikel 51 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (EU:s elmarknadsförordning).

Definitioner

Termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i ellagen (1997:857).

Med *tredje land* avses länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-området).

Ord och uttryck i lagen

2 §

Ord och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i ellagen (1997:857).

Med *tredjeland* avses ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-området).

2 kap.

2 §⁴

Certifiering får beviljas efter ansökan av den som avser att bedriva överföring av el för annans räkning genom ett transmissionsnät om kraven i 3 kap. 1 a och 1 f–1 j §§ ellagen (1997:857) är uppfyllda.

I fråga om en person från *tredje land*, eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma

Certifiering får beviljas efter ansökan av den som avser att bedriva *transmission*, om kraven i 3 kap. 12 och 30–36 §§ ellagen (1997:857) är uppfyllda.

I fråga om en person från ett *tredjeland*, eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.

² Senaste lydelse av lagens rubrik 2018:1449.

³ Senaste lydelse 2018:1449.

⁴ Senaste lydelse 2018:1449.

att kontrolleras av en eller flera personer från *tredje land*, krävs vidare att en certifiering inte äventyrar en trygg energiförsörjning i någon medlemsstat i Europeiska unionen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav för certifiering när det gäller en sådan person eller ett sådant företag som avses i andra stycket.

komma att kontrolleras av en eller flera personer från *ett tredjeland*, krävs vidare att en certifiering inte äventyrar en trygg energiförsörjning i någon medlemsstat i Europeiska unionen.

3 kap.

Anknytning till tredje land

Om certifiering begärs av en person från *tredje land* eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från *tredje land*, gäller *bestämmelserna i 4 kap. i stället för bestämmelserna i detta kapitel.*

Av artikel 3.2 i *förordning (EG) nr 714/2009* framgår att nätmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut i fråga om certifiering inom två månader efter mottagandet av ett yttrande från Europeiska kommissionen och att nätmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans.

I ett beslut om certifiering ska det anges att beslutet kan komma att *ändras eller* upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Ett certifierat transmissionsnät-företag ska till nätmyndigheten anmäla planerade transaktioner som har betydelse för bedömningen av om företaget uppfyller kraven i 3 kap. 1 a och 1 f–1 j §§ ellagen (1997:857).

Anknytning till ett tredjeland

1 §

Om certifiering begärs av en person från *ett tredjeland* eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från *ett tredjeland*, gäller 4 kap. i stället för detta kapitel.

4 §

Av artikel 51.2 i *EU:s elmarknadsförordning* framgår att nätmyndigheten ska anta sitt slutliga beslut i fråga om certifiering inom två månader efter mottagandet av ett yttrande från Europeiska kommissionen och att nätmyndighetens beslut och kommissionens yttrande ska offentliggöras tillsammans.

I ett beslut om certifiering ska det anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

5 §⁵

Ett certifierat transmissionsnät-företag ska till nätmyndigheten anmäla planerade transaktioner som har betydelse för bedömningen av om företaget uppfyller kraven i 3 kap. 12 och 30–36 §§ ellagen (1997:857).

⁵ Senaste lydelse 2018:1449.

6 §⁶

Nätmyndigheten ska ompröva en certifiering

1. efter en anmälan enligt 5 §,
2. efter en begäran från Europeiska kommissionen, eller
3. om det annars finns anledning att anta att ett transmissionsnät-företag inte uppfyller kraven i 3 kap. 1 a och 1 f–1 j §§ ellagen (1997:857).
3. om det annars finns anledning att anta att ett transmissionsnät-företag inte uppfyller kraven i 3 kap. 12 och 30–36 §§ ellagen (1997:857).

7 §⁷

Nätmyndigheten ska återkalla en certifiering, om transmissionsnät-företaget inte längre uppfyller kra-ven i 3 kap. 1 a och 1 f–1 j §§ el-lagen (1997:857).

Nätmyndigheten ska återkalla en certifiering, om transmissionsnät-företaget inte längre uppfyller kra-ven i 3 kap. 12 och 30–36 §§ ella-gen (1997:857).

8 §

Ett omprövningsärende ska handläggas skyndsamt. Om nätmyndigheten inte har meddelat ett beslut i ärendet inom fyra månader från det att en anmälan enligt 5 § eller en begäran från Europeiska kommissionen kom intill myndigheten, ska certifieringen anses bestå.

Om certifieringen inte återkallas vid en prövning enligt första stycket, ska nätmyndigheten utan dröjsmål anmäla detta till Europeiska kommis-sionen och förse kommissionen med alla relevanta uppgifter i ärendet.

I artikel 3.2 i *förordning (EG) nr 714/2009* finns bestämmelser som gäller nätmyndighetens slutliga beslut i omprövningsärendet.

I artikel 51.2 i *EU:s elmarknads-förordning* finns bestämmelser som gäller nätmyndighetens slutliga beslut i omprövningsärendet.

4 kap. Certifiering i förhållande till tredje land

4 kap. Certifiering i förhållande till ett tredjeland

1 §

Om certifiering begärs av en person från *tredje land* eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från *tredje land*, ska nätmyndigheten anta ett utkast till beslut i certifierings-frågan inom fyra månader från det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten.

Om certifiering begärs av en person från *ett tredjeland* eller ett företag som kontrolleras av eller kan antas komma att kontrolleras av en eller flera personer från *ett tredjeland*, ska nätmyndigheten anta ett utkast till beslut i certifie-ringsfrågan inom fyra månader från det att en fullständig ansökan kom in till myndigheten.

Nätmyndigheten ska utan dröjsmål skicka utkastet till Europeiska kommissionen tillsammans med all relevant information i ärendet.

⁶ Senaste lydelse 2018:1449.

⁷ Senaste lydelse 2018:1449.

2 §

Nätmyndigheten ska begära ett yttrande från Europeiska kommissionen om huruvida

1. den verksamhet som certifieringen avser uppfyller kraven i 3 kap. 1 a och 1 f–1 j §§ ellagen (1997:857), och

2. en certifiering kan äventyra en trygg energiförsörjning till Europeiska unionen.

1. den verksamhet som certifieringen avser uppfyller kraven i 3 kap. 12 och 30–36 §§ ellagen (1997:857), och

3 §

Nätmyndigheten ska meddela ett slutligt beslut i frågan om certifiering inom fyra månader från det att Europeiska kommissionen har tagit emot en begäran enligt 2 §. Om kommissionen, när den utarbetar sitt yttrande, begär in synpunkter från *byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter*, en medlemsstat eller berörd part, ska tiden i stället vara sex månader.

I ett beslut om certifiering ska det anges att beslutet kan komma att *ändras eller* upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Nätmyndigheten ska meddela ett slutligt beslut i frågan om certifiering inom fyra månader från det att Europeiska kommissionen har tagit emot en begäran enligt 2 §. Om kommissionen, när den utarbetar sitt yttrande, begär in synpunkter från *Acer*, en medlemsstat eller berörd part, ska tiden i stället vara sex månader.

I ett beslut om certifiering ska det anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

5 §⁸

Ett transmissionsnätsföretag ska till nätmyndigheten anmäla omständigheter som kan leda till att en eller flera personer från *tredje land* får kontroll över transmissionsnätsföretaget eller transmissionsnätet.

Ett transmissionsnätsföretag ska till nätmyndigheten anmäla omständigheter som kan leda till att en eller flera personer från *ett tredje land* får kontroll över transmissionsnätsföretaget eller transmissionsnätet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

⁸ Senaste lydelse 2018:1449.

5 Lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Tillsynsmyndighet är den myndighet som regeringen utsett enligt 1 kap. 7 § ellagen (1997:857).

Föreslagen lydelse

12 §

Tillsynsmyndighet är den myndighet som regeringen *har* utsett enligt 1 kap. 5 § ellagen (1997:857).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

6 Lag om ändring i lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska beräknas så att beloppen motsvarar 65 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

1. fyra procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och
2. anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen (1997:857).
2. anslutningsavgifter enligt 4 kap. 10 § ellagen (1997:857).

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna på det sätt som nätkoncessionshavaren anger, i den utsträckning en sådan fördelning är förenlig med 6 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.